דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסדו ועורכו הראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם למרחב

היום בדבר

תרחישי קואליציה. ארה"ב בקלפי. 7 הסברים ל־2 תבוסות. תהילים נגד טילים. יהושע מאמע בסינית. עסקים. טלוויזיה. תרבות. „משא" לספרות ולאמנות.

אמנון דנקנר, שי פלדמן, יורם פרי, עליזה ולך, חגי אשד, דן אבידן, טובה צימוקי, יקיר צור, יעל פישביין, דרור שרביט, דני בלוך, ד. בן־סימון, דליה רפאל, שמעון וייס, יוני להב, אריה ארד, הדס מגן, אהרן שמי, ורדה צימרמן, שלמה גינוסר, מושיק.

האזינו בשבת 12.11.88
בשעה 17.00 בצה"ל 1
ישוחח **זיסי סתוי**
עם פרופ' **ירמיהו יובל**
על ספרו החדש
„שפינוזה וכופרים אחרים"
שהופיע בספרית פועלים

יום שישי, ב' בכסלו תשמ"ט, 11 בנובמבר 1988 • גליון 19561
היום 60 עמודים כולל „דבר־השבוע" • המחיר 2.10 ש"ח (כולל מע"מ), באילת 1.83 ש"ח

תשובת הליכוד לדרישות ש"ס היום תקבע הכרעת מועצת חכמי התורה במוצאי שבת

אגודת־ישראל לפגישה נוספת עם נציגי המערך היום – אחרי פגישת ליכוד־ש"ס • עד עתה המליצו 55 ח"כים לנשיא על פרס ו־52 על שמיר, אך החרדים טרם הודיעו החלטתם

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

עיני כל המפלגות נשואות לתשובת הליכוד לש"ס היום, ולפי שעה כולם מחכים לכולם.

נציגי אגודת ישראל, שנפגשו אמש עם נציגי המערך, יחזרו וייפגשו איתם גם היום. אחרי מתן תשובת הליכוד לש"ס. ש"ס, כמובן, מחכה לתשובת שמיר היום, כדי שתוכל להחליט איזו המלצה תביא לרב עובדיה יוסף, לקראת כינוס מועצת חכמי התורה במוצאי־שבת. בתוך כך גוברת במפד"ל המגמה להוביל להקמת ממשלת אחדות לאומית. ואם לא די בכך, התריעו אתמול גם התחיה וצומת מפני כניעה לתביעות השונות שהעלתה ש"ס.

בישיבת צוות המשא־ומתן של הליכוד עם ראש הממשלה, יצחק שמיר, אתמול, נדונה עמדת הליכוד כלפי התביעות שהציגה ש"ס, לקראת פגישת שמיר עם הרב יצחק

(המשך בעמוד 2)

פעילי השכונות עלו לרגל

סעדיה מרציאנו בראש קבוצה של פעילי שכונות – בפגישה עם הרב פרץ (ש"ס) אתמול (צילום: יצחק הררי)

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

נשיא המדינה חיים הרצוג ממשיך בהתייעצויותיו עם נציגי הסיעות. ביום ראשון, עם בואן של שלוש הסיעות החרדיות, שבידיהן המפתח להרכבת הממשלה, אל משכנו, יחליט הנשיא על מי יטיל את הרכבת הממשלה.

אתמול, בתום שלב ההתייעצויות הראשונות, התברר, כי 55 ח"כים ממליצים להטיל את הרכבת הממשלה על שמעון פרס, בעוד 52 תומכים ביצחק שמיר.

הסיעה הראשונה שבאה אתמול בבוקר אל משכן הנשיא היתה סיעת שינוי. ראש הסיעה, ח"כ אמנון רובינשטיין, המליץ להטיל את הרכבת הממשלה על שמעון פרס. כן הציע לנשיא לשקול אפשרות להקמת ממשלת מערך־ליכוד, בלי כל שותפים, למשך תקופה מוגבלת, כדי לשנות את שיטת הבחירות והמשטר.

רובינשטיין אמר, כי ממשלה כזו יכולה לחולל שינוי משטר, שיאפשר לרוב במדינה לבוא לידי ביטוי וכדי שהרכבת הממשלה לא תהיה פיתוי מתמיד למפלגות הקטנות, המנסות לעוות את רצון הרוב.

עבד אלוהב דראושה, מהמפלגה הדמוקרטית, שהגיע אחרי סיעת שינוי, מכחיש כי הוא עומד לשוב ולהצטרף למערך. עם זאת ביקש להטיל את הרכבת הממשלה על שמעון פרס. „מתוך תקוה שממשלה בראשותו תאמר כן לשלום לשוויון ותרגול במדיניות שכה נוכל להשתלב".

סיעת מפ"ם, שהגיעה בצהרים לבית הנשיא, ממליצה על שמעון פרס. עם זאת הבהירו אנשי מפ"ם כי אינם מוכנים להתחייב בדרך כלשהי לשנות את חוק השבות. לדבריהם, הבסיס לשיתוף פעולה עם המערך אינו צריך לכלול דרישה זו.

אתה"צ הגיע למשכן הנשיא ח"כ רפאל איתן מ'צומת'. רפול הודיע

(המשך בעמוד 2)

תדהמה בבית הנבחרים הגרמני

השחקנית המערב־גרמנית אידה אהרה מכסה פניה לשמע דברי השבח של נשיא בית הנבחרים פיליפ ינינגר להיטלר (צילום: א.פ.)

סערה בגרמניה המערבית וזעם בקהילה היהודית

נשיא הפרלמנט הגרמני שחלק שבחים להיטלר עשוי להתפטר

בון (א.פ. והיומר).- משקיפים מדיניים העריכו אתמול סמוך לשעת סגירת הגליון, שהתפטרותו של נשיא הפרלמנט המערב־גרמני פיליפ ינינגר צפויה בתוך שעות ספורות לאחר שעורר עליו את זעם הקהילה היהודית והציבור הגרמני בשבחים שחלק למנהיג גרמניה הנאצית אדולף היטלר. דבריו של ינינגר, שנאמרו במקום לציין יום השנה ה־50 לליל הבדולח, שבוצע על־ידי הנאצים ׳ליל־הבדולח׳ שודרו בשידור ישיר בטלוויזיה הממלכתית. הם עוררו סערה ציבורית בכל רחבי מערב־גרמניה.

לאחר מכן מסרה הטלוויזיה, שינינגר שוקל להגיש את

(המשך בעמוד 2)

עיקרון תחילה

- מובארק: נצלו הזדמנות פז לכינון שלום / עמ' 2
- חוליית ג'יהאד נלכדה ברצועה / עמ' 3
- האיינשטיין של יפאן – כחול־לבן / עמ' 3
- ארה"ב מודה: ברשותנו מטוס קרב־הפצצה חמקן / עמ' 4
- בריטניה: חידוש היחסים עם איראן – לא תמורת עסקת שחרור חטופים / עמ' 4
- לא אחראי – להתנהגות התושבים אם לא תיפתר בעית מפעל „רמים" – מזהיר פרופסור עורן / עמ' 12
- בני ילדים חשופים לסכנת איידס / עמ' 12

ארה"ב „בוחנת בקפידה" בקשת ערפאת לאשרה

מאת דליה רפאל, מרים פרקס ויקיר צור, סופרי „דבר"

דובר משרד החוץ האמריקני, צ'ארלס רדמן, אישר אתמול כי נבחנת בקשתו של יאסר ערפאת לאשרת כניסה לארה"ב. הדובר אמר: „התבקשנו על־ידי או"ם לאשר הנפקת אשרה לערפאת. נבחן בקפידה כל בקשה לאשרה, לאור החוקים והתקנות והנסיבות בצירוף הנהגות לעניין". הדובר סירב לפרט מעבר לכך, אולם הוסיף, כי לא השתנתה עמדתה של ארה"ב, לפיה אש"ף הוא ארגון טרור.

נציגי אש"ף באו"ם פנו ביום שלישי למזכיר הכללי של הארגון בבקשה שיסייע להם בהשגת האשרה עבור ערפאת ושני עוזריו. ערפאת מבקש לנאום לעצרת או"ם בסוף החודש, לאחר שתסתיים ועידת המועצה הפלשתינית הלאומית. בכל הנראה כוונתו וכוונת משלחת אש"ף לאו"ם לפתוח את הדיון בעצרת הכללית שיחל ב־1 בדצמבר בנושא הפלשתינאי.

51 סנאטורים אמריקניים הביעו את התנגדותם להענקת אשרה לערפאת במכתב ששלחו לשר החוץ שולץ. בתשובת השר לסנאטורים נאמר: „אין לי כל רצון לראות את ערפאת בארה"ב". השר הוסיף כי אם יגיש ערפאת בקשה, היא תיבחן בקפידה – הנוסח בו השתמש אתמול רדמן בהודעתו.

ראש הממשלה, יצחק שמיר, שוחח אתמול עם שגריר ארה"ב בישראל, תומאס פיקרינג, על תוכניתו של ערפאת לנאום בעצרת והביע בפניו את תקוותו שהממשל האמריקאי לא יתן לערפאת אשרת כניסה לארה"ב וכך תימנע ממנו האפשרות לנאום בעצרת.

הארגונים היהודיים בארה"ב נוקטים קו פעולה המשתנה מארגון לארגון במאמץ לסכל את נאומו של ערפאת.

נשיא ועידת הנשיאים, מוריס אברם, פרסם אמש הבהרה האומרת, שאין האו"ם צריך להזמין את ערפאת כיוון שהוא עומד בראש „חבורה אשר הוגדרה רשמית על ידי ממשלת ארה"ב כארגון טרור". ואולם ארגונו לא החליט עדיין לבקש מהממשל לבל יתן לערפאת אשרת כניסה לארה"ב. לעומת זה, יפנה הוועד היהודי האמריקאי בימים הקרובים למשרד החוץ ויבקש שלא לתת לערפאת אשרת כניסה – מסר ל"דבר" נשיא הוועד היהודי האמריקאי, תיאודור אלנוף.

גישושי פיסגה בין המעצמות: הסובייטים בעד מפגש מיידי; בוש: לא לפני ינואר

מאת דליה רפאל, סופרת „דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל'דבר'). – פגישת פסגה עם המנהיג הסובייטי גורבאצ'וב עשויה לספק לג'ורג' בוש הצלחה קלה יחסית כבר בראשית תקופת כהונתו כנשיא. כך מעריכים מומחים בוואשינגטון, המוסיפים כי הצלחה כזאת תהיה צורך חיוני לבוש, נוכח הקשיים החמורים והבעיות עימם יצטרך להתמודד מיד עם כניסתו לבית הלבן, בנושאי מדיניות חוץ ופנים כאחד.

בין נושאי החוץ שבהם יצטרך בוש לקבל החלטות: המלחמה באפגניסטן, הידרדרות המצב באל־סלוואדור, ההתקוממות הפלשתינית בשטחים, הצורך בסיוע מיידי למדינות מוכות רעב ואסונות טבע באפריקה התנגדות הקונגרס למימון אשראי שמעניקות מדינות אירופיות ויפאן לבריה"מ.

מבית, הבעיה הקשה והבוערת ביותר היא בעיית הגרעון בתקציב.

מספר אחד, מספר שניים

ג'ורג' בוש (משמאל) עם סגנו קוויל, אתמול (צילום: אי.פי.)

התבטאויותיהם, של גורבאצ'וב ודוברו גראסימוב בימים האחרונים מצביעות על כך שהסובייטים מעוניינים אף הם בקיום פסגה כזאת.

ההודעה המוקדמת על מינוי בייקר, ידידו הוותיק של בוש לשר החוץ מוסיפה לתחושה בוואשינגטון, כי הממשל הבא לא ימתין עד חילופי המימשלים ב־20 בינואר על מנת להתחיל בחשיבה מדינית ותכנון. עם זאת, הרגיש בוש במסיבת העיתונאים ביום שלאחר הבחירות, כי לא יעשה דבר שעלול להיות משום התערבות או השפעה על ממשל רייגן, עד תום תקופת כהונתו של הנשיא היוצא.

משנשאל בוש במסיבת עתונאים בדבר האפשרות לפסגה מוקדמת, השיב: „לא לפני ה־20 בינואר" והוסיף, כי בכל מקרה, ירצה שבייקר ייפגש קודם עם עמיתיו במדינות חברות נאט"ו ואח"כ עם עמיתו הסובייטי שווארנאדזה. „אחר־כך", אמר, „אבהיר לסובייטים, כי אני מוכן להיפגש עמם".

סוריה: הממשל החדש לא יגלה אהדה לערבים

מאת דן אבידן

אמצעי ההסברה הסוריים הטיפו אתמול למנהיגים הערבים הפראגמטיים שלא לתלות תקוות בכך שהממשל האמריקאי החדש, בראשות הנשיא ג'ורג' בוש, יגלה אהדה כלפי הערבים וילחץ על ישראל לאמץ את היוזמה לכינוס ועידה בינלאומית.

פרשן רדיו דמשק אמר בהקשר זה, שנסיון העבר מלמד, שכל תקווה שתלו הערבים בשינוי גישתם האוהדת של הממשלים האמריקאים כלפי ישראל היתה „בזבוז זמן, ולכל היותר 'פאטה־מורגאנה' שלא התממשה".

הפרשן הטיף למנהיגים הערבים לחתור בעקבות נצחון הימין בבחירות בישראל – יותר מבעבר להשגת איזון אסטרטגי עם ישראל, כדי לסלול את הדרך לאכוף עליה הסדר מתוך עמדת כוח ערבית, ולא מתוך נכונות מראש לויתורים. „כל עוד מאזן הכוחות לא ישתנה לטובת הערבים, וכל עוד הם לא יצליחו לימול מישראל את יהדותה הצבאית ואת יכולתה לעשות שימוש בדרך הכוח – שום לחץ בינלאומי לא יביא להשכנת השלום ולכינוס ועידה בינלאומית, שתחזיר לערבים ברגר אחד מאדמתם" – אמר הפרשן הסורי.

הקונגרס – ידידותי מבעבר; צופים המשך הקו של רייגן

מאת דליה רפאל, סופרת „דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל"דבר").- ניצחון הדמוקרטים בשני בתי הקונגרס וחיזוק שליטתם בהם ברוקים גם בהרכב נוח וידידותי לישראל אף יותר מבעבר.

בסנאט נוספו שני יהודים – ג'ו ליברמן בקונטיקט והרברט קוהל בוויסקונסין. שני יהודים ניצחו במאבק צמוד וקשה – פרנק לאוטנברג מניו־ג'רסי והאוארד מצנבאום מאוהיו. סנאטורים חדשים, במדינות מיסיסיפי, מונטנה, ודמונט, וירג'יניה, ואשינגטון, נחשבים לידידותיים לישראל יותר מקודמיהם. בבית־הנבחרים, בו חלו שינויים קלים בלבד, נשמר הרכב חיובי מאוד לישראל. מקורות ישראליים ופרו־ישראליים בוואשינגטון ובגבעת הקפיטול הביעו שביעות רצון רבה מתוצאות הבחירות.

„התחזק בסיס התמיכה בישראל", התבטא מקור בקונגרס. „ההרכב בסנאט נוח עתה יותר לישראל", הסביר מקור אחר, „כתוצאה מצירוף מספר גדול, יחסית, של אישים ידידותיים לישראל וצאתם של אחרים, שלא נחשבו לכאלה".

המינוי היחיד, בינתיים, של בוש לקבינט שלו – בייקר כשר החוץ נראה כמינוי נייטראלי־חיובי העשוי להבטיח את המשכיות מדיניות ממשל רייגן.

עודד ערן, ציר בשגרירות ישראל בוואשינגטון, אמר, כי בייקר הוא „לוח חלק" מבחינתנו. מעורבותו בנושאי המזה"ת היתה מצומצמת בעבר ותפיסתו המדינית היא גלובאלית, הסביר. כשר האוצר, ציין

(המשך בעמוד 2)

גדעון רפאל ידון במוסקווה ב„יישוב סכסוכים אזוריים"

מאת אמיר אורן

השגריר בדימוס גדעון רפאל ייצא מחרתיים למוסקווה, וישתתף בדיון סגור על „יישוב סכסוכים אזוריים", לפי הזמנת הסובייטים.

הדיון, שיתמקד בגישות המשותפות האמריקאיות־סובייטיות לסכסוכים בעולם השלישי, ייערך מטעם המכון לכלכלה עולמית, בראשות יבגני פרימאקוב ובשיתוף האקדמיה האמריקאית לסוגיות או"ם, שבראשה הגנראל־בדימוס ריקייה, לשעבר מפקד ההודי של כוח או"ם, שפינוי עמדותיו בסיני האיץ את מלחמת ששת הימים.

רפאל, שהיה מנכ"ל משרד החוץ ושגריר ישראל באו"ם, מקובל על מימשלו של גורבצ'וב כמייצג מהימן – ועם זאת בלתי־רשמי – של הזרם המתון בישראל. נציגים סובייטיים נקבו בשמו כשליח אפשרי של ראש־הממשלה ראו שמעון פרס, כאשר המגעים עם השגריר הסובייטי בוושינגטון נוהלו בידי אמיר רוזן, שנחשב על־ידי הסובייטים נאמנו של שר־החוץ ראז, יצחק שמיר. לאחרונה פירסם 'חדשות מוסקווה' מאמר מאת רפאל ובו סקירת התפתחותה של מדינת ישראל ויחסיה עם בריה"מ.

נהרסו בתים בגדה שנבנו ללא רשיון

מאת דני רובינשטיין

צה"ל והמינהל האזרחי בשטחים ממשיכים במבצע הרס בתים שנבנו בכפרים ללא רשיון. אתמול נהרסו בתים בכפרים בפירה, מלפית, אל־מזייר ודרצה, בנפת ג'נין ובכפר זאוויה, בנפת קלקיליה.

ברצועת עזה היו 12 פצועים בתקריות ועוצר מוטל על מחנות הפליטים הגדולים ועל שכונת סגאעיה בעזה.

כל מוסדות הציבור בשכם פרסמו אתמול קריאה למוסדות או"ם ולקונסולים הזרים בירושלים לפעול למען חידוש מערכת הלימודים בשטחים המושבתת על־פי צו צבאי.

בבית סחור תקפו אתמול צעירים בבקבוק תבערה מכונית ישראלית ונוסעיה פתחו באש. לא היו נפגעים. בקבוק תבערה נזרק בבית־סחור גם על מאחז צה"ל בבי"ס מקומי והחיילים ירו באוויר ודלקו אחר החשודים.

על תקרית אלימה נמסר עוד מהכפר רוג'ייב השרוי בעוצר זה שבועיים. תושבי הכפר הפרו את העוצר בנסיונות להפגין.

■ פקדון בריבית משתנה של 18%
פקדון לכל תקופה מ־30 עד 60 יום בריבית של "פריים" + 3% לשנה (כיום 18% לשנה).

■ פקדון מתחדש מידי שבוע בריבית מובטחת של 15%
פקדון "דווח רב שבועי", על בסיס שבועי, עם אפשרות לחידוש אוטומטי עד סוף ינואר '89. ריבית מובטחת של 15% לשנה.

■ פקדון בריבית משתנה של 17%.
ריבית מינימום מובטחת של 15.5%
פקדון "ברירה רווחית" ל־30 עד 90 יום בריבית משתנה של "פריים" + 2% (כיום 17% לשנה) או ריבית קבועה של עד 15.5% לשנה - לפי הגבוהה מביניהן.

בוא ותראה איך פועלים טוב יותר
בנק הפועלים

هكذا من الاصل

מובארק: הזדמנות פז לשלום

קורא לישראל לנצל את „המגמות הפרגמטיות בעולם המערבי"

מאת דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים

הנשיא מובארק קרא אתמול לישראל לנצל את „הזדמנות הפז, שנקרתה לדעתו, לשם כינון הסדר שלום באיזור, על-ידי אימוץ עמדות מתונות והליכה עד חצי הדרך לקראת המגמות הפרגמאטיות בעולם הערבי".

בנאומו בפתיחת המושב החדש של הפרלמנט בקאהיר אמר מובארק כי המלך חוסיין ויאסר עראפאת גילו בשיחותיהם עימו בעקבה נכונות לקדם את התהליך המדיני, ואילו עתה נותר על ישראל להענות למגמות מתונות אלה ולהוכיח את רצינות כוונותיה בהשגת שלום. „לקח ההיסטוריה לימדנו שהשלום לא מושג על-ידי עמדות קיצוניות-סרבניות, או על-ידי כיבוש אדמות (הזולת) והפרת זכויותיו. הדרך היחידה להשגת השלום היא יצירת התנאים האובייקטיבים לקבלת (הזולת) ולחיות עימו בדו-קיום מתוך רצון", אמר מובארק.

הוא ציין, שככל שישראל תהיה מסוגלת לשנות את עמדותיה המדיניות הישנות – כך יגדלו הסיכויים לקדם את תהליך השלום. הנשיא אמר שהאינתיפאדה מבטאת דרישה לגיטימית מצד הפלשתינים לסילוק הכיבוש הזר מאדמתם ולהנחת היסודות להשגת הסדר קבע לבעייה הפלשתינית, שיושתת על נכונות ישראל והפלשתינים להכיר הדדית בזכויות של כל צד.

במישור אחר הביע הנשיא מובארק את בטחונו שישראל תעמוד בהתחייבותה ותבצע את פסק הבוררות בעניין טאבה על כל סעיפיו. הוא רמז, שאם ישראל לא תעשה כן, עלול הדבר להסב נזק רציני ליחסים בין שתי המדינות. בכל מקרה, הבטיח מובארק לעמו, כי „דגל מצרים המנצח" יתנוסס שוב בקרוב מעל אדמת טאבה. „ברצוני להרגיע כל אזרח מצרי, שפסק הבוררות בעניין טאבה יבוצע על כל סעיפיו ותקנותיו, משום שלישראל אין אינטרס שלא לעמוד בהתחייבויותיה, והיא יודעת היטב שהדרך לייצוב השלום ולהרחבתו היא באמצעות כיבוד החוזים, ההסכמים והחוק הבין-לאומי". עם זאת, אמר מובארק, כי מצרים נקטה גם בצעדים כדי לקדם פני אפשרות שממשלת ישראל תנקוט בצעדי סחבת בביצוע פסק הבוררות, או תגלה חוסר רצון לבצעו. מובארק מתח בנאומו ביקורת על התפקיד שממלאת סוריה בלבנון וקרא לכינוסה של ועידת פסגה ערבית, כדי לדון בהשגת הסדר במדינה שסועה זו.

הנשיא הקדיש את רוב נאומו לעניני הפנים של מצרים. הוא אמר שלמרות התהליך ההדרגתי של שיקום הכלכלה עדיין ניצבות בפני מצרים בעיות קשות, בהן שאלת החוב החיצוני הגדול למדינות המערביות, בעיית גידול האוכלוסיה בקצב מסחרר, שלא מדביק את קצב הפיתוח, המחסור במטבע זר למימון יבוא מוצרי צריכה חיוניים, שמחיריהם בשוק העולמי התייקרו לאחרונה, וכדומה. הוא קרא בעקיפין למדינות הנושות לוותר על חלק מהחובות של מצרים ולאפשר לה לשלם את יתרת החוב ללא רבית ובתשלומים ארוכי-טווח. מובארק אמר שבגלל הירידה במחירי הנפט הפסידה מצרים השנה כ-100 מיליון דולאר. הנשיא הרגיע את הציבור והבטיח, שממשלתו תדאג לכך שמאות אלפי חוסכים, שהפקידו את כספיהם בחברות ההשקעה האסלאמיות שנקלעו לקשיים – לא יינזקו. חלק מהחברות הללו עומד על סף התמוטטות, משום שלא עלה בידן להתחיל לפעול כבנקים לכל דבר כתקנות חוק ממשלתי.

תרעומת ב„אלישרא": חיל-האוויר ירכוש מערכת אמריקאית – לא ישראלית

מאת הכתבת הצבאית של „דבר"

מהנדסים במפעל 'אלישרא' מתרעמים על חיל-האוויר, לאחר שהחליט שוב באחרונה לרכוש מערכת מתוצרת ארצות-הברית, במקום מערכת דומה מתוצרת 'אלישרא'.

מדובר במערכת, המיועדת למטוסי 'אפ-16' העתידים להגיע לישראל בחלופה ללביא.

מהנדסי 'אלישרא' טוענים, כי המערכת המוצעת היא פרי פיתוח ישראלי נריר, שבוצעה במקור למען ה'לביא' והוסבה למטוס 'אפ-16' לאחר ביטול ה'לביא', במסגרת החלופה.

„זו הזדמנות חד-פעמית, שבה קיימת בפועל המערכת הטובה בעולם, ללא כל מתחרים במחיר, רמת הביצועים, איכות טכנית האמינות, והיא מקדימה בשני דורות את המערכת האמריקאית, אותה הולים חיל-האוויר לרכוש", אומרים מהנדסי החברה. לדבריהם, המערכת עברה בהצלחה את ניסויי הטיסה והיא פותחה על-פי אפיון של חיל-האוויר ועונה לדרישות המבצעיות של זירת הקרב בהווה ובעתיד.

„ברשותינו המערכת הטובה בעולם – תנו לנו לצייד בה את מטוסי חיל-האוויר. קשה לנו להבין את ההחלטה, ובמיוחד כשלא קיבלנו כל הסבר משכנע לקבלתה", זועקים מהנדסי 'אלישרא' ומוסיפים: „אנו מביעים את התנגדותינו להעמקת התלות הבלתי-הגיונית בתעשיה זרה, שתקעקע בתדירותה את התעשית, שנבנתה בעמל רב ובמסירות במשך שנים רבות. אנו קוראים למקבלי ההחלטות במערכת הבטחון שלא לחתום על חוזה עם תעשיה זרה ולא לתת יד לכריתת הענף שעליו תלוי בטחון המדינה ועתידה".

גורמים בחיל-האוויר דחו את טענות 'אלישרא' ואמרו, כי ההחלטה לרכוש מערכות נעשית על-פי שיקולים עניינים. עוד הוסיפו, כי 'אלישרא' מפתחת ומייצרת כמה מערכות אחרות לחיל-האוויר.

דובר צה"ל הגיב אתמול באופן רשמי, בשם חיל-האוויר, על טענת מהנדסי 'אלישרא' ואמר בהודעתו: „בשנה האחרונה נבחנו מערכות אחדות שונות למטוסי 'אפ-15' ו'אפ-16' אשר נרכשו על-ידי חיל האוויר.

„בחירת המערכות מתבססת על כמה קריטריונים כמו: התאמה לצורך המבצעי והטכני, זמינות, עלות והתאמה למערכות אחרות במטוס ובמערך כולו. כלל השיקולים הביאו להחלטה לרכוש מערכת, שפותחה בארה"ב ושתיוצר ב'אלישרא' למטוסי 'אפ-16'. למטוסי 'אפ-15' תירכש מערכת, שפותחה על-ידי חברת 'אלישרא' למען חיל-האוויר ותיוצר על-ידה בארץ", נמסר בהודעת חיל-האוויר.

פרופ' רייכמן קורא לנשיא:

לזמן פרס ושמיר להקמת אחדות זמנית – לשינוי שיטת הבחירות

(ע). – דיקאן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב, פרופ' אוריאל רייכמן, קרא אתמול לנשיא המדינה, לזמן אליו את ראשי הליכוד והמערך, ראש הממשלה יצחק שמיר וממלא-מקומו שמעון פרס, ולהציע שיחלו במגעים להקמת ממשלת אחדות בזמן קצוב, שתציב לעצמה כמטרה עיקרית שינוי שיטת הבחירות בישראל.

רייכמן ציין, כי הבחירות השאירו חלק מהציבור בתדהמה. שיטת הבחירות התגלתה במלוא עוותה, ולמרות שהיא נחשבת לדמוקראטית ביותר – היא מעניקה עוצמה אדירה למיעוט. לדעתו, זה לגיטימי שהנשיא יבקש לבדוק אופציה של ממשלת אחדות לפני שהוא מטיל על אחד משני האישים להקים ממשלה צרה, שמחיר הקמתה ייגבה בסחטנות המפלגות הדתיות.

פרופ' רייכמן דיבר במסיבת עיתונאים בבית-סוקולוב בתל-אביב, שכונסה מטעם 'העמותה לשינוי שיטת הבחירות וחוקה לישראל'. הוא סבר, כי שוחח עם אישים בליכוד ובמערך, התומכים ברעיונו. „רק שתי המפלגות הגדולות יכולות לבטא את הרצון הקולקטיבי של העם ולהפסיק את הסחטנות. 88 חברי כנסת התחייבו לתמוך בשינוי שיטת הבחירות". „הצבא ..." שבגלל המבוכה הקואליציוני שנוצר, המפלגות הקטנות מתנות כניסתן לקואליציה באי-שינוי השיטה".

רייכמן ציין, כי 'צומת' ו'שינוי' הביעו תמיכתן בשינוי השיטה אף במחיר נזק שייגרם להן. הוא הביע תקווה, כי המשבר שנוצר בישראל יגרום להתפכחות הציבור, שתביא לשינוי המיוחל, בהצביעו על רוב המדינות הדמוקראטיות באירופה, שעברו לשיטה האזורית.

נשיא

(המשך מעמוד 1)

התפטרותו בעקבות נאומו. הקאנצלר לשעבר וילי בראנדט, הביע הערכתו, שדברי יינינגר עלולים לגרור תגובות חריפות אף מאלה שגרר ביקורו השנוי במחלוקת של הקאנצלר קוהל לבית הקברות הצבאי בביטבורג.

משרד החוץ הישראלי הגיב אתמול על דברי יינינגר בתדהמה והגדירם „לא נסבלים על-ידי שום יהודי". „קראנו בתדהמה את נוסח דבריו של נשיא הפרלמנט", נאמר להלן בהודעה. „אנו מכירים את דר' יינינגר מזה שנים כמי שעמד בראשן של משלחות ידידותיות רבות לישראל. התפיסה שביטא לתקופה הנאצית ותיאורו את הרקע ההיסטורי בנאומו אינם יכולים להתקבל על דעתו של שום יהודי. היה זה נאום אומלל, יהיו כוונותיו המקוריות כאשר יהיו".

כ-50 צירים יצאו אתמול במחאה את אולם בית הנבחרים לשמע הכרזתו, כי היטלר עורר בקרב בני עמו תחושה של גאווה לאומית.

להלן אמר יינינגר, נציג מפלגת השלטת, כי הגרמנים קיבלו את היטלר כמי שהפך את ארצם למעצמה עולמית אחרי תבוסתה המשפילה במלחמת העולם הראשונה. לדבריו, יצרו ההתאוששות הכלכלית והכיבושים שבאו בעקבותיה „אווירת אופטימיות ובטחון עצמי".

דובר של המפלגה הסוציאל-דמוקראטית שבאופוזיציה הגיב על הדברים באומרו, שנאומו של יינינגר מצייר תמונה מסולפת של שנות שלטונו של היטלר.

תשובת הליכוד לדרישות ש"ס

(המשך מעמוד 1)

פריז, היום. הדיון נמשך כשעתיים וחצי ונבחנו בו גם ההשלכות הנובעות מהיענות לתביעות שונות של ש"ס על דרישות השותפות הפוטנציאליות האחרות.

מקור המקורב לצוות המשא-ומתן של הליכוד אמר אמש ל„דבר", כי 90 אחוז מתביעות ש"ס ייענו בחיוב, ואלה כוללות את תיקי הפנים והשיכון וכן שני סגני-שרים, והסכמה להעברת חוק ההמרה, בלי התימות מחייבות של 43 ח"כים בנוש המיוחד. הליכוד לא ישיב בחיוב לתביעה להעביר את מינהל מקרקעי ישראל למשרד השיכון, כדי שינוהל על-ידי ש"ס. שמיר שומר על המינהל, קרוב לוודאי, כדי להפקיד עליו את מקורבו, מיכאל דקל, שלא יכהן בכנסת הי"12.

אם כוונות ש"ס כלפי הליכוד רציניות, אמר המקור, יוכיחו אותן נציגיו בהשלמה עם מה שיציע שמיר היום וימליצו בפני הנשיא, ביום א', להטיל את הרכבת הממשלה על שמיר. אם כוונותיה של ש"ס אינן רציניות, היא תבוא אל המערך ותתבע ממנו שישלים מה שהליכוד אינו מוכן לתת.

בניגוד לעמדת ש"ס, הרואה במסמך התביעות את סופו של המשא-ומתן עם הליכוד, שמיר רואה בו רק הקדמה ל-21 ימי הקצובה להקמת קואליציה, שבה יימשך המו"מ.

גם אגודי רוצה את משרד השיכון

פגישת צוות המשא-ומתן של אגודת ישראל עם צוות המשא-ומתן של המערך, אמש במלון „דן" בתל-אביב, הסתיימה בלי החלטה, מלבד ההחלטה לשוב ולהיפגש היום, אחרי תשובת שמיר לש"ס. גם אמש חזרו נציגי אגודת ישראל על תביעתם לשינוי חוק השבות, בתנאי אולטימטיבי, אף שלא דובר על אופי ההתחייבות. בתמורה הציעו למערך תמיכתם-פעולה מרינית.

אמש העלו נציגי אגו"י גם תביעות אפשריות לשותפות בממשלה. עדיין אין באגו"י החלטה עקרונית על ישיבה בממשלה, אך העדיפויות הן משרדי השיכון והבינוי, וכן סגן-שר במשרד החינוך, שיהיה ממונה על אגף לחינוך חרדי.

המפד"ל זועמת על הבטחות לתביעות ש"ס

ראשי המפד"ל הגיבו אתמול בזעם גלוי על האפשרות שהליכוד ייענה לתביעות ש"ס. „היתה לנו התפכחות ב-24 השעות האחרונות", אמר אתמול המזכיר המדיני של המפד"ל, שאול יהלום. ראשי המפד"ל מאוכזבים מדחיקתם למעמד משני לעומת ש"ס, אף שהם לא העמידו שום קשיים בפגישותם עם שמיר, באמצע השבוע.

המפד"ל מתנגדת בכל תוקף להכרה בזרם התורני העצמאי ובמיסודו כמובלעת בתוך משרד החינוך והתרבות, שאותו היא תובעת. לדברי מקורות במפד"ל, מייעדת ש"ס את הרב יוסף עזרן לסגן-שר, שיהיה ממונה על האגף, שיתוקצב בכ-48 מיליון דולאר. המפד"ל מתנגדת גם לאפשרות שלש"ס תהיה דריסת-רגל במשרד הדתות, באמצעות המעורבות ברבנות הצבאית הראשית.

עוד נאמר ל„דבר" אמש, כי המפד"ל תבעה מהליכוד שלושה תיקים לשני שרים, וכוונתה היתה שמשרד הדתות יהיה רק אגף במשרד החינוך. לפיכך התיק השני שאליו התכוונה, מלבד תיק החינוך, הוא פנים, או שיכון ובינוי, או עבודה ורווחה.

לשכת העבודה: בלי חשבון נפש

בניגוד לציפיות, לא עסקה אתמול לשכת מפלגת העבודה אפילו בקצהו של החשבון-הנפש. מזכ"ל מפלגת העבודה, עוזי ברעם, העניק את רשות הדיבור מיד בתחילת הישיבה לפרס ולרבין, ואחרי דבריהם הציע שלא לקיים דיון.

שמעון פרס התייחס בתחילת דבריו לקולות, שבאו מהמפלגה, בתביעה לחשבון-נפש ולאי-התחמקות מדיון בהשלכות של תוצאות הבחירות. „ראיתי שיש חברים שכבר התכנסו והסיקו מסקנות וניתחו, אבל אני לא בטוח שהם קראו את תוצאות הבחירות", ציין פרס וסקר את התוצאות. „אנחנו תנועה פוליטית, הרוצה גם לבצע את רעיונותיה", גם אם „קואליציה היא פשרה בין מצביים".

כדי להשיג את הסכמת הלשכה להניח לצוות המשא-ומתן שבראשותו למצות את המהלכים להרכבת ממשלה בראשותו, אמר פרס, כי „בשביל להישאר באופוזיציה אין צורך לעשות שום מאמצים, אבל המטרה שלנו היא לקדם את תהליך השלום.

רבין: ממשלה ימנית-דתית מסוכנת

שר הבטחון יצחק רבין המשיך את הקו של פרס, חזר והזהיר מפני ממשלה ימנית-דתית. „השאלה היא, אם אפשר למצא מכנה משותף, שהבסיס שלו הוא הבנה שיש לנו חופש תמרון מדיני ולהם יש הכרה בתפיסה, או בחלק מהתפיסה הדתית שלהם. אין בסיס אחר", הדגיש רבין.

„אפשר לקטר, אפשר לבקר, אפשר הכל", המשיך, „אבל הברירה היא ברירה אמיתית: מה יקרה אם לא נצליח להקים ממשלה ותהיה בישראל ממשלה ימנית-דתית. לא רק ליכוד-חרדית, אלא ליכוד-תחיה-צומת-מולדת. בשלב זה צריך להשתדל להקים ממשלה בראשותנו ולמנוע ממשלה ימנית-דתית קיצונית. זאת תהיה שגיאה לאומית להתחיל בוויכוח פנימי קודם שנמצה את האפשרויות".

(המשך מעמוד 1)

לנשיא, כי כניסתו לקואליציה אינה בכל תנאי. „המלצנו על שמיר אם כי אנחנו לא נמצאים במו"מ עם אף מפלגה. אנו גם חושבים שתיקים כמו חינוך, שיכון וחקלאות צריכים להמסר למפלגות ציוניות, מיושבות, השייכות לציונות הלאומית, כפי שאנו מכירים אותה".

רפול ביקש להוכיח, כי במצע מפלגתו מובעת תמיכה בשמירת הסטאטוס-קוו בעניני הלכה.

ח"כ מוחמד מיעארי, מהרשימה המתקדמת, מסיים סבב זה של התייעצויות. הוא מבהיר, כי מפלגתו פועלת מתוך אילוצים וכי הוא נגד ממשלת אחדות לאומית ונגד הליכוד. המפלגה מצדדת בממשלה בראשות המערך ובה יתמכו מבחוץ. „על מפלגת המערך למלא שני תנאים: השגת שוויון לאזרחים הערבים וכינון ועידה בינלאומית למען שלום ישראלי-פלשתיני ומו"מ עם אש"ף".

הקונגרס – ידידותי

(המשך מעמוד 1)

עזר, טיפל בייקר בנושאי מיחזור החוב הישראלי לממשלת ארה"ב „במקצועיות רבה". כזכור, המימון מחדש של החוב נפתר לשביעות רצונה של ישראל.

רוברט ליבר, פרופסור באוניברסיטת ג'ורג'טאון מעריך, כי בייקר, כמו בוש, ינקוט מדיניות חוץ של המשכיות, וכי אין לצפות שייצא בקרוב ביוזמה מאסיבית כלשהי בנושאי המזה"ת. גם הוא הצביע על כך, שבייקר כלל אינו מומחה בנושאי המזה"ת. ליבר הדגיש, כי חשיבות מרכזית תהיה לאישים שימנה בייקר לטפל בתחומים אלה. במיוחד, מינוי עוזר שר החוץ לנושאי המזה"ת והיועץ לעניני המזה"ת במועצה לבטחון לאומי.

שמו של היועץ של בוש ב„מועצה" דניס רוס, ידיד נאמן של ישראל, מוזכר בהקשר למינויים בכירים אפשריים בממשלה.

בחוגי ממשל רייגן, בו שרת בייקר כשר האוצר וראש צוות הבית הלבן, נחשב ג'ים בייקר, כפרגמטיסט נחוש בדעתו ומהיר בהחלטותיו, המתבססת על הערכות מעשיות של מצב נתון, יותר מאשר על אידיאולוגיה, או השקפת עולם כוללת.

שמות של אישים נוספים, הידועים בידידותם לישראל, המוזכרים בהקשר למשרות מרכזיות בממשל החדש הם: הסנאטור מאלסקה טד סטיבנס ששמו מוזכר כאחד המועמדים למשרת שר ההגנה, הגנרל לשעבר ברנט סקאוקרופט, כיועץ לבטחון לאומי. מועמדים נוספים לתיק ההגנה הם הסנאטורים לשעבר טאואר, מטקסס, הארדאר, מאלאבאמה.

דבר
DAVAR دافار
מאוחד עם למרחב
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר המערכת: ד"ר יורם פרי
המו"ל „דבר" בע"מ
נדפס ב„דפוס דבר בע"מ"
המערכת והמנהלה תל-אביב
רח' שינקין 45, ת.ד 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קוים)
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 298032
סניפים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאזיה קומה ג'
טלפון 242203, מ. 94229
חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 3-2-642111, מ 33104

חריש בודק חשדות לעבירות על טוהר הבחירות

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, יקיים היום דיון בהשתתפות משפטנים בכירים במשרד המשפטים כדי לדון בחומר החקירה בנוגע חשדות לעבירות על טוהר הבחירות ותקינותן.

לחריש הגיע אתמול חומר של נשיאות ועדת הבחירות המרכזית ובה כלולות ראיות על עבירות שנעברו לכאורה במהלך שידורי התעמולה לבחירות וביום הבחירות עצמו.

בין הראיות: תעודות זהות שנאספו מבתי אבות ומתושבים ישראלים בחו"ל, מעטפות הצבעה מזויפות ובהן פתקים שהוכנו מראש והשרות להצבעות בשם נפטרים.

חריש נתבקש ע"י ועדת הבחירות לבדוק האם יש עבירות פליליות בהבטחותיו של הרבי מלובביץ' לברך את מי שיצביעו אגודת ישראל והאם יש משום עבירות בהתרות נדרים ששידר הרב עובדיה יוסף בשידורי התעמולה של ש"ס. חריש וצוות המשפטנים יצטרכו לקבוע האם ברכות או חרמות של רבנים מהוות עבירה על החוק.

החלטתו של חריש תקבע, אם יש להעביר חומר זה לחקירת המשטרה, שבסיומה יחליט חריש אם לנקוט אמצעים.

פעילות יזומה

חיפושים ומעצרים בקלנדיה, שליד ירושלים שנערכו אתמול במסגרת „הפעילות היזומה" של צה"ל (צילום: דריו)

אשה בהריון נהרגה ובתה נפצעה – בתאונה בירושלים

מאת יורם לוי, סופר „דבר"

אשה בהריון נהרגה אמש ובתה נפצעה קשה כאשר משאית צבאית התנגשה במכוניתם, בכביש פסגת-זאב, שבצפון ירושלים.

התאונה אריעה סמוך לשעה 8.30 בערב בכביש החדש לשכונת פסגת-זאב. משאית מ.א.ן. צבאית החליקה לשמאל, כנראה משום שהכביש היה רטוב מעט מהגשם. היא פגעה בעצמה במכונית 'מיני-מוטור' שנסעה במסלול הנגדי וכתוצאה מכך נפצעה נהגת המכונית אנושות ובתה, בת החמש, נפצעה קשה. בתאונה היה מעורב גם טנדר 'פולו' צבאי, שנהגו חולץ פצוע קל בידי כבאים.

שלושה אמבולנסים העבירו את הפצועים, ובכללם עוד שני חיילים מן המשאית שנפצעו קל, לבית החולים 'הדסה' על הר הצופים. הנהגת נפטרה כעבור זמן קצר. בתה, שנפגעה בראש, הועברה במצב קשה ואושפזה במחלקה הנוירוכירורגית ב'הדסה'. המשטרה חוקרת את נסיבות התאונה.

'מצרים תגברה כוחה בגבול ישראל – למניעת חדירות'

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר"

אלוף פיקוד הדרום, יצחק מרדכי, גילה אתמול, כי לפני שבועות אחדים תגברה מצרים את היקף כוחותיה במקטעים מסויימים לאורך הגבול, במטרה למנוע נסיונות חדירה לישראל וממנה.

אמר האלוף: „החיילים המצריים מפטרלים רגלית הלוך חזור לאורך הגבול והם עושים מאמץ ניכר למנוע תנועות של מסתננים משטחם ומשטח ישראל". לדבריו, הנתונים מצביעים על ירידה בחדירות משטח מצרים לישראל. „מספיק שחוליה אחת תצליח לחדור, כדי לגרום אי נעימות".

מרדכי ציין כי רוב החדירות ממצרים ומשטח ישראל נעשות לצורך הברחת סחורות. הסחורות הפופולאריות הן לבני-נשים, בדים, סמים וחלפים לכלי-רכב.

עלה מדען בכיר מבריה"מ

(ע). – פרופ' רואלד נולין, בן 58, מבכירי המדענים בבריה"מ עלה אתמול לישראל והתקבל כפרופסור מן המניין במכון ויצמן למדע.

פרופ' נולין, שהגיע עם אשתו, שני בניו והדודו במטוס 'טארום' מבוקארשט, נימנה עם גדולי האימונולוגים בבריה"מ ושימש עורך בכיר של הביטאון הבינלאומי לאימונולוגיה מולקולרית.

עתה הגיע נולין כדי לממש את הצעתו של פרופ' מיכאל סלע, להצטרף לסגל המכון. ההצעה הוצעה לו לפני כתשע שנים, מיד לאחר שביקש לעלות לישראל. הוא היה אחד החוקרים הסובייטיים המעטים שהורשו להמשיך בעבודתם המדעית גם לאחר שביקשו לעלות לישראל, ואכן המשיך לעבוד כפרופ' לאימונולוגיה במכון לביולוגיה מולקולרית במוסקווה.

פרופ' רות ארנון, סגן נשיא מכון ויצמן אמרה עם בואו: „אנחנו סבורים שמדען ברמתו ובניסיון שצבר יצליח להיקלט במהרה ולתרום תרומה של ממש לעבודת המחקר במחלקה לאימונולוגיה כימית במכון ויצמן. אנו מאושרים שסוף סוף הגיע אלינו".

שני חיילי צד"ל נפצעו בעלותם על מוקש

מאת שמעון וייס, סופר „דבר" בצפון

שני חיילי צד"ל נפצעו אתמול בבוקר בעלות הרכב בו נסעו על מוקש. הדבר אירע בגזרה המרכזית של אזור הבטחון בדרום לבנון בעת שסיור של צד"ל עלה מוקש סמוך לגבולו הצפוני של אזור הבטחון.

שני החיילים נפצעו באורח בינוני עד קשה והועברו במסוק של חיל האויר לבית החולים רמב"ם בחיפה. כוחות צה"ל וצד"ל פתחו בסריקות בנסיון לבדוק אם הוטמנו מוקשים נוספים באזור.

מאבטח חשוד בהכאת כתב הטלוויזיה נסטלבאום

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

משטרת מרחב הירקון פתחה בחקירה נגד תלמי ינאי, מאבטח חברת ישפע בטחון, החשוד שהיכה את כתב הטלוויזיה, משה נסטלבאום, בעת הכתרתו של הרב הראשי האשכנזי בתל-אביב, הרב לאו.

נודע, כי מאבטחים של חברת האבטחה מנעו בכוח מצוות הטלוויזיה למלא את תפקידו, וזאת למרות שמאבטחי ראש הממשלה אישרו להם להקליט את ראש הממשלה מן הבמה. הכתב הורה לצוות הטלוויזיה שלו שלא להישמע למאבטחי החברה הפרטית, אלא רק למאבטחי משרד ראש הממשלה.

בתלונתו למשטרה אומר הכתב, כי כשנודע הדבר לתלמי ינאי המאבטח הראשי, הוא ניגש אליו, הלם בו, גרר אותו אל מחוץ לאולם והטיח את ראשו בקרקע.

הכתב התלונן במשטרת מרחב הירקון והמשטרה פתחה בחקירה.

מבצע מקורי לגביית חובות ב'בימוי' מפקד משטרת עפולה

החייבים הוזמנו לתחנה, כובדו בקפה ובשתיה קרה – ונעצרו

במבצע יוצא דופן לביצוע צווי הוצאה לפועל, זימן השבוע מפקד תחנת המשטרה בעפולה כ-100 מתושבי העיר לתחנה, והודיע להם שהם עצורים עד שלא יסדירו את חובותיהם.

החייבים כובדו בקפה ושתיה קרה ולרשותם הועמדו קווי טלפון, באמצעותם התבקשו לבצע את הצעדים הדרושים לשם תשלום החובות.

רוב העצורים אכן הסדירו את החובות, ורק ששה מתוך המאה שלא עשו זאת נשארו במעצר ויובאו בפני שופט להארכת מעצרם, אם לא יסדירו את העניין עד אז. יצויין, שעם היוודע דבר המבצע הגיעו לתחנה אזרחים רבים שידעו כי עומדים ותלויים נגדם צווי הוצאה לפועל, וביקשו להסדיר בתחנה את חובותיהם כדי להימנע ממעצר.

„הסנה" תמכור חברות ועסקים

לא תגדיל את ההון העצמי • תוכנית ההסברה כרוכה בכיווצה עד ל-15% משוק הביטוח במקום 30% כיום

מאת אלי גולדברג, סופר הכלכלי של „דבר"

בחברת 'הסנה' גובשה תוכנית הבראה חריפה, המיועדת להחזיר את החברה לספי רווחיות. במרכז התוכנית: כיווץ הקבוצה למחצית מהיקפה כיום, תוך מכירת חברות בנות ותיקי ביטוח חיים.

קבוצת 'הסנה' מחזיקה כיום כ-30 אחוז משוק הביטוח בארץ. על-פי תוכנית ההבראה תכווץ הקבוצה ל-15 אחוז משוק זה. זאת, תוך שיפור באיכות העסקים של הקבוצה, מימוש מאסיווי של נכסים, וקיצוץ כח אדם בהתאם.

המימוש המהיר של נכסים, חברות בנות, ותיקי ביטוח חיים, הם חלופה להזרמת הון בעלים לקבוצה. על-פי התוכנית המקודמת, היתה אמורה 'הסנה' לקבל 50 מיליון ש"ח מחברת העובדים כתוספת להונה העצמי.

בשל המחיר שתידרש לשלם בעבור הון זה, העדיפו בהנהלת הקבוצה לממש חברות בנות (בקבוצה יותר מ-10 חברות כאלה), ולמכור עסקי ביטוח חיים. כבר נעשו הערכות מפורטות על שווין של החברות והעסקים שיוצאו למכירה, ומהן עולה, כי קבוצת הסנה עתידה ליהנות – בנוסף לקבלת אמצעים נזילים – גם מרווחי הון עקריים.

בנוסף למכירת חברות, מתכננת הנהלת החברה צעדי ייעול, הכוללים פיטורי עובדים, הפלאת התפוקה לעובד. המנכ"ל החדש של החברה, ריצ'רד ערמון, נכנס לתפקידו לפני כשלושה חודשים. מאז כבר עזבו את החברה כ-170 עובדים, רובם ארעיים.

לדברי ערמון, הפסדי החברה בעבר נובעים בעיקר מגידול בהוצאות, ללא תוספת בתפוקה. זאת, בנוסף להפסדים חד-פעמיים, הקשורים בהסתבכות בפרשת 'אושיות'.

מטרתה הסופית של הנהלת הקבוצה היא להפוך אותה לקטנה יותר, אך יעילה ורווחית. לשם כך תוותר 'הסנה' על כל הפעילויות הכרוכות בהפסד ובמתן ביטוחי משנה בינלאומיים. כמו כן תפסיק הקבוצה לעבוד עם כל הסוכנים והמתווכים הבלתי יעילים. במסגרת זאת גם תסולק חברת 'רוחב' הבלתי רווחית כיחידה עצמאית.

בתקופה הקרובה מתכוונת 'הסנה' לפרסם את כל דו"חותיה הכספיים למחצית הראשונה של שנת 1988. מנכ"ל החברה צופה, שחלק מתוכנית ההבראה יתממש עוד לפני פרסום הדו"ח.

הצבא נגד הפועלים

8 נהרגו ועשרות נפצעו אתמול בעימות עם כוחות הצבא, במהלך הפגנת מחאה ענקית של פועלי חברת הפלדה הממשלתית ליד ריו דה-ז'ניירו בבראזיל. בתמונה: המפגינים יושבים, הצבא שומר (צילום: אי.פי.)

פונו שני מחנות-עבודה ש'התנחלו' בגבול הקו הירוק

מאת אוריאל בר-עמי, סופר „דבר"

שני מחנות-עבודה של קק"ל מטעם תנועת 'אמנה' פונו אתמול ע"י המשטרה, בעת שאנשיהן ביקשו להציב קרוואנים על גבול הקו הירוק.

אתמול בשעות הבוקר הביאו אנשי 'אמנה' קרוואנים להר עוזר, ממערב לישוב נטף וכן להר סרסן, הסמוך לגבעת-הקרב ולאנדרטת הכורזן לל"ה. שני המקומות נמצאים על גבול הקו הירוק.

מוני בן-ארי, מזכ"ל תנועת 'אמנה' מסר כי 'אמנה' עלתה למקום בתיאום עם הקרן הקיימת לישראל, מתוך כוונה לעבוד במקום בייעור. לדברי בן-ארי ניתנו לאנשי 'אמנה' אישורי-עבודה ע"י אנשי הקרן הקיימת, כדי לשמור על אדמות הלאום.

אברהם בורג, שנבחר לכנסת מטעם המערך, ומתגורר בנטף הסמוכה, סיפר כי הבחין אתמול בבוקר בארבעה קרוואנים המובלים בדרך היורדת מנטף. בורג סיפר: „גילינו את הקרוואנים נעים לכיוון הקו-הירוק ומיד הזעקנו את כל הרשויות הנוגעות בדבר, רשות-שמורות הטבע וקק"ל, מחלקת ההתיישבות ומשטרת ישראל".

בורג האשים את חברי הגרעין שהתחזו כעובדי קק"ל. לדבריו אנשי הקק"ל לא ידעו דבר על בוא הקבוצה, ובסופו של דבר היא פונתה מהמקום ע"י המשטרה.

במקביל נאחזו אנשי 'אמנה' בהר סרסן באזור מבואות-ירושלים והציבו בו קראוונים.

בשעות הערב הגיעו למקום אנשי רשות שמורות-הטבע והמשטרה בדרישה לפנותם.

מהקרן הקיימת לישראל נמסר לסופר „דבר": „מהעבר עשו זה, שני המקומות נמצאים באזור הקו הירוק, אך בגלל תיאום לקוי בין מינהל מקרקעי ישראל לקרן הקיימת לישראל – התרחשה מהומה על לא מאומה".

הנהלת הקרן הקיימת תערוך בירור בנושא.

גורמים משפטיים תמהים:

מדוע השופט לא פסל עצמו מלדון בערעור על „הגביר"?

מאת נתן רועי, סופר „דבר"

גורמים משפטיים הביעו אתמול תמיהה על כך ששופט בית-המשפט העליון, מנחם אלון, לא פסל את עצמו מלדון בתיק הערעור בדבר הפצת הספר „הגביר", שכתב העיתונאי אוריה אבנרי על ח"כ אברהם שפירא.

לדעת גורמים אלה היה על השופט לפסול עצמו, משום שח"כ שפירא פעל נמרצות למינויו של השופט מנחם אלון לתפקיד נשיא המדינה, באפריל 1983. לאחר שהמאמצים האלה נכשלו, נבחר לכהונה חיים הרצוג.

הערעור נדחה על-ידי השופט אלון. כזכור, הוציא סגן נשיא בית-המשפט המחוזי בתל-אביב, השופט ד"ר אליהו וינוגרד, ב-24 באוקטובר 1988 צו מניעה זמני, האוסר את הפצת הספר שבו גילויים על אברהם שפירא. בעקבות זאת הגיש אבנרי באמצעות פרקליטו, עורך-הדין שלמה ליבליך, בקשה לרשות ערעור ובקשת רשות הערעור נדחתה בטענה, כי זה שלב מוקדם מדי ועל בית המשפט המחוזי לתת תחילה החלטה סופית.

חוקר צרפתי: היוונים מחפים על מחבלים של אבו-נידאל

מאת גדעון קרין, סופר „דבר" בצרפת

פאריס. (מיוחד ל„דבר"). – שופט חוקר צרפתי, העוסק בפרשת התקיפה החבלנית של הספינה היוונית 'סיטי אוף פורוס' שבה נהרגו שני אזרחים צרפתיים, האשים את השלטונות היוונים בחיפוי על המחבלים הפלשתינאים – כנראה אנשי ארגונו של אבו-נידאל – שביצעו את הפיגוע.

השופט ז'אן לואי ברוגייר חזר מאתונה בלי שניתן לו לעיין בתיקי החקירה ולאחר שהחוקרים היוונים התייחסו אליו, לדבריו, ב'בוז'. היוונים ממשיכים לטעון, כי אחד הצרפתים שנהרגו בפיגוע, לורן ויניירון, היה בעצמו טרוריסט. השופט ביקש משלטונות צרפת למחות על התנהגות זו בעת ביקור הנשיא של נשיא יוון בצרפת.

מקורות בטחוניים יווניים המשיכו באחרונה לטעון, כי על הסיפון אף 'פורוס' היתה התנגשות בין אנשי אבו-נידאל לאנשי 'המוסד' הישראלי, שויניירון – או מישהו הדומה לו – היה אחד מהם. לפי מקורות אלה, 'המוסד' פוצץ מכונית ובה אחד מראשי המחבלים, ואחר-כך ניהלו אנשיו של הספינה קרב יריות עם המחבלים, ששמטענו על הסיפון התפוצץ והוליש להקרים את הספינה. הנוסעים הישראלים עזבו אחר-כך, לפי גרסה זו, את המקום בספינת מנוע.

נחתם הסכם תוספת 5% לדירוג האחיד

הסכם בדבר חלוקת עלות תוספת השכר בסך 5% לשנת 1988 לעובדים המדורגים בדירוג האחיד נחתם אתמול בלשכתו של מזכיר ההסתדרות ויו"ר האגף לאיגוד מקצועי, חיים הברפלד.

על־פי ההסכם הוגדלה התוספת השקלית שנקבעה בשעתו ל־75 ש"ח מאוקטובר 1987 לכל הדרגות שבדירוג האחיד ל־101 ש"ח, החל מ־11.10.88, ואילו בתקופה שבין ה־1 ביוני ו־30 בספטמבר שנה זו תהיה התוספת בגובה של 96.50 ש"ח לחודש.

התוספת בדרגות הביניים והגבוהות והתאמה לתוספת ששולמה לעובדים בדירוגים המקצועיים המקבילים והעמידה מ־7% עד 17%, בהתאם לגובה הדרגה.

לכל העובדים שמשתלמת להם תוספת ותק של 25 שנים ויותר (כולל שירות בצה"ל), ישולם מענק שנתי חד־פעמי לוותיקי השירות הציבורי בשיעור 50% (מחצית משכורת).

לכל העובדים החברים בקרנות ההשתלמות תוגדל הפרשת המעסיקים ב־2½%־3½% ותעמוד על 7½% השתתפות המעסיק ועוד 2½% השתתפות העובד. כל התשלומים, לרבות המענק השנתי לזכאים וכן ההפרשים, ישולמו עם משכורת חודש נובמבר 88' ולא יאוחר ממשכורת חודש דצמבר 1988.

הסתדרות הפקידים והסתדרות עובדי המדינה ימשיכו לנהל מו"מ עם המעסיקים בדבר חלוקת השלמה לתוספת של 11% להסכם המסגרת, החל מ־1.4.88. הדיונים יחלו מפברואר 1989, בכוונה לסיימם עד סוף מארס 1989.

האיינשטיין (כחול־לבן) של יפאן

קונצרן יפאני יקים בישראל מפעל לטפטפות־השקייה, פרי המצאת מהנדס ישראלי

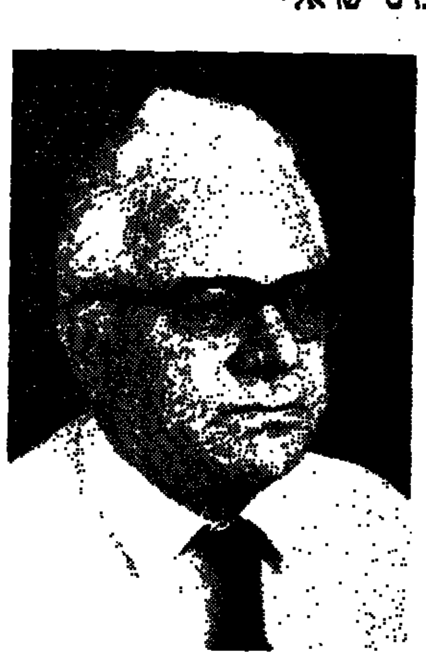

גדעון גלעד

הקונצרן היפאני "קוינס", המייצר בין השאר מכונות לתעשיית הפלסטיק, מתכוון להשקיע בישראל בהקמת מפעל מתאים לייצור טפטפות להשקייה חקלאית בשיטה חדשנית, פרי המצאתו של מהנדס השקייה ישראלי, גדעון גלעד.

השיטה החדשה מבוססת על צינור טפטוף ייחודי "שור ג'יל" – צינור טפטוף פלסטי המיועד לעונת גידול אחת, המחוסן מפני סתימות, זול ביותר (עשירית ממחיר צינורות הטפטוף המקובלים בשוק) ותורם לחסכון של עד 70 אחוז בצריכת המים.

המהנדס גלעד גייס את הקונצרן היפאני לנושא ההמצאה והוא שותף בו. שני הגורמים מציעים יחד למכירה לגורמים שונים מפעל שלם הכולל מערך מכונות מלא, ידע טכני, הדרכה צמודה ואספקה שוטפת של אבזרי ההשקייה הנלווים. הייצור נעשה במפעלי "קוינס" ביפאן ומחירו של קו ייצור הוא כחצי מיליון דולר.

המהנדס גלעד מדווח על התעניינות בארצות רבות בצינור הטפטוף החדיש, כולל ארה"ב, אוסטרליה, איטליה, ספרד.

הממציא הישראלי יחד עם השותף היפאני זכו במכרז גדול בסין לתכנון שטח חקלאי המשתרע על פני שלוש מאות אלף דונם ומיועד לגידולי ירקות וכותנה. היקף הפרוייקט הוא 150 מיליון דולר, בפריסה לשבע שנים.

בייצור הקווין גיל הושקעו כשני מיליון דולר. והוא נמכר לארצות כמו מרוקו וכווית.

היפנים מעריכים, כי בשלוש השנים הקרובות יימכרו כ־200 מערכות השקייה כאלה, בשיעור מאה מיליון דולר בקירוב.

בניגוד להחלטת התק"ם

שבוע עבודה של חמישה ימים בקיבוץ עין־גב

מאת שמעון ויס, סופר "דבר" בעמק

קיבוץ עין גב מתנסה מזה כחודש על בסיס של חמישה ימי עבודה והדבר נעשה במסגרת תקופת נסיון עליה החליטו חברי המשק בניגוד להמלצת מזכירי התק"ם. בתום תקופת הנסיון, בעוד כחודשיים, יחליט הקיבוץ, אם לאמץ את השיטה באורח קבוע.

ההחלטה לעבור לשבוע עבודה בן חמישה ימים נתקבלה בעין גב על רקע המצב הכלכלי הקשה ועומס התורנויות הרב הנופל על חברי המשק לנוכח מפעלי התיירות המשמשים כענף המרכזי במשק. קיבוץ עין גב הוא הראשון בתנועה הקיבוצית שהחליט על מעבר נסיוני לשבוע עבודה מקוצר. בימי שישי ושבת פנויים חברי המשק לעבודות הבית והמשפחה ולחוגי העשרה מגוונים וכן למלאכת התורנויות הצפופות במסעדה ובכפר הנופש של המשק.

לדברי עוזי קרן מזכיר הקיבוץ, בעוד מספר ימים יתכנסו מוסדות הקיבוץ לדיון ראשוני בהגיע תקופת הנסיון למחצית הדרך. כבר עתה מתברר כי המעבר לשבוע עבודה מקוצר העלה לסדר היום של המשק מספר נושאים שחייבים בטיפול, כמו למשל, עבודת בתי הילדים שנסגרו בימי שישי בעקבות המעבר לשבוע מקוצר. קרן ציין כי במקביל למעבר לשיטה החדשה, הוחלט במשק כי יום העבודה יוארך לתשע שעות במקום שמונה שעות עד כה.

מזכירי התק"ם שהחלטת עין גב הועברה לידיעתם, הגיבו עליה בשלילה ואולם הקיבוץ לא קיבל את ההתנגדות וטען כי מדובר בתקופת נסיון ועליה אין למזכירי התק"ם שום זכות להתנגד. מזכיר עין גב הדגיש כי אם וכאשר יוחלט באופן עקרוני על מעבר לשבוע עבודה מקוצר בקיבוץ, יובא הדבר להתייעצות במזכירות התק"ם. לדברי קרן, עד כה מתחלקות דעות החברים במשק בעיקר לשני צדדים קיצוניים בין המתנגדים למעבר לתומכים נלהבים ונראה כי ההחלטה העקרונית על המעבר תלווה בוויכוח נוקב במשק.

הערעור נדחה

בית־משפט השלום בתל־אביב דחה אתמול את ערעורם של ארבעה מחברי משלחת השלום לרומניה, שנידונו ב־30 ביוני לעונש מאסר של שנה וחצי (חצי שנה בפועל ושנה על תנאי) ולתשלום קנס של ארבעת־אלפים ש"ח כל אחד. לאחר קבלת גזר הדין בבית המשפט ברמלה, עירערו יעל לוטן, לטיף דורי (בתצלום), אליעזר פיילר וראובן קמינר על חומרת העונש. עתה הם שוקלים הגשת ערעור לעליון (צילום: י.ב.ב.א)

הדיסקונטאים – המובילים בשיפור רווחי הבנקים

מאת סופרו הכלכלי של "דבר"

שיפור הרווח הנקי בבנק דיסקונט בתשעת החודשים הראשונים השנה הוא הגדול ביותר בקרב הבנקים. כך עולה עם פרסום הרבעון השלישי השנה. הרווח הנקי המתואם של הבנק גדל ב־17 אחוז והסתכם ב־34 מיליון דולר.

קבוצת בנק הפועלים ובנק המזרחי טרם פרסמו את דו"חותיהם הכספיים לתקופה זו, אך ככל הנראה יצביעו על התפתחות איטית יותר ברווח ואולי אף בנסיגתו, נוכח ההפרשות הכבדות שנדרשים הבנקים להפריש לכיסוי חובות "כור".

הרווח המאוחד לפני מס של בנק דיסקונט גדל ב־15 אחוז והסתכם ב־90.9 מיליון דולר. תשואת הרווח הנקי להון העצמי הגיעה ל־8.1 אחוזים, לעומת 7.3 אחוזים בתקופה המקבילה אשתקד. ההון העצמי של הבנק גדל בכ־6 אחוזים והגיע ל־594 מיליון דולר.

בתקופת הדו"ח הפריש הבנק לחובות מסופקים 80 מיליון שקל (78 מיליון שקל בתקופה המקבילה אשתקד), מזה 19 מיליון שקל הפרשות בעבור קונצרן "כור", שהופרשו ברבעון השלישי השנה.

ביום שלישי הבא תפרסם קבוצת בנק הפועלים את תוצאותיה הכספיות לתשעת החודשים הראשונים השנה ושבוע לאחר מכן אמור בנק המזרחי לפרסם את דו"חותיו.

חוליית ג'יהאד נלכדה ברצועה; נהרסו תשעה בתי־מחבלים

מאת דני צדוקי ואמיר רוזנבליט, סופרי "דבר"

זרועות הבטחון לכדו חוליית מחבלים, שאנשיה נמנים עם ארגון "הג'יהאד האיסלמי", אשר השליכה פעמיים רימונים לעבר יחידות צה"ל, בתקריות שהיו ברצועה לפני חודש.

עם שלושת המחבלים נעצרו עוד תריסר החשודים בשיתוף פעולה עימם ונמצאו כלי נשק – רימונים, רובה 'אמ.16', אקדח, וחומרי נפץ פלסטיים.

אתמול נהרסו בתיהם של שניים מחברי החוליה וכן בתיהם של עוד שבעה מחבלים ברצועה, בהם רוצחי רחל וייס במושב שפיר.

בהידרשו לפתיחת המועצה הלאומית הפלשתינית באלג'יר אמר אלוף פיקוד הדרום, יצחק מרדכי, כי כוחות צה"ל ברצועה פרוסים בשטח ומוכנים לקדם כל אירוע. בשלב זה אין סוגרים את הרצועה, אך תיתכן סגירת חלקים מסויימים לפי הצורך והנסיבות.

בהידרשו למות הפעוט בן השלוש, עוסמן אחמד אבו רנימה, משכונת סג'אעיה בעזה, אמר האלוף כי נכון לעכשיו לא ניתן לקבוע מה היו הסיבות למותו. סמוך למקום בו מצא הילד את מותו, אמר האלוף, היתה אמנם פעילות, במסגרתה ירה קצין כדור פלסטיק בודד. עד כה לא נמצא קשר בין שני הדברים. האלוף אמר שיש קושי מסויים בחקירת המקרה בגלל חטיפת הגופה וקבורתה מבלי שנבדקה. אבל המאמצים לגלות את האמת ימשכו. לצורך זה הוטל אתמול עוצר על השכונה. האלוף הביע את צערו על מות הילד והביע את תנחומיו למשפחתו. עם זאת הביע דעתו שעל הורי הילדים ברצועה להקפיד שילדיהם לא יהיו מחוץ לבית וגם לא בחצרות ובמקומות שבהם מתנהלות פעולות צבאיות ויש הפרות סדר.

בהפגנות שהיו אתמול בדיר אל באלח ובעיירה עיבאסן נפצעו ששה תושבים, בהם נער שנפצע קשה מפגיעת כדור בחזה. תושבים ממחנות ג'יבליה ושאטי התלוננו ב"צלב האדום" בעזה על שבימי העוצר האחרון זרקו חיילים על בתיהם בקבוקים ריקים ואבנים.

ערביי ישראל ישבתו ביום ג' במחאה על הרס הבתים בטייבה

מאת סופר "דבר"

המיגזר הערבי כולו ישבות ביום שלישי הבא במחאה על הריסת 18 בתים, שנבנו ללא רשיון, בכפר טייבה שבמשולש. על כך הוחלט אמש בכינוס סוער של ראשי הציבור הערבי במדינה, שנערך במרכז אלתחייה, בטייבה.

נציגי כל המפלגות והגופים הפוליטיים הערבים היו בכינוס: אנשי חד"ש, "המתקדמת", רשימת דראושה, מפ"ם, ואפילו נציגי בני הכפר.

בלטו גם נציגי הדרוזים מעוספיה וכן נציגי הבדווים בנגב, שביקשו להצטרף למאבק הכולל נגד הריסת בתי ערבים.

"גם לנו הרסו השנה 30 בתים. כולנו עם אחד" אמר עו"ד סלים גאנִי, נציג הנגב. בצד ויכוחים בין־מפלגתיים על שאירע בעת מערכת הבחירות הצביע עבד אל והאב דראושה להקים לובי ערבי מאורגן, שיפעל למען עניין הערבים במדינת ישראל. מוחמד חותר הציע לפנות לנשיא המדינה, על מנת שיחון את כל בוני הבתים הלא־חוקיים. מחמוד יונס, נציג מפ"ם וחבר הוועדה המרכזת של ההסתדרות הציע, שלא להתמקד באוכלוסיה הערבית דווקא אלא להקים בעניין זה לובי ערבי־יהודי.

"במצב כפי שהוא כיום עושים עם שלם לעבריין. לא מפשירים לנו אדמות, לא מאשרים לנו תוכניות מיתאר ופשוט זורקים אותנו למים בידיים קשורות". – אמר תופיק דיאר מחד"ש. לבסוף הוחלט נוסף על השביתה הכללית גם לשגר משלחת מיוחדת לאו"ם, לשוחח עם שר הפנים בניסיון להעביר את רוע הגזירה וכן לקיים הפגנה המונית בשבוע הבא מול הכנסת.

מצנע: ניתן לטייל ביו"ש

מאת צבי אילן, סופר "דבר"

"ניתן וצריך לטייל ביהודה ושומרון – אמר אתמול אחרי הצהריים האלוף עמרם מצנע, מפקד פיקוד המרכז בפגישה עם מנהלי בתי ספר שדה של החברה להגנת הטבע שהתקיימה בבית שדה של החברה במעלה אפרים.

בדיון שעסק בטיולים ביהודה ושומרון אמר מצנע, כי האירועים ההמוניים נבלמו והיום הם בעיקר נקודתיים ועל־ידי קבוצות קטנות. "עם זאת אנו ניצבים מול תחושה של חוסר בטחון בציבור הישראלי שקשה להתמודד עימה. למרות שאי־אפשר להבטיח בטחון הרמטי יש להמשיך בטיולים בתאום עם כוחות הבטחון".

אנשי החברה התלוננו על סירבול וקושי בביצוע התאום ביו"ש והאלוף הבטיח לשנות ולפשט את נוהלי תיאום הטיולים. הוא אמר: "צה"ל יעשה הכל כדי להבטיח את המשך קיום הטיולים בכל מקום בארץ".

תורכיה 1988: אקספרס של חצות

הורים מעונים לעיני ילדיהם; אסירות פוליטיות נאנסות

יותר מרבע מיליון בני אדם נעצרו בשמונה השנים האחרונות בתורכיה מסיבות פוליטיות. ורבם עונו – מוסר "אמנסטי אינטרנשיונל".

בדיווחו על פגיעות "שיטתיות ומתמשכות" בזכויות האדם בתורכיה, מוסר ארגון זכויות האדם הבין־לאומי, שאלפי אסירים פוליטיים כלואים עדיין, רובם בעקבות משפטים לא הוגנים, ביניהם מאות אסירי מצפון. חלקם הודו בעבירות שלא עברו, כדי להינצל מעינויים.

בדו"ח חדש, המחזיק 18 עמודים, מוסר "אמנסטי" שמעצרים פוליטיים ועינויים נמשכו השנה. על אף שמספר המעצרים ירד לא חל שינוי יסודי באופי הפגיעות בזכויות האדם בחמש שנות השלטון האזרחי.

נשים וגברים צעירים עונו זה לעיני זה. הורים – לעיני ילדיהם. עונו גם נשים שהוחזקו כבנות־ערובה לבעליהן. "אין חסים על זקנים, לא על חולים ולא על צעירים" – כותב הדו"ח.

צורות עינוי מקובלות הן: מכות, תליה בפרקי הידיים, הלם חשמלי, תקיפה מינית ומניעת מזון, מים ושינה.

איברהים ציצק, איש ארגון פוליטי, שנכלא, מספר על עינויים שעבר הוא, חברה וחבר עת החוקר ללא קשר עם החוץ במישטרת איסטנבול במשך 24 יום באוקטובר 1987. "מקהלת זעקות" הוא תיאורו לתגובתם עת הוכרחו להחזיק ידיים ולסבול במשותף עינויי הלם חשמלי.

נמסר שבמחצית הראשונה של 1988 מתו חמישה עצירים, לאחר שעונו. המקרה הראשון עליו דווח היה נער חולה סוכרת בן 13, אמין אוזקיה, שנפטר בבית־חולים לאחר מעצרו בינואר במשטרת פיניקה, בדרום מזרח תורכיה. דו"ח הניתוח שלאחר המוות מוסר שגבו, ברכיו, רגליו וידיו היו פצועים ונפוחים.

סאויט אקקיה, בת 16, נעצרה עם אחותה בטענת חברות בקבוצה בלתי חוקית והוחזקה במפקדת המשטרה באיסטנבול באפריל 1988. בתלונה בפני בית המשפט הפלילי של איסטנבול היא תיארה איך הוכתה באכזריות, עונתה בהלם חשמלי, הופשטה חלקית, נתלתה על צלב, ועברה פגיעות מיניות חמורות, כולל אונס. לאחר שבע שעות עינויים – היא אומרת – "כל בגדי התחתונים היו מכוסים דם. הדימום נמשך חמישה ימים".

ב־1987 נמסר על 17 מקרי מוות לאחר עינויים.

חברת החשמל לישראל

מערכת "התקע המצדיע" מתכבדים להזמין את ציבור העוסקים בתחום החשמל, להשתתף

בכנס המקצועי השנתי ה־6

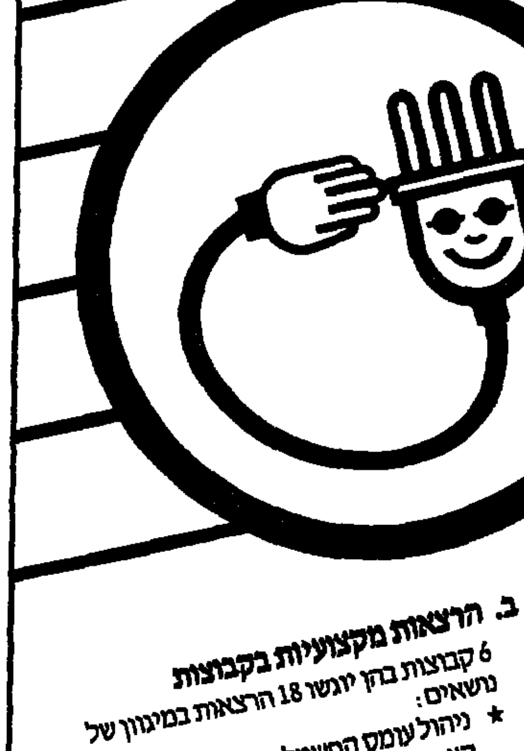

אשר יתקיים ביום רביעי, ה' בשבט תשמ"ט 11/01/89, במרכז הקונגרסים, גני התערוכה, תל־אביב.

א. מפגש מרכזי
* ברכות ודברי פתיחה: מר בנימין גבלי - יו"ר דירקטוריון חברת החשמל. מר יצחק חופי - המנהל הכללי, חברת החשמל.
* סיכום תחרות "צרכן החשמל היעיל": אינג' משה זיסמן - מנהל אגף הצרכנות, חברת החשמל.
* פעילות חברת החשמל לשיפור איכות החשמל: אינג' משה כץ - המהנדס הראשי, חברת החשמל.
* רב שיח: שאלות ותשובות. בצוות חברת החשמל ישתתפו: - חברים בהנהלת החברה. - בעלי תפקידים מרכזיים במשרד הראשי ובמחוזות. - חברי מערכת "התקע המצדיע".

יו"ר ומנחה אינג' אורי לייסטר - מנהל המחלקה לייעול הצריכה, עורך "התקע המצדיע", אגף הצרכנות חברת חשמל.

ב. הרצאות מקצועיות בקבוצות
6 קבוצות בהן יוגשו 18 הרצאות במיגוון של נושאים:
* ניהול עומס החשמל, ייעול ושיפור פרופיל הצריכה במתקני צרכנים.
* הגנות ובטיחות במתקני חשמל.
* תקניות מוצרי חשמל, חקיקה.
* תכנון ותפעול של מתקנים ורשתות, לרבות שילוב אמצעים ממוחשבים.

דמי השתתפות: 45 ש"ח (כולל כיבוד קל), או 60 ש"ח (כולל כיבוד וארוחת צהריים).
* הזמנות נשלחו לכל הרשומים בקהיליית "התקע המצדיע".
* ההרשמה באמצעות שובר תשלום בדואר עד 25/12/88.
* ההרשמה באמצעות מכתב התחייבות לחברת החשמל (משרדי ממשלה, מוסדות ציבוריים, מפעלים וחברות) עד יום 31/12/88.
* חשמלאים שלא קיבלו הזמנות ומעוניינים להשתתף בכנס מתבקשים לפנות לחברת החשמל - למחלקות הצרכנים הטכניות, או למשרדים האזוריים, לקבלת הזמנה ושובר תשלום.

לאחר עדיין במצב קשה

מאת אריאלה ראובני, סופרת "דבר"

מצבו של גבריאל אנגואן לאחר מפקד צבא דרום־לבנון, המאושפז עדיין ביחידה לטיפול נמרץ בביה"ח רמב"ם בחיפה, ממשיך להיות קשה אך יציב.

אתמול הסתמן שיפור קל במצבו ובמשך מרבית שעות היום הוא נותק ממכונת ההנשמה שאליה היה מחובר מאז הניתוח שבוצע בגופו. ד"ר משה רווח מנכ"ל ביה"ח רמב"ם אמר אתמול כי בסוף השבוע ינותק כנראה לאחר ממכונת ההנשמה ואז יהיה אפשר להתחיל להעיר אותו מתרדמתו שבה הוא שוהה, כדי להקל על תהליך החלמתו. היום אמורה לבקר אצל גבריאל לאחר שרת הבריאות שושנה ארבלי אלמוזלינו.

ראש אכ"א ביטל שהיית חיילות אצל משפחות חרדיות

מאת טלי זליגר, הסופרת הצבאית של "דבר"

ראש אכ"א, האלוף מתן וילנאי, ביטל שהייה של חיילות, חניכות קורס מ"כיות, במשפחות חרדיות בירושלים בסוף השבוע הקרוב.

זאת, לאחר שבניגוד להנחיות הצבא אורגנה שהייה כזאת, כנראה ביוזמת מפקדות הקורס.

אתמול מסר ח"כ יוסי שריד (רצ), כי הורים של חניכות בקורס פנו אליו בתרעומת בעניין זה, שיש בו כפייה ושהיה אמור להיות חובה לחניכות, ובזכות פעולתו, בוטלה תוכנית זו. אולם, מצה"ל נמסר, כי גם אל ראש אכ"א הגיעו פניות של הורים ושל חניכות, והוא שיזם את ביטול האירוח של חניכות הקורס במשפחות חרדיות.

במסגרת הלוחמה בכלבת

מאות כלבים משוטטים חוסלו באיזור יהודה

מאת צבי אילן, סופר "דבר"

שלושה צוותים של פקחי רשות שמורות הטבע פעלו אמש בליווי צה"ל, לחיסול כלבים משוטטים בעיירה חלחול, שבדרום איזור יהודה. הפעולה נעשתה בעקבות פניית מושל הנפה לרשות שמורות הטבע, לאחר שנתגלו בחלחול ארבעה כלבים נגועי כלבת, שאחד מהם נשך נער בן 15.

הרשות פועלת בזמן האחרון בצורה נמרצת לחיסול חיות משוטטות ונגועות, שחלקן חדר גם לירושלים. בפעולות בבית־לחם ובמקומות אחרים הומתו עד כה 350 כלבים וכ־60 תנים ושועלים.

לובלסקי לאקדמאיות: עשו גם אתן לקידום האשה

מאת אריאלה ראובני, סופרת "דבר"

בקריאה לנשים מהאקדמיה לכרות ברית עם ארגוני הנשים השונים, כדי לחזק את מעמדה של האישה בישראל ולאפשר לה להגיע לעמדות מפתח בפוליטיקה בכלכלה במנהל ובניהול, יצאה אתמול מזכירת נעמת מאשה לובלסקי בכינוס נשים שנערך ביוזמה מטעם המרכז הישראלי לניהול.

בכנס, שנושאו המרכזי היה: השתלבות נשים באליטות חברתיות־כלכליות ופוליטיות השתתפו עשרות נשים הממלאות תפקידים בכירים באקדמיה, במפלגות ובארגוני נשים.

לא יתכן, אמרה לובלסקי שנשים בעולם האקדמי יעסקו במחקרים ובסקרים בלבד ושאירו את העבודה בשטח לקומץ נשים פעילות, שיעשו עבורן את מלאכת הייצוג. תוצאות הבחירות לכנסת ה־12, שבה יש לנשים ייצוג נמוך וכן אי בחירתן של שתי מועמדות לדירקטוריון של בל"ל, חייבים לדעתה להדליק נורה אדומה בנושא מתן ייצוג הולם לנשים במגזרים השונים. הנשים האקדמאיות אומרת לובלסקי, צריכות לשמש אוונגרד אידיאולוגי בכל הקשור בנושא זה. היא הביעה חשש, כי הגידול בכוחן של המפלגות הדתיות בכנסת יביא לכך, שכאשר ידונו בנושאים הקשורים בדיני אישות, הפלות ובנושאים אחרים הקשורים בעיקר לנשים, "מפלגה דתית אחת תרצה להיות עוד יותר קיצונית מרעותה".

עורכת־הדין שמחה אתיה, יועצת ראש הממשלה למעמד האישה, אמרה, כי מכלל 991 עובדים בשרות המדינה בדרגות כ"א, וכ"ב יש 207 נשים. בדרגת כ"ג 108 עובדים וכולם גברים. בהנהלות בדרוג האחיד מהוות הנשים כ־11 אחוז ובדירוגים המקצועיים כ־20 אחוז. במועצות המנהלים מהוות הנשים שני אחוז בלבד. הסיבות לכך: כפל תפקידים המוטל על האישה, אשר אינו מותיר לה זמן רב לפעילות וחוסר שיוויון הזדמנויות בעבודה.

נשיא מכללת שנקר: רוצים תואר שני

מאת סופר "דבר"

בקריאה להכיר במכללת שנקר כאוניברסיטה לכל דבר, יצא אתמול נשיא המכללה, פרופ' דוד סמואל.

פרופ' סמואל אומר את הדברים בראיון עם עורך בטאון הסטודנטים של המכללה, יובל ארד. הגליון הראשון של הבטאון, 'סיפורי בדים', הופיע אתמול.

פרופ' סמואל אומר, כי "לא צריכים להיות הבדלים מהותיים בין הגישה ל'שנקר' לבין אוניברסיטאות אחרות בארץ". הוא מוצא מכנה משותף בין הפקולטות למשפטים ולרפואה ובין המגמות הנלמדות בשנקר, שגם בהן חותרים לכיוון ספציפי. הוא רואה יתרון במקצועיות המוקנית לסטודנטים בתחום תעשיית הטקסטיל, הממלאת תפקיד מרכזי במשק הישראלי.

בשנקר קיימות כיום חמש מגמות: כימיה, טכנולוגיה, ניהול תעשייתי, עיצוב אופנה ועיצוב טקסטיל. בוגרי המכללה מקבלים תואר ראשון, המוכר בכל מוסדות ההשכלה הגבוהה בארץ ובעולם. אולם אין המכללה מוסמכת להעניק תואר שני לבוגריה. פרופ' סמואל אומר, כי בכוונתו להפוך את השנה הרביעית במגמות הטכנולוגיות לשנת מחקר ולהתקשר עם אחת האוניברסיטאות בארץ, כדי שהיא תעניק את התואר השני לסטודנטים של שנקר, כדוגמת הקשר שהיה שנים רבות בין מכון וייצמן והאוניברסיטה העברית בירושלים.

בכינוס בינ"ל בבריטניה

שופטת אוגנדית: סליחה על רצח דורה בלוך

(ע).- "אני מבקשת להתנצל בפניך בשם כל נשות אוגנדה על רצח דורה בלוך ז"ל, הישראלית שנרצחה בעת חטיפת מטוס "איר פראנס" באנטבה" - פנתה שופטת מאוגנדה לנציגת ישראל בכינוס בין־לאומי בבריטניה בנושא אלימות נגד נשים.

הדברים הופנו לרות רזניק, מנהלת המרכז לסיוע לנשים בהרצליה, שהשתתפה בכנס שהתקיים בעיר קרדיף בשבוע שעבר. בכנס נטלו חלק נשים מ־44 מדינות והוא דן בנושא המקלטים לנשים מוכות בעולם.

השופטת מאוגנדה ציינה, כי הדיקטטורה בארצה היא שגרמה לאלימות שהתיר המימסד, ודבר זה גרם להשלכות ישירות על נשים. כדוגמא לכך הביאה את גירוש האסיאנים מאוגנדה ע"י הממשלה ורצח הישראלית דורה בלוך, בת 72, שהיתה בין חטופי מטוס איר פראנס ששוחררו במבצע אנטבה.

בדברי ברכתה לשופטת האוגנדית סיפרה רות רזניק, כי כלתה של דורה בלוך ז"ל, אודה בלוך, היתה מתנדבת שנים רבות במעון לנשים מוכות בהרצליה, עד שנסעה לשליחות עם בעלה העיתונאי דניאל בלוך.

בריטניה חידשה קשריה הרשמיים עם איראן – „לא תמורת שחרור חטופים"

לונדון (רויטר וע"צ).- בריטניה ואיראן הגיעו אתמול להסכם בדבר חידוש היחסים הדיפלומאטיים המלאים ביניהן. ההחלטה מקבלת תוקף מיידי. בהודעה שפורסמה על-ידי משרד החוץ האיראני נאמר, כי שתי המדינות „הסכימו ביניהן לבחון תוך פרק זמן קצר ככל האפשר יחסים מדיניים שלמים על בסיס השוויון, הכבוד ההדדי ואי ההתערבות בעניינים של הצד השני".

ההסכם קובע, שבתוך חודש תשלח בריטניה לטהראן מיופה כח ושגרירים ימונו בשתי הבירות תוך שישה חודשים. ההסכם נחתם ביום ד' בערב בווינה עם תום השיחות שניהלו משלחות איראן ובריטניה בבירת אוסטריה.

בלונדון הודגש אתמול שלא נעשתה שום עסקה להבטחת שחרור בני-הערובה הבריטיים המוחזקים בלבנון על-ידי טרוריסטים פרו-איראנים במסגרת המגעים לחידוש היחסים. „עיקרה של 'העסקה' הוא בכך ששני הצדדים ינהגו כשורה זה בזה ויעשו לנירמול יחסיהם", אמר שר החוץ הבריטי ג'פרי האו בראיון לטלוויזיה. „הדבר יסייע להרגשת הסיעונים שעלינו להעלות כך או אחרת למען הנתינים הבריטים בין אם באיראן או בכל מקום אחר".

עם זאת הגבירה ההודעה על חידוש היחסים את התקוות בבריטניה לשחרורם הקרוב של בני-הערובה. בספטמבר הבטיח שר החוץ האיראני ולאיאתי, שאיראן תפעיל השפעתה בלבנון לשחרורם.

באחרונה הופיעו בעיתונות האיראנית כמה מאמרי ביקורת על הצעדים לנירמול הקשרים עם לונדון. כך למשל נכתב ביומון 'ג'מהורי איסלאמי', ששגרירות בריטית, אם תיפתח בטהראן, תשמש כיסוי לריגול באיראן על-ידי סוכנים בריטים, אמריקאים וישראלים. בריטניה כונתה במאמר 'אבי השטן', ונאמר בו, שראש ממשלת איראן מיר-חוסיין מוסאווי מתנגד ליוזמת משרד החוץ לנירמול היחסים.

באו ימי השנה חידשה איראן את יחסיה עם צרפת ועם קנדה וכן חיממה את יחסיה עם כוויית ועם באחריין. נראה שיעדה הבא לשיפור היחסים הוא סעודיה. יו"ר הפרלמנט האיראני עלי אכבר האשמי רפסנג'ני אמר לאחרונה, שאיראן נוטשת בימים אלה את המדיניות הקודמת של 'התמדה ביצירת אויבים' ושמעתה לא תתיר עוד את הזירה הדיפלומטית פנויה ליריביה.

עם חידוש היחסים עם בריטניה תיוותר ארה"ב כמדינה המערבית הגדולה היחידה שלה אין קשרים דיפלומטיים עם טהראן.

ארה"ב מציעה למדינות הסוחרות עימה הקפאה הדדית של כל הסבסוד החקלאי

וואשינגטון (ע"ר).– הצעה אמריקאית חדשה להסדרת קשרי הסחר שלה עם מדינות העולם הוצגה אתמול בוואשינגטון. בהצעה מדובר בהקפאה על תנאי של כל הסובסידיות ושל מחסומי הסחר למשך השנתיים הבאות.

במסמך שהוגש למדינות, שעימן מקיימת ארה"ב קשרים מסחריים, הודיעה וואשינגטון, שתסכים להקפאה, אם מדינות אחרות יקבלו את הצעתה לבטל את כל הסובסידיות, היוצרות תמונה מעוותת של קשרי הסחר ואת כל המחסומים המפריעים לניהול סחר חופשי.

המסמך, הנושא את התאריך 7 בנובמבר ושהועבר לגאט"ס, מתואר כראשון מסוגו, שבו מביעה ארה"ב תמיכה ברפורמות ספציפיות לטווח קצר במסגרת סבב שיחות הסחר המתנהלות באורוגוואי.

שרי המסחר של 96 המדינות החברות בגאט"ס יקיימו דיון על מצב הסחר במונטריאול החל מ-5 בדצמבר. המיסמך מבהיר את עמדת ארה"ב לקראת מיפגש זה.

עם זאת מוכנה ארה"ב לאפשר למדינות מתפתחות להמשיך במתן אי אלה סובסידיות ולהעביר תשלומים לשיפור ההכנסה באורח ישיר לחקלאים, בתנאי שצעדים אלה לא יהיו קשורים לתהליך הייצור והשיווק.

עליה בעודף המסחרי של יפאן

אתמול נמסר בטוקיו, שהעודף במאזן המסחרי של יפאן גדל בחודש אוקטובר במידה נוספת, וכלכלנים הביעו את החשש להתהוות מתיחות בין-לאומית נוספת לאור אי תיקון מערכת הסחר הבין-לאומית המעוותת. מזה כמה חודשים טוענים כלכלנים, כי נכשל המאמץ לצמצם את העודף של יפאן בקשריה המסחריים עם שאר מדינות העולם.

מיניסטריון הפינאנסים של יפאן דיווח אתמול, שהעודף במאזן המסחרי של יפאן בחודש אוקטובר הגיע ל-7.69 מיליארד דולאר לעומת 6.80 מיליארד דולאר באותו חודש לפני שנה.

חוסיין במסע גיוס כספים במפרץ – זקוק ל־200 מיליון דולאר לפחות

רבת עמון (רויטר). – מסעו הנוכחי של חוסיין מלך ירדן במדינות המפרץ, שנועד על-פי הגרסה הרשמית, לעיסוק בנושאים ערביים ודו-צדדיים שונים, לרבות הצגת יוזמה ירדנית לכינוס ועידת פסגה ערבית בסוף השנה ודיווח על תוצאות השיחות שניהל עם מובארק וערפאת בעקבה בחודש שעבר, נועד, למעשה, להשגת סיוע כלכלי ממדינות הנפט – כך אמר ביום ד' דיפלומאט מערבי ברבת-עמון.

„התושבים מקווים כי המלך יצליח לשכנע את אבו-דאבי, סעודיה, כוויית או גורמים אחרים, לסייע לאחיהם הירדנים בעת צרה", הסביר הדיפלומט. חוסיין טס ביום ד' לקאטאר בלי ליווי של פמליה רשמית, לאחר שביקר ללא הודעה מוקדמת בכוויית ובבאחריין. הוא יבקר גם בעומאן.

לאחרונה חלה ירידה תלולה בשער הדינאר, והוא איבד כ-20 אחוז משוויו לעומת הדולאר על-פי השערים הרשמיים של הבנק המרכזי, וכ-35 אחוז בשוק החופשי. ביום ד' קבעו החלפנים את שער הדולאר ב-365 פילס, לעומת 460 פילס, שהוא השער הרשמי של הבנק המרכזי. בדינר 1,000 פילס. בנקאים ירדניים מעריכים, שירדן זקוקה בדחיפות ל-200 מיליון דולאר לפחות, כדי להשיב לציבור את האמון במטבע שלה.

ראש הממשלה זייד אל-ריפאעי אמר החודש, כי הפיגורים בסיוע הערבי משתווים לחובות החוץ של ירדן, המגיעים ל-6.5 מיליארד דולאר. ועידת הפסגה שנערכה ב-1978 בבגדאד התחייבה להעניק לירדן מיליארד ורבע דולאר לשנה, משך 10 שנים, אולם למעשה הצטמצם הסיוע עד מאד, ורק סעודיה מכבדת במלואה את התחייבויותיה.

נפילת שער הדינאר החלה לאחר שהבנק המרכזי החל בניהול המטבע באמצע אוקטובר. מיד לאחר מכן איבד הדינאר חמישית מערכו על-פי השער הרשמי וכשליש מערכו בשוק.

הממשלה הירדנית הגיבה על המשבר הנוכחי בהטלת איסור על ייבוא מוצרי מותרות למשך שנה ובהעלאת מכסים על פריטי יבוא 'לא חיוניים'. היא גם מתכננת קיצוץ בתקציב הפיתוח שלה לשנה הבאה, אם כי היא התחייבה כבר שלא תקצץ בסובסידיות למצרכי היסוד. מדיניות הממשלה גרמה כבר להתייקרות חלק מהמוצרים בשיעור של עד 30 אחוז, והכלכלנים מביעים ספק ביכולתה של הממשלה לשמור את האינפלציה בשיעור חד-סיפרתי. „מדובר במשבר אמון באנשים המנהלים את הכלכלה", הגדיר השבוע את התופעה סוחר בבורסה של רבת-עמון.

12 שרים חדשים בממשלת אלג'יריה: טכנוקרטים המחוייבים לרפורמות

אלג'יר (א.ס.).- קאסדי מרבאח, ראש הממשלה החדש של אלג'יריה, שמונה על-ידי הנשיא שאדלי בנג'דיד בעקבות השינויים המרחיקים במשאל-עם בשבוע שעבר, הציג ביום ד' את ממשלתו, ובה 12 שרים חדשים מכלל 22 חבריה.

משימתה העיקרית של הממשלה החדשה תהיה מימושם המהיר של הרפורמות שאותן הציג הנשיא בנג'דיד בפני העם במשאל ושזכו לתמיכתו הנלהבת של זה. אלו נועדו לשקם את כלכלתה של אלג'יריה, שנפגעה בעיקר עקב נפילת מחירי הנפט, מוצר היצוא העיקרי שלה.

השרים החדשים הם ברובם פרופסורים מהאוניברסיטה, טכנוקרטים ואנשי עסקים, שנבחרו יותר בזכות כישוריהם, שידרשו לטיפול בבעיותיה הסוציו-אקונומיות הבוערות של אלג'יריה מאשר בזכות קשריהם עם הסיעות השונות המקור הכוח 'חזית השחרור הלאומית', מפלגת השלטון באלג'יריה.

בפרופיל של הממשלה החדשה בא לידי ביטוי אחד השינויים המרכזיים שהבטיח הנשיא בנג'דיד להנהיג במדינה: הוצאתו של ראש הממשלה מצילו של הנשיא והרחבת סמכויותיו בתחום מדיניות הפנים תוך הטלת אחריות עליו בפני הפרלמנט. בתחום מדיניות החוץ נוספו לנשיא, במסגרת השינויים שאושרו במשאל העם, סמכויות חדשות.

אחת ההפתעות בממשלה החדשה היא שר הפנים לשעבר אל-האדי חרירי, שלא הורחק מהממשלה אלא רק קיבל תיק פחות בחשיבותו, תיק התחבורה. חרירי היה אחראי לכשלון המשטרה בטיפולה במהומות האחרונות באלג'יריה, ולדעת פרשנים הישרדותו מוסברת בקשריו הקרובים עם הנשיא.

משכילות פלשתיניות לאל־אנבא:

האינתיפאדה הציבה האשה והילד בראש הסולם החברתי

כוויית (ע"מ).- ההתקוממות בשטחים הכבושים שינתה את מעמדה של האשה הפלשתינית בהם, ובראש הפירמידה החברתית ניצב כיום הילד משליך האבנים ואחריו האם, שהיא לעיתים קרובות נחושה יותר מהגבר – כך מסכם העיתון הכוויתי 'אל-אנבא' את המהפך החברתי בשטחים.

בהסתמכו על ראיונות שערך עם שתי נשים פלשתיניות קובע העיתון, שהגבר הפלשתיני ירד לתחתית הסולם החברתי מאחר שרוב הגברים עצורים או מועמדים לגירוש, והפחד השתלט עליהם. שתי הנשים, נורה גירדאת, ילידת ירושלים המערבית בת 39, החיה מאז שנת 48' במזרח העיר, ונדרה קיבדוקאן, ילידת חיפה בת 28 החיה בירושלים והכותבת את עבודת הדוקטור שלה באוניברסיטה העברית, ציינו, שהנשים הפכו למגינות על הגברים.

השתיים מציינות גם, שההתקוממות יצרה שינויים במבנה הנישואין. עקב הקשיים הכלכליים שזו גרמה בשטחים ירד שיעור המוהר, ולנשים משכילות בערים יש כיום זכות להטיל וטו על המיועד לנישואין.

שר בריטי עם שובו לבריטניה:

„סודאן הפכה לבית עלמין"

לונדון (ע"צ). – על סודאן עוברת אחת הטרגדיות הקשות ביותר של העשורים האחרונים – אמר אתמול כריסטופר פאטן, שר המדינה הבריטי לשיתוף פעולה בין-לאומי.

בהצהרה שהשמיע לכתב שירות השידור הבריטי ב.ב.סי. ציין פאטן, שסיים ביום ב' סיור באתיופיה ובסודאן, כי סודאן הופכת לבית עלמין.

פאטן קיים ביום א' שיחות עם שלטונות אתיופיה על מצבם של 800,000 פליטים בארץ זו. הוא ביקר גם במחנה של פליטים מסומאליה במזרח חבל אוגאדן.

מיכלית נבקעה לשניים בלב ים וטבעה על כל צוותה

האליפכס (ע"צ).- מיכלית ליברית שנתבקעה אתמול בבוקר לשניים בלב האוקיינוס האטלנטי, עלתה באש וטבעה בלא להותיר כל עקבות של 27 האנשים שהיו על סיפונה – נמסר ממרכז התיאום בהאליפכס שבקנדה.

מטוס של חיל-האוויר הקנדי חג מעל האזור, המרוחק כ-900 ק"מ מחוף קנדה, ולא איתר ניצולים כלשהם מבין 15 אנשי הצוות היוונים ו-12 ההונדורים שהיו על סיפון המיכלית. רק סירת הצלה ריקה נראתה באיזור.

ספינה סובייטית ששייטה במרחק 40 קילומטרים ממקום טביעתה של המיכלית לא יכלה להתקרב למיכלית בגלל הלהבות שהתפשטו על-פני איזור נרחב בים.

לפחות 600 הרוגים הותירו אחריהן הסופות סקיפ ורובי

מאנילה (ע"צ).- 600 אנשים נהרגו או נעלמו בעקבות השתוללות שני טייפונים – סקיפ ורובי – בהפרש של 15 ימים באיי הפיליפינים, לפי הנתונים הרשמיים שפורסמו במאנילה.

קרוב ל-2 מיליון אנשים נותרו ללא קורת גג, כאשר איי הפיליפינים נפגעו על-ידי סופות אלה והנזק הכלכלי שנגרם למדינה עולה על 500 מיליון דולאר.

הממשלה הכריזה על כמחצית מבין חבלי הארץ כאיזורים הזקוקים לסיוע מיוחד לאחר שנפגעו קשות על-ידי הטייפונים. עם זאת נמנעה נשיאת הפיליפינים, קוראסון אקינו, לפנות לקהיליה הבין-לאומית לבקשת עזרה.

שר החוץ הסיני למוסקווה להכנתה של ועידת הפסגה

פקין (ע"צ).– שר החוץ הסיני קיאן קיצ'ן יפתח ב-1 בדצמבר ביקור רשמי בברה"מ, כדי להכין את מיפגש הפסגה הסיני-סובייטי הראשון מזה 30 שנה – זאת גילה אתמול שגריר ברה"מ בפקין אולג טרויאנובסקי.

השגריר הוסיף ואמר, כי גם עמיתו הסובייטי יערוך ביקור גומלין בסין.

כמה מנהיגים סינים וביניהם ראש הממשלה לי פנג, הודיעו, כי ועידת פסגה היסטורית זו תיערך במחצית הראשונה של השנה הבאה בפקין, אם השיחות בין שרי החוץ של שתי המדינות יוכתרו בהצלחה.

רשמית: לארה"ב מטוס קרב חמקן העשוי מתכת שבולעת קרני מכ"מ

וואשינגטון (ע"ר). – מטוס קרב מהפכני, המתחמק מקרני המכ"ם, מופעל על-ידי חיל האוויר האמריקאי מזה חמש שנים. ההודעה הרשמית על פריצת דרך טכנולוגית זו עומדת להתפרסם בקרוב – הודיע אתמול משרד ההגנה האמריקאי.

לפי דיווחים מהימנים, המטוס החמקן 'אף-117' בנוי מהרכב מתכתי הבולע את קרני המכ"ם ואינו מחזירן, כך שלא ניתן לעקוב אחריו. מטוס זה מופעל בדרך כלל בלילות מבסיס חשאי במדינת נוואדה.

פקידי משרד ההגנה, שביקשו שלא לנקוב בשמותיהם, אמרו לכתב 'רויטר', כי יותר מ-50 מטוסים כאלה, שניבנו על-ידי חברת 'לוקהיד', כבר הוכנסו לשירות מבצעי. המקורות הדגישו, כי לברה"מ אין, ככל הנראה, מטוס דומה.

בעת ובעונה אחת נמסר, כי ארה"ב גם פיתחה מפציץ חמקן, 'בי-2'. המטוסים הראשונים מסוג זה יוצגו בפני הציבור במוסכי חברת 'נורתרופ' בפאלמדייל, קליפורניה, ב-22 בנובמבר.

המפציץ 'בי-2' תוכנן לתקיפת מטרות בליבה של ברה"מ, במפצצות גרעיניות וקונבנציונליות וטילים, בכל מקרה של מלחמה בין מעצמות העל. מפציץ זה ייכנס, לפי התיכנון, לשירות מבצעי רק במחצית שנות ה-90, לאחר שיעבור ניסויים נרחבים ביותר.

חיל האוויר האמריקאי תכנן להכריז על קיומו של מטוס הקרב החמקן בחודש שעבר, אולם דחה את ההודעה לאחר שצירים בכירים בקונגרס התלוננו, כי הדבר עלול להתפרש כצעד פוליטי בעיצומה של מערכת הבחירות לנשיאות.

כמה מדינאים אמרו אז, כי ההכרזה על המטוס עשויה להיראות כתמיכת משרד ההגנה בסגן הנשיא, ג'ורג' בוש, שאחד מסעיפי המצע החשובים שלו הוא חיזוק הכוח הצבאי האמריקאי. לאחר שמערכת הבחירות הסתיימה ובוש יהיה הנשיא האמריקאי הבא, נתן משרד ההגנה רשות לחיל האוויר להודיע על קיומו של מטוס הקרב החמקן.

צוות מדענים בריטים טוען:

נתגלה גורם גנטי לסכיזופרניה

לונדון (ע"צ). – מדען בריטי הודיע ביום ד', כי גילה את הסיבה למחלת הסכיזופרניה, אך צוות אמריקאי יריב טוען, כי אין הסבר פשוט למחלת נפש זו.

ד"ר יו גורלינג מבית-החולים 'מידלאסקס' שבלונדון אמר במסיבת עיתונאים, כי גילה את סיבות המחלה, ההורסת את חיי מיליוני אנשים ברחבי תבל. לדבריו, הגורם למחלה הוא גן בודד. „זו הפעם הראשונה שנתגלתה סיבה ברורה למחלה זו", הטעים.

אך צוות של חוקרים מאוניברסיטת 'ייל' פרסם מאמר בעתון המדעי 'נייצ'ר', שבו הם מציינים, כי לא גילו הוכחות מעין אלה. הם טוענים, שסכיזופרניה נגרמת על-ידי מגוון מסובך של גורמים גנטיים.

מדענים בריטים ערכו ניסויים על דגמים של ד.נ.א., החומר הנושא את המידע הגנטי, שנלקח מגופם של בני שבע משפחות, שבהן נתגלתה המחלה. הם מצאו, שרק ילדים שירשו גן מסוים לקו בסכיזופרניה. אם אכן יתברר שהצוות הבריטי צודק, יוכלו רופאים לבדוק את הגנים של ההורים ולקבוע על יסוד בדיקה זו, באיזו מידה נשקפת הסכנה לילדיהם ללקות בסכיזופרניה.

עובד מחקר צבאי התאבד בתליה בבריטניה – העשירי מאז 1982

לונדון (ע"צ). – משטרת בריטניה פתחה אתמול בחקירה לגילוי נסיבות מותו של עובד מחקר צעיר של הקולג' המדעי המלכותי הצבאי בשריבנהם. הצעיר נתגלה ביום ד' כשהוא תלוי במשרדי המוסד הצבאי.

המשטרה מציינת, כי לא נמצאה כל הודעה שתיתן הסבר לסיבות התאבדותו של האיש בחדרו של הקצין הצעיר. חבריו אמרו, כי לא היתה לו סיבה לשים קץ לחייו.

יצויין, שעם מותו של סגן רוברט מקגואן בן ה-22 מגיע לשלושה מספר העובדים המדעיים של הקולג' הצבאי-מדעי בשריבנהם, שמצאו את מותם במהלך השנתיים האחרונות, ול-10 מספרם הכולל של החוקרים שמצאו מותם בנסיבות לא מוכרות מאז 1982.

בינואר 1987 נתגלה ד"ר ג'ון בריסון, בן 52, מת ליד הגה מכוניתו. האיש, שעסק עד 1984 בתוכניות סודיות, מת מחנק ובשעה שגופתו נמצאה עבד מנוע המכונית.

חודש לאחר מכן נתגלה פיטר פיפל, חוקר מרצה במוסד המדעי-צבאי, שעסק בתוכניות הקשורות לאקוסטיקה התת ימית, במצב של חנק מתחת למכוניתו במוסך ביתו. ועדת חקירה לא הגיעה למסקנה כלשהי בקשר עם סיבת המוות. שני המדענים יצאו למסע עסקים לארה"ב זמן מה לפני מותם.

על-פי דיווחי העתונות הבריטית, מאז 1982 מתו, כאמור, בנסיבות מיסתוריות 10 חוקרים העוסקים במחקר טכנולוגי-צבאי. שישה מביניהם הועסקו על-ידי חברת 'מרקוני' והחברות הבת שלה.

שערוריית הלבנה של כספי סמים מזעזעת קהילת הבנקאות בשווייץ

ציריך (ע"ר). – קהיליית הבנקאות של שווייץ שרויה עתה בהלם עקב שערוריית סמים של מיליארדי דולארים, שהביכה את שרת המשפטים אליזבת קופ והעלולה להכתים את שמם של הבנקים במדינה.

משטרות שווייץ, איטליה וארה"ב מנסות עתה להתחקות אחר רשת בין-לאומית מסועפת של הברחת סמים והלבנת כספים, אשר הבריחה, לדבריה, מהלפני כספים בלבנון עד להפקדות בבנקים בציריך.

לשכת התובע בקנטון טיצ'ינו שבדרום שווייץ מסרה ביום ד' פרטים על חקירות נגד שני אחים לבנונים, ז'אן ובארקב מאגריאן, שנעצרו ביולי. בהודעה שפרסמה לשכת התובע נאמר, כי „החקירות המתנהלות עדיין בלוגנו, הקצב, מגיעות אמנם להסיק, כי בתקופה של כשנתיים העבירו האחים מאגריאן סכומים של לפחות 1.5 מיליארד פראנקים שווייציים לחשבונות בנקים בציריך".

חלק מהכספים הגיע באמצעות העברות בנקאיות, ואילו כמה מאות מיליוני פראנקים שווייציים (לרוב במטבע אמריקאי ומערב-גרמני) הובאו בתאי-מתורכיה באמצעות בלדרים, דרך הגבול הבולגרי, הדרך האוויר מסופיה לציריך. לשכת התובע סבורה, כי מקורו של הכסף בסחר-סמים, המנסים להסתיר את מוצאו הפלילי על-ידי הזרמתו דרך שורה של חשבונות בנקים או באמצעות קניית זהב.

מבצע משטרתי בין-לאומי לחשיפת ראשי הרשת מתנהל מאז פברואר אשתקד, כאשר נתפסו 100 קילו הירואין ובסיס מורפין בשווייץ. הפרשה העניקה, קרוב לוודאי, תחמושת חדשה לשלטונות במדינות זרות שונות, הקובלים שחוקי סודיות הבנקים הופכים את שווייץ למקלט בטוח עבור כספים שמקורם בפשע המאורגן.

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

מגן מעליות בע"מ
דרוש
איש/ת מכירות
נמרץ/ת אחראי/ת רצוי נסיון בענף הבנין.
תנאים משופרים במיוחד למתאים/ה
לפנות בכתב בלבד ובהקדם ת.ד. 3250
פתח־תקוה עבור שמואל

לחברת קרליין
לרגל הפיתוח המואץ
דרוש
מנהל מחלקת איפור
בעל רקע מוכח ביצור
מוצרי איפור
תנאים מצויינים למועמד המתאים,
סודיות מובטחת.
ת.ד. 287 ת"א 61200, אל המנכ"ל.

הועדה לאנרגיה אטומית
המרכז למחקר גרעיני נחל- שורק
דרושים
פיסיקאים/ מהנדסי פיתוח
1. לעבודה בפרוייקטים חדשניים באלקטרואופטיקה.
– מהנדס/ת מכונות/פיסיקאי/ת
– נסיון מוכח של שלש שנים לפחות בניהול צוותי משימה של פיסיקאים, מהנדסים וטכנאים.
– נסיון במערכות אלקטרואופטיות ותכנון לדרישות אופטומכניות צבאיות.
2. לעבודה בפרוייקט מו"פ חדשני.
ידע ונסיון מוכח באחד או יותר מהתחומים הבאים:
– פיסיקת פלאסמה.
– מערכות מיתוג אנרגיה חשמלית.
– נסיון מוכח של שלש שנים לפחות בניהול צוותי משימה בין תחומים.
מועמדים/ות מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים, נסיון בעבודה, רשימת ממליצים ומספר טלפון למחלקת כח־אדם, המרכז למחקר גרעיני, נחל שורק, דואר יבנה 70600.
– סודיות מובטחת –

ל־א. זרה בע"מ
העוסקת במוצרי מתנות ומזכרות
דרושה
כתבנית באנגלית ועברית
אם את בחורה צעירה, דינמית, תכליתית ומוכנה לקחת יוזמה.
הינך מוזמנת להענות לאתגר.
שישה ימי עבודה בשבוע 07.30–17.30
יום ו' 07.30–12.30.
עדיפות לידע בקלדנות
לפנות בצירוף קורות חיים באנגלית לת.ד. 1966
ת"א מיקוד 61019

קופת חולים מכבי
דרושות
★ דיאטניות מוסמכות
לפתח תקוה ורמת השרון
לפנות בטל: 5402468, 03-5402470
★ פקידה
מקום העבודה: כפר סבא
למשרה חלקית בשעות אחה"צ
רצוי רקע בתחום הרפואי
בפרטים לפנות לטל: 052-901483

למכשור אלקטרואופטי ורכיבים אופטיים
דרוש/ה
איש/ת מכירות
דרישות התפקיד
★ השכלה בתחומים הנ"ל
★ ידיעה טובה בשפה האנגלית
★ רשיון נהיגה
★ נסיון קודם במכירות – יתרון
תנאים טובים למועמד/ת המתאים/ה
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, נסיון והמלצות לת.ד. 3171 ת"א
עבור מס' 12

למוסד רפואי גדול
דרוש/ה
מנהל/ת סניף
מקום העבודה: גבעתיים.
למשרה מלאה – כולל עבודה בפיצול.
השכלה תיכונית מלאה, רצויה השכלה אקדמאית במינהל רפואי, מדעי החברה וניהול או הנדסת תעשיה וניהול.
נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בתפקידי ניהול וידיעת השפה העברית על בוריה. שפות נוספות יתרון.
לפנות בכתב־יד למחלקת כח אדם –
ת.ד. 50493 תל־אביב 68125

מהנדס מכירות
1. הכרת התעשיה הכימית והתעשיה עתירת־הידע בישראל.
2. נסיון במערכות תהליך.
3. ידיעת השפה האנגלית.
4. עדיפות לבעלי תואר אקדמאי מתאים.
תנאים ייקבעו בהתאם לכישורים.
קורות חיים לשלוח לת.ד. 800 נתניה 42102
נא לציין על גבי המעטפה
עבור מהנדס מכירות.

לחברה מסחרית
בענף המזון באיזור תל־אביב
דרוש
מנהל ייצור
(רקע טכני)
(נסיון מוכח של 5 שנים לפחות).
לפנות בכתב־יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 33025 תל־אביב – 61330 עבור „מנהל ייצור"

לבית תוכנה בת"א
דרושים:
תוכניתן קובול
• נסיון בביטוח אלמנטרי
• 3 שנות נסיון לפחות
תוכניתן קובול
• נסיון ושליטה במחשבי VAX
• נסיון ב־R.D.B – יתרון
• 2 שנות נסיון לפחות
תוכניתני R.P.G III
• נסיון קודם ב־S/38 – רצוי
נא לשלוח קורות חיים ונסיון לת.ד 32173 ת"א, מיקוד 62307

Eldan
אלדן ציוד אלקטרוני בע"מ
דרוש
מקדם/ת מכירות לציוד רפואי
דרוש נסיון קודם בעבודה עם ציוד רפואי ומכירות בשוק הציוד הרפואי
★ מגורים באיזור המרכז
★ ידיעת השפה האנגלית—חובה
★ רכב צמוד והשתלמות בחו"ל
★ 5 ימי עבודה
נא לכתוב בצירוף קורות חיים והמלצות לת"ד 1270 ירושלים 91012
סודיות מובטחת

לחברת מסחר ופיננסים
דרוש
עורך־דין
לעבודה בחברה
★ בעל נסיון וידע בהליכי הוצל"פ
★ נכונות לעבודה מאומצת
★ גיל עד 40
תנאים טובים למתאימים
לפרטים 03-612326

לבנק דרושים/דרושות
★ **עורך דין**
למחלקה המשפטית בת"א
הכישורים הדרושים: רקע והתמחות במשפט האזרחי מסחרי ושליטה טובה בשפה האנגלית. בפניה יש לציין פרטים אודות: עיסוקים קודמים, נושאי התמחות, נסיון ולצרף שמות ממליצים.
★ **פקידי עו"ש**
באזור תל־אביב ורמת־גן
עם או בלי נסיון, 12 שנות לימוד (יועדפו בעלי תעודת בגרות מלאה).
שעות העבודה מפוצלות – כמקובל בבנק.
נא לפנות בכתב־יד לת.ד. 1017, תל־אביב, 61009
– מועמדים מתאימים ייענו –

מלונות דן
למלון דן תל־אביב
דרושים/ות
גהצן/ית
כובס/ת לניקוי יבש
אורז/ת למכבסה
מפקחים/ות למשק בית
מזכירה/כתבנית
– עברית ואנגלית.
מתאימים/ות יפנו למח' כ"א
בטל' 03-241111

דבר של היום הוא דבר חדש

הסיכוי האחרון

עצרת חירום לאומית

למען הקמת ממשלת ליכוד-מערך שתשנה את שיטת הבחירות.

מוצ"ש 12.11.88 בכיכר מלכי ישראל בשעה 19.30

את ואתה חייבים לבוא במוצ"ש לכיכר, כדי למנוע אסון כל עוד זה אפשרי.

רק ממשלת ליכוד-מערך תמנע קרע בעם היהודי בישראל ובתפוצות.
רק ממשלת ליכוד-מערך תוכל למנוע הפקרת גורלה של מדינת ישראל בידי מיעוט לא ציוני.
רק ממשלת ליכוד-מערך תוכל לשנות את שיטת הבחירות המעוותת את רצון העם.
הליכוד, המערך, צומת, רצ ושינוי התחייבו במצעיהן לשינוי שיטת הבחירות.
סה"כ 88 חברי כנסת:
בואו להזכיר להם על מה הם התחייבו. בואו למנוע את הנפילה.

הועד הציבורי למען
חוקה לישראל

אל:
הועד הציבורי למען חוקה לישראל ת.ד. 50305 תל-אביב 61500

הנני מצטרף/ת לקריאתכם להקמת ממשלת חרום לאומית לשינוי המשטר בישראל.

שם ________ כתובת ________ טלפון ________

הריני מצרף/ת המחאה בסך ________ כתרומה לפעילותכם.

אנשים • אנשים • אנשים

יו"ר ההסתדרות הציונית העולמית שמחה דיניץ וראשי התנועה המסורתית בישראל, הרב יוסף ורניק והרב פנחס ספקטור, בוועידה הארצית השלישית של התנועה שהתקיימה אתמול בכפר המכביה.

צילום: אילן אוסנדרייבר/ ישראל סאן

מתאושש

נתן רועי

חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי (ר"צ) מתאושש מניתוח לב פתוח שאר־מו עבר שלשום בבית החולים „איכילוב" בתל־אביב. אתמול נמ־סר כי הוא מתאושש „על־פי הספרים" לאחר שהוחלפו לו מעקפים בלב.

תפסה טרמפ

נבסי לרסון המתעמלת האמריקאית חטובת הגוף המוכרת לרבים מהישראלים מתוכנית הטלויזיה להתעמלות של דרום לבנון, ביקרה אתמול בחיפה, במסגרת מסע פרסומת של תחנת האם בשיקגו, לאחר שהתברר כי בישראל צופים בתוכנית נשים רבות. נבסי, בחליפת מכנסיים צהובה וחולצה כחולה ועדיים תואמים נהנתה מתשומת הלב שעוררה. כנוצריה מאמינה היא ביקרה, בעת שהותה בארץ, במקומות הקדושים לנצרות. אתמול ניצלה את שהותה בחיפה וביקרה בביהל"ח רמב"ם אצל הנגרל לוחר והתפללה להחלמתו השלמה.

אריאלה ראובני

נזכרה

המנצח הרברט פון קאראיאן (בתמונה) נצ־טווה לעבור בדיקת דם לאחר שאשה הגישה נג־דו תביעה בטענה כי הכניס אותה להריון לפ־ני 44 שנים. בית המש־פט בזאלצבורג הורה לאוסטרי בן ה־80 לע־בור את הבדיקה בעק־בות הגשת תביעה ע"י אותה דה דונקר ואמה בת 69. פון קאראיאן מכחיש כי הוא אביה של אותה, אך מודה כי היו לו קשרים רומנטיים עם האם במשך תקופה קצרה בברלין ב־1943.

מנוי וגמור

ג'ון מיצ'ל (בתמונה), שר המשפטים הראשון בתולדות ארה"ב שהור־שע ונדון למאסר, מת שלשום בוואשינגטון מהתקף לב. מיצ'ל כיהן כשר המשפטים מ־1969 עד 1972. הוא היה הפ־קיד הבכיר ביותר בממ־של ניכסון, שהורשע בקשירת קשר, בנסיון לחבל בהליכים משפ־טיים ומתן עדות שקר, כדי להסתיר את מעור־בות הבית הלבן בשערו־רית ווטרגייט. על כך שילם ב־19 חודשי מאסר.

בתקופת כהונתו של מיצ'ל כשר המשפטים, נקט משרדו בכמה בכמה פעולות לא חוקיות, כגון הרחבת נוהג הצינות לשיחות טלפון של חשודים ונסיון לפגיעה במתנגדי השלטון, במיוחד באלה שסלדו ממלחמת וייטנאם, פעולות שבוטלו מאוחר יותר על־ידי בתי המשפט, כבלתי חוקיות. שבועיים לאחר הפריצה למשרדי המפלגה הדמוקרטית הוא התפטר בעקבות אולטימאטום שקיבל מאשתו השניה, מרתה, שאמרה לו כי מנוי וגמור עימה לעזוב אותו אם לא יסתלק מ„העסק המלוכלך", כדבריה. מאז ששוחרר מבית הסוהר ב־1979, חי ג'ון מיצ'ל חיים שקטים בוואשינגטון, והיה אחד מהשותפים בחברת „גלובל ריסרץ' אינטרנשיונל", יועצים לעניינים מסחריים.

שליח

הסופר המצרי נגיב מחפוז, שזכה בפרס נובל לספרות לשנת 1988, הטיל על מוחמד סלמאוי, מחזאי ומנהל המחלקה ליחסי חוץ של משרד התרבות המצרי, לייצג אותו בטקס הענקת הפרס האמור להיערך ב־10 בדצמבר בשטוקהולם. מחפוז בן ה־77, הלוקה בליבו וחולה בסכרת, החליט לשמוע בעצת רופאיו ולא לערוך את המסע „המסוכן" לבריאותו. מחפוז לא עזב את מצרים אלא פעמיים במשך כל ימי חייו, כאשר ביקר בתימן וביוגוסלביה בשליחות רשמית. הנשיא חוסני מובארק, שהעניק לו השבוע את העיטור הגבוה ביותר של מצרים, הציע להעמיד לרשותו את מטוסו. נאום קבלת הפרס יוקדש לנושא „הספרות בבריגנות המתפתחות".

שובר שיאים

תמונת השמן „דגל לבן" מאת הצייר האמ־ריקני ג'אספר ג'ונס (בתמונה), אותה קנו אספנים פרטיים מידי הצייר ב־1958 תמורת 1200 דולר, נמכרה אמש במכירה פומבית במחיר של 7.04 מיליוני דולר, לסוכן מקוקיץ שוחי. מחיר זה, הכולל עמלה של 10 אחוזים לבית המכירות כריס־טיס, מהווה שיא לתמו־נת שמן מאת צייר חי. השיא הקודם עמד על 4.2 מיליון דולר, גם הוא ג'ונס, „הצולל", שנמכרה אותה חברה.

אליה וקוץ בה

כל סרטיו של הבמאי הצ'כי מילוש פורמן ניקנו להפצה בצ'כוסלובקיה, 20 שנה לאחר שעזב אותה. בתגובה לידיעה זו, אמרה אשתו הראשונה, השחקנית וירה קרסולובה: „נהדר! אבל למה זה לקח כל כך הרבה זמן?"

כישורים

דן קוויל אמנם לא מגיע לקרסוליו של ג'ק קנדי, אבל בחליפה הוא נראה די טוב. וכהוכחה לכך הוא נבחר ל„מתלבש" המוצלח ביותר בין הפוליטיקאים.

מסביב לכדור הארץ

הסופר סלמן רושדי, יליד הודו, זכה בפרס ויטברד, הפרס הספרותי היוקרתי ביותר בבריטניה, על ספרו „פסוקי השטן". הספר נאסר, לא מכבר, לפירסום, בטענה שהוא מחלל את שמו של הנביא מוחמד. בקבלו את הפרס (1,500 ליש"ט), קרא רושדי לראש ממשלת הודו להסיר את החרם.

סוף סוף פגישה

לפני שנים רבות רציתי לפגוש אותך, אמר הרב אברהם רביץ, מנהיג „דגל התורה", לראש הממשלה יצחק שמיר. מתי זה היה? הסתקרן שמיר. כשהייתי בלח"י, הפתיע הרב רביץ את רוה"מ. מקורביו של שמיר ראו באמירה זו איתות לכוונתיו של הח"כ החרש לסגור מעגל בפוליטיקה.

עליזה ולך

היום שאחרי. המצחון והתבוסה מונצחים בחול – משמאל לימין: מייקל דוקאקיס, לויד בנטסן, דן קוויל וג'ורג' בוש, בכיכר מול, בטורנטו שבקליפורניה.

המשטרה חוקרת פרשת מכירת בשר פיגולים באיזור הקריות

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

פרשת זיוף והונאת כשרות מהגדולות ביותר שארעו בשנים האחרונות באיזור הקריות בחיפה נחקרת בימים אלה ע"י המשטרה; כן נחקר על־ידי משרד הבריאות חשד למכירת בשר פיגולים במסווה של בשר כשר למהדרין.

במוקד החקירה עומדת חברה העוסקת בשיווק מוצרי בשר באיזור חיפה. מפעלי „עוף טוב" בעסק בית שאן אף הורוהו אתמול לפרסם באחד מעתוני הצהרים מודעה בתשלום המזהירה את הציבור בזו הלשון: „בעקבות גילוי זייפן באיזור הקריות־חיפה, שזייף מגשיות של חלקי עוף כתוצרת כשרה תחת שם של מפעלים שונים הננו מודיעים כי חלקי עוף מתוצרת „עוף טוב" מודפס תו איכות של מועצת הלול בנוסף לפתק עם אישור הכשרות. כל מגש בלי תו איכות הוא זיוף ויש חשש כי מדובר בבשר פיגולים".

מחקירת הפרשה עולה התמונה הבאה: ביום שני השבוע הגיע רב מקומי לביקורת שיגרתית בחנות ובמחסן של החברה המספקת מוצרי בשר לסיטונאים ולכפרים הערביים בגליל. השערים ננעלו בפניו וסירבו להכניסו. הרב הזעיק את המשטרה ואולם כיוון שלא היה בידי השוטרים צו חיפוש חששו לפרוץ פנימה. אז הזעיק למפעל וטרינר שברשותו אישור כניסה וחפשי. הוא נטל עמו מספר דוגמאות של מוצרי בשר עליהם תוויות מהמפעלים „עוף טוב" מבית שאן, „עוף הצפון", ו„גיאהי" מנהריה.

במקביל, נטל הרב את תוויות הכשרות והתקשר למפעלים כדי לוודא אם הסחורה אכן שווקה. למחרת, גילו קציני הבטחון כי התוויות מזוייפות. שכן התוויות המקוריות הינן צבעוניות ואילו אלה שנמצאו היו בצבע שחור. אז מסר הרב תלונה במשטרה. במקביל נמסרה תלונה נוספת במשטרה על־ידי מנהל כח האדם במפעל „עוף טוב" על זיוף תוויות.

מקור בכיר המקורב לחקירה סיפר אתמול לסופר "דבר" כי בעקבות חקירה אינטנסיבית יש בידי המשטרה חשד ממשי לביצוע מעשי זיוף והונאה. עוד נודע כי שלשום פשטו השוטרים על החנות והחרימו מסמכים וקבלות המעידים על קניות ומכירות של מוצרי בשר. נראה כי הבעלים קנו מוצרי בשר גם ממשחטה מאחד הכפרים הערביים בגליל, דבר המצביע לכאורה על שחיטה לא כשרה. התשדורות הבבדיקות במשטרה הן עבירה על חוק הכשרות וזיוף. אחד הבעלים כבר נחקר במשטרה ומסר את גירסתו. הוא מכחיש את החשדות נגדו. הוטרינר סיפר לסופר „דבר" כי לכאורה קיים חשש למעשה זיוף ואולם אין כל וראות כי מדובר במכירת בשר פיגולים. הבשר נשלח לבדיקת מעבדה ורק בשבוע הבא יוודעו התוצאות.

אחד המנהלים אמר בתגובה כי המפעל רוכש את הבשר אך ורק ממפעלים בעלי הכשר של הרבנות וכל הסחורה היוצאת מהמפעל נושאת תווית של כשרות. „אנחנו לא זייפנו, יכול להיות שקנינו סחורה בתום לב" אמר והוסיף, כי הרבנות המקומית מתנכלת למפעל מזה זמן רב בעקבות ויכוח על דרישה למתן דמי כשרות גבוהים, לטעמו.

מודעון

מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה של מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות המתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל:
טלפון 03־433300
בימים א' עד ה'
מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב ביום ו' ובערבי חג
מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל־אביב
רחוב בר כוכבא 49 – טלפון 03־264649
בימים א' עד ה' מ־21.00 עד 23.00
בימים ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים – מ־15.00 עד 21.00
אזור חיפה
רחוב הגפן 26 קומה ג' – 04־523566 כל יום כולל ערבי חג, שבת, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00

אזור ירושלים
בערבי שבת וחג, בשבתות וחגים רופא תורן הנותן טיפול חירום לבאי קיניים בהדסה עין כרם במחר המיון – 02־446220
ערן עזרה ראשונה נפשית
בתל־אביב – 03־5461111
קו לילדים ונוער – 03־261113
ירושלים – 02־227171
חיפה – 04־672222
נתניה – 053־335316
כרמיאל (גליל) – 04־988410
כפר־סבא – 052־913999
באר־שבע – 057־418111.
קו פתוח – אוזן קשבת לילדים ובני נוער
בתל־אביב 03־221680 (24 שעות)
נעמת – ייעוץ בבעיות אלימות במשפחה
בימים א' עד ה' מ־9.00 עד 16.00 – 03־235922
קו פתוח לקשיש 02־690685

האגודה לזכויות האזרח בישראל – סניף תל־אביב – שדרות רוטשילד 108 בימים א'–ה' מ־8 עד 16.00, טל' 5619463.

אַלְמֶקְס משחת השיניים · יעילה פי 3 במניעת עששת

תורנות בתי מרקחת

יום שישי
תל־אביב
שדה דב – האצטר 3 תכנית ל' – 5412518
סיני – שד' ירושלים 78, יפו – 822993
חיפה
מזור – המגינים 97 – 524113
פתח־תקוה
קופ"ח כללית – חיים עוזר – 905271
בני־ברק – רמת־גן
יהלום – קריניצי 62 רמת־גן – 721968
בת־ים – חולון
עצמאות – בלפור 75 בת־ים – 865583
חורי – סוקולוב 70 חולון – 842433
רחובות
הנשיא – הנשיא הראשון – 461342
רעננה – כפר־סבא – הוד השרון
הרגיל – רוטשילד 47 כפר־סבא
יום שבת
תל־אביב
הבימה – דיזנגוף 17 – 288465
בבלי – עוזיאל 1 פינת סולדנר 10
מוצ"ש
בבלי – 440552
הבימה – דיזנגוף 17 – 288465
מוצ"ש
בבלי – עוזיאל 1 פינת סולדנר 10
בבלי 440552 – מוצ"ש
חיפה
מגן דוד – באולה 13 – 665205
פתח־תקוה
קופ"ח כללית – חיים עוזר – 905271
בני־ברק – רמת־גן
פינצי – חיבת ציון 43 רמת־גן – 782821
בת־ים חולון
מזור – הביבה רייק 20 בת־ים – 583360
קופת חולים – עין יהב 2 חולון – 884854
חורי – סוקולוב 70 חולון – 842433
רחובות
כללית – בני משה – 452381
רעננה – כפר־סבא – הוד השרון
דיקסטור – ששת הימים 47 – כפר־סבא
הדר – הבנים 12 הוד השרון – מוצ"ש

אַלְמֶקְס

מגמה חיובית סלקטיבית במסחר במניות

• מעבר ממניות קונצרן כלל למניות סקטור הפטרוכימיה והאלקטרוניקה • גידול ברווחי אלביט, ירידה ברווחי מבע ונייר חדרה • דלתא גליל מודיעה את נתוני העיסקה בה ירכוש חלק מהחברה • עניין רב במניות פרוטרום בשל ציפיות להנפקת אג"ח אופציות ★ הנפקת החברה המרכזית בוטלה ומניות החברה נרשמו מוכרים בלבד • גרעונות הנזילות בבנקים גדולים, מורגש מעבר לקרנות הפולידיות • החששות מפיחות נמשכים, השער היציג ממשיך לרדת 1.5970 • גידול קל במחזור הכספי של מניות המשתנים • ביטול הצעת הרכש בחברה המרכזית גרמה ללחץ מכירות.

מאת שמואל רוזנבלום

הגזירה החיובית במסחר נמשכה אתמול תוך נטיה לעליות שערים קלות. עיקר העניין התמקד אתמול במניות סקטור הפטרוכימיה והאלקטרוניקה לעומת ירידת שערים במניות קונצרן כלל. בעיקבות ביטול הצעת הרכש למניות מרכזית נרשמו מניות מרכזית מוכרים בלבד, המשקיעים בבורסה ארנו על ביטול הצעת הרכש. במסחר במניות המשתנים בלטו עליות באות בפטרוכימיים 6.5%+, כלל אלקטרוניקה 4.5%+, ים המלח 3%+, דיסקונט השקעות 3.25%+. ירידות בלטו בכלל ישראל 3.5%-, כלל תעשיות 2.5%-. המחזור הכספי במניות המשתנים הסתכם ב־2.6 מליון שקל גידול קל בהשוואה לשלשום. המחזור הכספי הכולל הסתכם ב־8.3 מליון שקל. במניות ההופשיות נרשמו עליות באות בגדית 10%+, רשפי 49.7%, גלגלל 10%+, ברסון 8.8%+, וישרס 7.2%+. במניות הוצי כבזרות בלטו עליות בפרוטרום 6.4%+, תאת 10.1%+. ירידות תלולות הופיעו באפיק 9.9%-, רנבאר 9.4%-, התבוף 10%-, ליפשיץ אופציה 20.5%-, גני הדר אופציה 8.8%- ונוספות.

קרנות הנאמנות הפולידיות המשיכו גם אתמול לקבל יצירות כספיות באות בצל החששות מפיחות. למרות שכרבית הפירסים אינם מאמינים כי יבוצע פיחות בקרוב נמשכים החששות בנושא. הגורמים המוסדיים הפסיקו בימים האחרונים לפעול במסחר ובמידה הם פעלו היה זה בעיקר במגמת מכירות. בשבוע הקרוב מאמינים מקורבי הבורסה כי תשרור מגמה חיובית סלקטיבית בבורסה שכן מימוש הרווחים שפקד השבוע את המניות עבר ללא זעזועים.

חולשה במניות כלל - באות בפטרוכימיים

ימים ספורים בלבד נמשכה הבאות במניות קונצרן כלל ומייד הולה שחיקת השערים שהתבטאה אתמול במניות כלל תעשיות ונוספות הנמנות עם הקונצרן. המגמה הסלקטיבית בבורסה התחדשה אתמול תוך עליות שערים חדות במניות הפטרוכימיים והרוחים בהן מתמקד עניין רב. עיקר העניין נובע מציפיות לגיוסי הון בעתיד תוך גידול משמעותי ברווחיות במאזנים הקרובים. הגידול הצפוי ברווחיות בא כידוע בשל הזולת מחירי הדלק והבאות בשווקים הבינלאומיים למוצרי הפטרוכימיה. מניות הפטרוכימיים סחירות ביותר ומצויות במרבית תיקי ההשקעה הגדולים שבהם קיימת כיום נטיה להגדיל את הפוזיציות בסקטור הפטרוכימיים. מניות פרוטרום נהנות אף הם משיכשה כפועל יוצא מציפיות לשיפור נוסף ברווח וגיוס הון בהנפקה. החולשה במניות כלל באה על רקע דעיכת מגמת הרכישות מצד בעלים וציפיות למאזנים פורסים לקרי.

או.ה.ה. - התנובה גדולה

לאחר שלושה ימים בהם נרשמו עליות שערים של 30% במניות או.ה.ה. עלו אתמול המניות ב־5% תוך רישום שער קנים בלבד. התגובה הגדולה במניות אלו הולה עם הצגת השמועות על אפשרות מכירת השליטה בבנק לאומי הנשלט כידוע בידי או.ה.ה. יסבר הבנק מאמינים בבורסה כי המניות ישתפרו, התנודה הגדולה ולא יתנתן פתרון לאטק ירדוד המניות. הסחירות במניות או.ה.ה. נמוכה ולפיכך עודפי ביקוש גדולים יוסיו גורמים בקלות לרישום שער קנים בלבד או להיפך עליות חדות.

סיכום השבוע בשוק ההון

השבוע המסחר החוזים כיוצבת לאחר שבתחילתו נרשמו עליות באות ולקראת סוף השבוע ניכרת התולהבות. עיקר המניע בתחילת השבוע בא בעיקבות החששות מפיחות הרצון לגוון את סל ההשקעות גם באמצעות החזקת מניות. כיוון שהחשש מפיחות נרגע ולאחר ששערי המניות עלו נרגע מעט המסחר. בבורסה מאמינים כי בשבוע הבא תמשך המגמה החיובית במניות בצורה מאופקת סלקטיבית. המניות שבלטו השבוע היו פטרוכימיים, או.ה.ה. אלרון, אזורים, כלל אלקטרוניקה ופרוטרום. הריבית השיקלית המשיכה השבוע לעלות עד לשיא של כ־23% בשל גרעונות הנזילות הבנקאיים שגדלו בהדרגה. הדולר היציג התנודד במהלך כל השבוע בין 1.60 עד 1.6050 לדולר, בשווקים הבינלאומיים התנהל מסחר אדיש בדולר, גם נצחונו של ג'ורג' בוש בבחירות בארה"ב לא הביאו להתחזקות הדולר באופן מיוחד. במהלך השבוע נשחקו הבנקאיות שבהסדר בשיעורים קלים. קרנות הנאמנות הפולידיות הוסיפו לקבל סכומי כסף גדולים בעוד שהירידות הכספיות בקרנות המניות היו זוליות. בשבוע הבא יתפרסם המדד שיגיע סביב 2.5% לערך.

הנפקת התחנה המרכזית – צפוי חידוש ההר

לאחר 15 שנה שפרוייקט התחנה המרכזית היה תקוע כאבן שאין לה הופכין מתחילים הענינים לזוז. יהנה מרדכי בעל השליטה בחברת מרלז שרכש את השליטה בתחנה המרכזית ניגש לשלב א' של הפרוייקט. המכשולים שעמדו יהנה היו גדולים, הסדר עיקרוני עם אג"ד, הסדר עם בעלי החנויות מתקופת פילץ, קבלת ברכת משרד התחבורה היתרי בניה מעיריית ת"א והנהגה מיני צרות ביורוקרטיה. השבוע יוצאת מרלז (החברה לבנין נכסים מיסור הדרך) בהנפקה לציבור. תכילת ניירות הערך כוללת אג"ח להמרה נושא ריבית של 6.5% צמוד למדד ספטמבר, 4 אופציות והם בשער 1600 נקודות כששער ההמרה 1600 נקודות. לפי התשקיף שפירסמה החברה תזרים המזומנים הצפוי יגיע סביב כ־45 מליון דולר לערך.

שער מנית מרלז שנסחר זמן רב סביב 1500 נקודות נתן למשקיעים פולידיים בהנפקה נייר ערך עם תשואה של כ־10% לערך. המשקיעים הוותיקים ספקולציה שוק ההון בעת האחרונה משוע להנפקות הרשות ונראה כי הנפקת מרלז תעורר עניין רב בקרב גורמים מוסדיים ופרטיים המחפשים גיוון בתיק ההשקעות.

התשואות השנתיות בבנקאיות שבהסדר

שם נייר הערך	פדיון 1989 תשואה דולרית	פדיון 1992 תשואה דולרית
אי.די.בי רג'	1.58	5.58
אי.די.בי. ב'	0.78	–
אי.די.בי בכורה א'	0.32	–
איגוד	-0.66	4.29
דיסקונט ב'	-0.47	5.75
דיסקונט א'	0.72	5.81
מזרחי ע"ש	1.18	5.75
מזרחי מוכ"ז	-0.11	5.79
פועלים ע"ש	0.68	5.92
פועלים מוכ"ז	1.05	5.88
כללי	0.21	5.37
בל"ל סטוק	1.23	5.90

בעלי ענין חדשים ב"רמה"

חברת "אמבעל" ו"אמריקן־ישראל־קורפורישן", הפכו במשותף להיות בעלי ענין ב"רמה". זאת לאחר שהמירו את כתבי האופציה שבידיהם למניות. אחזקותיהם ברגע מסתכמות ב – 132,630 ע.נ. מניות 1 ו – 3,147 ע.נ. אופציות.

תנודה בלתי־מוגבלת ב"כור־הנפקות" סדרה 6

ביום א', 3 לנובמבר 1988, יתנהל המסחר ב"כור־הנפקות" סדרה 6, תוך הגרת תנועת שער בלתי מוגבלת להולוסיה. זאת לאחר שנקבע לאג"ח הנ"ל שער "מוכרים בלבד" במשך השלישית ברציפות.

נכבד פרטים על החברה המשקיעה ב"דלתא־גליל"

הנהלת "דלתא־גליל" מסרה פרטים על החברה הבינלאומית המשקיעה בחברתיה. מדובר בחברת "סרה־לי־קורפורישן", המייצרת ומשווקת מוצרי מזון, הלבשה, הנעלה, מכירות החברה מסתכמות בכ־10 מליארד דולר, והכם בארה"ב.

חילופי גברי בהנהלת בנק לאומי

דוד פרידמן התמנה למנכ"ל בנק לאומי, במקומו של גיורא צדיק. דוד זנבר, שהתמנה ליושב־ראש הדירקטוריון של בל"ל, התפטר מתפקידו בבנק כללי.

שערי מניות

בנקים מסחריים

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	היצע/ביקוש
שאינם בהסדר הצמדה					
אה.ה.ש	46906 ק		+2234	+5.0	+880
אידיבי ב'	— הפסקת מסחר —				
אידיבי בכ"א	— הפסקת מסחר —				
דיסקונט ש"ה כ'	— הפסקת מסחר —				
ספנות 1	— לא נסחר —				
ספנות 5	— לא נסחר —				
הפועלים מבכ'	— הפסקת מסחר —				
כללי לא בהסדר 1	15840	10.0	-160	-1.0	-103
כללי ש"ה 7	— הפסקת מסחר —				
כלל ש"ה 11	— הפסקת מסחר —				
מבנן וסחר 1	— הפסקת מסחר —				
מבנן וסחר 5	— הפסקת מסחר —				
בהסדר הצמדה ל-89					
אידיבי מ"ד ל-89	— הפסקת מסחר —				
אידיבי ב' ל-89	— הפסקת מסחר —				
אידיבי בכ"א ל89	— הפסקת מסחר —				
איגוד 1 ל-89	111997	16.0			-13.0
דיסקונט ב' ל-89	— הפסקת מסחר —				
דיסקונט א' ל-89	— הפסקת מסחר —				
מזרחי ש' ל-89	61150	100	+300	+.5	+216
מזרחי מ' ל-89	— לא נסחר —				
הפועלים ש' ל-89	100950	213			-174
הפועלים מ' ל-89	101300	4.0	+700	+.7	+52.0
כללי א' ל-89	258550	7.0	+250	+.1	+13.0
בל"ל סטוק ל-89	64170	388	+370	+.6	+457
בהסדר הצמדה ל-91					
אידיבי מ"ד ל-91	— הפסקת מסחר —				
איגוד 1 ל-91	92000	65.0			+23.0
דיסקונט ב' ל-91	— הפסקת מסחר —				
דיסקונט א' ל-91	— הפסקת מסחר —				
מזרחי ש' ל-91	48450	862	-350	-.7	-1028
מזרחי ב' ל-91	48350	56.0	-400	-.8	-47.0
הפועלים ש' ל-91	80180	666			-194
הפועלים מ' ל-91	80500	94.0			+204
כללי א' ל-91	204481	68.0	-3000	-1.4	-88.0
בל"ל סטוק ל-91	50984	1203			+448

בנקים למשכנתאות

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	היצע/ביקוש
אדנים 0.1	30700	8.0	+600	+2.0	+8.0
לאומי משכנתא' ש	10750	106	+400	+3.9	+59.0
לאומי משכנתא' מ	11050	8.0	-50	-.5	-8.0
כרמל 1	216	2000			+2000
כרמל אפ א	123.5	18680			-8720
כרמל שה ב	106.0	30948	+1.0	+1.0	+28521
פיתוח המשכ' 1	2520	200	+19	+.8	+299
משכן 1	4490	409	+90	+2.0	+365
בנק עצמאות 1	15650				
הבינלאומי למשכ'	6800	17.0	+140	+2.1	+18.0
טפחות מבכ ש	23500	15.0	+798	+3.5	+36.0
טפחות רג ש	22917 *	45.0	+227	+1.0	+40.0
* ביצוע חלקי 75.00%					

מוסדות מימון

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	היצע/ביקוש
החקלאות מבכ א	— לא נסחר —				
החקלאות מבכ ג	— לא נסחר —				
לאומי תעשיה א ש	15095	80.0	+200	+1.3	+146
פתוח תעשיה מבכ	— לא נסחר —				
פת תעש בכ ג	— לא נסחר —				
פת תעש בכ גג	— לא נסחר —				
פת תעש בכ גג1	— לא נסחר —				
פת תעש בכ ד	— לא נסחר —				
פת תעש בכ דד	— לא נסחר —				
מרכז קבלנים 5.0	— הפסקת מסחר —				
תיירות בכ	— לא נסחר —				
כלל ליסינג 0.1א	16479	8.0			-2.0
כלל ליסינג 0.5ב	15700	17.0	-400	-2.5	-22.0

ביטוח

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	היצע/ביקוש
אריון בטוח 1	89.0	450	+2.0	+2.3	+450
איילון ביטוח 1	100.0	5782	-2.5	-2.4	-8285
אררט 1	900	119	-15	-1.6	-119
בטוח משנה 1	324				+100
בטוח משנה 5	130.5	1000	-.5	-.4	-1000
בטוח משנה אפ 2	204	2705			-900
בטוח כש' שה-אפ	119.8	7500			+2500
הדר 1	164.5	4615			+2181
הדר 5	142.0	17251			-3216
הדר אפ 2	136.0	7490	+2.5	+1.9	+975
הסניקס 1	549	1573	-25	-4.4	-1573
הסניקס 5	539		-8	-1.5	-495
המסחר-הראל 1	5821				
המסחר-הראל 5	5390	41.0	+250	+4.9	+67.0
כלל ביטוח 1	268	70.0			-2547
כלל ביטוח אפ א	43.0	21812			-10162
כלל ביטוח אג"ח	109.5	9600			+6130
מנורה 1	765	283	+4	+.5	+160
מנורה מ"ר 5	677				-12.0
סהר ביטוח 1	156.0		-2.0	-1.3	-2000
סקורידיס 1	1085	15.0			-15.0
צור שמיר 1	185.0		-5.0	-2.6	-9180
ציון החזקות 1	1591				-117
ציון החזקות 5	700	60.0	+12	+1.7	+60.0

מסחר ושרותים

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	היצע/ביקוש
מסחר					
איזנברג א 1	635	426	-9	-1.4	-273
איזנברג א 5	570	40.0			-40.0
כאור עזרא 1	300	1100			-1100
כאור עזרא אפ 2	89.0	2000			+2856
כלל סחר אפ ד	169.0	25755	+1.0	+.6	+25297
כלל סחר אגח 2	140.5	1229			-1229
קריסטל 1.0	460	4488	+10	+2.2	+1368
רפק 1	10800				
רפק 5	13700				-12.0
שופרסל א' 0.02ש	1180	1172			+1258
שופר-סל אפ ד	4551	1205			-573
שופר-סל אגח א	124.0	23650			-200
שרותים					
אמות 1	331 *	3177	+3	+.9	+3523
* ביצוע חלקי 90.80%					
ספנות הספקה 1	261	1804			+794
ספנות הספקה 5	143.0	2043			-2043
ספנות הספקה אפ	100.0	4516			-1516
ספנות הספקה אגח	107.0	9788			-10705
קרור הספקה 1	430	4545	-20	-4.4	-4696
קרור הספקה 10	199.0	24734	+1.0	+.5	+32117
מתנכי קרובה 1	948 תב	100	+86	+10.0	+92.0
מתנכי קרובה 5	623	146	+2	+.3	+854
מלונות ושרותי תיירות					
גני הדר 1	77.0	10999	-4.0	-4.9	-8499
גני הדר אפ 1	31.0	10000	-3.0	-8.8	-12006
מלונות דן 1	1113		+20	+1.8	+566
מלונות דן 5	798				
חוף האלמוג 0.1	6951				
מלונות ירדן 1.0	2500	193	+50	+2.2	+193
ים סוף 1	232	4845	-9	-3.7	-4845
ים-סוף אפ 1	135.0	2000	-6.0	-4.3	-2864
מחשבים ושרותי מחשב					
ת.ל.ב. 1	119.0	1879			-2984
ת.ל.ב. אפ ב	28.5	32908	-.9	-3.1	-50438
ת.ל.ב. אגח א	108.0	5000	-.5	-.5	-13000
יעד"א 1	4250	95.0	-150	-3.4	-115
מ.ל.ל. 1	1895				-6.0
מ.ל.ל. 5	920 *	480	-50	-5.2	-615
* ביצוע חלקי 66.70%					
ניקוד 1	850	1050	+10	+1.2	+1672
ניקוד 5	281	5119	+6	+2.2	+1413
ניקוד אפ 2	338	480	+17	+5.3	+300
תים מחשבים 1	502	100			-100

מקרקעין ופיתוח

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	היצע/ביקוש
נדל"ן בינוי ופיתוח					
אזורים אפ 1	282 תב	5845	-23	-7.5	-13195
אזורים אגח 3	150.5	6000			-1000
איילון מלונ'1	51.0	28075	-1.0	-1.9	-7261
איילון מלונ'אפ	19.0	35025	-1.0	-5.0	-28133
אל-רוב 1	338 *	500	+3	+.9	+200
* ביצוע חלקי 71.40%					
אפריקה 0.1	53615		+15		+5.0
אפריקה אפ 5	11700	50.0	+300	+2.6	+45.0
ארים 1	392	3166	+7	+1.8	+3123
אלנץ 1	2500	24.0	+40	+1.6	+126
אלנץ 5	2080	250	+39	+1.9	+164
ברנוביץ 1	2050				-2.0
ברנוביץ 5	1950				+3.0
דנקנר 1	4560	4.0	+100	+2.2	+44.0
דרוד 1	195.0	1558	-10.0	-4.9	-1558
דרוד 5	119.5				-928
מר-לן 1	1402	4177	-2	-.1	-4177
המכלול 1.0	— לא נסחר —				
המכלול 5.0	— לא נסחר —				
ת.ל.ב. 0.1	— הפסקת מסחר —				
ת.ל.ב. 0.5	— הפסקת מסחר —				
כלכלית ים אפ 1	61.5	6800			+56.0
גב-ים 1	4060				-41.0
גב-ים 5	3620	27.0			-27.0
הכשרת ישוב אפ7	113.0 *	25399			+2701
* ביצוע חלקי 95.50%					
הכשרת ישוב אפ8	88.0	25704			-16866
הכשרת ישוב אפ9	101.0	17266			-12266
מבני תעשיה 1	61.5 *	20410	-3.5	-5.4	-48629
* ביצוע חלקי 94.70%					
מבני תעשיה אפ 1	17.2	59966	-.3	-1.7	-155266
מבני תעשיה אגח א	110.5	2520			+47480
ישפרו 1	3880	147	+30	+.8	+270
ישראלום 1	1190				
ישרס 1	32800 תב	268	+2200	+7.2	+260
כנף פיתוח 1	5279 *		-278	-5.0	-19.0
* ביצוע חלקי 50.00%					
לוסיר 1	4660 תב	196	+250	+5.7	+207
לוסיר 5	1396	60.0			+940
מ.ת.ב. 1.0	290	1000			-500
מ.ת.ב. אפ 2	132.0	1500			+1500
מ.ת.ב. אגח א	135.5				
מאגרי בניה 1.0	475	300			-300
מישכאל 5	125.0	4800			+3081
מישכאל אפ א	76.0	7160			-2160
מגרב 5	870	1076			-1124
לוינשטיין 1	153.0				
לוינשטיין 5	96.0	7200			-3700
ליפשיץ 1	72.5	23812	+.5	+.7	+8065
ליפשיץ 5	39.5	69552			+14172
ליפשיץ אפ 2	11.1	7445	-2.8	-20.1	-64127
ליפשיץ אפ' 3	14.0	10000	+.2	+1.4	+25577
ליפשיץ אגח 1	81.0	18000	+.5	+.6	+22000
נאות אביב 0.5	1746	160	+45	+2.6	+241
נכסי אזורים 1	136.0	3325	-3.0	-2.2	-8325
נכסי אזורים אפ	36.0	4671	-2.8	-7.2	-41922
נכסי אזורים אגח	100.5	21156	+1.0	+1.0	+54344
סולר החזקות 1.0	359		+2	+.6	+500
סלע 1	1397				-20.0
קיסריה 1	2400				-50.0
קיסריה 5	1099	200			+800
רנובין 1	203	5360			+3140
רנובין 5	150.0	1290			+1710
רנובין אפ 2	380	573	+18	+5.0	+427
רנובין אגח א	140.0				-9659
חקלאות					
מטעי הדר 0.1	2720				
מטעי הדר 0.5	2925				-1.0
מודיעין 1	4050	608			-354
נכסי הדרים 1	1170	1063	+30	+2.6	+2937
פריאור 5	2140				-1.0

תעשייה

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	היצע/ביקוש
מזון ומבק					
דובק מב ש	1661 *	169	-50	-2.9	-171
* ביצוע חלקי 70.40%					
דובק מב מ	1700	70.0	+42	+2.5	+62.0
וגלבל 1	218 תב	4040	+20	+10.1	+5661
וגלבל 5	185.5				
וגלבל אגח 1	92.5	970	-2.5	-2.6	-2970
טמפו בירה 1	22000	4.0	-220	-1.0	-4.0
טמפו בירה 5	16499	20.0	-301	-1.8	-35.0
יטבתה 1	969				-7.0
יכין 5 א	491	150	-5	-1.0	-150
יכין אפ 2	135.0 *	700	-1.0	-.7	-813
* ביצוע חלקי 86.10%					
מן 1	180.0 תב	1342	+15.0	+9.1	+997
מן 5	140.0	850	+6.0	+4.5	+850
סנפרוסט 1	10500		+129	+1.2	+8.0
עסיס ב 5	— לא נסחר —				
שלמה אנגל 1	1775				
שמן מבכ א 4	627 קו		+30	+5.0	+2187
טקסטיל והלבשה					
ארגד 1	350	2556			-44.0
ארגד אפ 2	87.0 תב	6300	+5.0	+6.1	+16500
ארגד אגח 1	119.5				
אופים 1	287				-1432
אופנת ברוך 1	118.0	1000	+2.0	+1.7	+1100
אופנת ברוך 5	86.5	1000	-4.5	-4.9	-2100
אופנת ברוך אפא	51.0	3002	-3.5	-6.4	-5602
ארגמן רג ש	8730	23.0	-50	-.6	-51.0
דלתא-גליל 0.1	800	9094			-268
דלתא-גליל 0.3	771	4224	-22	-2.8	-18244
עור ומוצריו					
מסורית כאהר 1	455 *	100	-50	-6.2	-200
* ביצוע חלקי 50.00%					
מסורית כאהר 5	157.0	245	+7.5	+5.0	+1665
וישלגו 1	167.5				
וישלגו 5	132.0	1000	-.5	-.4	-1000
ודרינן 1	4435	50.0	+50	+1.1	+17.0
זיקית 1	1390	1265			-300
זיקית 5	1000	260	-55	-5.4	-560
זיקית אפ ב	273	250	+10	+3.8	+1200
סופר 1	41.5 תב	990	-2.5	-5.7	-990
סופר אפ 1	21.5 תב	8500	+2.0	+10.3	+56792
לודזיה 1	420	620	-10	-2.3	-549
לודזיה 4	356	2525	-5	-1.4	-1650
ליבת 1	26.5	13500	-1.0	-3.6	-50631
עיט 1.0	180.5	2500	-1.0	-.6	-2500
עיט 5.0	108.5	4000	-1.5	-1.4	-4958
עיט אפ 2	54.5	4133			-70.0
עיט אגח 1	110.5				+5293
עמק 1.0	115.0	3000			-500
עמק אפ 1	32.5	2000			-5301
פולגת א 1	448		-2	-.4	-279
פולינן א 0.5	2015	600			+50.0
פרגוד 1	623	300	-20	-3.1	-400
פרגוד אג"ח א'	86.0	2000	-.5	-.6	-2000
כיתור-סברינה	2500	85.0	+34	+1.4	+22.0
מתכת ומוצריה					
אורדן 1	3347	102	-100	-2.9	-202
אורדן 5	2860	115	-60	-2.1	-215
אלומית 1	7444	53.0	-20	-.3	-53.0
אלומית 5	6530				-200
כבלים 1	359	2910	-2	-.6	-2568
כבלים אפ 1	70.0	44321	-.5	-.7	-42213
כבלים אג"ח-אפ'	110.5	543			-2043
כבלים אגח א	111.5	10000	-1.5	-1.3	-76077
כבלים אג"ח סד ב	98.5	217425			-105483
התבוף 1.0	311 תב	1168	-35	-10.1	-2560
התבוף 5.0	144.0 *	600	-16.0	-10.0	-859
* ביצוע חלקי 62.50%					
זיקה 1	1660				-35.0
זיקה 5	1050				+150
קופסאות פח 5	1970	426	+20	+1.0	+225
כבלי ציון 1.0	2435	620	+10	+.4	+782
כבלי ציון 5.0	1485	34000	-50	-3.5	-2700
מתכת קרמני 1	92.0	2233	-3.0	-3.2	-2695
מתכת קרמני 5	58.0	3004	-2.0	-3.3	-6004
נחושתן 0.1	21700	15.0	-49	-.2	-5.0
נחושתן 0.5	6780	55.0			+66.0
פקר פלדה 1	1540	1000	-20	-1.3	-600
קיבו 1	336 *	100	+16	+5.0	+136
* ביצוע חלקי 73.50%					
קיבו 5	218 תב	400	+13	+6.5	+400
קליל 1	2970	337			-337
קליל 5	2505	240			+160
קליל אפ	1271	1154			-108
קליל אגח	141.0	2000	+2.5	+1.8	+15400
שלדות 5.0	1568 תב	120	-110	-6.6	-275
לכיש 1	408		-1	-.2	-400
לכיש 5	317		-1	-.3	-149
חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה					
אלביט 3.0	— הפסקת מסחר —				
אלקו 0.25	9300 *	101	-250	-2.6	-84.0
* ביצוע חלקי 97.70%					
אלקטרה 0.1	1916	461			+739
אלקטרה א 0.5	1410	1282	+2	+.1	+717
אלקטרה אפ 5	928	2087	+20	+2.2	+1744
אלקטרה אגח 3	152.0	26796			-16565
אורית 0.02	15100	151	+100	+.7	+110
כלל אלקט' אפ א	490	4330	+21	+4.5	+20520
כלל אלקט' אגח 1	116.0	55000	+1.0	+.9	+113614
מפקטרוניקס 1	1055	1090	+35	+3.5	+1890
מפקטרוניקס 5	778	561			-511
פרינטגבר 1	427	895	+15	+3.6	+95.0
פרינטגבר 5	306	680	+15	+5.2	+680
ציקלון 1	2100	581	+10	+.5	+680
ציקלון 5	1530	625			-625
קונטשפיין 1	2490	184	-100	-3.9	-166
ת.א.ת. 1	624 תב	2134	+57	+10.1	+3825
ת.א.ת. 5	501	2562			-5298
תדאה 1	629	3105	+10	+1.6	+3755
מוצרי בניה					
א.מ.כללבנין 1	165.5	15695			+2918
אי.פ.בנין אפ א	499	1125			-2943
אי.פ.בנין אפ ב	49.7	141025			-71070
אי.פ.בנין אגח א	151.0	3080	-.5	-.3	-6962
אי.פ.בנין אגח ב	100.5	32310	+1.0	+1.0	+104620
אקרשטיין 1	482		+5	+1.0	+400
אקרשטיין 5	265	600	+10	+3.9	+600
אקרשטיין אפ א	285				
אקרשטיין אג"ח 1	140.0	1000			-5000
האחים בלום 1	56.8	7600			-7600
אחים בלום אופו'	28.1	515	+.1	+.4	+421
מרואיקה 1	— לא נסחר —				
מרואיקה 5	1960				
נגב קרמיקה 1	237 תב	2600	-13	-5.2	-5126
נגב קרמיקה אופ	73.0	4479	+3.0	+4.3	+4479
כימיה, גומי ופלסטיק					
אבן 5	1899	3147			-689
אבן אפ' 2	416	4450	+6	+1.5	+4402
אבן אג"ח א'	102.5	110950	+.5	+.5	+130700
אליאנס ב 200.0	— הפסקת מסחר —				
גל תעשיות 1	195.5	16.0	+6.5	+3.5	+323
גל תעשיות 5	117.5	1050	-.5	-.4	-50.0
גל תעשיות אפ	25.5	14800			-3300
גל תעשיות אגח 1	95.0 *	1000			+100
* ביצוע חלקי 90.90%					
דשנים 0.1	3150	314			-27.0
דשנים 0.5	1560	161			-91.0
ליפסקי 1.0	2140	250	+30	+1.4	+200
מקסימה 1	750				
מקסימה 5	550	45.0	+18	+3.4	+45.0
סנו 1	3839	100			-15.0
סנו 5	3210	150			-150
פריקלאס 1	568	13829	+8	+1.4	+15729
פריקלאס אפ 1	146.0	3355	+2.0	+1.4	+2025
קרם 1	6170				+25.0
קרם אפ 2	4110		+110	+2.8	+39.0
קרם אגח 1	131.0	6525	+1.0	+.8	+5075
תיא 5	4935 תב	186	-400	-7.5	-451
פרוטארום 10.0	1160 תב	22955	+70	+6.4	+50958
עץ ומוצריו, נייר ודפוס					
כתר 1	75.0	16965			+11632
דפרון 1	5750	287			-287
דפרון 5	4980				
ת.מ.ג. 1.0	4500	28.0	+183	+4.2	+41.0
יאה 1	— הפסקת מסחר —				
לבידי אשקלון 1.	560	950	+10	+1.8	+1000
מולט ב 0.5	23000	45.0			-40.0
קרגל 1	496	2900			+2142
קרגל אפ 1	176.0 תב	1541	-16.0	-8.3	-1673
קרגל אפ 2	84.5	21357	-1.5	-1.7	-18807
קרגל אג"ח להמ"א	102.0	21920			+58204
רים 1	189.0	500			-500
רים 4	96.5	2750	+3.5	+3.8	+2750
תעל ב 2	13270	20.0	-300	-2.2	-56.0
תעשיות שונות					
אבריין 1	169.0	98.0	-6.0	-3.4	-1166
אבריין 5	92.0	3576	+2.0	+2.2	+524
תמישה יד 1	1489				
ה.ג.מולק 1	911	100			-297
ה.ג.מולק 5	1082				
השקעות תעשיה					
מרכזית ב 0.1	11020 מ		-580	-5.0	-2911
כור בכ' 1.0	2286	384	+20	+.9	+104
כלל תעש אפ ד	95.0	40827	-2.5	-2.6	-35267
כלל תעש אגח 6	120.5 *	10867	+.5	+.4	+87550
* ביצוע חלקי 93.20%					

חברות להשקעה

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	היצע/ביקוש
השקעה ואחזקות					
אמיקו ש	3100	4.0			-4.0
אידיבי פית אופצ	2980	894			-372
אידיבי פית אגחא	117.0	6800	+.5	+.4	+2200
אלבר 1	969	1230			+1053
גחלת השקעות 1	945				
גחלת אפ א	699	12.0			-12.0
גחלת אגח 1	118.5	4600	-1.0	-.8	-4600
רנבאר 1	426 תב	400	-44	-9.4	-1938
רנבאר 5	318	254	+3	+1.0	+586
חברה לישראל 5	3100	1258	-95	-3.0	-2249
וולפסון 0.1	115000				
וולפסון 1.0 ש	15900	40.0			-49.0
אמבא א 0.5	16800				-28.0
השק דיסק אפ	1111	4200			-467
השק דיסק אגח א	122.0	16250			-26850
השק מרוזי 10	36050	16.0			+4.0
חירון 1	1250 תב	30.0	+87	+7.5	+100
חירון 5	530	382			-310
יעקבי 1	1255	194	+1	+.1	+506
יעקבי 5	765	150			
יצוא ש	10550				
ירדן א 0.1	1019	100			-8.0
ישום 1	32.0	7575			+1575
ישום אגח-אפ 1	57.0				-1400
כלל ישראל 50.0	728	2850	-25	-3.5	-3570
מגור 1	276	1000			-1000
מגור א 5	190.0	1000	+3.0	+1.6	+1600
מגור אג"ח 1	137.0	4250			+35750
כנף פיתוח 1	207	2899			-501
פז השק ש	3100	1008			+395
פמה א' 1	4141 תב	50.0	-460	-10.0	-50.0
פמה 5	3685	122			+78.0
פריון ב 0.2	10320	283			-283
קידן 1	85.0	5930	+.5	+.6	+4906
קידן 5	50.5	3100	+1.5	+3.1	+13206
קידן אפ 2	32.8	7500			-5098
קידן אגח 1	121.0				

רשימה מקבילה

שם החברה	השער	המחזור	השינוי בנקודות	השינוי ב-%	היצע/ביקוש
נסחרות במט"ח					
גוית ב	317 *	2147	+29	+10.1	+3900
* ביצוע חלקי 69.90%					
דלק ונפט					
דלק חיפושים 1	1949	327	-1	-.1	-486
דלק חיפושים 5	958	550	+40	+4.4	+1825
פז חיפושי נפט	24300	53.0	-200	-.8	-78.0
י.ג.א.ל. אפ 2	113.8	12500			-23165
מ.ג.ן. 1.0	3650	144	-11	-.3	-234
מ.ג.ן. 5.0	1990	1046	+29	+1.5	+1010
נפטא ש	336 תב	4600	-19	-5.4	-6720
שרותים					
האל עזרה 1	— הפסקת מסחר —				
י.ם.ת.ל. 1	247	2000	+8	+3.3	+4580
קונטרסים 1	820	49.0	-1	-.1	-6.0
קונטרסים 5	209	194	+2	+1.0	+58.0
קשל 1	518				
תבל 1	— הפסקת מסחר —				
מלונאות ושרותי תיירות					
תיירה ישראלית 1	25.5				-1997
כנס 1	431	150	+20	+4.9	+24.9
מחשב ושרותי מחשב					
איכות 1	152.0	281			+2834
דשה מיכון 1	375	215	+5	+1.4	+317
דשה אפ 1	600	2.0	+51	+9.3	+396
כלל מחשבים 1.0	2550	12.0			+12.0
משוב 1	66.5 תב	4938	-5.0	-7.0	-9868
רשף 1	149.0 תב	2250	+24.5	+19.7	+6194
נדל"ן בינוי ופתוח					
אמנונים 1	300	300			+153
בן-יקר גת 1.0	— הפסקת מסחר —				
דודקר 1.0	— הפסקת מסחר —				
דודקר 5.0	— הפסקת מסחר —				
עיר 3.0	735	903			+697
רסקו מבוב	— לא נסחר —				
רסקו רג	— לא נסחר —				
מזון ומבק					
אבגאט 1	560	250	+10	+1.8	+700
גולדפרוסט 1	204				
גולדפרוסט 5	114.0 *	170	-6.0	-5.0	-334
* ביצוע חלקי 50.80%					
טקסטיל והלבשה					
יובירדים 1	177.0	250	-1.0	-.6	-250
מקס 0.1	1579	130	+69	+4.6	+250
מקס 0.5	623				-100
תעש רהיטים 1.0	3985 *	439	-160	-3.9	-1186
* ביצוע חלקי 95.50%					
מתכת ומוצריה					
אר"א 1	64.5		-1.5	-2.5	-4500
אקסמן 5.0	— לא נסחר —				
מורגן 1.0	— לא נסחר —				
משאבות סלע 1	49.5	700	+.5	+1.0	+700
מתכת פרום 1	— הפסקת מסחר —				
מוצרי בניה					
אלקול 1	— הפסקת מסחר —				
אלקול אפ 2	— הפסקת מסחר —				
בר-סון 1	2198 תב	124	+178	+8.8	+59.0
בר-סון 5	1450 תב	620	+100	+7.4	+1273
בר-סון אופ' 2	720	1539	+50	+7.5	+2459
פרומאפככס 1.0	5200				
פרומאפככס 5.0	2415	136			-210
מ.ל.ם. 1	— הפסקת מסחר —				
מוצרים כימיים, גומי ופלסטיק					
אלרן-סק 1	126.0 תב	1116	+9.5	+8.2	+1116
דקסטר 1	2024	12.0			-14.0
נקה 1	5150	80.0	+150	+3.0	+80.0
ת.ג.ל. 1.0	— הפסקת מסחר —				
ת.ג.ל. 5.0	— הפסקת מסחר —				
תרז א' 5	5200	80.0	-99	-1.9	-80.0
עץ ומוצריו, נייר ודפוס					
אורדע פרינט 1	425	530	+20	+4.9	+418
סקאנדיה 1	1358	50.0			
תעשיות שונות					
גולן 1	214		-2	-.9	-616
דרמפון 1	143.5				
פז-חן 1	286		-4	-1.4	-2000
השקעה בתעשיה					
כלל פיתוח 1	112.5	2200	+3.5	+3.2	+2175
חברות השקעה					
אינקובה 1	— הפסקת מסחר —				
איתים 1	200	1735	+4	+2.3	+1735
איתים אפ 1	23.6				
אמישר בכ' 1	248		-1	-.4	-36.0
אפיק 1.0	344 תב	1068	-38	-9.9	-1568
אפיק 5.0	265	1526			-26.0
בנין השק ב 5	9500	7.0	-87	-.9	-32.2
לנדיס 1	— הפסקת מסחר —				
לנדיס 5	— הפסקת מסחר —				
עוז השקעות 1	500	65.0			+437
עוז השקעות 5	322				
חיפושי נפט					
פראביל ב 0.03	2836	5.0	+134	+5.0	+22.0

מעותנים

שם נייר	מספר עסקה	שער בבסיס	שער ב.ר.ז	שינוי באחוזים	מחזור באש'
הבינלאומי	5	5679	5608	.00	991.0
פיבי	7	6402	6402	.00	1428.0
הסנה	4	101.00	101.50	-.49	75882.0
שלמון	1	753	746	.94	8192.0
כלל סחר	17	239	239	.00	73367.0
שופר-סל ב'	9	1073	1065	.75	14118.0
דלק ב'	9	2479	2473	.24	10169.8
אפריקה 1	1	31158	31235	1.50	191.0
אזורים	6	561	566	-5.44	11848.0
נכסים-בנין		2747	2747	-.25	915.0
הכשר' הישוב	22	472	464	1.51	50458.0
תכנה כלכלי	3	298	293	.00	9202.0
כלל גרלין	3	562	558	-1.58	6242.0
עלית	3	15472	15433	.25	221.0
פולגת ב'		330	330	.00	3400.0
קופסאפיתח1		2301	2301	.26	626.0
כלל תעש אל	21	2129	2118	4.52	11128.0
אלרון		208965	208965	.00	.0
סכיע		9614	9614	.00	.0
ים המלח	27	1854	1832	3.00	24982.0
פטרוכמים	34	375	370	6.55	178458
נייר חדרה		245547	245347	.00	.8
כלל תעשיות	20	146.00	149.50	-2.34	185761
אידיבי פת'	24	6488	6392	1.50	4669.0
אלרון	3	791	791	.00	5818.0
חברה לישר1	9	3852	3835	.50	3479.0
פועל' השקע	7	725	720	.97	8926.0
דיסקהשקע'	32	2404	2351	3.26	24078.0
כלל ישר"0	19	853	884	-3.51	26741.0
יואל	4	374	376	-.53	16653.0

שערי איגרות חוב

הסידרה	השער	השינוי בנקי
קצרים	— הפסקת מסחר —	
4.25% מלווה מדינה (שגיא)		
4101	480.0	
ק-432 תשואה 0.35%-		
4102	187.9	+.1
4103	180.9	+.1
4104	175.6	+.1
4301	175.6	+.1
ק-433 תשואה 0.10%-		
4302	167.0	+.1
4303	166.3	
4304	168.4	
ק-434 תשואה 0.40%		
4305	151.4	+.5
4105	148.5	+.5
4106	145.0	+.5
4107	140.9	+.4
4108	142.5	+.5
ק-435 תשואה 0.50%		
4109	139.0	-.2
4110	137.7	-.3
4111	135.8	-.2
4112	132.8	-.3
ק-451 תשואה 0.54%		
4201	171.8	-.6
4202	169.1	-.5
4203	166.4	-.5
4204	161.0	-.5
4205	158.3	-.6
ק-452 תשואה 0.56%		
4206	155.6	
4207	155.5	
4208	153.8	+.1
4209	150.8	
4210	147.2	
4211	143.1	
ק-453 תשואה 0.87%		
4212	142.9	-1.4
4213	139.7	-1.5
4214	133.4	-1.5
ק-471 תשואה 0.65%		
4113	133.7	-.8
4118	131.1	-.9
ק-491 תשואה 1.65%		
4215	128.1	+.2
4216	126.4	+.3
4217	125.0	+.2
4218	123.0	+.3
4219	120.8	+.2
4220	122.5	+.3
4221	120.4	+.2
4222	119.3	+.2
4223	117.2	+.3
ק-492 תשואה 1.88%		
4224	112.7	+.1
4225	111.1	+.1
4226	110.7	+.1
4227	110.4	+.1
4228	109.4	+.1
4229	107.4	+.1
ק-511 תשואה 0.57%		
4114	133.9	+.9
4117	132.6	+1.0
ק-531 תשואה 0.07%		
4115	137.0	
4116	135.7	
3% מלווה מדינה (גליל)		
ק-201 תשואה 0.41%-		
ש3601	51209.0	+19.0
ש3602	47238.0	+16.0
ש3603	44053.0	+16.0
ק-202 תשואה 0.28%-		
ש3604	39575.0	+14.0
ש3605	36204.0	+13.0
ש3606	34181.0	+13.0
ק-203 תשואה 0.18%-		
ש3607	32376.0	+12.0
ש3608	30702.0	+11.0
ש3609	29301.0	+10.0
ק-204 תשואה 0.16%-		
ש3610	26474.0	+10.0
ש3611	25629.0	+9.0
ש3612	24939.0	+9.0
ק-205 תשואה 0.08%		
ש3613	23371.0	+63.0
ש3614	22484.0	+62.0
ש3615	20797.0	+59.0
ק-206 תשואה 0.12%		
ש3616	19055.0	+120.0
ש3617	18007.0	+116.0
ש3618	17122.0	+114.0
ק-207 תשואה 0.09%		
ש3619	16100.0	+162.0
ש3620	15242.0	+156.0
ש3621	14507.0	+153.0
ק-208 תשואה 0.48%		
ש3622	12943.0	+5.0
ש3623	12175.0	+5.0
ש3624	11482.0	+4.0
ש3625	10552.0	-96.0
ק-209 ב' תשואה 0.12%		
ש3626	9866.0	+4.0
ק-209 ב' תשואה 0.43%		
ש3627	9065.0	+3.0
ק-210 א' תשואה 0.66%		
ש3628	8288.0	+3.0
ק-210 ב' תשואה 0.61%		
ש3629	7793.0	-46.0
ש3630	7345.0	-41.0
ק-211 ב' תשואה 0.80%		
ש3631	6847.0	+5.0
ק-212 א' תשואה 0.65%		
ש3632	6515.0	-64.0
ק-212 ב' תשואה 0.60%		
ש3633	6177.0	+53.0
ק-213 א' תשואה 0.77%		
ש3634	5412.0	+25.0
ק-213 ב' תשואה 0.57%		
ש3635	5214.0	-54.0
ק-214 תשואה 0.95%		
ש3636	4906.0	+2.0
ש3637	4614.0	+2.0
ק-215 תשואה 0.97%		
ש3638	4298.0	+2.0
ש3639	3940.0	+1.0
ק-216 תשואה 0.42%		
ש3640	3335.0	-39.0
ש3641	2896.0	-34.0
ק-217 תשואה 1.12%		
ש3642	2507.0	-24.0
ש3643	2220.0	-21.0
ק-218 תשואה 1.05%		
ש3644	1988.0	-19.0
ש3645	1795.0	-18.0
4.25% מלווה מדינה (גליל)		
ק-231 תשואה 1.14%		
3701	1549.0	+17.0
ק-232 תשואה 1.37%		
3702	1178.0	-12.0
ק-233 תשואה 1.60%		
3703	1038.0	+8.0
3704	886.2	+7.4
ק-251 תשואה 1.80%		
3751	477.8	+.2
ק-252 תשואה 1.63%		
3752	191.0	-2.0
3753	183.6	-2.0
ק-253 תשואה 1.76%		
3901	176.5	-1.0
3902	168.4	-1.0
3903	167.4	-1.1
3904	169.3	-1.0
ק-254 תשואה 1.85%		
3754	170.3	-2.7
3755	164.5	-2.7
3756	159.0	-2.6
3757	156.3	-2.5
ק-255 תשואה 1.91%		
3758	152.9	
3759	152.6	-.1
3760	150.7	-.1
3761	147.7	
3762	144.0	-.1
3763	139.8	-.1
ק-256 תשואה 1.91%		
3764	141.2	+.1
3765	138.0	+.1
3766	136.6	+.1
3767	134.5	+.1
3768	131.4	+.1
ק-271 תשואה 1.82%		
3791	139.6	
3792	141.0	
ק-291 תשואה 1.65%		
3826	166.5	+.1
3827	163.7	+.1
3828	158.2	
3829	155.5	+.1
ק-292 תשואה 1.92%		
3830	150.7	-2.3
3831	150.4	-2.3
3832	148.6	-2.3
3833	145.5	-2.4
3834	141.9	-2.3
ק-311 תשואה 1.40%		
3861	144.4	+.1
ק-331 תשואה 2.22%		
3769	131.6	-1.4
3774	128.5	-1.4
3775	123.2	-1.4
3776	120.9	-1.5
3777	122.6	-1.4
ק-351 תשואה 2.21%		
4801	130.3	+1.6
4802	128.5	+1.6
4803	127.0	+1.5
ק-352 תשואה 2.46%		
4804	110.2	+1.5
ק-361 תשואה 2.72%		
5201	106.9	+.1
5202	104.9	
ק-371 תשואה 2.56%		
5401	127.6	+.1
5402	125.8	+.1
5403	122.2	+.1
5404	119.9	
5405	121.6	+.1
ק-381 תשואה 2.82%		
5601	116.4	+.1
5602	115.2	
5603	113.0	
5604	109.8	
5605	108.2	1
5606	107.7	+.1
ק-391 תשואה 1.83%		
3770	136.0	-3.9
3773	134.5	-3.9
ק-411 תשואה 1.78%		
3771	138.2	-3.9
3772	136.6	-3.9
7%-6%-4% מלווה פיתוח ומדינה (80% הצמדה)		
ש3539	— הפסקת מסחר —	
ש3540	141500.0	+200.0
ש3541	135900.0	
ש3542	136300.0	
ש3543	129600.0	+300.0
ש3544	131900.0	+1700.0
ש3545	126600.0	
ש3546	130416.0	
ש3547	127700.0	+300.0
ש3548	127100.0	+500.0
ש3549	120400.0	
ש3550	121600.0	+200.0
ש3551	121400.0	
ש3552	113000.0	
ש3553	111000.0	+200.0
ש3554	113200.0	
ש3555	111900.0	+100.0
ש3556	106600.0	
ש3557	107000.0	
ש3558	106500.0	
ש3559	102700.0	
ש3560	96800.0	+100.0
ש3561	96550.0	+50.0
ש3571	96600.0	
ש3572	96900.0	+100.0
ש3573	96600.0	+200.0
ש3574	89100.0	
ש3575	88800.0	+500.0
ש3576	88900.0	
ש3577	89800.0	+900.0
ש3578	82300.0	
ש3579	81983.0	+250.0
ש3580	76800.0	+300.0
ש3581	70300.0	
ש3582	67990.0	
ש3583	63300.0	
ש3584	60200.0	
ש3585	57400.0	
ש3586	52841.0	
ש3587	51700.0	+300.0
ש3588	51400.0	+300.0
ש3589	47180.0	
ש3590	46700.0	+200.0
ש3591	47300.0	
ש3592	47060.0	
ש3593	47000.0	+300.0
ש3594	45000.0	+200.0
ש3595	44500.0	+300.0
ש3596	42700.0	+200.0
ש3597	43050.0	+200.0
5% מלווה פיתוח ומדינה (בחירה בשלה צמודה)		
ש2025	— הפסקת מסחר —	
ש2026	— הפסקת מסחר —	
ש2027	132800.0	+100.0
ש2028	137196.0	
ש2029	126925.0	+200.0
ש2030	144834.0 *	+4218.0
ש2031	129921.0	
ש2032	130950.0 ם	-4049.0
ש2033	134508.0	
ש2034	126698.0 *	-3919.0
ש2035	132668.0	
ש2036	116046.0	
ש2037	118989.0 ק	+3466.0
ש2038	110344.0	
ש2039	121284.0 ק	+3533.0
ש2040	110989.0	-1000.0
ש2041	101991.0	+2971.0
ש2051	98346.0	
ש2052	93863.0	
ש2053	90175.0	
ש2054	95174.0	
ש2055	96303.0	
ש2056	91568.0	
ש2057	91967.0	
ש2058	91938.0	
ש2059	83154.0 ב	-2572.0
ש2060	98973.0 ק	+2883.0
ש2061	57796.0 ב	-1787.0
ש2062	53650.0 ק	+1563.0
ש2063	65814.0 ב	-2035.0
חלים		
ם 21	104.8	
ם 23	100.5	09/11/88
ש24	101.8	
ש25	102.5	08/11/88
ש26	103.6	08/11/88
ש27	103.6	09/11/88
ש28	104.0	-.1
ש29	101.1	+.1
ש30	104.8	
ש31	105.8	
32	100.6	+2.5
33	101.0	
1	92.2 ב	09/11/88
מר"צ 34	102.0	+.1
מר"צ 35	101.0	
מר"צ 36	101.6	
מר"צ 1א	101.5	
ליסט 1ב	104.7	-.2
מלה 21	98.4	09/11/88
אגרות חוב בלתי מוגבלות במט"ח		
מגיב 24 ש	92.0	10/10/88
מגיב 25 ש	91.0	10/10/88
מגיב 26 ש	93.7	30/10/88
מגיב 28 ש	94.5	07/11/88
מגיב 30 ש	91.7	12/10/88
אגרות חוב צמודות לחוב		
5 יתר 1	92.0	-.5
סדרה 1	72.0	-1.0
אגרות חוב צמודות ריבית קבועה (ארוכות)		
ק-901 תשואה 1.00%-		
7001	287.7	-1.0
7002	279.3	-1.0
ק-902 תשואה 0.00%		
7003	264.8	-1.0
7004	246.0	-.9
ק-903 תשואה 1.00%		
7005	237.6	-.9
ק-904 תשואה 1.00%		
7006	215.1	-1.5
ק-905 תשואה 0.60%		
7007	202.3	-.7
7008	192.5	-.7
ק-906 תשואה 0.50%		
7009	187.1	-.2
ק-907 תשואה 1.75%		
7010	176.7	-1.4
ק-908 תשואה 3.00%		
7011	164.3	-2.5
7012	158.8	-2.4
ק-909 תשואה 2.32%		
7013	156.0	-.5
ק-910 תשואה 2.40%		
7014	136.0	-1.1
ק-911 תשואה 2.80%		
7015	113.5	-.8
7016	113.6	-.8
7017	116.5	-.9
7018	116.3	-.9
7019	116.9	-.8
7020	116.7	-.9
7021	115.7	-.8
7022	115.5	-.9
ק-951 תשואה 3.44%		
7201	116.9	-.4
7202	116.0	-.3
7203	116.0	-.3
7204	116.6	-.3
7205	116.8	-.3
צלבוני צמוד דולר ריבית משתנה		
ק-801 תשואה 3.71%		
ש6101	14915.0	-52.0
ק-802 תשואה 3.00%		
ש6102	9414.0	-147.0
ק-803 תשואה 3.21%		
ש6103	8409.0	-137.0
ק-804 תשואה 3.25%		
ש6104	7769.0	-129.0
ש6105	7533.0	-123.0
ק-805 תשואה 3.75%		
ש6106	7197.0	-107.0
ש6107	6919.0	-105.0
ק-806 תשואה 4.40%		
ש6108	4965.0	-68.0
ש6109	4729.0	-65.0
ש6110	4652.0	-64.0
ק-807 תשואה 4.35%		
ש6111	3867.0	-122.0
ש6112	3747.0	-119.0
ק-808 תשואה 4.83%		
ש6113	2548.0	-68.0
ק-821 תשואה 5.28%		
ש6151	1039.0	-4.0
ש6152	994.5	-3.4
ק-822 תשואה 6.07%		
ש6153	833.7	-27.6
ש6154	817.8	-27.3
ק-823 תשואה 3.34%		
ש6155	616.0	+15.9
ק-824 תשואה 5.63%		
ש6156	446.7	-7.9
ק-825 תשואה 5.50%		
ש6157	333.9	-1.1
ש6158	316.1	-1.1
ק-826 תשואה 5.68%		
6159	271.1	-9.0
ק-827 תשואה 5.82%		
6160	252.6	+1.0
6161	244.2	+.9
ק-828 תשואה 5.61%		
6162	223.0	-.7
ק-829 תשואה 5.50%		
6163	208.1	-.8
6164	200.0	-.7
ק-830 תשואה 5.56%		
6165	187.3	-2.6
ק-831 תשואה 5.55%		
6166	177.1	+.7
6167	175.2	+.8
6168	170.4	+.7
ק-832 תשואה 5.65%		
6169	159.3	-5.1
ק-833 תשואה 5.70%		
6170	149.4	-3.8
ק-834 תשואה 5.30%		
6171	110.6	-.4
6172	111.5	-.4
ק-851 תשואה 4.68%		
6801	113.9	+.5
ק-852 תשואה 5.53%		
6501	99.2	-.3
אג"ח צמודות מדד - פרים		
אל-אפ 86	1651.0	+7.0
אלתא 85	1306.0	+3.0
אלסינט א	2623.0	+14.0
אלסינט ב	1540.0	
מאשקס 85	1336.0	+26.0
תדיראן 84	118.1	+.6

נתניה מול „הירוקים" מחיפה בקרב חשוב בצמרת הלאומית

הצמרת הלאומית תגעש בתחילת השבת בשעה שארבע מקבוצות הצמרת בליגה יאבקו בשני קרבות הכרעה. מכבי נתניה, המצמדת בראש, תארח יריבה יומרנית במכבי חיפה וביתייר ת"א המפתיעה תתמודד עם מפתיעה אחרת, הפועל פ"ת.

שני משחקי המוקד עשויים להוות קרש קפיצה עבור קבוצות מרכז הטבלה. אי־הכרעה בצמרת תשרת היטב את האינטרסים של קבוצות כמו בית"ר ירושלים והפועל באר־שבע, בתנאי שישכילו לצבור את מלוא הנקודות. בית"ר תתארח אצל הפועל טבריה ואילו באר־שבע תשוב למגרשה עם סיכויים טובים מול הפועל כפ"ס מהתחתית.

הפועל ת"א, המגלה יציבות, תשתדל לנצל את אובדן העשתונות של בני־יהודה כדי להתקרב לחלק העליון של הטבלה. מכבי ת"א, השרוייה במשבר, תנסה להתאושש על גבה של שמשון ואילו הפועל ירושלים תעשה מאמץ להפיק מביתיותה נצחון על הפועל חולון.

באר־שבע – הפועל כפ"ס

באר־שבע כשלה שוב ושוב לצבור את מלוא הנקודות במגרשה. מול כפ"ס נראית המשימה שלה קלה יותר אף שניתן לצפות למאבק עיקש מצד האורחים מהתחתית. עדיפות מקומית.

התחזית: נצחון לבאר־שבע.

הפועל טבריה – בית"ר ירושלים

עודד מכנס ידגיש לראשונה כעם של ביתיות טבריינית וינסה לספק את קבוצתו החרושה לנצחון. בית"ר מנוסה ויציבה יותר ויש לה גם חולייה התקפית פוריה יותר. טבריה תצטרך לשפר באורח קיצוני את כושר ההבקעה כדי להציל יותר מנקודה.

התחזית: נצחון לבית"ר.

מכבי ת"א – שמשון

מכבי תנסה לאושש את המוראל הירוד והקופה המדולדלת ב„דרבי" הקטן. שמשון חזרה לעצמה לאחר פתיחה גרועה, אולם אינה יכולה להצביע על עדיפות ברורה מול מאורחיה המכבים. סקול.

התחזית: תיקו.

בית"ר ת"א – הפועל פ"ת

קרב צמרת בין שתי קבוצות, המופתעות עדיין מעצם חברותן בחבורת התוך. יחסי הכוחות נראים שקולים וההכרעה, אם בכלל, עשוייה ליפול בכל צד. ת"א עושה רושם של קבוצה נחושה יותר.

התחזית: נצחון לבית"ר.

מכבי נתניה – מכבי חיפה

ההפסד בשבוע שעבר יציג מחר קבוצה נתנייתית מחושלה ושאפתנית יותר. לא רק מוראה של הירידה הגדולה מחיפה אלא גם החשש מאיבוד הבכורה הלאומית יכתיבו את צעדיה הנמרצים של נתניה.

התחזית: נצחון לנתניה.

הפועל ירושלים – הפועל חולון

אם תתאמת שוב אי־היציבות החולונית וכשלונה במגרשים זרים, תוכל ירושלים להתברך בסל נקודות מלא. נראה, עם זאת, כי חולון תהיה זהירה יותר ותוותר על הרפתקנות כדי להשיג נקודה.

התחזית: תיקו.

הפועל ת"א – בני־יהודה

קבוצה פצועה כבני־יהודה עלולה לפרוק את מטען אי־ההצלחות דווקא על האלופה. הפועל אינה מרשימה, איפוא, מיחסי הכוחות והתיאורטיים והיא תתייצב למאבק כמו אל משחק מפתח. רק שינוי דראסטי יציל את השכונה מהפסד נוסף.

התחזית: נצחון להפועל.

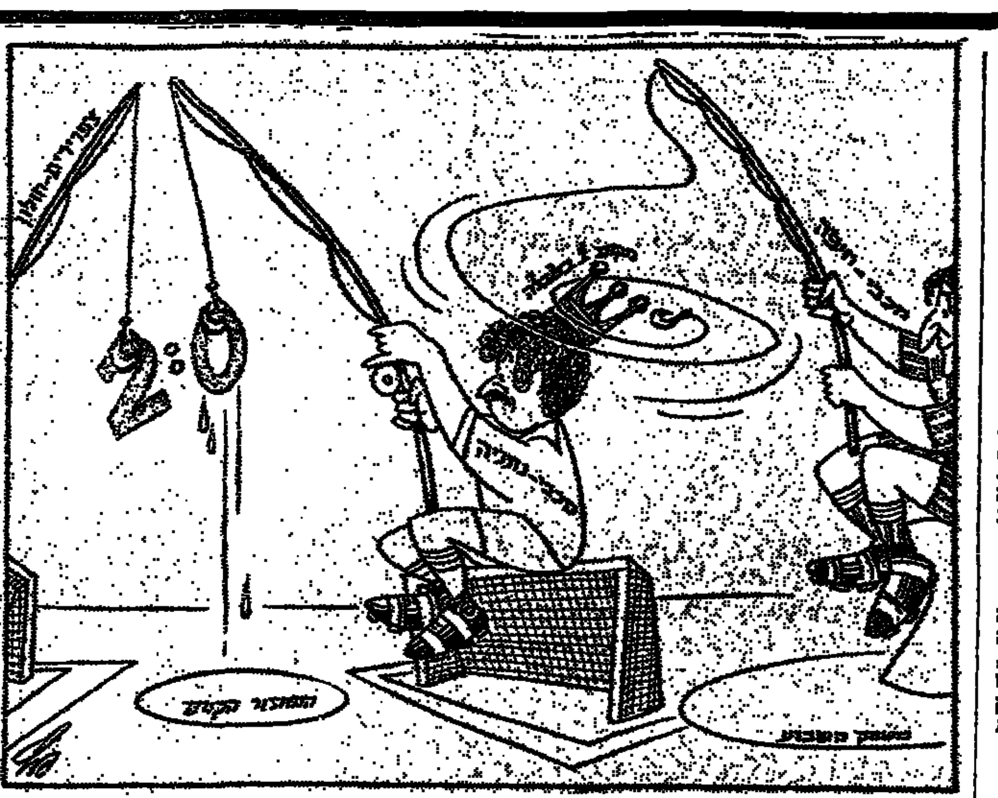

מכבי בפעם ה־13 לבית הגמר אבל עם הרבה ,נורות אדומות'

מאת משה כהן

עוד נצחון כזה ואבדנו. זאת התחושה שלווה אותנו אמש בתום נצחונה הדחוק של מכבי ת"א על הקבוצה הבלגית החלשה, אוסטנד – 91:93 (39:48). אולם סוף טוב הכל טוב – מכבי ת"א עלתה בפעם ה־13 ברציפות למשחקי בית הגמר.

לפני המשחק ניסו פרשני הכדורסל להמר מי תהיינה יריבותיה של מכבי בבית הגמר. היו שהתעניינו אם אריס סאלוניקי תצליח למחוק את הפיגור שלה מהמשחק הראשון מול אלופת שוודיה. על משוקה של מכבי איש לא נתן את דעתו. גם כאשר הבלגים הוליכו במרבית דקות המחצית הראשונה סברנו, כי מדובר ביתרון בלגי זמני וה„בום" המכבי עוד יגיע. בהמשך הוא אכן הגיע, אבל הסוף שוב היה בלגי ולא היה חסר הרבה שחניכיו של צבי שרף יגחלו הפסד ביתי צורב. אולם במכבי יכולים להתנחם בעובדה שגרוע יותר לא יכול להיות. רוב השחקנים שיחקו מתחת לרמתם הרגילה והם נכשלו אפילו בפעולות כדורסל פשוטות ואין ספק שסבלו מ„ערב שחור".

האורחים ראויים למירב המחמאות, שכן הם לא נשברו גם כאשר מכבי עלתה ליתרון של 18 נקודות ולא היה חסר הרבה שהם יצאו מהמבצר המכבי עם נצחון סנסאציוני. לדעתי, מכבי סבלה משאננות ברוב דקות המחצית השניה ובהמשך השחקנים פשוט איבדו את בטחונם. אמנם לא יהיה זה הוגן להאשים שחקן מסויים במשחק הגרוע, אבל בכל זאת לא ניתן להתעלם מהולשתו המדהימה של ליור גודרון. הרכז שהגיע לארץ בקול תרועה נכנס לשחק כשמכבי הוליכה ביתרון של 18 נקודות. הקהל קיבל אותו בהתלהבות וכמה „פתות" שלו סחטו תשואות נוספות, אבל גודרון נכשל כליל בניווט משחק חבריו וצבי שרף לא רצה כנראה להחליפו כדי לא לשבור אותו כליל.

כאמור, ברוב דקות המחצית הראשונה הוליכו האורחים ביתרון שנע בין 3 ל־7 נקודות. כולם ציפו למפנה והוא הגיע בדקה ה־17. המכבים בסידרת התקפות מהירות הצליחו לסיים את המחצית עם יתרון מכסיה – 39:48.

גם בפתיחת המחצית השניה המשיכה מכבי להתעלל ביריבתה חסרת האונים. אולם, דקות הסיום היו מדהימות. הבלגים, ובעיקר שחקן החיזוק פרדריק צימקו בהדרגה את התוצאה. מכבי המשיכה לשחק בשלווה וגם נערותיו של צבי שרף לא הועילו. הפער הלך והצטמצם ובשניות הסיום קם הקהל על רגליו. כשנותרו 28 שניות לסיום הצליח פרדריק לקבוע בקליעה ממרחק – 93:90. מכבי יצאה להתקפה ובארילו החטיא כשיתרון ניסיון הטבעה לסל. האורחים מיהרו לצאת להתקפה וכשנותרו שמונה שניות לסיום שוב התרומם פרדריק לקליעה, אבל שחקן מכבי ביצע עליו עבירה והשופטים העניקו לו שלוש קליעות עונשין.

את קליעת העונשין הראשונה הוא קלע ללא רופי, את הקליעה השניה הוא החטיא וגם הכדור השלישי חמק מהחישוק. אוהדי מכבי החלו לנשום לרווחה, אבל הכדור שוב נשמט מגבוהי מכבי לפרדריק המופתע שמיהר לנסות לקלוע לסל. הכדור עשה דרכו בקשת עד שלאבאן מרסר בהסימה מרהיבה הצליח לבלום את מעוף הכדור ולהעניק לחבריו נצחון.

בסיום המשחק קיבלו אוהדי מכבי את השחקנים בקריאות בוז ממושכות, אבל אסור בשום פנים ואופן להסיק מסקנות לגבי העתיד, כיוון שהמבחנים האמיתיים טרם הגיעו.

שפטו ריצ'ארדסון וקאנפולי לעיני 4000 צופים בהיכל הספורט ביד־אליהו.

נקודות למכבי: מאגי 29, ג'מצ'י 19, מרסר 15, בארלו 12, דניאל וסימס 7 כ"א, גודרון 4.

נקודות לאוסטנד: פרדריק 28, ג'ונסון 18, בראון והחיבוג 10 כ"א, יוד־מאנס 8, ויינסין 7, סנקוס 6, הדבקאס 6.

הערב בטלויזיה משחק הכדוריד ראשל"צ–פיליפוס

מאת שמואל קליגר

משחק הכדוריד בין אלופת יוון פיליפוס והפועל ראשון־לציון שנערך ביום שבת יוקרן הערב ב־6.30 בערוץ השני בטלויזיה. המשחק שהיה במסגרת אליפות אירופה לאלופות ביוון הבטיח את עליית הקבוצה היוונית לשלב הזה בגלל עדיפות בשער זכות אחד.

במשחק הראשון לפני שבועיים ניצחה הקבוצה הישראלית ב־5 שערים ובגומלין ניצחו היוונים ב־6 שערים.

הטניסאיות סגל וספנס לגמר

הטניסאית הישראלית יעל סגל העפילה אתמול לגמר התחרות הבינלאומית בטניס לנשים על סך 10,000 דולר לאחר שגברה על ההולנדית אייכנבאום בקל 0:6, 1:6. היא תתמודד היום אחר הצהריים בגמר מול דבי ספנס שגברה על אלופת ישראל אילנה ברגר 4:6, 3:6. במערכה הראשונה הוליכה ברגר 0:3.

ברגר התנחמה בניצחון בשלב חצי הגמר לזוגות עם הגית אוחיון והשתיים גברו על פילד מדרום־אפריקה ואהלורן מאירלנד 6:4, 4:6, 3:6. הן יתייצבו לגמר מול סלי מאידלנר ומברצקי מארה"ב שניצחו את מרי דודש ויעל סגל 1:6, 4:6.

לגמר זוגות הגברים העפילו בראון ובוגסטרה מהולנד שיתמודדו מול דייגס מיוון וגודנבורו מלוכסמבורג. המשחקים יימשכו היום אחר הצהריים ויסתיימו מחר.

מכבי פ"ת תארח באם־המושבות את המובילה הפועל רמת־גן

מאת שמואל טל

מפגש הצמרת בין המוליכה הפועל ר"ג לבין סגניתה מכבי פ"ת יעמוד במוקד המחזור התשיעי בליגה הארצית. לעובדה שבין שתי הקבוצות מפרידות שבע נקודות לא תהיה השפעה על המשחק ועל תוצאתו.

מכבי יבנה, שספגה בשבת החולפת את הפסד הבכורה שלה העונה תארח את המפתיעה של השבת שעברה, מכבי טמרה, שגברה על מכבי פ"ת 0:1. מכבי שעריים שניצלה את הפסד יבנה והעפילה למקום השלישי תתארח אצל השלישית מהסוף – מכבי רמת־עמידר.

הפועל יהוד, המאכזבת והמאוכזבת טרם ביצעה העונה. מחר תנתן לה ההזדמנות לכך שעה שתארח את הפועל חדרה, שגם היא אינה גימנית על המצליחות העונה.

הפועל לוד שטיפסה בעקבות השבת החולפת למקום השישי תתארח אצל הפועל בת־ים שאינה במיטבה. סוגרת הטבלה, הפועל חיפה, המחפשת את נצחונה הראשונה בליגה תארח את בית"ר נתניה.

הפועל יהוד – הפועל חדרה

הפועל יהוד מחפשת עדיין את נצחונה הראשון העונה בליגה. עד כה לא הצליחה בכך. מחר תנתן לה הזדמנות מצויינת שעה שתארח את הפועל חדרה שגם היא לא הפגינה העונה הצגות גדולות. מכל מקום, ליהוד הביתיות והיא חייבת לנצל אותו.

התחזית: נצחון ליהוד.

הפועל בת־ים – הפועל לוד

לוד, בעקבות נצחונה על יהוד, העפילה למקום השישי. לעומתה ממוקמת בת־ים במקום ה־11, אולם רק שלוש נקודות מפרידות ביניהן. נצחון בת־ימי, וזה בהחלט אפשרי, יעלה אותה לחלק העליון של הטבלה. בגלל הביתיות נראית בת־ים מועמדת לנצחון.

התחזית: נצחון לבת־ים.

רמת־עמידר – מכבי שעריים

הרביעיה שספגה עמידר בשבוע שעבר „חיזק" את מעמדה מתחת לקו האדום. מאידך נחשבת שעריים כקבוצת צמרת. פער המיקום בין השתיים מעניק יתרון ברור לרחובותים אם כי גם תיקו לא ישתיע.

התחזית: תיקו המעלה לשעריים.

הפועל חיפה – בית"ר נתניה

אצל סוגרת הטבלה מחיפה העניינים יגעים. כפי שנראים הדברים כרגע חיפה מועמדת לירידה. מנגד, מגלה בית"ר נתניה סימני שיפור שבאו לידי ביטוי בשבוע שעבר בהבקעה רביעיה. חיפה עדיין לא ניצחה העונה וקשה להאמין שזה יקרה דווקא מחר. תיקו סביר יותר.

התחזית: תיקו.

מכבי פ"ת – הפועל ר"ג

המשחק המרכזי של המחזור מכבי פ"ת, השניה בדירוג מפגרת בשבע נקודות אחרי המוליכה וכדי להישאר בתמונה תצטרך לנצח אותה. הרמת־גנים מנצחים גם כשאינם בשיאם. „באם המושבות" יצטרכו חניכיו של קונסטנטינובסקי להיות בשיאם כדי להוסיף נצחון למאבקם.

התחזית: תיקו.

מכבי יבנה – מכבי טמרה

יבנה ספגה בשבת החולפת את הפסד הבכורה שלה. באותה שבת זכתה טמרה בנצחונה הראשון דווקא מול מכבי פ"ת. אבל מחר זה יהיה סיפור אחר. יבנה בביתה עדיפה על יריבתה ויש להניח שתוציא עליה את זעמה.

התחזית: נצחון ליבנה.

בית"ר רמלה – מכבי יפו

מפגש מרכז טבלה מעניין. העולה החדשה, בית"ר רמלה, תארח את מכבי יפו שהפתיעה בשבוע שעבר את יבנה. הביתיות מעניקה יתרון לרמלאים אך אסור לזלזל בצעירים מיפו המגיעים לאחרונה לכושר טוב.

התחזית: תיקו.

הפועל חולון מועמדת לנצחון נגד ראשל"צ

מאת משה כהן

המשחקים בין הפועל חולון למכבי ראשל"צ והפועל גליל־עליון להפועל איתן/גבת יפתחו מחר את משחקי המחזור התשיעי בליגה הלאומית בכדורסל.

יתר משחקי המחזור התשיעי ייערכו ביום ראשון וה„דרבי" התל־אביבי הגדול בין מכבי להפועל יעמוד במוקד המחזור.

בחולון ינסו חניכיו של אייזאן ראנקן לזכות בנצחון ביתי ראשון לאחר תקופה ארוכה. מולם תשחק קבוצה שאפתנית ולא יציבה כמו מכבי ראשל"צ. די בשמות כמו מיקי ברקוביץ חיים ולוסיקמן כדי להדיר שינה מעיניו של מישקה לפרהזן, אבל גם כיום ניתן לקבוע כי חולון טובה יותר והתוצאה הסופית תלויה בעיקר ביכולת שחקניה.

מה כבר לא נאמר על הפועל חולון, המשבר החריף אליו נקלעה הקבוצה גרם לאכזבה רבה בקרב אוהדיה הרבים של הקבוצה. ללא פיליפס ומקרולנד חייבים החולונים לשחק בבטחון ולהאמין ביכולתם. אם אכן הם ימצאו את יכולתם, סביר להניח שהם יזכו בנצחון שיפתח להם פתח תקוה להתמודד על המקום הרביעי.

בכפר־בלום יערך ה„דרבי" של ההתיישבות העובדת. הפועל גליל־עליון לא גלה כנראה התחשבות יתרה באחותה מגבת ושחקניה יזכו בנצחון קל שיבסס אותם בצמרת הטבלה.

ליברפול תארח את מילוול המפתיעה

מאת ג. שרון

מפגש צמרת מעניין יהיה מחר באיצטדיון „אנפילד" בליברפול. האלופה, המגלה סימני התאוששות, תארח את מילוול האפורה והמפתיעה המדורגת במקום השלישי.

הביתיות ויכולתו הטובה של איאן ראש מעניקה יתרון ל„אדומה" מליברפול העושה סימנים של נסיון לחזור לפיסגה.

המוליכה נוריץ' תשמור על מקומה בפיסגה גם לאחר משחקה הביתי נגד שפילד־וונסדיי. היא קרוב לוודאי גם תזכה בנצחון. ארסנל שהעפילה למקום השני לאחר שהביסה את נוטינגהאם פורסט תתארח אצל ניוקאסל, השניה מהסוף. על פי יחסי הכוחות צריכים ה„תותחנים" לחזור הביתה עם נצחון.

סוגרת הטבלה, סאותהמפטון, תארח את מחזיקת הגביע וימבלדון שמצבה טוב אך במעט. וסטהאם, לונדונית נוספת מהחלק התחתון של הטבלה, תארח את נוטינגהאם־פורסט.

יתר המשחקים: צ'רלטון – אברטון; קובנטרי – לוטון; דרבי – מנצ'סטר־יונייטד; מידלסברו – ק.פ.ר; סאותהמפטון – אסטון־וילה.

דרבי בליגה הסקוטית

בליגה הסקוטית יערך ה„דרבי" של העיר גלאזגו. סלטיק, האלופה, תארח את ריינג'רס המוליכה ותנסה לגמול לה על הפסדה בסיבוב הקודם. [illegible]

יתר המשחקים: [illegible]

הטבלה הלאומית

	הקבוצה	מש'	נצ'	תיקו	הפ'	שערים	נק'
1.	מכבי נתניה	8	4	3	1	7–10	15
2.	בית"ר תל־אביב	8	4	3	1	4–7	15
3.	הפועל באר־שבע	8	3	5	0	3–7	14
4.	הפועל פתח־תקוה	8	5	1	2	9–11	14
5.	מכבי חיפה	8	3	5	0	5–10	12
6.	בית"ר ירושלים	8	3	2	3	4–9	11
7.	שמשון תל־אביב	8	2	4	2	4–4	10
8.	צפרירים חולון	8	2	4	2	7–10	8
9.	הפועל תל־אביב	8	3	3	2	6–7	8
10.	הפועל ירושלים	8	2	2	4	8–5	7
11.	מכבי תל־אביב	8	1	5	2	10–7	6
12.	הפועל טבריה	8	1	2	5	10–4	5
13.	הפועל כפר סבא	8	0	4	4	10–3	4
14.	בני־יהודה ת"א	8	0	3	5	8–2	3

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר ב„דבר" ראשון בבוקר

רשות הנמלים והרכבות
לרשות הנמלים והרכבות
דרושים:
1. בוגר אוניברסיטה בתחומי סטטיסטיקה או מתמטיקה / מדעי המחשב.
2. בוגר אוניברסיטה בתחומי כלכלה וסטטיסטיקה.
דרישות המשרה:
1. רצוי נסיון של שנה אחת בתחומים הנ"ל.
2. העובדים נועדו להוות עתודה ניהולית / מקצועית בנושאי כלכלה וכספים ברשות.
3. העבודה במשרד הראשי בתל־אביב, אולם בהתאם לצרכי העבודה קיימת אפשרות של העברה ליחידה אחרת מיחידות הרשות.
הצגת מועמדות תעשה בכתב ותשוגר לרשות הנמלים והרכבות, דרך פתח־תקוה 74, בית מעיא ת.ד. 20121 (מיקוד 61201) לא יאוחר מ־25.11.88. לפניה יש לצרף קורות חיים בכתב יד.

לחברה עתידת ידע גדולה באזור פתח־תקוה
דרושה
מזכירת משאבי אנוש
★ השכלה אקדמאית במדעי החברה.
★ נסיון בטיפול בנושאי כוח־אדם שוטפים, רווחה והדרכה.
★ הדפסה במעבד תמלילים.
★ נסיון של כ־3 שנים בראיון מועמדים – יתרון.
העבודה במשרה מלאה. 5 ימים בשבוע.
נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 6335 ת"א, 61061 עבור „מזכירת משאבי אנוש"
סודיות תישמר בקפידה

לעבודה בטחונית בארץ ובחו"ל
דרושים
יוצאי יחידות קרביות
הנתונים הדרושים:
★ גילאי 21–28
★ שירות צבאי ביחידות שדה כלוחמים (הכרחי קורס פיקודי) עדיפות לקצינים
★ ידיעת השפה האנגלית ו/או שפה אירופית אחרת.
★ כושר גופני טוב ובריאות תקינה (פרופיל 82 ומעלה)
אנו מציעים:
★ עבודה רבת אתגר בארץ ובחו"ל
★ תנאי שכר טובים והטבות מיוחדות למתאימים.
★ חוזה העסקה למספר שנים (אפשרי חוזה לשנה אחת).
העבודה מתאימה גם לסטודנטים המתכוונים ללמוד בארץ או בחו"ל בשנת הלימודים הבאה
המעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת"א מיקוד 61392 עבור מ.מ. בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים מתאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.
– פונים מתאימים ייענו –

לתושבי חיפה והצפון
המוכשרים להצליח
אם את/ה בוטח/ת בעצמך ויכול/ה להוכיח שאת/ה מסוגל/ת להצליח ולעבור את המיון הקפדני, יש לך הזדמנות להצטרף לקורס המקצועי של מגדל
ללמוד ביטוח חיים וגם ביטוח כללי
לעמוד במבחני רישוי מתמחה של משרד האוצר, להתמחות כסוכן/ת ביטוח במגדל ליהנות מהכנסה חודשית הולמת מסיום הקורס.
והעיקר – להצליח ולהגיע לעצמאות.
טלפן/י לרות: 04-660010, 04-678490
בימים א'-ה' בין השעות 9:00-15:00
מגדל – דבר אחד בטוח.

דרוש רתך CO_2
מקום העבודה – הרצליה
להתקשר לטל' 03-5610389, או 03-5614261 בשעות העבודה

רותם דשנים בע"מ
למפעלנו במישור רותם דרושים לאגף האחזקה וההנדסה
מהנדס מכונות
לתפקיד מנהל אחזקת מחלקה
נסיון של כ־5 שנים בתחום פיקוח הקמה.
נסיון ניהולי של צוותי ביצוע.
תנאי השכר ייקבעו בהתאם לנסיון ולכישורים.
למועמדים מחוץ לאיזור תינתן עזרה בדיור.
נא לפנות בצירוף קורות חיים ל„רותם דשנים" מישור רותם ד.נ. ערבה 84800, לידי מנהל כוח־אדם
בקבוצת כימיקלים לישראל

לחברת יעוץ בתל־אביב דרושה
פקידה אחראית
★ ידע בהדפסה, עברית ואנגלית.
★ נסיון בהפעלת מחשב אישי.
למשרה מלאה, 5 ימי עבודה
טל: 03-251156

לחברה ארצית
דרוש
מסגר/רתך
טלפון 03-453141

ההסתדרות הציונית העולמית
מחלקת הנוער והחלוץ
תפוז 89
לעבודה עם נוער מתנדב מאמריקה הלטינית במסגרת תוכנית "תפוז 89".
דרושים
1. מדריכים/ות
● המדריך יהיה צמוד לקבוצתו בכל פעולותיה ובמשך כל שעות היממה.
● הפעולות יכללו, עבודה בקיבוץ, סיורים ברחבי הארץ וסמינרים.
● עבודה רצופה במשך 7–9 שבועות בתקופה שבין ינואר ומרץ 1989.
2. מדריכים/ות בידיעת הארץ
להדרכת טיולים לנוער מדרום אמריקה, במסגרת תוכנית "תפוז 89" בחודשים ינואר ופברואר 1989, עדיפות לבעלי נסיון.
הכישורים הדרושים
● גיל 20–30 שנה
● השכלה תיכונית מלאה
● שליטה בשפה הספרדית ו/או הפורטוגזית
● שהות של לפחות 3 שנים בארץ
● נסיון בעבודה עם נוער
● השתתפות בסדנת מיון בת יום אחד ובסמינר הכנה בן 5 ימים בתנאי פנימיה אשר יתקיימו בירושלים בתאריכים שיקבעו מאוחר יותר.
● עדיפות תנתן לבוגרי צה"ל או שרות לאומי מקביל.
להצעת מועמדות לשני התפקידים הנ"ל להתקשר לטל' 02-208528/29/30/31
3. דרושה מדריכה חברתית
בתנאי פנימיה, למוסד חינוכי לתלמידים דוברי ספרדית
להתקשר לטל': 02-717293

סופר־פארם
לרשת סופר־פארם
דרושה
מנהלת מחלקת קוסמטיקה
מאפייני התפקיד:
1) פיתוח ויישום תכניות שיווק למחלקת הקוסמטיקה.
2) בקרה ופיקוח בשטח על יישום מדיניות ונהלים.
3) ניהול מו"מ עם ספקים.
4) יכולת למתן הדרכה וייעוץ.
5) טיפול בגיוס כח אדם למחלקת הקוסמטיקה.
6) משרה מלאה.
הכישורים הדרושים:
1) יכולת ביצוע של התפקיד ברמה גבוהה.
2) עצמאית – בעלת יוזמה ומוטיבציה.
3) רשיון נהיגה – חובה.
נא לפנות בכתב יד בלבד, בצירוף קורות חיים לת.ד. 697 פתח תקוה 49106 עבור גיל.

$1,000 ויותר
את/ה יכול/ה להרויח

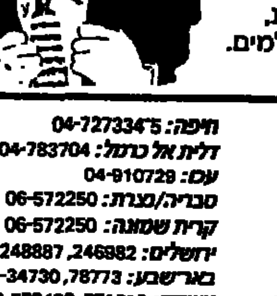

אם הינך מעונין לעסוק במסלול קידום מבטיח.
אנו מציעים לך עבודה מעניינת, אתגר מקצועי ותנאי שכר הולמים.
לקביעת ראיון נא לפנות:
חולון: 03-808973, 803170, 809417
תל־אביב: 03-294986
בת־ים: 03-594583, 594574
ר"ג, ב"ב: 03-5700185/6
גבעתיים: 03-731825
פ"ת: 03-9303402, 906028
ראשל"צ: 03-9659170, 9666429
רעננה: 052-901765, 28295, 454882
נתניה: 053-337482
חיפה: 04-727334/5
דלית אל כרמל: 04-783704
עכו: 04-910729
טבריה/נצרת: 06-572250
קרית שמונה: 06-572250
ירושלים: 02-248887, 246982
באר־שבע: 057-34730, 78773
אשדוד: 08-552402, 551619
רמלה: 08-244765/6
אילת: 059-74301

לחברת ביטוח ארצית גדולה
המרחיבה את פעולותיה
דרושים
למשרדה הראשי בתל־אביב ולסניפיה בירושלים וחיפה:
● חתמים בביטוח אלמנטרי
הכישורים הדרושים:
★ ידע רחב וניסיון עשיר בתחום הנ"ל.
● תנאים מועדפים למועמדים המתאימים
נא לפנות בכתב־יד, הנך פירוט קורות־חיים ונסיון, לת.ד. 14101 ת"א, מיקוד 61140, בשביל מס' 187.
– סודיות מובטחת –

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

דרושים/ות
1. מנהל/ת פרוייקט בכיר/ה ראשי צוותים
נסיון בפיתוח תוכנה על מחשבי VAX.
יתרון לבעלי רקע במערכות צבאיות.
2. מנהל/ת פרוייקט
נסיון בפיתוח תכנה בסביבת IDMS.
מועמדים/ות מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, לחברת קונתהל בעים רחי ברזיק 1 גבעתיים 53583.
– סודיות מובטחת –
קונתהל בע"מ
יעוץ תוכנה ומידע · בחשיבה יצרתית

לחברת מלונות דן בע"מ
דרוש/ה
פקיד/ה חשבונות
עם ידע בהנה"ח
עדיפות לבעלי נסיון בעבודת אשראי בבתי מלון.
מתאימים/ות יפנו ביום א' בין השעות 09:00—11:00 לחדר 511 במלון דן פנורמה תל־אביב

לוקטרוניקס בע"מ דרושים/ות
1. פקיד/ת מכירות מלאי רכיבים
★ נסיון קודם ברכיבי אלקטרוניקה
★ ידיעת השפה האנגלית ברמה סבירה
2. כתבנית/קורספונדנטית
בשפה האנגלית
★ שפת אם אנגלית ★ נסיון קודם בהפעלת מעבד תמלילים
3. פקידת שיווק
★ רצוי רקע באלקטרוניקה ★ שליטה בשפה האנגלית ★ הדפסה עברית/אנגלית
מקום העבודה – הרצליה פיתוח
5 ימי עבודה בשבוע 052־556070

למשרד נסיעות
דרושה
מזכירה
עברית־אנגלית
כולל הדפסה למשרה מלאה
נסיון הכרחי
לפנות לרחל טל. 246114

למפעל תעשיתי
במרכז הארץ
דרוש/ה
מועמד/ת לעבודה בתחום כ"א ויחסי עבודה
כישורים נדרשים:
1. משפטן/ית – בעל/ת התמצאות בנושאי כ"א ויחסי עבודה.
2. רצוי נסיון של שלוש שנים ומעלה בנושאים הנ"ל.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב ולציין קורות חיים השכלה נסיון ומספר תעודת זהות אל: ת.ד. 25108 דרך השלום מיקוד 61250
מועמדים מתאימים ייענו
סודיות מובטחת

לחברת ליאו גולדברג בע"מ
דרוש
בוחן רכב מוסמך
כישורים נדרשים:
בעל תעודת בוחן מטעם משרד התחבורה
נסיון מוכח של מספר שנים
יחסי אנוש טובים
לפנות בכתב יד לת.ד. 4006 קרית אריה פ"ת, או לאריה בטלפון 03־9231873.

למעליות ישראליפט
דרושים
1. מזכירה
דינמית, עצמאית, ידע בהדפסה, נסיון קודם בניהול משרד הכרחי
2. עובדים להכשרה לתפקיד טכנאי מעליות
★ שכר הוגן ורכב צמוד.
★ דרושה הבנה בטכניקות חשמל ואוטומציה.
★ עדיפות לטכנאי מיכשור ובקרה לבוגרי חמ"מ.
3. מחסנאי טכני
עדיפות לאדם שמילא בצבא תפקיד של מפ"ט.
לפנות בימים א'־ו' בין השעות 09.00—11.00 בבוקר לרחוב הקישון 31 בני ברק (ליד הקניון ברמת גן)

לחברה מסחרית לתיירות
בגמל תעופה בן גוריון דרושה:
מזכירה עצמאית
כישורים הדרושים:
★ נסיון קודם של 5 שנים לפחות
★ שליטה בשפות עברית ואנגלית כולל הדפסה
★ ניסוח מכתבים באופן עצמאי
לפנות בכתב בצירוף תולדות חיים לת.ד. 53 נתב"ג מיקוד 70100

למלון 5 כוכבים בת"א
דרושים/ות
★ מנהל/ת אחזקה
דרישות לתפקיד:
1. נסיון קודם בבתי מלון.
2. ידע מעמיק במערכות אלקטרו־מכניות ומיזוג אויר.
3. יתרון לקצין מכונות ימי בעל הסמכה בחשמל.
★ הנדסאי בנין
עם נסיון בתאום ובפקוח
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 3036 ת"א עבור מנהל אחזקה.

דרושה
אשה אחראית
בגיל 40—50
לטיפול בבחור מוגבל חלקית (לא פיזית) בתל־אביב כ־5 שעות ביום (אחה"צ)
למתאימה תנאים טובים הכוללים דיור במקום
לפנות ת.ד. 2442 ת"א עבור 100
בצרוף קורות חיים

בענף הפרסום דרושים
אנשי מכירות מעולים
1. לפרוייקט תומך לארגון ספורט גדול.
2. לעיתון נשים גדול בישראל.
התכונות הנדרשות:
1. נכונות לעבודה בכל השעות
2. כושר התמדה 3. הופעה נאה
4. נסיון במכירות ובניהול משא ומתן.
לא הכרח נסיון ספציפי בפרסום
מתאימים בלבד לפנות לטל. 03־233595־228533

מפעל קיבוצי מתפתח
המייצר אביזרי אופנה לנשים
(תמרות, עניבות, סרטי שיער, סיכות וכו')
מחפש:
מפיצים אזוריים/ סוכני מכירה עצמאיים
בעלי קשרים בחנויות המתאימות
(אפשרות בלעדית לאזור ההפצה)
לתאום פגישה נא לפנות בכתב לת.ד. 2442 ת"א, עבור מפעל קיבוצי

לחברה תעשייתית דינמית ומתפתחת בחדרה
דרושים
הנדסאי מכונות
תושבי חדרה והסביבה, לעבודה במשמרות.
נא לפנות בכתב־יד, בציון קורות־חיים ומס' טלפון להתקשרות, אל ת.ד. 3953, פתח־תקוה 49517, עבור "כח־אדם".

כצת CTS
לשיווק והפצה של מוצרי קוסמטיקה-טואלטיקה
דרוש
איש מכירות בכיר
הכישורים הדרושים:
★ כושר ניהול משא ומתן
★ ניידות גבוהה
★ לבעלי נסיון בפרמצבטיקה - יתרון
העבודה כרוכה בקשר שוטף עם רשתות השיווק.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 10 תל-אביב, מיקוד 61000 לידי מר יובל פאר.
— סודיות מובטחת —
כי האיכות קובעת - כצת
בשרות הלקוח משנת 1921

פלאג שיווק ומכירות
מקבוצת מ.ש.פ. מחלקת פרסום
עבור אחד מלקוחותינו -
חברה ותיקה ומבוססת לשיווק תרופות
דרוש/ה
מנהל שיוק ומכירות
(משרה 630)
תיאור התפקיד:
תכנון שיווק, הפעלת תעמלנים, עדכון מקצועי שוטף, הכרת השוק הפוטנציאלי, ידע בפרסום וקורספונדנציה בינלאומית
הכישורים הנדרשים:
ניסיון בשיווק מוצרים רפואיים, פרה־רפואיים או קוסמטיקה.
כושר תכנון וניהול, הבנה כלכלית רחבה.
המשרה מתאימה לאדם צעיר בעל מוטיבציה וכישרון המעוניין באתגר תעסוקתי.
השכר בהתאם לכישורים
להגשת מועמדות יש לפנות בכתב־יד תוך פירוט קורות חיים, נסיון עבודה והשכלה לת"ד 11787 תל־אביב 61116 עבור משרה 630

קבוצת השמירה
סניף תל-אביב
דרושים
מאבטחים
ליחידת אבטחה מובחרת
שכר 1400 ש"ח + תנאים מיוחדים
★ יוצאי יחידה קרבית (עדיפות לבעלי דרגות פיקוד) ★ עד גיל 30
★ פרופיל 82 ומעלה ★ תושבי גוש דן
★ התחייבות ל־10 חודשים
המועמדים יעברו קורס מאבטחים
ועדות קבלה תתקיימנה בימים: ראשון ושני 13-14/11/88 בין השעות 14.00:18:00
במשרדי חברת "השמירה" בע"מ
רח' שפ"ר 16, תל-אביב (ליד שוק הכרמל)
נא להצטייד בתעודות: זהות, שחרור, פנקס מילואים ו־3 תמונות.

FOR ELINA LTD
REPRESENTATIVE OF FOREIGN AGENCIES
REQUIRES
DYNAMIC SECRETARY & SALES ASSISTANCE
PERFECT COMMAND OF ENGLISH & HEBREW INCLUDING TYPING IN BOTH LANGUAGES.
ABLE TO WORK INDEPENDENTLY UNDER PRESSURE.
HELPING CUSTOMERS AND SUPPORTING SALES
5 DAYS — 3.00-14.00
TEL: 03-5460233

למכון מחקר במרכז הארץ דרושים/ות
1. סטטיסטיקאי/ת לעיבוד נתונים
למוסמכים ראשונים, עם נסיון של 5 שנים לפחות בעבודה מעשית.
2. מתכנן/ת מחשבים
עם נסיון ב־COBOL וידע בתוכנות סטטיסטיות.
נא להתקשר לקביעת ראיון בין השעות 8.00—11.00 בטל. 03־5310565, 03־248419.

הכפר הירוק
ע"ש לוי אשכול
כפר נוער לחינוך תיכוני
★ מדריך/ה חברתי
★ מסור ★ רציני ★ בעל אישיות חזקה ★
כניסה מיידית לעבודה ★ מגורים במקום
לפרטים ולקביעת ראיון בכתב הכפר הירוק ת.ד. 47800 או טל. 03־496166 בשעות הבוקר עבור מדריך חברתי

לחברה מובילה בענף המזון
דרוש **מוכרן**
לאזור גוש דן
★ השכלה תיכונית ומעלה.
★ גיל עד 35.
★ הופעה נאה.
★ נמרץ ובעל נכונות לעבודה בשעות לא שיגרתיות.
★ הכרת ענף המזון – יתרון.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 500, נס־ציונה.

טל — יעד
שרותים לתעשיה בע"מ
מקבוצת תדיראן
למוסכנו בפתח־תקוה
דרוש
מכונאי רכב
בעל נסיון של 10 שנים
(עדיפות לבעלי הסמכה)
מועמדים מתאימים יפנו בימים א', ב', למר אילן סופר טל' 03־9248001, 03־9262327

למפעל מזון באיזור הארץ
דרוש/ה:
טכנולוג/ית מזון
★ נסיון מוכח של 5 שנים לפחות.
★ נסיון בקמחים ובחטיפים.
המעוניינים יפנו בכתב יד, בצרוף קורות חיים, תוך ציון טלפון להתקשרות לת.ד. 33616 ת"א מיקוד 61336 עבור מס' 90

לפרוייקט פרסומי
ראשון וגדול מסוגו
בישראל
דרושים
אנשי שיווק
עם נסיון במו"מ
בדרג בינוני וגבוה
בעלי קשרים וידע בכל מגזרי המשק ובכל רחבי הארץ
תחילת עבודה: מידית
לתאום ראיון קבלה נא להתקשר החל מיום א' 03־5371937

לחברה מסחרית תעשייתית ברמת החייל דרוש
חשב/מנהל כספים חשבונאות
אחראי ודינמי
נא לפנות בצרוף תולדות חיים ונסיון קודם בכתב יד לת.ד. 13242 תל־אביב

לחברה מסחרית גדולה
אנשי מכירות
למגזר הקימעונאי
נסיון קודם הכרחי
משכורת בסיסית + אחוזים
רכב צמוד
המתאימים יפנו לת.ד. 21088 ת"א
בצירוף קורות חיים

למוסד בנקאי גדול באיזור ת"א
דרוש:
בוחן אירגוני
דרישות התפקיד:
★ אבחון ויעוץ אירגוני בנושא בעיות אי־כון ותפעול.
★ בחינת מערכות תוך שימוש בשיטות כמותיות.
★ ריכוז פרוייקטים בתחומים הנ"ל
הכישורים הדרושים:
★ מהנדס תעשיה וניהול בעל נסיון של כ־4 שנים ו/או בעל תואר שני בתחום מדעי ההתנהגות ונסיון של לפחות שנתיים.
★ מכוונות לעבודה מעשית וישומית.
★ ידע וגישה לניתוח כמותי.
מקום מגורים – גוש דן.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד המפרט רקע אישי ומקצועי לת.ד. 23136, ת"א מיקוד 61230 עבור "מס' 224"

למוסד ציבורי דרוש/ה
מתכנת/ת
על מחשב I.B.M.–38
הכישורים הדרושים:
1. הכרה טובה מאד של המחשב.
2. שליטה טובה ב־R.P.G.III.
3. ידיעת "קובול" – יתרון.
בעלי נסיון של 2 שנים לפחות.
השכר ישולם בהתאם לכישורי המועמד/ת
המעוניינים יפנו בכתב־יד ובצרוף קורות־חיים לת.ד. 7019, תל־אביב, מיקוד 070־61, "עבור מתכנת/ת", לא יאוחר מ־20.11.88

גרבי דלתא DELTA
לעבודה רבת אתגרים
בתפקיד מכונאי מכונות סריגה
דרושים/ות
★ בעלי רקע טכני ★ בוגרי בי"ס מקצועי
★ נכונות לעבוד בשעות חריגות
● הכשרה תנתן במסגרת המפעל בארץ ובחו"ל
● מגורים בכרמיאל חובה ● תנתן עזרה בדיור
לפנות למר... בגרבי דלתא" – (04)985753/4

למפעל מזון גדול
במרכז הארץ
דרושים:
מנהל מכירות
(למגזר הערבי)
הכשורים:
★ נסיון מוכח במכירות.
★ השכלה תיכונית (אקדמאית – יתרון).
★ שאפתן ובעל יוזמה.
★ נכונות לעבודה בשעות בלתי שגרתיות.
★ תקשורת בין־אישית טובה.
★ ידיעת השפה הערבית – יתרון.
מוכרן:
(לגוש דן)
הכשורים:
★ השכלה תיכונית.
★ נמרץ וחרוץ.
★ נכונות לעבודה בשעות בלתי שגרתיות.
★ תקשורת בין־אישית טובה.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 1789, חולון 58117 עבור "מנהל מכירות/מוכרן"

שירות התעסוקה אזור הדרום | פולגת מפעל הטקסטיל
לפולגת דרושים
עובדי ייצור
(3 משמרות)
למועמדים המתאימים ינתן:
שכר הולם
תנאים סוציאליים מלאים
אפשרויות קידום בעתיד
הסעות וארוחות חמות
כל המעוניין יפנה לקבלת פרטים נוספים לשירות התעסוקה באזור מגוריו (קרית גת, אשקלון, קרית מלאכי, אשדוד, שדרות, אופקים, נתיבות, באר שבע, ויבנה) או לפולגת – מחלקת קליטה טל: 051־873028־9, 051־873021־4

להנהלת חברה תעשייתית בת"א
דרושה
מזכירה בכירה
בין הכישורים הנדרשים:
ידיעת השפות עברית ואנגלית, כולל הדפסה במעבד תמלילים.
5 ימי עבודה בשבוע
לפנות בכתב לת.ד. 1144 ת"א, 61010, עבור "מזכירה"

לעבודה בדרום אפריקה
דרושים
מהנדסים וטכנאים
עם נסיון בתחומים: אוירונאוטיקה, מכונות חשמל, אלקטרוניקה ומחשבים
נא לשלוח קורות חיים באנגלית לת.ד. 32184 תל־אביב

למפעל תעשייתי דרוש
נציג שיווק ומכירות
★ בעל השכלה אקדמאית
★ רצוי נסיון בשטח תמרוקים למזון/דטרגנטים.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 23166 תל־אביב (מיקוד 63298)

ד.י.ג. תעשיות מוצרי חשמל
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות/ עוזר/ת חשב
★ אחראיות לגביה ולהתחשבנות עם לקוחות
★ טיפול בנושאי שכר
יתרון לבעלי נסיון בעבודה עם מחשב
גיל עד 40, דובר/ת עברית רהוטה
לפנות טלפונית 02־914851 (לאבי)

מעשה אמן
מפעל לשטיחים אמנותיים
דרושה
מזכירה
עברית, אנגלית, כולל הדפסה והתכתבות, למשרה מלאה.
המעוניינים נא לפנות לטל' 03־799157 להיום מיום א'

סהר
חברה ישראלית לביטוח בע"מ
מחשבה אחת קדימה
לסניפנו בבאר־שבע
חתם/ת
★ נסיון קודם הכרחי
★ 12 שנות לימוד לפחות
★ כושר עבודה עם קהל
משרה מלאה, 5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות בכתב־יד בלבד לת.ד. 26222 ת"א מיקוד 63806

למדורי פרסום
דרושים לרכש מודעות
לעיתון יומי גדול
1. סופר וייזר
בעל/ת נסיון
בתחום מכירת שטחי פרסום בעתונים
2. אקדמאים/ות
לתפקיד שיווק שטחי פרסום
בפרוייקטים יחודיים
לתאום פגישה: נא לפנות לרויטל טל' 03־499217

לחברה לעבודות עפר
דרושה
קבוצה קבלנית
לעבודות בטון
03־5083468, 03־888186

לחברה קבלנית לבנין
דרושים:
★ מנהל מחלקת אלומיניום לבנין
★ מתכנאי וקבלן חומר
★ מרכיבים
ת.ד. 9232 תל־אביב

חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה התשמ"ח — 1988
[illegible]

למפעל באזור התעשיה הרצליה ב'
דרוש
מודליסט עץ
תאור התפקיד:
בניית מודלים לואקום פורמינג
★ נסיון של 3 שנים
★ יכולת עבודה בצוות
המעוניינים יפנו בכתב יד ובעט כדורי בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 2052 הרצליה ב' 46120
– סודיות תשמר בקפידה

לחברה לשיווק בשר דרוש
נהג משאית
להלוקת תוצרת באזור השרון
טלפונים: 052־543558, 052־542897

דרושים **סוכנים מפיצים**
לכל חלקי הארץ
לשיווק מוצרים בענף המתנות
תנאים הולמים למתאימים 03־653305, 03־655862

לחברת שיווק ארצית
למוצרי־צריכה
השייכת
לקונצרן תעשייתי גדול דרושים
1) אנשי שיווק
2) אנשי מכירות
לאזורים: ת"א, מרכז, באר־שבע וחיפה
דרישות התפקיד:
★ יוצאי־צבא עד גיל 30.
★ השכלה תיכונית לפחות.
★ בעלי רשיון נהיגה.
★ נכונות לעבודה קשה ורצון לקידום.
תפקיד אנשי השיווק מתאים במיוחד לבוגרי כלכלה, שיווק וניהול המעוניינים לצבור נסיון מעשי במכירות ובשיווק בחברה המובילה בתחום זה – לצורך קידום עתידי.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב אל ת.ד. 3953, פתח־תקוה 49517 עבור "איש שיווק"/"איש מכירות" תוך פירוט קורות־חיים, גיל, השכלה, מספר טלפון להתקשרות ונסיון קודם במידה שקיים.
– סודיות מובטחת –

אורט
רשת לחינוך טכנולוגי ומדעי
דרושים/ות
בת־ים
תיכון מקיף אורט הבונים
רח' אורט 7 טלפון: 5512904, 03־5510431
★ מורה לאנגלית
★ מורה למזכירות ומינהל
★ מורה לכימיה
כרמיאל
המכללה הטכנולוגית אורט ע"ש בראודה
★ מרצים/ות למגמה לתעשיה וניהול
במקצועות:
מערך מפעל
תכנון לייצור
מדידות הנדסאיות
התנהגות ארגונית
מקצועות תעשיה וניהול (מנהל עסקים) אחרים
הכישורים:
מהנדסי תעשיה וניהול תואר שלישי או שני והתמחות בנושאי הנדסת ייצור
נסיון מעשי בהנדסת ייצור של 3 שנים לפחות
נסיון הוראה על־תיכונית.
מועמדים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים אל ר' המגמה לתעשיה וניהול ת.ד. 78 כרמיאל 20101
נקודת הזינוק לעתיד טכנולוגי

נגר צרכי צילום (2000) בע"מ
דרושים
לאזור ירושלים
אנשי מכירות
מעולים ובעלי נסיון
למכונות להעתקת מסמכים
תנאים מצוינים
טל' – 03־9234222
לפנות ליעקב כץ
Agfa

לחברה הגדולה למערכות מידע
דרושים
נציגי מכירות בכירים
דרישות התפקיד:
הכרת מערכות עי"א גדולות ובינוניות ומחשבי I.B.N MAINPRAME
כישורים: כושר ניהול משא ומתן והדברות עם לקוחות
ניסיון: ניסיון של 3 שנים לפחות במכירות שיווק מוצרי תוכנה בחברות גדולות.
השכלה: רצוי אקדמאית. קורס נתוח מערכות-חובה.
תשכר: חוזה אישי על-פי כישורי המועמד.
להצגת המועמדות או לבירור פרטים נוספים יש לפנות, בכתב יד ובצרוף קורות חיים ותעודות מתאימות, "עבור נציג מכירות בכיר", ת.ד. 9175 תל-אביב מיקוד: 61009

תלמה

לסניף המכירות המרכזי ברמת־גן
דרושים:

מובילים

דרישות המשרה:
* 12 שנות לימוד
* בריאות תקינה
* רשיון ג'
* לאחר שרות צבאי
* גיל עד 40.

מעונינים מתבקשים לפנות לסניף החברה ברמת־גן רח' היצירה 4 לאייל בימים א'־ה' בין השעות 09.00־12.00

ליטקו
לאגף התעשייתי
דרוש/ה
★ לאזור המרכז (לא כולל גוש דן)
★ רצוי באזור ראשל"צ רחובות

מפיץ עצמאי

לחומרי ניקוי וחיטוי
לשוק המוסדי/תעשייתי

המפיץ יהיה בעל תשתית שיווקית הכוללת:
1. מחסנים.
2. רכבים.
3. אנשי מכירות.
4. פעילות שיווקית שוטפת לחוג לקוחות קיים.

הצעות בכתב נא להפנות לויטקו בע"מ ת.ד. 10245, מפרץ חיפה 26112 ולציין "עבור מפיץ תעשייתי".

לחברת תיירות פנים ארועים והפקות
של טלפון 03-660051
★ מנהל/ת מכירות
★ דיילות למכירת פרוייקטים שונים

הסוכנות היהודית לארץ ישראל

במרכז נוער טבריה
משרה פנויה מס' ח/225/88
דרוש/ה
מדריך/ה חברתי/ת
שכר לפי דרוג עובדי הוראה
בוגר/ת תיכון
לאחר שירות צבאי
נא לפנות לגב' יעל אביטל
טל' 06-731770, 06-795912

בכפר הנוער הדתי חפים (ליד עכו)
משרה פנויה מס' ח/226/88
דרוש/ה
עובד/ת סוציאלי/ת
טיפול בנוער בשני שליש משרה
מועמדות/ים יפנו טלפונית למס' 04-812244

עבודה עכשיו

דרושים/ות עובדים/ות
מנוסים/ות למקצועות הבאים:
תל־אביב, טל' 03-298877
בן־יהודה 12, א'–ה' 08.00—14.00

רתכים/ות שריון
עם או בלי הסמכה, לתקופה ממושכת במפעל מסודר (הסעות, ארוחות), באזור ת"א.

מלגזנ/ית
בעלת נסיון ורשיון בהפעלת מלגזה לעבודה ממושכת, באזור ת"א.

כל ימים/ות — מתווטים/ות
לכ. שמרת ראשונה ושניה, לתקופה ארוכה במפעל מסודר ארוחות, הסעות, באזור ת"א.

מנפאואר MANPOWER
יותר טוב מנפאואר

קיבוץ ותיק במרכז הארץ
מחפש
רופא
מגורים במקום
טל' לפנה"צ 06-320003
אחה"צ 06-320566

דרוש
מהנדס/הנדסאי בנין
צעיר ונמרץ, בעל כושר ארגון לתיאום וביצוע פרוייקטים.
רצוי בעל רכב.
לפנות בכתב לת.ד. 25071 ת"א 61250

לאולמי "בית המהנדס" תל־אביב
דרושים
★ מנהל/ת מכירות
★ ציף־סטיוארט
דרוש נסיון מוכח
לפנות לצפריר: טל. 03-229798
03-220005.

---

cubital קיוביטל

קיוביטל היא חברה-בת של סאיטקס קורפוריישן בהרצליה, העוסקת בפיתוח מערכות ממוחשבות לייצור אוטומטי של דגמים. לקיוביטל דרוש -

מרכז מעבדה

מטלות התפקיד:
★ ביצוע ניסויים טכנולוגיים במעבדות.
★ הרכבות מכניות מדוייקות וחיווטים חשמליים.
★ בניית חלקי מכונות ומנגנוני אוטומאציה.
★ ריכוז הפעילות השוטפת במעבדות.

הכישורים הנדרשים:
★ 6 שנות נסיון כטכנאי מכונות או טכנאי מיכשור ובקרה.
★ יתרון להיכרות עם נושאי אוטומאציה (בקרה, הידראוליקה, פנאומטיקה).
★ נסיון בהפעלת מכונות תעשייתיות.
★ יכולת עבודה עצמאית, כושר ניתוח ואילתור.

נא לפנות בכתב, תוך התייחסות לכל אחת מהדרישות הנ"ל אל מחלקת כח אדם סאיטקס בע"מ, ת.ד. 330 הרצליה, מיקוד 46103.

לחברה מסחרית גדולה
דרושה
מזכירה אנגלית
★ למשרה מלאה באיזור ת"א
★ בעלת נסיון בעבודה במעבד תמלילים ומכונת כתיבה.
מועמדות מתאימות יפנו לטלפון 03-294939

לבית אופנה דרושה
פקידה – מזכירה מיומנת
המסוגלת לנהל משרד באופן עצמאי + עזרה לבנבל, אחראית, דינמית יסודית ומתמידה והמסוגלת להיות עניינית
+ ידע בהנהלת, בעלת הפעלה [illegible]
אם את עונה לדרישות פני אלינו בכתב יד + קורות חיים לת.ד. 5244 ת"א 61052
סודיות מובטחת

דרושים/ות
אנשי מכירות
(למכירת ארועים פרסים ומוסדיים)
לאזור המרכז - בת־ים, חולון, רחובות, ראשל"צ, תל־אביב
כישורים נדרשים
• יכולת מכירה וכושר שכנוע
• הופעה יצוגית ואמינה
• בעלי נכונות לעבודה קשה ומאומצת
• נסיון קודם במכירות
לפנות בכתב + קורות חיים לת.ד. 25286 תל־אביב 61252

עירית קרית גת
לבי"ס מקיף ע"ש ישראל רוגוזין
דרוש/ה
מורה לספרות והבעה
לחטיבת ביניים וחטיבה עליונה
לכניסה לעבודה מיידית
המעונינים יפנו למנהל בית הספר – מר גיל פלישר
בשעות הבוקר בביה"ס – 886288, 884477 (051)
בשעות הערב בבית – 880730 (051)

דורון קפלן בע"מ
סוכני מכס ותחבורה
דרוש
מנהל מחלקת שילוח בינ"ל
להתקשר לטלפון 03-383701

גרפיקאי/ת
לריכוז עיצוב ותכנון של יומנים, לוחות שנה ופרוייקטים פרסומיים בחברה למולי"ת ויצרנית מהמובילות במדינה
★ רצוי נסיון בענף ★
תנאים מצויינים וסודיות מובטחת
לפנות בכתב לת.ד. 51648 ת"א עבור גרפיקאי/ת.

לחברה שיווקית דרוש
מנהל מחלקת גינון
נסיון קודם בשיווק הכרחי.
נא לפנות בכתב־יד עם פירוט קורות־חיים, נסיון קודם וטלפון להתקשרות אל ת.ד. 4104, תל־אביב 61040 עבור "מנהל מחלקת גינון".

דרושים
טכנאי/ת — שרטט/ת
לשירותי קונסטרוקציות בטון מזוין ופלדה.
לפנות אל: מילר שנבל צור רשות: רח' אודי 14 ת"א טלפון 03-247252/3.

למפעל מתכת בנתניה
דרוש
1. מנהל־עבודה בענף האחזקה
נסיון מוכח הכרחי
2. מסגרים/רתכים
053-57975

דרוש/ה
קצין/ת תחזוקה (מ"ל.)
לשוק שכר פרסים בפרויקט מיוחד משכורת + אחזקה לפנות לשלום עינב 03-831261

לשלוח חברה לביטוח בע"מ
העוסקת 55 שנה בביטוחים רפואיים
דרושות לפרוייקט ייחודי ורב־היקף בתחום הרפואה הפרטית

יועצות
שתוכשרנה לשיווק

תתקבלנה נשים מגיל 26 ומעלה:
★ מורות בשנת שבתון
★ בוגרות בתי ספר לאחיות
★ מזכירות רפואיות
★ תעמולניות רפואיות

כישורים דרושים:
– השכלה אקדמאית או דומה
– יכולת ביטוי בכתב ובע"פ
– כושר ניהול משא ומתן ברמת מנהלי חברות וכח אדם
– נסיון קודם אינו הכרחי

ההכשרה לתפקיד תתקיים במשרדי החברה בהרצליה. לתאום ראיון לפנות לטל' 052-87482, 052-87687
החל מיום א' 13.11.88 משעה 09.00

לחברה מסחרית גדולה
בענף הרכב
דרושים:
1. פקיד טכני
★ שליטה מלאה בצרפתית
★ נסיון וידע טכני בענף הרכב
2. בוחן רישוי מוסמך
טל. 7550755, 7550233

לחברת ביטוח גדולה דרוש
מפקח רכישה לביטוח חיים
כישורים דרושים:
נסיון מוכח בן 3 שנים לפחות
מגורים באזור גוש דן
נא לשלוח קורות חיים מפורטות בכתב יד לת.ד. 14287 מיקוד 61142

דרוש מהנדס מחשבים בכיר
מיקוד מחשבים / מחשבים אישיים
יכולת טכנית מעמיקה ונסיון שיווקי ניהולי מוכח.
לפנות בכתב יד לת.ד. 17491 תל־אביב
סודיות מובטחת

למפעל תכשיטים גדול
סוכנים
באזור המרכז והצפון
עם נסיון בענף.
בדבר פרטים נא לפנות בצירוף המלצות בכתב לת.ד. 5093 תל־אביב

לבית־ספר ערב ארצי דרושה
פקידה
לעבודה בחיפה
במשמרות (8.00–14.00) (14.00–20.00)
דרישות התפקיד:
★ כושר מגע עם קהל
★ תעודת בגרות מלאה
★ לאחר שרות צבאי
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 6533 ת"א (עבור פקידה)
–תנאים מצויינים למתאימה–

למנו – [illegible] בע"מ בת"א
דרושה
פקידה
עם ידע בהנהלת חשבונות, ידיעת אנגלית, עבודה על מחשב.
מועמדות יפנו בכתב יד לת.ד. 21207 ת"א 61211, נא לציין בפניה מס' טלפון להתקשרות.
רק מועמדות מתאימות יוזמנו לראיון אישי.

למוסד ציבורי
דרוש
אפסנאי טכני
בעל נסיון בתחום האלקטרוניקה והחשמל
לפנות לטל' 425076 — ליעקב צמח.

דרושה
עובדת סוציאלית
לעבודה במרכז שיקום מקצועי
לפנות לטל' 03-9228151; 03-9228757

לעסק פרטי באילת שמשווק למסעדות ובתי־מלון בעל תזה לקוחות קיים
דרוש
שותף משקיע
השקעה 30,000 דולר בערך.
לכתוב לת.ד. 1659 אילת, ובערב 059-71876, 059-77294

לרואה־חשבון בת"א
מבקר/ת
לפחות שנה נסיון
טל. 03-285982

מושב נוה אטי"ב
מחפש
אחות
טלפון 06-981333

ל"חן נכסים"
דרושים
★ מנהל/ת מכירות
עם נסיון בניהול מו"מ
★ מזכירה – לחצי משרה
03-298319, 286767

למשרד תכנון וניהול בהנדסה אזרחית
דרושים:
1. מהנדסים בעל נסיון בתכנון כבישים
2. שרטטי בכבישים
3. מזכירה כללית למשרה מלאה שליטה במעבד תמלילים (איינסטיין)
טלפון 03-455213

דרוש/ה
עובד/ת ניקיון
שעות עבודה 9.00–12.00
טל 430375

לחברת בניה בתל־אביב
דרוש / ה
מנהל / ת חשבונות
סוג ב' או ג'
נסיון של 3 שנים לפחות
לפנות בכתב: ת.ד. 20111 ת"א 67132

דרושים
אנשים רציניים למכירות
שרוצים לבנות קריירה במסגרת קבוצת מכירות שתנוהל ותפעל במקצועיות אמריקנית.
אנשים חרוצים, אדיבי מחשבה עם תקשורת קולחת (חוש הומור לא יזיק) לאו דווקא מנוסים במכירות שרוצים ומסוגלים לתפקד במסגרת נוקשה שדורשת עבודה מאומצת ומסודרת, משמעת עצמית ודיווח – יהנו מהכנסה יפה ויקבלו הרבה תמיכה, עידוד וכיף בעבודה.
נא לפנות בכתב־יד לת"ד 25210 ת"א

למסגריית מעליות בשכונה
דרושים:
★ מסגרים
★ עוזרים
להרכבת מעליות
לפנות לטלפונים: 052-33761, 052-448212

לחברת בניה דרוש
מנהל עבודה
עם נסיון לעבודות גמר באזור תל־אביב
08-222092, 08-246897

דרושה מטפלת
לגיל הרך
עם או בלי נסיון
מגורים במקום
תנאי שכר טובים
לפנות למיכל 057-73477
או רחל 057-77924
קדש ברנע
ד.נ. חלוצה 84900

חוק שיוויון ההזדמנויות בעבודה
התשמ"ח — 1988

לתב' לשיווק מוצרי בשר בירושלים דרושה
פקידה
עם ידע בהפעלת מחשב
04-660118
04-642884

טלרד

תעשיות טלקומוניקציה ואלקטרוניקה בע"מ

תכנת/ת בכיר/ה לפיתוח תוכנה
דרישות התפקיד: ■ מהנדס/ת אלקטרוניקה/בוגר/ת מדעי המחשב.
■ נסיון של כ־10 שנים באיפיון, פיתוח ובדיקת תוכנת זמן אמת.
■ ידע מעמיק בפרוטוקולי תיקשורת.
■ הכרת מיקרו מחשבים של INTEL. ■ אנגלית הכרחית.
נא לפנות לגיורא קפלינסקי בטל' 08-238735/6

מהנדס/ת פיתוח חומרה ותוכנת מיקרו־פרוססורים
דרישות התפקיד: ■ מהנדס/הנדסאי/ת אלקטרוניקה.
■ נסיון בפיתוח מעגלים אנלוגיים וסיפרתיים מבוקרי מיקרו ופיתוח תוכנה לתחנות.
■ נסיון במיקרו פרוססורים מסוג INTEL-51 – רצוי. ■ אנגלית הכרחית.
נא לפנות לאבי וולפשטט בשעות הערב בטל': 052-917128

מהנדס/ת רכיבים אלקטרוניים/אלקטרו־מכניים
דרישות התפקיד: ■ מהנדס/ת אלקטרוניקה.
■ נסיון של 3 שנים לפחות בהנדסה/הנדסת רכיבים.
■ הכרת טכנולוגיות של רכיבים.
■ הכרת יצרני רכיבים. ■ אנגלית טכנית.
נא לפנות לראובן רבינוביץ בטל' 08-238526/7

ניתן גם לפנות בכתב יד, תוך פירוט המישרה המבוקשת למחלקת גיוס ותעסוקה "טלרד", ת.ד. 50, לוד 71100.
– סודיות מובטחת –

קו אל העתיד

דרושה
מנהלת מכירות
למלון מצפה כנרת
★ העבודה בת"א
★ משכורת יסוד + אחוזים
★ נסיון קודם
טל': 293074, 03-293083
לפנות לגאגי או ריקי
בין השעות 08.00–17.00

לבית תוכנה
★ מזכירת מנהל פרוייקט
אנגלית ברמה טובה, נסיון של 2–5 שנים
ידיעת לוטוס יתרון
★ פקידת נסיעות
אנגלית בסיסית.
שעות העבודה 8.00–17.00 ימים א'–ה'
נא לפנות בכתב לת.ד. 6533 ת"א

למוסד ציבורי בתל־אביב
דרושה
מזכירה־כתבנית
בעלת נסיון בעבודה
על מעבד תמלילים,
שעות העבודה — אחה"צ
נא לפנות בכתב יד בציון קורות חיים לת.ד. 4397 מיקוד 61043
עבור "מזכירה"

למוסד בנקאי גדול באזור ת"א.
דרוש:
אחראי לבטחון ובטיחות
בבנין המחשב המרכזי
הכישורים הדרושים:
★ נסיון באבטחה פיזית של יח' מחשב – רצוי.
★ לאחר שירות צבאי בדרגת קצונה עד רס"ן.
★ נסיון בפיקוח והפעלת עובדים.
★ מגורים באזור גוש דן.
★ בעל טלפון במקום מגוריו.
★ בעל רכב פרטי.
המעוניינים יפנו בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 23032, ת"א 61280 עבור "מס' 226"

אופטרוטק

כל פרט קובע

החברה המובילה בעולם במערכות אלקטרואופטיות ממוחשבות ומערכות חיוביות לאוטומציה של תעשיית המעגלים המודפסים.

אנו מחפשים:
ראש צוות תוכנה בכיר
לצורך ניהול צוות של כ־10 אנשים בפרויקט עתיר תוכנה.
דרישות הכרחיות לתפקיד:
תואר ראשון לפחות במדעי המחשב.
נסיון של כ־10 שנים הכולל ניהול של צוותים בהיקף דומה.
נסיון מוכח בסביבת תחנות עבודה מבוססות UNIX ומערכות זמן אמיתי.
בפנייתך נא ציין/י 140ES1188

המעוניינים להצטרף לצוות צעיר ומרץ העוסק בפתוח מערכות ממוחשבות עתירות טכנולוגיה, [illegible] בצירוף קורות חיים ובציון מס. טל. אל: אופטרוטק בע"מ, מח' משאבי אנוש, ת.ד. 69 נס ציונה 70450
5 ימי עבודה בשבוע.
כל המשרות מיועדות לגברים ונשים.
סודיות מובטחת

קריירה
שרותי כח אדם בע"מ

לחברתנו דרושים למשרה מלאה ולעבודה קבועה
אנשי מכירות
המועמדים המתאימים יגורו באיזור שבין חדרה לאשדוד.
יהיו בעלי נכונות לעבודה שטח מאומצת — ששכרה בצידה.
רכב — חובה, נסיון במכירות / כח אדם — יתרון.
תנאי העסקה — שכר בסיסי + עמלות.
נא להתקשר לטל: 03-232955
משרה זו מתאימה לנשים וגברים.
עושים קריירה

לחברת כח אדם ארצית
דרושים
★ מנהל סניף ת"א
★ מנהל סניף רחובות
תנאים טובים, נסיון מוכח בניהול
לפנות בכתב לת.ד. 45711 חיפה

למושב כפר יהושע
דרוש
מכונאי
בעל נסיון בטיפול בטרקטורים ורנ:
להתקשר טלפונית 04-831277/8

לבנק טפחות בחדרה
דרוש/ה
פקיד / ה קבלת קהל
למשרה חלקית
הכישורים הדרושים: השכלה תיכונית (תעודת בגרות) שעות עבודה בוקר ואחה"צ לסרוגין
פרטים להתקשר למנהל סניף טפחות בחדרה טלפון 06-668177
בנק טפחות

לחברה קבלנית בתחום המעדכות האלקטרו־מכניות
דרוש
תמחירן —
הנדסאי/טכנאי מכונות בעל נסיון.
ידיעת השפה האנגלית יתרון
פניות בכתב לת.ד. 406 ת"א
מיקוד 61003 עבור תמחירן

לחברה מסחרית
דרושה
פקידת יבוא
מנוסה
למשרה מלאה
ידיעת השפה האנגלית על בוריה
הדפסה עברית־אנגלית
נא להתקשר לטלפון 052-540416

מערכות גרפיות ממוחשבות
סאיטקס

למערך השרות הבינלאומי
דרושים
מהנדסי אופטו־מכניקה לגיבוי מערכות בחו"ל
במישרה זו תידרשו לתמוך בלקוחות באירופה ובארה"ב ולתחזק מערכות אופטו־מכניות מתקדמות.
המישרה מיועדת לכם, מהנדסי מכונות/אופטיקה בעלי נסיון של 3 שנים לפחות בפיתוח או בייצור ציוד אופטו־מכני או אלקטרו־אופטי מתוחכם.
ידע ונסיון באלקטרוניקה – יתרון.
שליטה באנגלית הכרחית, יכולת ביטוי בגרמנית או בצרפתית – יתרון.
המועמדים שימצאו מתאימים יעברו קורס הכשרה בארץ ויצאו לתקופת שרות של 3 שנים בחו"ל.

למפעל הייצור
דרושים
תכנת/מפעיל C.N.C
במישרה זו תידרש להפעיל ולתכנת מרכזי עיבוד ממוחשבים.
המישרה מיועדת לך הנדסאי/טכנאי מכונות, בעל נסיון מוכח של 4–5 ש' בטכנולוגיות עיבוד שבבי והפעלת מרכזי עיבוד.
נסיון בבקרות FANUC ו־OKUMA – יתרון.
ידיעת השפה האנגלית חיונית.

אם אתה מאמין שאתה מתאים למישרה, פנה אלינו וצרף קורות חיים, פירוט ניסיון קודם ומספר טלפון. כל פניה בכתב תיענה. נא להימנע מפניות טלפוניות.
סודיות מובטחת. המישרה מיועדת לנשים ולגברים כאחד.
סאיטקס קורפוריישן בע"מ, ת.ד. 330 הרצליה ב' 46103, מח' משאבי אנוש.

פיברוניקס
שמרנו לך מקום טוב.

פיברוניקס בע"מ מקבוצת אלחן, מהחברות המובילות בתעשיה עתירת הידע בישראל, מפתחת ומיישמת באופן ייחודי פתרונות מתקדמים בתחום תקשורת הנתונים.
מוצרי החברה מפותחים ומיוצרים במרכז החברה בארץ ונמכרים בכל רחבי העולם.
במידה ואתה מעוניין להצטרף להנהלה המצומצמת המובילה תעשיה דינמית ומתקדמת, אנו מוכנים להציע לך תפקיד בכיר:

סמנכ"ל כספים ובקרה

תאור התפקיד:
● שותפות מלאה בעיצוב האסטרטגיה העסקית של החברה.
● ניהול מערכת הדו"חות הכספיים של החברה.
● ניהול המגעים הפיננסיים עם גורמים בנקאיים ועיסקיים בארץ ובעולם.
● ניהול צוות מקצועי ומיומן של כ־20 עובדים.

כישורים:
● 5 שנות נסיון לפחות בתפקיד דומה בתעשיה עתירת ידע.
● נסיון מוכח בניהול כספים, חשבונאות, תמחיר ודיווח של חברה רב־לאומית.
● ידע מעמיק של המערכת החשבונאית הנהוגה בארה"ב.
● רואה חשבון מוסמך. תואר נוסף בכלכלה ו/או מינהל עסקים - יתרון.
● שליטה מלאה בעברית ובאנגלית.

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ופירוט נסיון מקצועי אל פיברוניקס בע"מ - לשכת סמנכ"ל, סיכנות חאר מת"מ, חיפה 31905.
סודיות מובטחת.

פיברוניקס בע"מ
תקשורת סיבאופטית

הצטרף אלינו. שמרנו לך מקום טוב.

هكذا من الاصل

הלוח הכללי · ידיעות אחרונות · הלוח הנפוץ ביותר · ראשון ב דבר בבוקר

אנו פותחים אופקים חדשים

אפשרויות מקצועיות ללא גבולות...
הזדמנויות קידום ללא מגבלות...
תנאי עבודה מתקדמים...

מרכז התכנון של מוטורולה סמיקונדקטור, שהינו מהמתקדמים בעולם, מתמחה בפיתוח רכיבי VLSI, ומערכות מיקרו־מעבדים מתקדמים.

לפרוייקטים חדשים דרושים:

מהנדסי / ות VLSI

תאור התפקיד: פיתוח ותיכנון רכיבי VLSI בטכנולוגיה מתקדמת.
כישורים דרושים: בוגרי/מוסמכי הנדסת חשמל או הנדסת מחשבים מצטיינים.
ידע ונסיון בתיכון רכיבי VLSI או בתיכנון דיגיטלי/אנלוגי – יתרון.

מהנדס / ות מערכות

תאור התפקיד: הגדרת ארכיטקטורות ופיתוח רכיבי הדור הבא של מוטורולה בתחומי תקשורת ועיבוד אותות (DSP).
כישורים דרושים: ידע ונסיון מגוון במערכות מיקרופרוססורים (6־2 שנים).

בואו הצטרפו לצוות מעולה בחברה עתירת־ידע המובילה בעולם בתחום המוליכים למחצה.

אנא פנו בכתב יד בצירוף קורות חיים וציונים למוטורולה סמיקונדקטור, ת.ד. 3228 ת"א 61322

מוטורולה סמיקונדקטור

- סודיות מובטחת -

אמפא

למערך השיווק דרוש

מנהל מחוז המרכז (גוש דן)

הממונה על מערך המכירות והביצוע במחוז

דרישות התפקיד:
★ נסיון של 5 שנים ומעלה במכירות ברמת ניהול.
★ יכולת מוכחת בניהול מו"מ מסחרי ברמה בכירה.
★ נסיון בניהול צוות אנשי מכירות ומנגנון.
★ השכלה אקדמאית בשיווק — יתרון.
★ נסיון בתחום שיווק ומכירות של מוצרי חשמל ביתיים — יתרון.
★ תושב גוש דן.

מועמדים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם לאמפא דרך פ"ת 16 תל-אביב 66181 עבור גב' בן־דב.

— סודיות מובטחת. —

לחב' תעשייתית באזור המרכז

דרוש / ה

מנהל / ת מח' פרסום

כשורים נדרשים:
השכלה אקדמאית בכלכלה או מינהל עסקים.
רצוי תואר שני.
הכרחי נסיון קודם בפרסום ושיווק.
רצוי ידע קודם במחקרי שיווק.
גיל נדרש בין 35־40.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד ברור בצרוף קורות חיים, נסיון בעבודה וטל' להתקשרות, לת.ד. 9020 תל־אביב 61090 בציון שם המשרה.
סודיות מובטחת

המשרה מיועדת לנשים וגברים כאחד

דלתא DELTA

דלתא טקסטיל שיווק בע"מ

דרוש/ה

פקח/ית חנויות

דרישות התפקיד:
★ דינמי, נמרץ ויסודי
★ נכונות לעבודה מאומצת
★ נסיעות בכל חלקי הארץ
★ רכב הכרחי
★ שעות עבודה לא שגרתיות
★ מתאים לצעירים משוחררי צבא בעלי רקע פיקודי

נא לפנות בכתב יד בלבד, לת.ד. 514 פ"ת ולציין עבור פקח

פרנסה

בטוחה וטובה
בשווק והפצת סוללות
טל: 03-791103 ת.ד. 8173 ר"ג

אורמת טורבינות בע"מ

דרוש / ה

הנדסאי / ת טכנאי / ת בנין

למחלקת משק בינוי ואחזקה

התפקיד כולל:
סיוע למנהל המחלקה בתחומי תחזוקת מבנים ושינויים במבנים הקיימים. מעורבות וסיוע בתחומי העיסוק הנוספים במחלקה: משק, תחבורה, חדר אוכל, בטחון וכיו"ב.

דרישות התפקיד:
הנדסאי/ת או טכנאי/ת בנין
ידע ונסיון בתחזוקת מבנים ובפיקוח על קבלנים
כושר ארגון
יחסי אנוש תקינים.
5 ימי עבודה והסעות מאזור השפלה

המעוניינים/ות מתבקשים לפנות בכתב יד, תוך פרוט קורות חיים ונסיון קודם אל: אגף הפרסונל, אורמת טורבינות בע"מ, ת.ד. 68 יבנה 70650

סודיות מובטחת

דרושים

למרפאת שיניים חדשה בקרית ביאליק

סייעות, רופאי שיניים

להתקשר לטלפון: 04-258291

סודיות מובטחת

לבית ספר כפר־סילבר

דרוש

מורה למתמטיקה

בחטיבת הביניים ובכתה י' (3 יח"ל)
בהקף משרה של 16 ש"ש

נא לפנות טל. 051-25141-4 051-24196

לחברה למערכות השקייה

דרוש

איש שרות שדה

בקידום מכירות

נא לכתוב קורות חיים ונסיון קודם (לציין מס' טלפון) לת.ד. 9217 תל־אביב מיקוד 61091

סודיות מובטחת

דרוש
סוכן מכירות מנוסה
בענף שיווק הבדים
בלפון בשעות העבודה
03-655623,
03-656973

דרוש לחו"ל
מומחה לענבים
בלי חריצנים
רווק או נשוי בלי ילדים.
רצוי ספרדית
תעודות חיים לת.ד. 285 הרצליה.

עיריית בת־ים · מכרז פומבי 4/88

בהתאם לסעיף 3 לתקנות העיריות (מכרזים עובדים תשל"ט 1979) מכריזה בזה עיריית בת־ים על משרה פנויה כדלקמן:
עוזר גזבר העיריה
היקף המשרה: מלאה
דרגת המשרה: בהתאם לכישורים
הכישורים הדרושים:
א. תואר אקדמאי בכלכלה
ב. נסיון של 3 שנים לפחות
ג. יכולת נסיון מעשי בניהול צוות עובדים
ד. יכולת ביצוע ובדיקה עצמאית של פרוייקטים כלכליים
ה. יכולת מגע ותו"מ עם מוסדות ומשרדי ממשלה.
ו. יכולת ביטוי טובה בעברית בע"פ ובכתב
בקשות למכרז יש להגיש בכתב יד למחלקת המנגנון, ת.ד. 10 בת־ים בצרוף קורות חיים, תעודות והמלצות המעידות על הכישורים הנדרשים עד 25.11.88

אהוד קנמון
ראש העיריה

---

digital

לאגף המכירות
דרושים
אנשי מכירות/ מנהלי פרוייקטים
למגזר הצבורי – אזור ירושלים

דרישות התפקיד:
• נסיון של 5־3 שנים בענף המחשבים
• נסיון במכירות – יתרון
• הכרת ציוד דיגיטל – יתרון
• ידיעת אנגלית
• בעדיפות מגורים באזור ירושלים

נא לכתוב בכתב יד לדיגיטל ת.ד. 2033 הרצליה 46120, עבור כח־אדם בצרוף קורות חיים.

ברסכן 55

לחברה העוסקת בפיתוח מיכשור אנליטי מתקדם - דרוש

הנדסאי/ת אלקטרו-אופטיקה

** 5 שנות נסיון מוכח במערכים אופטיים הכוללים מקורות אור, סריגים ומראות*
** בעל גמישות ויכולת תכנון עצמאי*
** יכולת הבעה בכתב ובעל־פה עברית/אנגלית.*
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות לת.ד. 560 רחובות 76103

לחברה ליבוא חלפים לרכב
דרושים
* איש מכירות
* פקידה —
נסיון במחשב יתרון
קורות חיים בכתב יד לת.ד. 31117 ת"א
סודיות מובטחת

"מעגלים מודפסים"
חברה איכותית מעוניינת בקבלת עבודה בקבלנות משנה בהלחמת מעגלים
מחירים נוחים ועמידה בזמנים
לפנות ליהודה —
03-5711291

רשות שמורות הטבע
רח' ירמיהו 78 ירושלים 94467 טל' 02-536271
רשות שמורות הטבע — שמורת טבע — "מצפה רמון"

לצוות ההקמה דרושים:

1. איש פתוח תכניות הדרכה

בוגר אקדמיה לאומנות (או שווה ערך).

2. מדריך בכיר

להפעלת קבוצות בפעילות מטיילת של מרכז השטח וסדנאות יצירה מתבגרים ובוגרים.

ירושלים – רח' ירמיהו 78.
באר שבע – רח' האבות 19.
ימוטה, – מצפה רמון.

לחברה ליבוא חלפים לרכב
דרוש
מחסנאי
עם רקע בחשמלאות רכב
טלפון:
03-5353558

דרוש
איש מכירות מנוסה
עם רקע טכני
מקום מגורים אזור ת"א
ת.ד. 14014 ת"א 61140

מקצוענים לדחף

מנהל מח' יחסי ציבור	ספרותיד למח' תקציבאים	קפירייטר משלה	קריאייטיב דיירקטור

★ 4 שנות נסיון בענף לפחות
★ *תואר שני במנהל עסקים במגמה: שיווק יתרון
★ נסיון בטיפול בתיקי פרסום גדולים ★ צעירים ודינמיים
— תנאים מעולים למתאימים —

נא לפנות בכתב לת.ד. 1334 ת"א עבור מקצוענים :.ו בטלפון 03-622547
לח פקר / דני אליקים / אורן ד'ורבין
המודעה מיועדת לנשים ולגברים כאחד

לפרסם מדוע? דחף סניפים
ב דחף תקבל יותר ובמחירי העיתון

ת"א דחף מרכז · יגאל אלון · בית השואבה 8 (כיכר אלנבי 99) · טל' 622547
ת"א דחף דיזנגוף · רח' דיזנגוף 118 (מול כסית) · פתוח 24 שעות · טל' 239952
ת"א דחף בן יהודה · רח' בן יהודה 9 (מול קולנוע מוגרבי) · טל' 556120
ת"א דחף אלנבי · רח' אלנבי 123 (ככר המושבות) · טל' 614433
חיפה דחף · רח' הרצל 5 (הדר) · טל' 645333/4
ירושלים דחף · רח' יפו 43 (ככר ציון) · טל' 275335
דחפון · שרות מודעות טלפוני · טלפון 03-610000
ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פר זום. תמיד דחף

שערי מטבע חוץ ביום 10.11.88

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי קניה	בנקנוטים לאומי מכירה	בנקנוטים הפועלים קניה	בנקנוטים הפועלים מכירה	בנקנוטים דיסקונט קניה	בנקנוטים דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	העברות והמחאות לאומי מכירה	העברות והמחאות הפועלים קניה	העברות והמחאות הפועלים מכירה	העברות והמחאות דיסקונט קניה	העברות והמחאות דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	-0.006	1.56	1.63	1.56	1.63	1.56	1.63	1.5871	1.6069	1.5871	1.8069	1.5871	1.6071	1.5970
1 מארק גרמני	+0.005	0.89	0.93	0.89	0.93	0.88	0.93	0.9038	0.9151	0.9034	0.9147	0.9035	0.9149	0.9082
1 לישט"ש	+0.010	2.79	2.92	2.80	2.93	2.80	2.93	1.8457	2.8812	2.8478	2.8833	2.8504	2.8862	2.8666
1 פרנק צרפתי	+0.001	0.26	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2640	0.2673	0.2644	0.2677	0.2642	0.2675	0.2658
100 ינים יפאניים	+0.003	1.26	1.32	1.26	1.32	1.26	1.32	1.2825	1.2985	1.2791	1.2950	1.2819	1.2981	1.2889
1 גולדן הולנדי	+0.004	0.79	0.82	0.78	0.82	0.78	0.82	0.8002	0.8101	0.7995	0.8095	0.8001	0.8102	0.8051
1 פרנק שוויצרי	+0.006	1.06	1.10	1.06	1.11	1.05	1.11	1.0753	1.0887	1.0745	1.0880	1.0745	1.0880	1.0798
1 כתר שוודי	+0.001	0.26	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2596	0.2629	0.2595	0.2628	0.2597	0.2630	0.2612
1 כתר נורבגי	—	0.24	0.25	0.24	0.25	0.23	0.25	0.2412	0.2442	0.2413	0.2444	0.2400	0.2439	0.2426
1 כתר דני	+0.001	0.23	0.24	0.23	0.24	0.23	0.24	0.2337	0.2567	0.2338	0.2367	0.2338	0.2367	0.2352
1 מארק פיני	+0.001	0.37	0.39	0.37	0.39	0.37	0.40	0.3810	0.3857	0.3809	0.3856	0.3806	0.3854	0.3833
1 דולר קנדי	+0.007	1.27	1.33	1.27	1.33	1.27	1.33	1.2945	1.3107	1.2930	1.3091	1.2928	1.3091	1.3049
1 דולר אוסטרלי	+0.011	1.27	1.40	1.30	1.40	1.30	1.40	1.3451	1.3618	1.3448	1.3615	1.3430	1.3598	1.3535
1 ראנד דרא"פ	+0.009	0.43	0.52	0.40	0.55	0.42	0.59	0.6618	0.6701	0.6609	0.6691	0.6621	0.6704	0.6660
10 פרנקים בלגיים	+0.002	0.42	0.44	0.42	0.44	0.41	0.44	0.4273	0.4327	0.4305	0.4358	0.4301	0.4355	0.4332
10 שילינגים אוסטריים	+0.007	1.26	1.32	1.26	1.32	1.27	1.33	1.2841	1.3001	1.2851	1.3011	1.2851	1.3012	1.2916
1000 לירטות איטלקיות	+0.004	1.19	1.25	1.19	1.26	1.19	1.28	1.2120	1.2271	1.2124	1.2276	1.2124	1.2277	1.2186
1 סל"י (ECU)	+0.009	—	—	—	—	—	—	1.8693	1.8976	1.8664	1.8897	—	—	1.8821
1 דינר ירדני	-0.011	2.79	2.96	2.62	2.78	—	—	—	—	—	—	—	—	3.0343
10 לירות לבנוניות		—	—	—	—	0.02	—	—	—	—	—	—	—	0.0311
1 לירה מצרית	-0.003	0.60	0.64	0.61	0.65	0.63	0.68	—	—	—	—	—	—	0.6739

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	5831.24	5719.49
אבוקה	377.37	375.74
אגח	304.15	302.03
אגם	117.40	116.60
אד"ר	2052.00	2057.27
אדם	158.96	157.83
אופיר	185.20	183.96
אור	452.57	448.90
אוריון	128.56	127.61
אורלי	332.77	330.37
אורן	934.69	928.06
אייל	6199.21	6077.96
איריס	6146.22	6057.20
איתן	894.15	887.22
אלון	729.52	723.57
אלמוג	733.64	727.23
אנליסט אג"ח	117.10	115.39
אנליסט גמישה	111.48	108.83
אנליסט מניות	104.65	102.12
אנקור	105.21	102.15
ארז	206.63	205.15
אש	147.11	143.87
אשל	199.25	197.88
אתגר	89.61	88.87
אתרוג	292.30	290.21
בדולח	152.85	151.84
ברוש	585.82	581.75
ברק	504.31	500.37
ברקת	357.37	355.75
גביש	1709.19	1697.21
גבע	128.19	127.27

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
גורן	518.04	513.61
גיא	118.56	117.49
גיל	3499.02	3475.32
גלית	734.07	728.67
דובדבן	391.18	388.49
דוכיפת	558.75	553.86
דולב	280.03	277.82
דורון	165.76	162.72
דותן	516.59	510.76
דליה	653.51	621.47
דרור	348.03	341.80
דקל	373.29	370.67
הדס	433.65	430.72
הילה	454.95	452.90
הדר	625.06	613.35
זהב	124.54	123.60
זיו	153.98	152.80
זינוק	108.95	106.66
זיק	84.17	82.15
זמיר	436.21	432.41
חוחית	190.82	189.52
חליפין	163.26	162.85
חלמיש	234.29	233.21
חן	169.51	169.09
טופז	130.56	129.39
טל	6912.10	6822.46
יובל	531.67	527.08
יהלום	173.24	172.08
יסודות	382.82	379.24
ישרה	521.16	517.77
כוכב	300.08	297.49
כחל	137.04	136.12
כלנית	690.17	676.91
כספית	299.90	298.46
כרמל	135.56	133.45

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
כתר	1302.38	1283.35
להב	5277.10	5239.59
למשקיע	139.87	136.09
לפיד	307.66	301.76
לקט	2202.12	2184.78
לשם	453.54	451.48
מבחר	1583.37	1572.28
מבטח	4576.89	4545.40
מגד	300.45	298.34
מגוון	4251.09	4201.57
מור	1719.54	1707.90
מורן	950.90	943.95
מטח	27469.31	27063.19
מימד	1190.15	1181.81
מכלול	98.71	98.02
מסוף	5069.52	5054.41
מעיין	805.60	800.02
מקשה	453.21	451.17
מרווח	144.06	143.53
מרום	1560.15	1549.29
נגה	165.97	164.71
נטף	286.67	285.11
נטע	483.23	475.92
נילי	134.97	133.97
סביון	682.99	669.80
סגולה	152.12	151.00
סלע	437.98	435.92
סנונית	621.85	617.71
סער	408.46	404.95
ספיר	179.22	179.22
עדיף	386.98	383.72
עידית	824.23	820.37
עידן	575.10	566.83
ענבר	119.39	118.35

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
ענת	2347.28	2329.82
עפרוני	587.87	582.71
פרמון	128.33	127.45
פ"א	1733.23	1720.76
צבר	566.64	562.70
צופית	519.56	515.09
צוק	142.71	142.71
צמיד	1300.38	1290.34
צמיחה	571.87	563.63
צפרית	163.35	162.17
צריח	116.32	114.72
קלע	181.49	181.04
קשת	119.28	118.44
רונית	18093.12	17935.32
רימון	153.83	153.56
רקפת	999.42	983.30
רקף	471.30	467.67
שביט	533.51	528.92
שוהם	391.26	389.19
שחף	109.85	108.90
שירה	489.96	486.47
שמיר	476.61	473.17
שנהב	715.59	710.40
שסק	748.81	743.70
שפע	104.22	103.54
שקד	204.03	202.59
תאנה	265.19	263.51
תדהר	562.41	561.00
תירוש	636.19	631.55
תנופה	114.99	114.12
תפוז	298.86	296.85
תפוח	231.23	229.62
תרשיש	125.08	124.20
תשרי	612.49	607.39

ללקוחתנו סוכנות ביטוח שקלי בתל־אביב
דרושים

פקיד/ת ביטוח חיים

(משרה 2960)
לעבודה: בעלת ענין ואתגר
★ נסיון מוכח בביטוחי חיים ומנהלים
★ ידע בתוכנית "עדיף" — יתרון
★ אפשרות לגמישות בשעות

מזכירת שיווק

(משרה 2965)
לעבודות משרד מגוונות וקידום מכירות בטלפון
★ נסיון מוכח בעבודות משרד.
★ ידע בהדפסה.
★ בעלת רשיון נהיגה.
ליום עבודה מלא, 5 ימים בשבוע.
מועמדים יפנו לטל' 03-233267 מיום א'

תל
תל — יעוץ למשאבי כח־אדם בע"מ

דבר של היום הוא דבר חדש

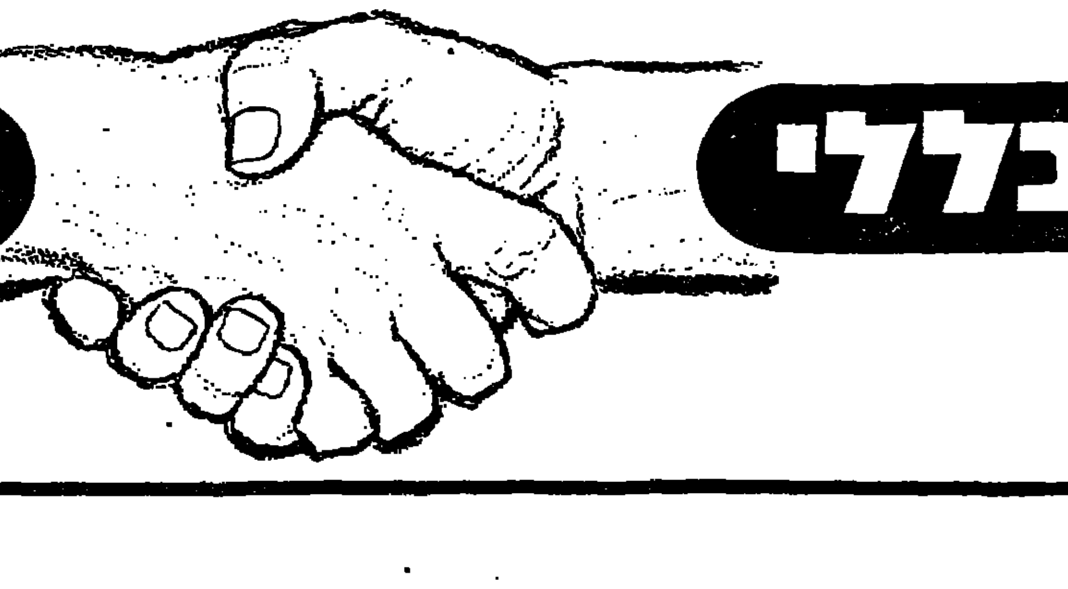

הלוח הכללי · הד כפול ומכופל

לצה"ל דרושים

לבסיס הדרכה במרכז הארץ דרוש:-
רכז אחזקה בשרות קבע
נתונים נדרשים:
- בוגר 10 שנות לימוד לפחות.
- נסיון מוכח באחזקה שוטפת.
- יוצא צבא.
לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון: 03-215489 03-215292

להיל תיים:-
צלם לשרות קבע
כשורים נדרשים:
- בוגר בי"ס לצילום.
- נסיון בצילום תמונות, הסרטות 16 מ"מ ווידאו.
- גיל - עד 32.
- השכלה - 10 שנות לימוד לפחות.
- פרופיל - 72 ללא סעיפי ליקוי פוסלים.
- התפקיד מחייב השתתפות בהפלגות.
- מקום השרות אזור חיפה
יש לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 01068
עבור: מב"א ק. כ"א קבע
טלפון לפרטים: 03-693717

לפיקוח ואחזקת מערכות אלקטרומכניות
דרושים:-
א. הנדסאי מכונות/מיזוג אויר
ב. טכ' מיזוג אויר
מקום עבודה ת"א.
לפרטים יש לפנות לחיים טלפון: 03-694337

נגד תחזוקה ליחידה במרכז הארץ
- מועמד מתאים עד גיל 33 מתבקש לפנות לבני טלפון: 03-694984
- סודיות מובטחת.

R.Status
אושיות השמה לבכירים
מקומות R.S
לשליחות במרכז אמריקה
דרוש
חקלאי
נסיון בניהול חווה חקלאית
חברתי המתמחה בתחום גידולי חוה/שדה/ירקות/פרחים
ידיעת אנגלית ו/או ספרדית - חובה
- המועמד המתאים יצא לתקופה בת 3 שנים לפחות עם משפחתו
- תחילת עבודה 1.2.89
נא לשלוח קורות חיים מפורטים בשני עותקים ל-O.R.STATUS כפר נמיר 134, ת"א 63573
המחלקה הראשונה לקריירה בכירה

למפעל חדיש בראשל"צ
דרוש
1. מהנדס תעשיה וניהול (מתחיל)
2. מחסנאי — עוזר למנהל מחסן
חומרי גלם ומחסן תוצרת גמורה.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב תוך ציון קורות חיים אל מנהל כח אדם
ת.ד. 4272 ראשון לציון 75141.

למרכז רפואי גדול במרכז הארץ
דרושים
1. פקיד רכש
משרה מלאה
דרישות: נסיון קודם ברכש
ידע בעבודה עם מערכת ממוחשבת
ידיעה באנגלית
2. כלכלן
דרישות: נסיון של שנתיים
נסיון קודם בניתוח דוחות ממוחשבים חבנה במסחר
יש לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ופרטים נסיון קודם
לת.ד. 138 תל-אביב
עבור "מרכז רפואי"
עדיפות לבעלי נסיון קודם בתחום הרפואי

אקרשטיין צבי בע"מ
למשרדי החברה בהרצליה
דרושים/ות
1. מזכירה-כתבנית, למשרה מלאה
היכרות תיכונית, ידע באנגלית, הדפסה-בכתבה
הכללים (WAI) עברית-אנגלית, ידע בהנהלת ...
2. מזכירה-כתבנית, למשרה חלקית
השכלה תיכונית, שפות אם אנגלית, נסיון בכתיבים ...
לטלפון ...

ל"אינטלקט"
דרושים
מהנדסי אלקטרוניקה
עם נסיון עשיר בפיתוח ספקי-כח ממותגים
עבודה והכנסה לפי פרויקטים
טלפון: 052-556330
ת.ד. 5749 הרצליה

מדגם
למחלקה הטכנית
דרושים:
1. טכנאי אלקטרוניקה —
מיחשוב ובקרה
בעלי נסיון מוכח של 3 שנים בתעשייה.
2. מכונאים לתעשייה
בעלי נסיון מוכח של 3 שנים במכונות תעשייתיות.
3. מסגר / רתך
עם ידע בייצור ארגזו עדיפות לבעלי נסיון קודם בתעשייה.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד. 80 גן יבנה 70800
רק פונים מאזור גן יבנה (והסביבה עד אשקלון) ייענו
סודיות מובטחת

לחברת מחר מחשבים
דרושים
טכנאי ו/או הנדסאי אלקטרוניקה
למתן שירות למדפסות
הכישורים הנדרשים: ידע במחשבי ...
באנגלית ...
לפנות לטל' 03-5369181

אגודת "בית לכל ילד"
דרוש/ה
עו"ס בעל/ת נסיון
בטיפול קליני ונסיון הדרכתי
להדרכת צוות השרות למען הילד.
דרגה מוצעת 5-6.
להתקשר: 03-5611970, 03-5613955
03-5611959 לעידית מורה

לחברה העוסקת
בשיווק מוצרי צריכה
דרוש
סוכן ומפיץ
עצמאי, בעל רכב
מקום מגורים: אשקלון, באר-שבע
לפנות בכתב יד
לת.ד. 3702 פתח-תקוה 49131.

למוסד ציבורי ארצי
דרוש
אחראי על נכסים
ל-50% משרה
כשורים נדרשים:
1. ידע בנושא חכירה, טבו, דיני חוזים.
2. כשר ניהול מו"מ עם רשויות מקומיות וגורמי ממשל.
חוץ
נא לפנות בכתב-יד בפרוט קורות ונסיון למנהל המנגנון — ת.ד. 33159 ת"א 64237

חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה
התשמ"ח — 1988
לפי חוק זה, אסור למעביד להפלות בין עובדיו או בין דורשי עבודה מחמת מינם, מחמת היותם נשואים, או מחמת היותם הורים, בקבלה לעבודה, תנאי עבודה, קידום בעבודה, הכשרה או השתלמות מקצועית, ופיטורים או פיצויי פיטורים. כמו כן אסור למעביד לפרסם מודעה בדבר הצעת עבודה, אלא אם כן הצעת העבודה צוינה בלשון זכר ובלשון נקבה, בין כיחיד ובין ברבים. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

SEEKING
- Experience with IBM, IBM-compatible personal computers
- Ability to disassemble / assemble IBM PCs
- Working experience with LANs
- Knowledge of data communications X.25 an asset
- Minimum of 3 years experience
- Fluency in English and good presentation skills
- Willing to travel world-wide
- Immediate availability

Initial Location: New York City.
Expences Paid + $150–300/Day
Phone 01-271588

MORIAH HOTELS מלונות מוריה
מלון מוריה אילת
למחלקת אחזקה
דרוש
חשמלאי מוסמך
בעל תעודה
תנאים טובים למועמדים
לשלוח קורות חיים והמלצות
למחלקת כוח-אדם, ת.ד. 135 אילת.

לירן — ליורנפלסט בע"מ • לירנקו בע"מ
להברותנו המייצרות ומשווקות ציוד טכני ומערכות
שונות לתעשייה וחקלאות דרוש:
מהנדס לגבוי מערך המכירות
- מהנדס, רצוי מכונות, עם נסיון בתעשייה.
- נסיון בשיווק — יתרון
- רקע בעבודה מול לקוחות
- שליטה טובה באנגלית טכנית
- רצוי בעל רכב
לפנות: לירן, דרך חיפה 104, ת"א, טל' 03-5464222

למשרד גדול בתל-אביב
דרוש/ה
פקידה / כתבנית
בלשכת המנהל הכללי
- דרישות הכשרה:
- נסיון בעבודה במעבד תמלילים
- שליטה מלאה בשפות עברית ואנגלית
- נכונות לעבודה מאומצת ומגוונת
- מעבר לשעות העבודה הרגילות
- קומוניקציה, ניהול אנוש מעולים
- הופעה ייצוגית
בדבר פרטים, נא לפנות בכתב יד בלבד לת.ד. 22511 בתל-אביב, אודות משרה מס' 298 רק פונות מתאימות ייענו.
המועד האחרון לפניות — 2/11/88

למפעל למלקטי
אחראי משמרת
עם נסיון בהזרקה
03-828343

למתנ"ס בתל-פוסטר
דרושים
מדריכים לבלט
דחוף
טלפון: 052-557034
12.30-18.00

לחברה גדולה בענף המזון בחולון
דרוש
מנהל ייצור
- השכלה כטכנאי ייצור
- 5 שנים נסיון בענף המזון
- כושר ארגון וניהול
- רכב צמוד
המתאימים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 3020 חולון.
- סודיות מובטחת -

למוסד ממ.לכתי
דרושים
קציני מילואים
בדרגות: סגן, סרן, רב-סרן
אנו מציעים לך
- עבודה בעלת עניין ואתגר, הכרוכה בניידות.
- לימוד השפה הערבית.
- תנאי שכר טובים ותנאי שרות מיוחדים (לרבות רכב צמוד בתום ה־כשרה).
- עבודה קבועה.
- מסלול קידום רחב ואפשרויות להתפתחות עפ"י כשורים.

אם גילך בין 23-31, השכלתך לפחות תיכונית מושלמת ובריאותך תקינה -
פנה נא בכתב לת.ד. 33171 ת"א (מיקוד 61231)
עבור כ"א, בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים (כולל מספר ת"ז וטלפון).
פונים מתאימים ייענו

למפעל בימי באזור עכו
דרוש/ה
מנהל / ת עבודה
כישורים נדרשים:
הנדסאי/ת טכנאי/ת בימיה, מכונות או ייצור.
רצוי טכנאי כימיה.
בעל/ת נסיון בהפעלת מערכות וניהול עובדים.
ידיעת השפה האנגלית, איזורי שירות צבאי.
כושר פיסי תקין, עד גיל 40.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב בפרוט קורות חיים ונסיון בעבודה ומספר טל' להתקשרות, לת.ד. 9020 ת"א 61090, עבור מנהל/ת עבודה.
העבודה מיועדת לגשים וגברים כאחד.

הסתדרות מדיצינית הדסה
לבית החולים בעין כרם
דרושים/ות
1. מנתח מערכות בכיר
- נסיון של 3 שנים לפחות בתכנון ופיתוח מערכות מידע.
- השכלה אקדמאית.
2. ראש יחידת מערכות טכנולוגיות
- נסיון בניהול צוות System.
- עדיפות לבעלי נסיון במערכות דיגיטל.
- תואר שני במדעי המחשב/מידע.
3. ראש יחידת עיבוד נתונים
- נסיון של 5 שנים לפחות בניהול צוותי פיתוח.
- השכלה אקדמית.
נא לשלוח קורות חיים לאגף כח-אדם
ת.ד. 12000 ירושלים או להתקשר לטלפון 02-447064, 02-447396
ימים א'—ה'

לחברה יבוא גדולה בת"א
דרושה
פקידת יבוא
למשרה מלאה
הכישורים הדרושים:
- שליטה בעברית ואנגלית.
- הכרת עבודת המכס, והליכי שחרור סחורות.
- ידיעת הדפסה הפעלת טלקס וידיעה השפה הגרמנית מהווים יתרון.
תנאים טובים למועמדת המתאימה
סודיות מובטחת
ת.ד. 1635 תל-אביב

לחברה קבלנית ארצית לבנין
דרושים
קבוצת שלד
לבנית
פרויקט בטחוני
במרכז הארץ.
המעוניינים יפנו לטלפון 03-807838

חיפה כימיקלים
החברה הגדולה בעולם לייצור חנקת אשלגן
דרוש / ה
כימאי/ת
למעבדת מחקר
כשורים דרושים:
- בעל תואר שני מוכר
- רצוי נסיון בתעשיה
- יכולת עבודה כחוקר
מועמדים/ות מתאימים/ות יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 1809 מפרץ חיפה 31018

ללקוחתנו "מעניינות עדן בע"מ. דרושים
אנשים מוכשרים ויצוגיים לתפקיד":
נציג/ות מכירות
(משרה 2950)
לסניף תל-אביב ולסניף השרון
- בעלי השכלה תיכונית.
- בעלי יוזמה, מרץ ונכונות להשקיע בתפקיד.
מועמדים יפנו לטלי, 03-5440693 מיום א'
או בכתב לת.ד. 11024 ת"א 61110
תהל
תחנת ייעוץ לנושאי כח-אדם בע"מ

תשלובת כיתן בע"מ
לחנות המפעל בהדר-יוסף
דרושים/ות:
1. סגן / ית מנהל / ת חנות
בעל/ת נסיון במכירות, רצוי בענף ההלבשה. כושר ארגוני וניהול צוות עובדים.
2. קופאיות / זבניות
העבודה במשמרות כולל מוצ"ש, פעם בשבועיים.
3. עובד / ת מחסן
4. שומר (פנסיונר)
במשמרות כנ"ל.
לפנות טלפונית למנהל החנות בהדר-יוסף
החל מיום א' 13.11.88 בשעה 10.00
טלפון: 03-481121

אורט
רשת לחינוך טכנולוגי ומדעי
המשרד הראשי
שדרות דוד המלך 39, תל-אביב
דרוש/ה
עוזר / ת למבקר פנים
במשרה המלאה
- השכלה אקדמית
- נסיון בחשבונאות
- עדיפות לבעלי נסיון קודם בתחום הבקורת.
מועמדים יפנו בכתב יד עד ליום 20.11.88 תוך פרוט קורות חיים לת.ד. 16067 תל-אביב 61160 עבור "עוזר".
נקודת הזינוק לעתיד טכנולוגי

לדרוזמר אברהם ובניו בע"מ
דרושים
★ שמאי רכב
מורשה משרד התחבורה.
עדיפות לבעלי נסיון
★ מזכירה כתבנית
לניהול משרד.
עדיפות לבעלת רקע בענף
למתאימים תנאי שכר הולמים
לקביעת ראיון טל: 742794, 747052, 771426

דרושים
דרושה
רוקחת
למשרה חלקית
בית מרקחת בת"א
טל: 03-374660
03-372471
ובערב: 053-331641

דרוש / ה.
מתכנת / ת
עם נסיון בקובול.
עדיפות לבעלי רקע ב-UNIX וב-MS-DOS
03-330146

לחברה לעבודות עפר
דרושים
מנוחי אבני שפה,
טרקטוריסט
נהג משאית
ומנהל עבודה
03-392115

לחברה תעשייתית
דרוש
מנהל
סניף חיפה והצפון
כישורים נדרשים:
- ידע ונסיון של 3 שנים לפחות בתחום הניהול והארגון.
- בעל השכלה מתאימה בתחום הניהול והשיווק.
- נסיון מוכח בניהול מחסן, צוות עובדים ואנשי מכירות.
- גיל 30 עד 40, רצוי תושב חיפה והסביבה.

•••

מועמדים רציניים העונים לדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 1334
תל-אביב מיקוד 61013
עבור ו'/3171

למפעל טקסטיל בצפון הארץ
דרוש/ה
קולוריסט / ית
לדפוס רצוי בעל / ת נסיון בהדפסת בדים.
לפנות בכתב-יד עם קורות חיים לת.ד. 42177 תל-אביב מיקוד 61241
– סודיות מובטחת –

חברה ישראלית לאשפרה בע"מ
מפעל יצור לחוטים סנטטיים
דרוש
מנהל משמרת
נא לפנות למנהל כח אדם
א. תעשית יבנה טלפון 08-439021
סודיות מובטחת

כפר יהושע מעונין
במנהל מוסמך
בעל רקע חקלאי לטרקטורים
ציוד חקלאי ומכוניות
להתקשר 04-831277 / 8 לדרורה

קבוצת הדי.אס.פי
(ישראל) בע"מ
קבוצת הדי.אס.פי (ישראל) בע"מ הינה חברה בת לחברה אמריקאית ויחודית בתחום הפיתוח, הייצור והשיווק של טכנולוגיות ומוצרים עתירי ידע לעיבוד ספרתי של אותות דיבור.
פעילות החברה מתבססת על כוח צעיר ויזמי, הפועל באווירה יצירתית להשגת יעדים רבי אתגר מקצועי תוך ניצול הידע והנסיון שנצבר מאז שנת 1984.
לתמיכה בהרחבת הפעילות דרוש:
מהנדס חומרה
— נסיון במעגלי מיקרומחשבים.
— נסיון במעגלי AUDIO: D/A, A/D ויוסננים.
— 3—5 שנות נסיון.
— יתרון לבעלי רקע קודם כהנדסאי/טכנאי.
— נסיון ב-DSP.
חוזה אישי, 5 ימי עבודה בשבוע
סודיות מובטחת --
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ומספר טלפון אל: חב' הד.אס.פי (ישראל) בע"מ, מנהל כח-אדם, ת.ד. 520 רמת השרון 47100.

לאימורד בע"מ
דרושה
מזכירה בכירה
עברית ואנגלית שוטפת
(אנגלית שפת אם תועדף)
שפות נוספות רצויות
מעבד תמלילים
נעימת הליכות
טל: 434372 08-439330 בערב: 08-451574
כתובת: ת.ד. 239 יבנה — 70653

למפעל היי-טק שייתי גדול במפרץ חיפה
דרוש/ה **מנתח/ת מערכות**
כישורים:
השכלה אקדמאית בתחום רלוונטי
- מדעי המחשב, מערכות מידע, מתמטיקה.
- נסיון של שלוש שנים בניתוח מערכות ויישומן במחשבי I.B.M וארכיטקטורה (370)
- נסיון של שלוש שנים בתכנון/תכנות בשפות CICS, COBOL
- הכרת מערכת הפעלה DOS / VSE, VM או MVS
מועמדים מתאימים יפנו הצעותיהם לת.ד. 4198 ולציין עבור 1

Budget rent a car
דרושה
מזכירה למחלקת מכירות
- ידע בהדפסה עברית / אנגלית על מעבד תמלילים.
- ידיעת אנגלית ברמה טובה — חובה.
- למשרה מלאה.
- רקע בענף התיירות — יתרון.
לפנות לעוזי טל: 03-323111 רח' מיטב 8 (ליד הסינרמה) תל-אביב.
בודג'ט השכרת רכב

מנורה חברה לבטוח בע"מ
רק את המובחרים
אני מעוניינים לקלוט
לקורס סוכני ביטוח
הכישורים הדרושים:
גיל 25
12 שנות לימוד לפחות
נכונות לעבודה קשה
המועמדים יוכשרו ויגשו לבחינות הממשלתיות.
לקביעת ראיון, התקשר/י לטלפון — 03-662596 בימים א'—ה' בין השעות 08.30–16.00

דחפון 03-611001
24 שעות
שרות מודעות טלפוני
של דחף
לבעלי כרטיסי אשראי
ויזה, ישראכרט, דיינרס

בשל פעילות הנרקומנים בגנים בלילות

עשרות גני ילדים בק. אתא חשופים לסכנת הדבקות באיידס

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

עשרות גני ילדים בקריית אתא חשופים לסכנה של הדבקות במחלת האיידס, כך סבור ד"ר צבי וולף, רופא בכיר במחוז הצפוני של המשטרה, המשמש גם יו"ר ועדת הבריאות של ארגון ההורים הארצי.

ד"ר וולף מסר כי באחדים מגני הילדים בקריית אתא שוררת הזנחה רבה והם מנוצלים בלילות לצורכיהם של נרקומנים בעיר. בחלק מהגנים מוצאים לעתים קרובות ציוד הזרקה, בקבוקי ארזולן ושאריות של סמים, המעמידים בסכנה את בריאות הילדים. הוא הסביר כי היות ואחוז גבוה של אוכלוסיית הנרקומנים מצוי בסכנה מתמדת של הדבקות באיידס, מסכן הציוד שנמצא בבקרים בגנים את בריאות הילדים.

אחת האמהות, אסי טייטלמן, המתגוררת בשכונת נווה חן בקרית אתא סיפרה כי ההזנחה בגן־הילדים שבו לומדת בתה שוררת מזה שלוש שנים ולעתים קרובות מאד מוצאים ילדים בחצר הגן מזטים עם מזרקים, בקבוקי ארזולן ושאריות צמר גפן.

לדבריה, בתה הגיעה יום אחד הביתה עם מזרק שמצאה בחצר הגן ואמרה לה "אמא, יש לי מזרק אני רוצה להזריק לבובה". רק לאחר ששיחקה הילדה במשך שעה עם המזרק היא הבחינה בו והוציאה אותו מידיה.

ראש עיריית קרית אתא יעקב בן־דניאל אמר בתגובה כי העירייה משתדלת בכל כוחה להילחם בתופעה ואולם לדבריו זוהי בעיית המשטרה היות והוא אינו מסוגל להשתלט על כל הנרקומנים בעיר.

בית משפט שלום זיכה את השבועון 'בול':

הפורנוגראפיה כבר לא משפיעה ואינה יכולה להשחית את המוסר

(עו). – בית משפט השלום בתל אביב קבע שלשום, כי בחומר פורנוגראפי המתפרסם בעתונות אין השפעה על המוסר הציבורי ואין בו כדי להשחית את המוסר.

סגן נשיא בית המשפט השופט חיים אילת החליט לזכות מכל אשמה את שמואל מור, הבעלים של השבועון 'בול', ואת שמואל סגל, הבעלים של בית הדפוס 'סגל', שבו הודפס השבועון. השניים הואשמו בפרסום חומר תועבה בארבעה גליונות של השבועון, חומר שכלל לטענת התביעה תצלומי עירום ותצלומים של קיום יחסי מין מכל הסוגים.

שמואל סגל, באמצעות עורכי הדין חני קומט וי. וייסמן, טען, כי זכה להיתר מפרקליטות המדינה לפרסם את העתון במתכונתו הנוכחית.

השופט אילת ציין בגזר הדין, כי עבר על ארבעת הגליונות שהוגשו לעיונו, ולדבריו, זו לא היתה משימה קלה. השופט קבע, כי על בית המשפט, בבואו להחליט אם החומר הפורנוגראפי בו מדובר עלול להשחית את המוסר הציבורי, לשים לנגד עיניו את "הריח הרע הנודף מהצנזורה, שמטרתה להגביל את חופש ההתבטאות".

השופט כותב עוד בגזר הדין, כי לאור הנגישות הרבה והקלה שיש לכל אדם לחומר פורנוגראפי, נוצר מצב שמבחינת ההשקפות הרווחות היום בחברתנו, אין בחומר כזה כדי להשפיע על המוסר הציבורי, וממילא אין בו כדי להשחית את המוסר הציבורי.

חייל מילואים נכה אולץ לשטוף סירים, הוכה וניסה להתאבד

● בעקבות הפרשה, הורשעה קצינת הקישור ששלחה אותו ליחידה זו כשביקש החייל העברה, נדחתה בקשתו על־ידי אותה קצינה שהורשעה

מאת נתן רועי, סופר "דבר"

חייל מילואים המשרת ביחידת אבטחה של חיל האוויר, והוא בעל 15 אחוזי נכות לצמיתות, נחשף בתקופת שירות המילואים שלו להתעללות של אנשי יחידת אבטחה אחרת, שאליה נשלח על־ידי משרד הקישור שלו.

תחילת הפרשה, הלובשת לעיתים גוונים של פרשה קאפקאית גרוטסקית, במהלך שנת 1987 עת י.ק (שמו שמור במערכת) התייצב ביחידת המילואים הרשמית שלו כפי שנדרש. משם הופנה, לאחר בדיקה, ליחידת מילואים אחרת באיזור המרכז. כשהגיע למקום פגש בו קצין הניהול של היחידה, רס"ן חיים ש., שראה באי־התייצבותו, למרות הצגת הצו המקורי, "נסיון השתמטות ממילואים". הרס"ן לא שעה לבקשת איש המילואים שהציג תעודות נכה ושלח אותו ישר למטבח היחידה כדי שישטוף את הסירים. "בלילה", הוא הוסיף, "אתה תתחיל לשמור".

י.ק., ששרת בצבא הסדיר והמילואים, סיפר לי שלשום על התעללות של רס"ן חיים ש. והכאתו על־ידי עובדי המטבח. אחותו של איש המילואים חיברה מכתב לנציב קבילות המילואים ובו כתבה: "התעללות זו מצד קצין הניהול ואחראי המטבח נמשכה זמן ממושך. אחי פנה לרופא היחידה. הערות הרופא היו חד־משמעיות: שחרור מיידי של אחי מעבודות והפנייתו הדחופה ליחידה רפואית באיזור המרכז. קצין הניהול קיבל על עצמו שנה גם כישורי רופא ופקד על אחי לחזור מיד לעבודתו. בשלב זה ניסה אחי לשים קץ לחייו. הוא בלע תפיסות של כדורי אופטלגין, אותן הוא נושא איתו לשימוש כאבי גבו ופציעתו האחרונה. הכרתו אבדה והוא אושפז בבית החולים תל־השומר".

מפקדה של קצינת הקישור היחידתית שהורשעה בדין לאחר פתיחת חקירת מצ"ח. הוא נתבקש למלא טופס העברה מן היחידה. טופס ההעברה מולא ונשלח ליחידה אך קצינת הקישור, שהורשעה בדין לאחר תלונת איש המילואים, דחתה העברה.

הנכה זומן ליחידת המילואים והוא אמור להתייצב בה ב־14 בנובמבר. "עכשיו הם יסיימו את ההתעללות בי מאחר והתלוננתי נגדם על התעללות בי. אני מתחנן לעזוב את היחידה הזאת ליחידת מילואים אחרת, כראוי לאדם נכה כמוני", הוא אמר.

בתשובה לשאלה הנוגעת לעניין זימונו החדש לאותה יחידת מילואים נמסר לי מדובר צה"ל כך: "החייל זומן לשירות מילואים פעיל ביחידה שבה שירתו הקצין והרס"רית שהואשמו. כעת הם אינם משרתים ביחידה. הרס"רית בחופשת לידה ואילו הקצין עבר ליחידה אחרת. בחודש יוני 1988, שנה לאחר הארוע, החייל הגיש בקשת העברה והוא לא ציין את הבקשה להעברה. לפיכך, בקשתו לא אושרה על־ידי המפקדה הממונה. הרס"רית הודיעה לו בשם היחידה הממונה ואין היא המחליטה על המשך שירותו ביחידה. נכון להיום בקשתו החוזרת נדונה שנית".

ב־13 בדצמבר 1987 הודיע דני מה, נציב קבילות החיילים, במכתב כי נפתחה חקירת מצ"ח בפרשה זו וסרב לכן לטפל בפרשה זו. ב־2 במארס 1988 הודיע סא"ל דני באר, פרקליט צבאי, כי בעקבות חקירת מצ"ח הורתה הפרקליטות להעמיד לדין את רס"ר עליזה י., קצינת הקישור שהפנתה את חייל המילואים ליחידה האחרת, ואת רס"ן חיים ש., קצין הניהול ביחידת המילואים, שנחשד בהתעללות בחייל המילואים. אנשי הקבע לא נשפטו בבית דין צבאי אלא בפני קציני שיפוט בכירים. קצינת הקשור הורשעה ואילו רס"ן חיים ש. זכה מהעבירות שיוחסו לו מבלי שניתן לחייל המילואים להעיד במשפטו.

ב־9 ביוני ביקש חייל המילואים לעזוב את היחידה שבה נחשף להתעללות מתמשכת שהובילה להעמדת 2 אנשי המילואים לדין. הוא הגיע לראיון עם קצין ביחידה,

ב"ה

זמני הדלקת הנרות

פרשת השבוע ב' כסלו תשמ"ט – פרשת תולדות.

שישי		מוצ"ש	
ירושלים	4.07	ירושלים	5.20
תל־אביב	4.25	תל־אביב	5.18
חיפה	4.15	חיפה	5.19

מבוקש

המשטרה מבקשת את עזרת הציבור בחיפושיה אחרי העבריין הנמלט מאיר עמר מבת־ים. עמר חשוד ברצח העבריין בנימין לוגסי בבת־ים בחודש שעבר.

ראש עיריית קריית שמונה, פרופסור עזרן:

אם לא יימצא פתרון לסגירת 'רמים' איני אחראי להתנהגות התושבים

מאת שמעון חיים, סופר "דבר" בצפון

בקריית שמונה גברה אתמול התסיסה בעקבות ההחלטה על סגירת מפעל "רמים" ופיטורי כל עובדיו. במפעלים אחרים בעיר בהם של קונצרן "כור", גבר החשש מפני אפשרות סגירה ופיטורין. ראשי העובדים של מפעל "רמים" קראו אתמול לשביתת הזדהות מלאה של כל תושבי העיר.

ראש עיריית קרית שמונה פרופסור עזרן, שיגר אתמול מברקים דחופים לראש הממשלה, שר האוצר, מזכיר ההסתדרות, מזכיר חברת העובדים ומנכ"ל "כור" ובהם דרש לבטל את רוע הגזירה ולמצוא דרך שתאפשר המשך עבודת המפעל. אזרן טען כי לא יעלה על הדעת ש"כור" תלחם על גבם של הפועלים בקריית שמונה ואף שהכל מבינים את מצבו הקשה של הקונצרן הגדול, אין לפתור את בעיותיו דווקא על חשבון ישובים מרוחקים בצפון ובדרום, בהם ישובי קו עימות.

יצויין כי מרבית הפועלים המפוטרים ב"רמים" הם המפרנסים היחידים במשפחותיהם ועתה נותרו כמאה משפחות בקריית שמונה ללא מקור פרנסה. כמה מהפועלים אמרו אתמול כי כבר החלו בהתארגנות לעזיבת העיר ומציאת מקומות פרנסה אחרים במרכז הארץ.

פרנסי קריית שמונה התאחדו אתמול ותבעו את פתיחתו המחודשת של המפעל והחזרת העובדים המפוטרים. לדבריהם, מפעל "רמים" כמו מפעלים אחרים בקרית שמונה, לא נפתח אך ורק על בסיס כלכלי טהור, אלא גם כשליחות לאומית וכך מצהירות גם 'כור' וחברת העובדים כל העת. "למה מתחילים לעשות סדר ב'כור' דווקא מאצלנו?" שאלו אתמול פועלי "רמים" המפוטרים שבאו שוב למפעל ונתקלו בשערים נעולים.

ראש עיריית קרית שמונה הזהיר אתמול מפני מאבק אלים של הפועלים והסתה מצד גורמים שונים. הוא אמר כי יפעל לארגעת הרוחות בצד מציאת פתרון לעובדים המפוטרים, אך אם לא יעשה מאמץ להסדיר הנושא, אין הוא אחראי להתנהגות התושבים ובעיקר הפועלים המפוטרים.

מועצת פועלי אופקים, בעקבות סגירת מפעל 'אטלס':

אופקים עלולה להפוך למושב זקנים

מאת אמיר רוזנבליט, סופר "דבר"

מפעל 'אטלס' לייצור בדים ותוצרי טקסטיל, הודיע כי הוא סוגר את המפעל בעיירה אופקים בנגב ומעבירו למרכז הארץ.

במכתב ששיגרה הנהלת המפעל למזכיר מועצת פועלי אופקים, סעדיה אילוס, נאמר בין היתר: "בגין העברת המפעל, הוחלט לפטר חלק מהעובדים וההחלק הנותר החליט להמשיך את ההתקשרות עמנו ולעבור עמנו לאזור המרכז".

מועצת פועלי אופקים קבלה רשימה של 14 מפוטרים ועוד רשימה של ששה עובדים שהחליטו לעקור בעקבות המפעל מאופקים למרכז הארץ.

"לא די בכך שאין מקימים אצלנו מפעלים חדשים ואלה הקיימים הולכים ונסגרים, הרי שאנו עדים עתה לתופעה חדשה־עוזבים, מרביתם צעירים ומוכשרים, עוקרים מאופקים בעקבות המפעל ומשתקעים במרכז הארץ. אני חושש שאם הגורמים הנוגעים בדבר לא יפעלו בהתאם, אופקים תיהפך במהרה למושב זקנים".

הפתעה בבינימינה מהחלטת השופט אברהם פרידמן

סגירת 'אווז הכסף' נדחתה בשבועיים

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

סגירתו של מפעל העופות "אווז הכסף" בבנימינה נדחתה אתמול בשבועיים נוספים ולמפעל ניתנה לחבר את מערכת הביוב שלו למערכת הביוב של אור עקיבא.

בית משפט השלום בחדרה הרשיע את הנהלת המפעל לפני כחודש בניהול עסק ללא רשיון. המפעל הוקם לפני שמונה שנים ומאז הוא אינו מחובר לרשת הביוב של בנימינה. בין בעלי המפעל בעבר היו דוד גרופר, בנו של יו"ר פסח גרופר וכיום מנוהל המפעל בידי כונס נכסים. משרד הבריאות מנהל נגדו מאבק משפטי ממושך והוא תובע את סגירתו.

לפני כחודש הורה השופט החדרתי עמנואל שיזן לסגור את המפעל לעשרה ימים לאחר שעיין בחוות דעת של מנכ"ל משרד הבריאות פרופ' יורם לס ושל הרופאה הנפתית ד"ר עפרה חבקין. בחוות הדעת נטען כי בשפכי המפעל עלולים להימצא גם חיידקי הפוליו.

לפני כשבועיים התערבה שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו בפרשה באורח בלתי מקובל כאשר שיגרה מברק ישיר למשרד של נשיא בית המשפט המחוזי בחיפה אברהם פרידמן, שדן בערעור הנהלת המפעל על ההחלטה לסוגרו. במברק ביקשה השרה, בניגוד לדעת באיכות משרדה עוה"ד שמואל קרני מפרקליטות מחוז חיפה לדחות את סגירת המפעל בשלושה ימים. להפתעת הכל נענה השופט פרידמן בחיוב לבקשה ואף הגדיל לעשות כאשר דחה את הסגירה בשבועיים.

לסופר "דבר" נודע כי בפרשה התערבו לטובת המפעל גם גורמים בכירים ביותר במשרד המשפטים. אתמול החליט בית המשפט לדחות את הדיון בשבועיים נוספים לאחר שבאיכות המפעל הודיע כי ראש המועצה המקומית אור עקיבא מוכן לאפשר ל'אווז הכסף' להתחבר למערכת הביוב העירונית, דבר שסרב לו עד כה.

מועצת מעלות תסייע במניעת פיטורים ב'אלסינט'

(עו). – המועצה המקומית מעלות תרשיחא נענתה לשקול באופן חיובי את בקשת הנהלת חברת 'אלסינט' להקטין את תשלומי הארנונה והמסים העירוניים האחרים כדי לסייע במניעת פיטורי עובדים.

ההנהלה פנתה גם בבקשה לראש המועצה המקומית שינסה להשפיע על חברת מבני תעשייה להקטין את גובה דמי השכירות הנדרשים מאלסינט שהם זהים לאלה המקובלים במרכז הארץ. בפנייה למועצה המקומית הודגש, כי ככל שתהיינה הוצאות הייצור קטנות יותר כך יפחת הצורך בפיטורי עובדים.

פועלי נמל אשדוד חזרו לעבודה

'אגרקסקו': נזק במיליונים נגרם לייצוא החקלאי

מאת דני צדקוני ודויד מרשיוב, סופרי "דבר"

פועלי נמל אשדוד חזרו אתמול אחה"צ לעבודה, לאחר שהובטח להם כי עניין פיטוריו של חבר ועד התפעול ישראל אוזלאי ישקל מחדש בוועדת בוררות. בשלב זה הוא לא יפוטר. לפי ההחלטה בוועד האזורי לעבודה בחיפה היה על העובדים לחזור לעבודה עד שעה 8 אחה"צ.

ההחלטה לחזור לעבודה התקבלה לאחר שבפגישה אצל מחזיק תיק הנמלים בהסתדרות יחזקאל שמש בהשתתפות נציגי רשות הנמלים, מועצת פועלי אשדוד וועדי העובדים בנמל, הודיעו נציגי הרשות שיהיו מוכנים לדון מחדש בפרשת הפיטורין רק לאחר שובם של העובדים לעבודה.

אי לכך סודרו 12 "ידיים" לעבודה במשמרת ב' (ערב) ו 4 "ידיים" במשמרת ג'. יו"ר ועד העובדים מישל סרוסי קרא לחבריו להתגייס על מנת להסל את הפיגור שנוצר בגלל השבתת העבודה שלשום בצהריים. בנמל עגנו אתמול 15 אוניות ועוד 3 המתינו בתור. מקווים שעד היום אחה"צ יחוסל הפיגור.

השביתה פרצה שלשום בעקבות הודעת הפיטורין שנמסרה באותו יום לחבר ועד התפעול ישראל אוזלאי. בשל מה שהוגדר על־ידי ההנהלה כהתנהגות חריגה כמו העלבתם של ראשי מחלקת התפעול והפסקת עבודה באחת האוניות, בהתחשב שבתיקו של אוזלאי הצטברו מקרים של התנהגות דומה.

השביתה הפתאומית בנמל אשדוד גורמת נזק לייצוא החקלאי. מחברת 'אגרקסקו' נמסר אתמול, כי בנמל אשדוד עוגנת אניית הקירור "אבוקדו כרמל", עליה מוטען יצוא חקלאי לארצות אירופה. אניה זו אמורה היתה להפליג לאירופה עם 1500 טונות תוצרת חקלאית, בתוכן אלף טונות אבוקדו, משלוח של פרי קיווי, בטטות, מילונים, משלוח ראשון של 70 טונות צנוניות וכן 200 משטחים של תמרים לחים ומוצרי בשר. שווי ייצוא זה מגיע ליותר מ־2 מליון דולר.

ב'אגרקסקו' נמסר, כי כל יום השהייה של תוצרת חקלאית זו בנמל אשדוד פוגע בייצוא החקלאי. במיוחד יפגע הדבר באבוקדו משום שהשהיה היבול הוא נמוך ביותר ואיכות הפרי רגישה. ימי השהייה בנמל עלולים לגרום להשמדת חלק מהאבוקדו.

בחודש שעבר נרשמו במרחב חיפה 7,601 מחוסרי עבודה, מהם 1,689 אקדמאים

בקריאה לממשלת המעבר להכריז על אזור חיפה־עכו כאזור פיתוח א' וכן להקים ועדת מנכ"לים מיוחדת לטיפול בבעיות האבטלה נוכח גל הפיטורים הגובר באזור זה, יצאה אתמול שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו, בביקורה בחיפה.

שרת הבריאות אמרה כי אין להמתין לטרגדיה נוספת כמו סגירת שערי 'אתא' כדי שהממשלה תחליט לפעול. מנתוני התעסוקה של מועצת פועלי חיפה עולה, שבחודש אוקטובר נרשמו במרחב חיפה, כולל 12 עיריות ורשויות מקומיות, 7,601 מחוסרי עבודה, מהם 1,689 אקדמאים.

במסגרת שיתוף העובדים בניהול

שמונה עובדים צורפו לוועד המפקח של קופ"ח

מאת דנקה הרניק, מערכת "דבר"

צעד נוסף ביישום ההחלטות על שיתוף עובדים בניהול מוסדות נעשה השבוע על ידי צירופם של שמונה עובדי קופת חולים הכללית לוועד המפקח של הקופה. שלושה מן החברים החדשים בוועד המפקח של קופת חולים הכללית הם רופאים והנותרים הם בעלי מקצועות שונים.

הרופאים הם ד"ר דוד מיהאל, ד"ר מריאנה מנאים וד"ר מרקו עמנואל. אלברט אמרגו אח במקצועו, יעקב הרשקוביץ רוקח, טוני כ"ץ אחות, וזהבה אברג'יל ויחזקאל כהן עובדי מינהל.

כזכור, מועצת ההסתדרות ובעקבותיה ועידת קופת חולים הכללית, שנערכה בתחילת השנה, החליטו על שיתוף עובדים בניהול מוסדות. המטרה של ההחלטות להגדיל את מעורבותם של העובדים באמצעות שיתוף בניהול ובקבלת החלטות וכן בעיצוב המדיניות. מועצת ההסתדרות וועידת קופת חולים קבעו, כי אלה הם תנאי ההתייעלות והעלאת המוטיבציה בקרב העובדים.

באי הכינוס לבעיות הביוב שנערך בטכניון בחיפה הסכימו:

'פני הדור – כפני הביוב שלו'

מאת אריאלה ראובני, מערכת "דבר"

הבעיות החמורות של הביוב בארץ הצפות ועולות אינן תוצאה של מחסור בתקציב או בידע, אלא של הרשויות המעורבות והיעדר רשות אחת שעליה חלה אחריות לטיפול בנושא חשוב זה. "אם לא ייעשה לאלתר לשינוי המצב עלול הדבר לגרום להתפרצות של מחלות זיהומיות" דעות אלה השמיעו רבים מהמשתתפים בכינוס לבעיות ביוב שנערך אתמול בפקולטה להנדסה אזרחית בטכניון בחיפה.

הדוברים אמרו כי עם כל הצער על התפרצותה של מחלת הפוליו בישובים, בעיקר שבהם היו בעיות ביוב חמורות הרי שמחלה זו העמידה את בעיית הביוב על סדר היום הלאומי. הדוברים הבטיחו כי לא יתנו לנושא זה לרדת מעל הפרק עד שימצא לו פתרון. ד"ר אלמה אבני, ראש שרותי הבריאות הציבורי במשרד הבריאות אמרה כי "פני הדור כפני הביוב שלו" ואם לא ייעשה בהקדם לפתרון הבעיה אנו עלולים להיות עדים להתפרצויות של מחלות נוספות הקשורות בזיהומי מים. "היא הודיעה כי באחרונה הוחלט להקים צוות מקצועי־אקדמי אשר יציע תוכנית מוסכמת לפתרון בעיות הביוב".

מעדיפים לבן

במצעד הצבעים המועדפים של רוכשי הרכב לשנת הדגם 1988 מדורג גם השנה הצבע הלבן במקום הראשון. מסיכום, שנערך בחברת צ'מפיון מוטורס – יבואנית פולקסווגן־אודי בישראל, לרכישת דגמי 1988 על־פי צבעיהם, עולה כי 25% מרוכשי המכוניות העדיפו את הלבן כצבע מכוניתם. חלקו של הלבן ירד אמנם ב־1.5% לעומת 1987, אך בכורתו נשמרה. לעומת זאת, חל מהפך במקום השני כאשר האפור (18.5%) עלה אליו מן המקום הרביעי (1987) ובכך תפס את מקומו של הכחול, אשר דורג ב־1988 במקום השלישי (18%). אחריהם במצעד הצבעים הפופולאריים של שנת הדגם 1988 צועדים: אדום (11%), בז' (9.5%), צהוב (6%), ירוק (5%), שחור (3.5%), תפוז וחום (1.6%). (אריה ארד)

טדי קולק תוקף בחריפות את השייח' אל־עלמי

מאת יורם לוי, סופר "דבר" בירושלים

ראש עיריית ירושלים טדי קולק תקף אתמול בחריפות את ראש המועצה המוסלמית העליונה שייח' סעד אל־דין אל־עלמי על התבטאויותיו בראיונות עיתונאיים שכללו תאורים מזעזעים על הזוועות והעינויים שמבצע צה"ל נגד תושבי השטחים.

בראיון לסוכנות הידיעות הצרפתית בטוניס אמר אל־עלמי כי ליהודים מטרה אחת והיא לגרש את הערבים במיוחד מירושלים.

במכתבו כתב קולק "אתה יודע היטב שדברים אלה לא נאמרים על־ידי אדם שפוי, ולא יאמין בהם כל אדם שפוי". קולק תמה מדוע המופתי לא הוקיע את רצח רחל וייס ושלושת ילדיה "נראה לי כי יש מצדך ניצול לרעה של הדמוקרטיה הישראלית המתירה לכל אדם להתבטא בחופשיות, אך הבדיך הסרי היסוד כלולה הסתת האוכלוסיה אשר מצפה ממך להנהגה נבונה בנסיבות הקשות בהן אנו חיים כיום".

קולק סיים את מכתבו באומרו כי הוא מצפה מאל־עלמי לנהוג באחריות כלפי הציבור שבראשו הוא עומד.

רשות הנמלים והרכבות – נמל חיפה

השכרת שטח באזור מפרץ חיפה

לרשות הנמלים והרכבות שטח באזור מפרץ חיפה, העומד להשכרה למטרות שונות.

להלן פרטים על השטח:

1. כ־150,000–200,000 מ"ר מגודר בגדר גבוהה + תאורה, תאורת גדר ושערי כניסה.
2. בשטח מחסן בגודל 15,000 מ"ר (כולל אזעקה).
3. בנין משרדים.
4. השטח מפותח, ושימש כמסוף המכלה וריקון למכולות ("המסוף העורפי" של נמל חיפה).

השטח אמור להתפנות בקרוב וניתן להשכירו בשלמותו או בחלקו למטרות שונות.

בדבר פרטים נוספים, נא לפנות לעודד שרון – ראש מחלקת כספים בנמל חיפה, טל' 04-518281

העמותה ע"ש הצייר והסופר נחום גוטמן ז"ל

התחרות לפרס ע"ש הצייר והסופר נחום גוטמן ז"ל

העמותה והקרן ע"ש נחום גוטמן ז"ל מכריזות על תחרות להענקת פרס לספר עברי מאוייר איור אמנותי. סכום הפרס השנה – 8,000 ש"ח.

סופרים ומאיירים יגישו את מועמדותם לתחרות על הפרס, בלווי חמישה עותקים מספריהם, עד לתאריך ז' בטבת תשמ"ט (15.12.88), למזכירות העמותה – הקרן, גב' רינה לוי, בית "מעריב", תל־אביב.

טקס חלוקת הפרס ייערך בסוף חודש דצמבר ש"ז.

בתחרות ישתתפו רק ספרים מאויירים שנדפסו והוצאו בשנתיים האחרונות ושלא זכו עד עתה בשום פרס אחר. כל מתחרה רשאי להגיש לא יותר משניים מחיבוריו המאויירים.

למיכה שביט

אתך באבלך על מות בנך

אמציה ז"ל

חבריך במרכז מפלגת העבודה והמחלקה לגימלאים

בצער רב הננו מודיעים על פטירת חברנו

נתן גור (גורפינקל)

ההלויה תתקיים היום יום ששי ב' בכסלו תשמ"ט 11.11.88 בשעה 14.00 בבית העלמין ביגור

המשפחה ובית יגור

קבלת מודעות 24 שעות ביממה – מודעות משפחתיות דחופות וכל יתר סוגי המודעות ל"הלוח הכללי" – "דבר" – מתקבלות 24 שעות ביממה ב"רחוב דיזנגוף" רח' דיזנגוף 118 (מול כסית) טל' 246363, 239952

חוק התכנון והבניה תשכ"ה–1965

מרחב תכנון מקומי עמק חפר

הודעה בדבר הפקדת תכנית מתאר מקומית

נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה – 1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז מרכז ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה עמק חפר הופקד שינוי תכנית מיתאר מקומית הנקראת: "תכנית מספר עח/1/129".

השטחים הכלולים בתכנית ומקומם: ישוב: בית חרות, חופית. גוש 8338 ח"ח 69, 101, 103, 112.

עיקרי הוראות התכנית: להתוות דרך שתקשר את המחלף בית ינאי עם הישובים הסמוכים.

לייעד את השטח המותווה להקמת גשרים, גשרונים, תעלות, גדרות, קירות תומכים וכן לביצוע עבודות חפירה, מילוי והריסה הכרוכים בסלילת הכביש.

הסדר התתעפריות וצמתים.

כל מעוניין רשאי לעיין בתכנית ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל. כל מעוניין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי התכנית, וכן כל הזכאי לכך על פי סעיף 100 לחוק, רשאי להגיש התנגדות במשרדי הועדה המקומית האמורה, תוך חדשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות.

התנגדות לתכנית לא תתקבל ולא תידון אלא אם כן הוגשה בכתב בפירוט הנמקות ובלווי תצהיר המאמת את העובדות שעליהן היא מסתמכת.

דב שיש, יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז מרכז

31.10.1988

הודעה ללקוחות

הננו להביא לידיעתכם כי מספר הטלפון החדש באגף לקופות גמל ותכניות חסכון הוא 03-208181

בנק הפועלים

במלאות שנה להילקח בעלי ואבינו היקר

שאול שמחוני ז"ל

נעלה לקברו ונתיחד עם זכרו ביום שלישי ו' כסלו תשמ"ט 15.11.88 בבית העלמין כפר סמיר חיפה. הסעה תצא בשעה 15.30 מרחוב בית אל 4 חיפה.

המשפחה

במלאות שלושים לפטירתה של חברתנו

אסנת חבצלת ז"ל

נעלה לקבורה לגילוי המצבה ביום חמישי ח' כסלו תשמ"ט 17.11.88 בשעה 15.30 בקיבוץ דברת בשעה 21.00 תתקיים אזכרה בחדר האוכל.

המשפחה ובית דברת

הועדה המקומית לתכנון ולבניה עמק חפר

הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965

ניתנת בזה הודעה כי הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה עמק חפר בקשה לשמוש חורג למבנה מסעדה בגוש 10579 חלקה 1 חוף מכמורת, בשטח שייעודו חוף רחצה מסודר.

כל מי שיש לו התנגדות למתן הבקשה הנ"ל רשאי להגיש לועדה את התנגדותו המנומקת תוך 14 יום מפרסום הודעה זו.

ע. דגני, יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה עמק חפר

להברתנו עינת אברהמי

אתך באבלך הכבד על מות

אביך ז"ל

בית מרכז "הפועל"

אלוהים גדול / עליזה ולך

הטוב, הרע והגזירה

המגעים של המפלגות השבוע היו רק תחנת־מעבר לשלב הבא. לפי שעה ייקבע על מי יטיל הנשיא להרכיב ממשלה. על מתכונת הממשלה עדיין מרחף סימן־שאלה גדול

חודשים רבים לפני הבחירות, כשהסתמן הציר שעליו יסובו הבחירות לכנסת ה־12, תפסו המפלגות הדתיות את הראש. מה יהיה עלינו, אמרו מנהיגיהן. אם הסוגיה המרכזית שיציבו שתי המפלגות הגדולות בפני העם תהיה סוגיית השלום, איך נוכל למשוך את תשומת־לב בוחרינו לנושא הדתי, שהוא הצידוק לקיומנו? תוצאות הבחירות לכנסת ה־12 מוכיחות, שגם הם, כמו כל הפוליטיקאים־פרשנים־סוקרים־משקיפים, טעו. איזו טעות משמחת. כמו זו של אדם החושב שיש בחשבון הבנק שלו 100 שקלים ומסתבר שבעצם יש לו 1,000 שקלים. אילו היתה בידי הליכוד, או המערך, „טעות" כמו זו של המפלגות החרדיות־דתיות, היתה לכל אחת מהן ממשלה צרה עוד לפני שיטיל הנשיא על אחד מראשי המפלגות הגדולות להרכיב ממשלה.

כבר מזמן לא ניהלו כל־כך הרבה פוליטיקאים כל־כך הרבה מגעים בשביל כל־כך מעט. שתי המפלגות הגדולות התחילו עם אוברדראפט עצום, ואף לא אחת מהן מסוגלת לכסותו בהלוואה נוחה. כל אחת זקוקה לכמה מקורות מימון, ומה שמכביד עוד יותר הוא ההצמדה למדד. כל משיכת־יתר צמודה למדד של הלוואה אחרת, וכל החוזרים יוצאים מחשבון אחר, מה„בנק" המרכזי. ובשביל לסבך את המצב יותר, ברור לכל אחת מהמפלגות הגדולות, שיש הלוואות לטווח קצר והתחייבויות לטווח הארוך, ומפלצת האינפלציה כבר זוקפת ראש. המפד"ל אינה רוצה פחות מש"ס, וש"ס לא רוצה ש„אגודת ישראל" תקבל קיצבה זהה לשלה. ומרוב פיצויים בו־זמנית סכנת דלדול לקרן עצמה.

התיאור שלעיל אינו נוגע למשרד האוצר, אלא להרכבת קואליציה. המהלך של שתי המפלגות הגדולות בשבוע האחרון היה רק צעד ראשון במסע הארוך שעדיין צפוי לשתיהן, ואולי רק לאחת מהן. תחנת הביניים במסע השלבים שאליו יצאו הליכוד והמערך השבוע היא משכן הנשיא. שתי הגדולות ניסו, קודם כל, להשיג רוב לזימון העומד בראשון להרכיב ממשלה. הדרך הקצרה התארכה לה בגלל ההתפתלויות, הקפנדריות והזיגזגים של הבלורים למסע הזה. המפלגות הדתיות־חרדיות הן שקובעות את הכיוון ואת המסלול. הצרה היא שהן מתוות אותו בקצב שלהן. צעד קדימה, שניים אחורה.

בתחילת השבוע הבא, ואולי כבר היום, נדע מי ייצא מהנשיא עם זכות ראשונים לנסות להרכיב ממשלה. זה הכל. מלחמת העצבים, הלחצים והידיעות הסותרות הרשות לבקרים היו אמצעי־הלחימה לכיבוש היעד הזה בלבד. רק תרגיל לבחינת סדר הכוחות והיערכותם לקראת הבאות. לפי שעה אין מדייען פוליטי שיחזה את הרמיזן בין מה שהיה עד כה למה שיהיה. אפשר לדבר רק על סבירויות.

הסבירות הנמוכה ביותר שמורה לממשלה צרה בראשות המערך. בסוף השבוע, לכל המאוחר בתחילת השבוע הבא, נדע אם יטיל הנשיא את הרכבת הממשלה על שמעון פרס. כל החישובים שלגוש המערך די בחלק מהמפלגות החרדיות כדי להרכיב ממשלה צרה היו יפים בתחילת השבוע. כמעט בלתי מתקבל על הדעת שהמפלגות החרדיות יסכימו להשתתף בממשלת מיעוט, הנשענת על תמיכת חד"ש, „המתקדמת" ודראושה. עוד פחות מתקבל על הדעת שכל המפלגות החרדיות יישבו בממשלה צרה, ש„גלגל ההצלה" שלה היה אגודת ישראל. ש"ס הכוהנית ו„דגל תורה" גרורתה לא יבואו לממשלת פרס, שבה שמורה זכות ראשונים להצטרפות ל„אגודת ישראל". ועדיין לא אמרנו מלה על התנאים.

הסבירות הבינונית שמורה לממשלה צרה של הליכוד. החישובים המתמטיים אמנם מחייבים את הליכוד לצרף אליו את כל המפלגות החרדיות־דתיות, אך יותר קל לו לספק את דרישות כולן. זה לא קל ודרושה יכולת מניפולאטיבית וירטואוזית לתמרן בין התביעות הפרסונאליות של השותפים הפוטנציאליים, אבל זה אפשרי ותלוי רק במחיר. הרוב בליכוד מוכן לשלם כל מחיר שיידרש מצד הפרטנרים לשותפות ומדחיק, לפי שעה, את חלוקת עור הדוב לציידיה. אלא שבעיית חלוקת התיקים בתוך הליכוד עצמו היא מטען־הצד הממתין לשמיר, והיא פותחת את האפשרות הנוספת.

יש סבירות די גבוהה לממשלת אחדות חדשה. עם זאת, לא קל לחזות מה תהיה מתכונתה. בניה הצידה את הפער האידיאולוגי, שהתרחב וחודד. כבר נאמר שהפוליטיקה היא אמנות האפשרי ואני סומכת על אנשים בליכוד ובמערך שיידעו לנסח פשרה שיהיה אפשר לחיות איתה בכפיפה אחת. ממשלת אחדות, או ממשלת מערך־ליכוד, תקום אם הליכוד לא יוכל לערוב להתחייבויות הנדרשות ממנו מצד המלווים בריבית קצוצה. אם יהיה ברור למנהיגיו שלא יוכלו לתפקד כאשר שעה שעה יתייצבו לפתחם נושים וגובים. או, אם אחת השותפות החרדיות־דתיות תיזום את המהלך הזה. אם ייאמר לשמיר: המלצנו שיוטל עליך להרכיב ממשלה, אך נבוא אליה רק אם תצרף אליה גם את המערך.

יכול להיות ששמיר רק מחכה לאמירה כזאת, לאקדח מכוון אל רקתו. יכול להיות ששמיר ממתין להצעה שלא יוכל לדחותה, כדי להתחמק מהצרות הצפויות לו מחלוקת התיקים לעמיתיו בליכוד. לא שעמיתים אלה יהיו אסירי תודה כשינשל אותם מתיקים החשובים שאליהם הם חותרים כדי להעניקם לשנואיהם. אבל אין ברירה הוא אין ברירה, וגם שונאי מערך מובהקים יעדיפו שלטון מוגבל על אופוזיציה. בכל אופן, יש בליכוד די אנשים בעלי השפעה, המעוניינים בסחבת במשא־ומתן עם החרדיות־דתיות, או לחלופין לתכתיב מן הסוג הזה, מפני שהאפשרות של ממשלה ימנית־דתית־חרדית צרה הקצאת התיקים לשרי הליכוד מסייעת אותם.

אבל לתתוגה דרושים שניים, וגם אם החתן רוצה יש לשאול את פי הכלה, מפלגת העבודה. גם מן הצד הזה התמונה לא פשוטה. מפלגת העבודה לא תבוא לממשלת אחדות בכל תנאי. כשתעמוד בפני ההכרעה הזאת במוסדות המפלגתיים היא תעמוד בפני התחכסויות וחיכוכים, וקרוב לוודאי שתצא ממנה חבוטה. בין שיהיה עליה להחליט אם להצטרף לממשלת ליכוד־מערך בלבד (אפשרות קלושה) ובין שיהיה עליה להצטרף לממשלה רחבה. התנאים הם שיקבעו. האופציה הנוחה, והפחות צפויה נכון לכתיבת שורות אלה, היא שמירת הקיים, היינו: ממשלת אחדות עם רוטציה ועם קבינט מו־יני. כדי שזו תתגשם הכרחי התנאי של רוב חוסם ממשלת ליכוד צרה. האופציה הפחות נוחה: ממשלת אחדות בלי רוטציה ובלי קבינט, עם תיקים חשובים.

כאמור, סופה של הדרך להרכבת ממשלה חדשה עדיין אינו נראה. עם זאת, במוקדם או במאוחר יידרשו גם הליכוד וגם המערך לבירורים פנימיים ואולי לרוויזיה של החלטות מכריעות. שוב אתמול נדמה היה שגם התומנות המעגורות ושהוויכוח לגביהן תם. אם יעמדו על כפות המאזניים לא רק שיקולים פרסונאליים ותאוות שררה לשמה, אלא חשבון אמיתי, חשבון לאומי, בלי ציניות, בלי משקעים אישיים, ייתכן שהגיגיון יגבר על כל שיקול אחר, אפילו במחיר ויתורים על מה שנראה רק אתמול עקרוני.

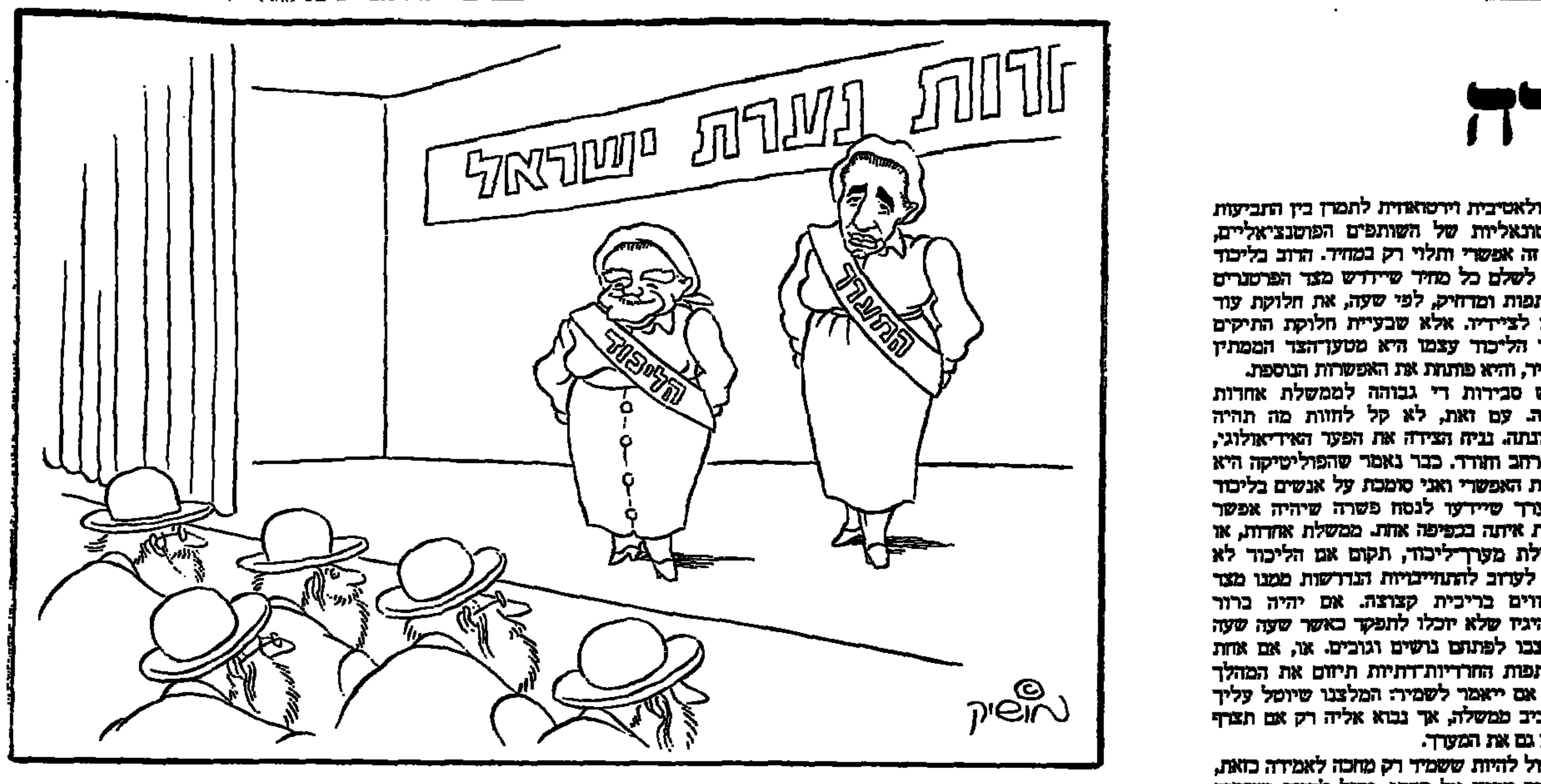

שבוע שחור / אמנון דנקנר

תהילים נגד טילים

פרוייקט התלי"ס שעל־פיו יתפרשו לאורך חופיה של ארה"ב ריכוזים של אברכים אומרי תהילים לשם יירוטם של טילים סובייטיים שימח את מר בוש שהופרע רק על־ידי התמוטטותו של הציר המדיני בשגרירותנו

לכבוד כבוד מעלת תורתכם, חכמי מועצת התורה, תזכו לאורך ימים

מנצל אני את תום הפרק הרשמי של ביקורי הממלכתי בארה"ב, כדי למסור לכם דיווח על כל מה שאירע והשתלשל בשבועות האחרונים. כל־כך הרבה אירע בעזרת השם יתברך, עד כי לא היה סיפק בידי למסור לכם בעל־פה או בכתב את הדברים עד לרגע זה שבו אני מוליך כוח במלוני אשר בוואשינגטון.

וכבר בראשית הדברים מבקש אני להשתבח באוזניכם כיצד קידשתי את שם השם ברבים והקפתי קומה כלפי אומות העולם אתמול בעת ביקורי בבית הלבן. שגרירנו העצבני הסביר לי, חוזר והסבר, כי עלי להסיר את מגבעתי מעל ראשי בהיכנסי אל המשרד הסגלגל, מכיוון שזהו מנהג הגויים, ואני הרגעתי אותו באומרי, כי יהיה בסדר. אולם כשהגעתי שמה נוכחתי לדעת, כי אם אסירנה, אראה נמוך בהרבה ממר בוש הארוך ולפיכך נועזתי והותרתי את המגבעת רכובה על ראשי כל העת, ואף כשהיינו יושבים ודנים בהוויות עולם לא משה מעל ראשי כל העת. נראה היה בעליל, כי הנשיא האמריקאי מתרשם מכך עמוקות, אף כי גם השגריר, גם הציר המדיני וגם זוטר השגרירות הזיעו והעוו בפניהם עוויות עצבניות, רחמנא ליצלן. ושעה שמר בוש אמר לי בחיוך, כי המגבעת שלי מזכירה לו את מגבעתו של אחד פפא דוק, שליטה לשעבר של מדינת האיטי, והתעניין אם אף אני עוסק במה שהם קוראים „וודו", השגריר התעלף ממש והיה צורך להבהילו להתאוששות בחדר הסמוך. רשמתי לפני כי יש לחזק את צוות השגרירות באנשים אשר היהדות קרובה להם יותר ואני מקווה כי בהתייעצות עם הרב אריה דרעי תוכלו להרכיב רשימה כזאת.

שיחותי עם מר בוש היתה פוריה ביותר, במיוחד במובן הבטחוני. הדגשתי באוזניו את התרומה האדירה שיכולה מדינתנו לתרום לארה"ב במסגרת שיתוף הפעולה האיסטרטגי בין שתי המדינות, ולהפתעתם ושמחתם של כל הנוכחים שלפתי ופרשתי את התכנית המפורטת שהוכנה על ידיכם. הנשיא ושר ההגנה התרשמו עמוקות מהתרומה האפשרית שלנו לתכנית „מלחמת הכוכבים" ובמיוחד מהעובדה כי החידושים שלנו עשויים לחסוך לאמריקאים מיליארדים. פרוייקט התל"ס (תהילים נגד טילים), שעל־פיו יתפרשו לאורך חופיה של ארה"ב ריכוזים של אברכים אומרי תהילים לשם יירוטם של טילים סובייטיים במלוי קדושה, שימחה כל־כך את מר בוש עד שהוא פרץ בצחוק ארוך של חדווה, שהופרע רק על־ידי התמוטטותו של הציר המדיני בשגרירותנו. הוספתי והצעתי למר בוש את הקללה המרשה שפותחה במעבדות ש"ס ושיש בכוחה לשבש לחלוטין את מערכות המכ"ם הסובייטיות ואף הצעה זו עוררה את בני שיחנו האמריקאים לשמחה גדולה ונדמה לי שהנשיא, אגב צחוק הדוחה שלו, קינח גם דמעות של הכרת תודה נרגשת.

לפני כן, בעת ביקורי בעצרת האומות המאוחדות הבטחתי לכל בני שיחי מבדינות הים כי אעמוד בראש החץ של פריצת דרך מדינית אשר תביא לתהליך שלום מהפכני באיזור. מתוך דבקות בעיקרי המדיניות המקובלים עלינו מקדמת דנא, הבהרתי כי לא יעלה על הדעת שממשלת ישראל תקיים שיג ושיח כל שהוא עם מרצחי אש"ף. אם יש גורם פלשתיני שאנו מוכנים לדבר איתו, הרי זה ארגון ה„חמאס", אשר בו אנו רואים שותף נאמן למשא־ומתן רציני, אשר יכולה להיות לנו עימו שפה משותפת בתחומים רבים. באופן מיוחד התעודדתי מפגישתי החשאית עם שגריר איראן באו"ם, אשר הבטיח לי שממשלתו רואה בי תופעה חשובה ומרעננת ותעשה הכל כדי לקשר בינ־ לבין אחינו המוסלמים.

מכל הדברים האלה בוודאי אתם למדים, כבוד מעלת תורתכם, כי יש שכר לפעולתנו ועוד נעשה לנו שם בגויים ונרבה שלום בעולם. אכן נעשה לנו נס וימות המשיח קרבים, שהרי מי היה מאמין, כי נזכה לקבל את ראשות הממשלה בישראל? שנים אוחזין בטלית – זה אמר כולה שלי וזה אמר כולה שלי – עד שבא השלישי ולקח את הכל. ימים קשים היו ימי המשא־ומתן והיו בהם אף חזיונות קשים ואף משפילים. אני זוכר למשל כיצד בכל פעם שהיה יוסי ביילין נכנס אלי הוא היה הולך על ארבע כשפניו צמודים אל השטיח. הוא אמנם הסביר זאת לאחרים בכך שהוא מחפש את עדשות המגע שלו שנשמטו מעיניו מכיוון שעדיין אינו מורגל בהן, אבל האמת היתה אחרת. גם העובדה שאריק שרון הוציא את מיטת השדה שלו שכה הבטיח בזמנו לישון במשרד ההקלאות והעמיד אותה במסדרון ביתו של הרב שך, כדי להמתין לו יומם ולילה עד שיתרצה לראותו, היתה מאלפת. ימים מתוחים היו אותם ימים ואף היו רגעים בהם היינו סבורים כי הכל אבד, בעיקר לאחר שחטיבה של טנקי מצוות של חב"ד הקיפה את ביתו של הרב עובדיה יוסף, אולם טקס פולסא דנורא, שערכו ששה רבנים לאור הלבנה, פורר את הכוח העוין ואף הכניס תבונה בלב ראשי הגושים הגדולים, לבוא ולהציע לנו להנהיג את האומה.

ומכיוון שנתגדלנו ועלינו לשלטון, יכולים היינו כבר להפסיק מלדבר דברי נועם ולעשות מעשים. מיד קמנו והענקנו סנקציות פליליות לעבירות על חוקי הדת השלכנו רבים אל הכלא. נכון שאין גוזרים על הציבור גזירה שאינו יכול לעמוד בה, אך אם אינו יכול לעמוד – שיישב. אבל לא רק בתוקף, אף בדרכי נועם הילכנו – גייסנו את המכון לבטיחות ולגהות למבצע מיוחד ועד היום כבר נבדקו ותוקנו למעלה ממחצית המזוזות במדינה ועוד היד נטויה, כדי להרבות חיים ושלום בישראל. בביקורי כאן בארה"ב נתבדר לי, כי בתקופה הקצרה שחלפה מאז הקמת הממשלה ירדו לכאן כבר כמעט 50,000 פרופסורים, המאמינים כי נולדנו לקופים. אכן ברוך שפטרנו. את הנותרים ביקרתי לפני צאתי לביקורי, באוניברסיטה העברית־בירושלים, אשר־יעדה למשכנה החדש בשני צריפים שבדיים במבשרת ציון והיא נתונה תחת שלטונה התקיף של הרקטורית החדשה הגברת נחמה שאקי, שהיא בהולס אשה ספרדיה המנשקת ספר תורה. הם תחת משטר, ברוך השם, ולא יעשו בעיות.

נכון שעדיין נשמעות רטינות פה ושם מצד אחינו החילוניים תועי הדרך, אולם לאט לאט, באורך רוח, נוכל להם עד שתמלא הארץ תורה כמים לים מכסים. נכון שמפעם לפעם מוחים מר פרס ומר שמיר על צעד זה או אחר ואף חבריהם, לא ראו בעין יפה את החובה לחבוש כיסוי ראש בעת ישיבות הממשלה, אולם כל־כך נטע אלוהים פחד בלבם, פן נטה אנו את חסדינו לגוש זה או אחר, עד שהם בולעים הכל ומשלימים ומקבלים עליהם עול מלכות שמים, אם לא בלב שלם, לפחות מכורח המציאות, ובסופו של דבר אף הם יכירו במלכות שמים ובא לציון גואל.

ועל זה באתי על החתום כאן, בארץ ניכר, ודמעתי בוכרי את ציון וירושלים התכיבות והיקרות,

אנכי הקטן באלפי ישראל.

ראש הממשלה הרב יצחק פרץ

הצעירים הפתיעו / יורם פרי

הנס והבוץ

אם מפלגות השמאל ידעו לקרוא את המפה החדשה ולנצל את המומנטום שנוצר, עשוי העתיד, שהיה האוייב הגדול של מחנה השלום ותנועת העבודה, להיות שוב ידיד סימפטי

ערב הבחירות נשאל אחד הסוקרים היותר הנונים מה יהיו תוצאותיהן. „כמו קפה", הוא השיב. למראה התמהון שהתפשט על פני השואל הסביר מיד: „או שיהיה בוץ או שיהיה נס".

את הבוץ תספנו כבר בשבוע שעבר. השבוע מתברר שהיה גם נס. אלא שאף אחד לא שם אליו לב. אפילו „דבר" נכשל בעניין, כשביום ד' השבוע פרסם ידיעה קטנה וכותרתה: „יותר ממחצית החיילים הצביעו לימין". ובכן הסיפור היה ראוי לכותרת אחרת לחלוטין, כותרת שהיתה מכניסה אותו הישר למדור „חדשות טובות". בחירות 1988 היו מהפך הסטורי. לראשונה מזה 15 שנה נבלמה התופעה שהיתה מקור הכוח העיקרי של הליכוד. בפעם הראשונה מאז ראשית שנות ה־70 החלו צעירים בהמוניהם לעזוב את גוש הימין ולעבור לשמאל. התחושה של הימין הישראלי שהשעון הביולוגי משחק רק לטובתם, שוב אין לה על מה לסמוך.

מה שובה לתשומת הלב העיקרית בבחירות, וכמובן בצדק, היה המהפך החרדי. אבל גם הצבעת של הצעירים היא סיפור שכדאי היה להפנות אליו תשומת לב.

הנה טבלת ההצבעה בעד המפלגות השונות בצבא. (בסוגריים הצבעה בבחירות לפני ארבע שנים):

ההצבעה בצבא בבחירות

	1988	ב־1984
מערך –	29.0	(31)
מפ"ם –	2.3	(–)
רצ –	6.5	(3.3)
שינוי –	2.2	(4.1)
צומת –	4.8	(–)
ליכוד –	35.1	(36.7)
תחיה –	8.9	(10.8)
מולדת –	2.0	(כך: 2.4)
מפד"ל –	2.3	(1.5)
אגו"י –	1.6	(0.2)
ש"ס –	4.7	(1.3)

נכון אמנם שהליכוד קיבל בצבא יותר קולות מאשר המערך עם מפ"ם – 3.8 אחוזים. אבל זה הפרש קטן יותר מזה שהיה בבחירות הקודמות. נכון גם, שגוש הימין כולו קיבל 51.8 אחוז מהקולות, אבל כגוש הוא ירד לעומת מה שהיה לו בבחירות הקודמות. גוש השמאל כולו והמערך בתוך כך עלו. העליה הזו בולטת במיוחד כשמשווים את הממוצע הארצי הכולל עם הנתונים של הצבא. בעוד שהשמאל הציוני קיבל בממוצע ארצי רק 38.5 אחוזים, בצבא הוא הגיע ל־40.1 אחוזים. רחוקא אצל הצעירים היו שיעורי התמיכה בשמאל גבוהים.

נתוני הקלפי בצבא מחזקים תוצאה דומה שנתקבלה בסקר דעת קהל שנערך ימים ספורים לפני הבחירות. בערב עיון על תוצאות הבחירות, שנערך השבוע באוניברסיטת תל־אביב, סיפר פרופ' אשר אריאן, כי ימים ספורים לפני הבחירות מצא, שהמצביעים הראשונים התפלגו בין הימין והשמאל כמעט שווה בשווה, עם יתרון קל לראשונים.

מדוע כה מפתיעות תוצאות אלה של סקר־ערב־הבחירות ושל ניתוח ההצבעה עצמה בצבא? המהפך ההיסטורי שהביא לירידת מפלגת העבודה ולעליה של הליכוד נבע, זו כבר אמת שחוקה, מנטישה של שני ציבורים את מחנה המערך: המזרחיים והצעירים. תהליך הנטישה של הצעירים החל בראשית שנות ה־70. על כל שני צעירים שהצביעו מערך ב־69' הצביע רק אחד ליכוד. ב־73', על כל צעיר אחד שתמך במערך הצביע אחד ליכוד. ואילו ב־77' הצביעו שניים לליכוד על כל מצביע אחד למערך. יחס זה של 2:1 נמשך גם בבחירות של 81', ונדמה היה שיימשך גם הפעם. והנה – סטופ. התופעה נבלמה. צעירים המצביעים בפעם הראשונה החלו לנוע שמאלה.

אמנם נכון שרוב המצטרפים לשבט העדיפו את השמאל, רצ ומפ"ם, ולא את המערך. אולם מבחינת הגושים אין זה משנה. האמונה שנטיית הצעירים בישראל ימינה היא נתונה וקבועה כמו תופעת טבע היא אמונה חסרת בסיס.

קשה לדעת מה הביא לכך. אולי זו האינתיפאדה. אולי בכל זאת היה כח משיכה למועמדים הצעירים לכנסת ברשימת המערך, כמו גם לפנים הצעירות והחדשות של רצ ומפ"ם. אפשר שמה שהשפיע הוא העובדה, שהליכוד שוב אינו מפלגה מהפכנית, והוא נתפש כממסד לא פחות מן המערך. סוף־סוף הצעירים שהצביעו השנה בפעם הראשונה אינם זוכרים את שלטון מפא"י הישנה. אלה חגגו את הבר־מצווה שלהם תחת שלטונם של בגין ושמיר ושרון.

כדאי, בעתיד הקרוב, לבדוק מחדש ובאופן מעמיק, את עמדות הצעירים כלפי המפלגות. אמנם ידענו, כי צעירים נוטים להצביע בשיעור גבוה יותר, לעומת המבוגרים, בעד מפלגות קיצוניות. משום כך קיבלו רצ, מפ"ם ושינוי שיעור גבוה יותר מזה שקיבלו בקרב האוכלוסיה כולה. וכך גם בקוטב הימני. התחיה למשל קיבלה בצבא 8.9 אחוזים, ואילו בממוצע הארצי 3.1 אחוזים בלבד. אבל ההפתעה היא שהחלוקה בין שני חלקי המפה הפוליטית השתנתה עתה, ולמעט המפלגות הדתיות היא כמעט מאוזנת. עבוד ימי ה־60:40.

אם מפלגות השמאל ידעו לקרוא את המפה החדשה ולנצל את המומנטום שנוצר, עשוי העתיד, שהיה האוייב הגדול של מחנה השלום ותנועת העבודה, להיות שוב ידיד סימפטי.

עד כאן צד הנס. אך גם בצד הבוץ נתבררו השבוע נתונים חדשים. אלה מתייחסים לעמדותיהם של מצביעי הימין בקרב תושבי עיירות הפיתוח. באותו יום עיון בתל־אביב סיפר ד"ר יואב פלד על מחקר הימין שהוא עורך. מה שהתברר לו הוא, שכהנא האיש ומפלגתו אמנם ירדו מן הבמה הפוליטית, אולם הכהניזם חי ופורח. ואיפה אפשר למצוא אותו? בקרב מצביעי המפלגות הדתיות.

פלד בדק את עמדותיהם של המצביעים בשורה של נושאים, כשהמוקד הוא יחסם לערבים. הנשאלים התבקשו להשיב האם הם מוכנים לחיות בעיר אחת עם ערבים, בשכונה אחת, או בבית אחד, לעבוד באותו מקום עבודה וכו'. כמובן שנשאלו שאלות על טרנספר וכן על המדיניות הרצויה כלפי ערביי השטחים ושאר נושאים באותו ענין. מה שמציין את הכהניסטים לעומת שאר מפלגות הימין אינו היחס כלפי ערביי השטחים, טען ד"ר פלד, אלא היחס השלילי הקיצוני כלפי ערביי ישראל.

והנה, כאשר נבדקו עמדות תומכי המפלגות השונות כלפי ערביי ישראל – האינדקס לכהניזם – נמצא כי הקרובים ביותר לכהנא אינם תומכי המפלגות הנחשבות לקיצוניות מבחינה פוליטית, כמו התחיה. לאלה יש יחס ברור לגבי בעיית השטחים והפלשתינאים, אולם הם מתונים יותר, דמוקרטיים יותר, אפילו הומניים יותר כלפי ערביי ישראל. אגב, לא במקרה תומכי מפלגה זו נוטים להיות בעלי השכלה גבוהה יותר. מי שהכי דומה והכי קרוב לעמדות של כהנא הם המצביעים הדתיים דווקא.

מסקנתו של פלד בלתי נמנעת. חיסול הכהניזם קיצץ את קצה הקרחון הבולט על פני המים. אבל רובו של הקרחון קיים ונשאר מתחת לפני המים. אלא שעתה יהיה קצת יותר קשה לאתר אותו. מי שמבהל מהתחזקות ש"ס, אגו"י, ושאר המפלגות החרדיות, על רקע העוינתי שלהם, ובעיקר על רקע הקיצוניות הדתית, מוטב שיבין כי לתומכי מפלגות אלה יש גם עמדות בנושאים מדיניים פוליטיים. אלה הן עמדותיו של האיש בעל האגרוף.

לא מרגיזים קולות צפים / שי פלדמן

7 הסברים ל־2 תבוסות

דוקאקיס ניסה להכחיש את היותו ליבראל, פרס מנסה לטשטש את העובדה שאין מנוס מנסיגה. הטשטוש והמבוכה יוצרים דימוי לפיו אין למועמדים די בטחון עצמי בעמדתם

בהפרש של מעט יותר משבוע נחלו מפלגת העבודה והמפלגה הדמוקרטית בארצות הברית כשלון בנסיונן להביס את יריביהן מימין. ביסוד שתי התבוסות סיבות דומות, ואלה נעוצות באורח בו בחרו העומדים בראש שתי המפלגות לנהל את מסע הבחירות השנה. חלק מהשגיאות שנעשו מצויות במישור האסטרטגי ואילו חלקן האחר במישור הטקטי.

כשלון ראשון נעוץ בכך ששתי המפלגות נמנעו מפיתוח אסטרטגיה התקפית למערכת הבחירות. מפלגת העבודה והמפלגה הדמוקרטית נמנעו מקביעת נקודות התורפה של יריביהן ומפיתוח טקטיקות, שתאפשרנה תקיפת נקודות תורפה אלה ללא לאות. מבלי אסטרטגיה התקפית נכשלו שתי המפלגות בהכתבת סדר היום למערכת הבחירות והותירו את היוזמה בידי יריביהן. כך תמרנו עצמם הדמוקרטים ומפלגת העבודה לעמדת התגוננות מתמדת, כאשר הכדור נמצא לעולם בחלק שלהן של המגרש. במערכות בחירות כמו גם במלחמה ובכדורגל אין כל אפשרות לנצח במערכה מבלי שהקרב יועבר לשטח האויב.

כשלון שני נחלו ראשי המפלגות, שמעון פרס ומייקל דוקאקיס, בנסיונם לשכנע את ציבור הבוחרים, כי הכרעות כבדות עומדות על הפרק וכי יש לקבל החלטות קשות כדי למנוע מציאות עגומה יותר בעתיד. בשנת 1988 לא חש האמריקאי הממוצע בהיבטים מוחשים כלשהם של מציאות כלכלית קשה, כגון אבטלה או אינפלציה גבוהה. נתוניה המדאיגים של כלכלת ארצות־הברית כיום – הגרעון התקציבי הטופח והגרעון המסחרי הענק – אינם בתחומים אותם חש האזרח האמריקאי בחיי היום־יום. כתוצאה מכך נכשל דוקאקיס לחלוטין בנסיונו לשכנע את ציבור הבוחרים, כי ללא מדיניות כלכלית אחרת יתורגמו הגרעונות התקציביים והמסחריים בסופו של דבר לאבטלה ולאינפלציה מהן יסבול כל אזרח ואזרח.

באורח דומה, האינתיפאדה, לשמחתנו ובניגוד למלחמת יום הכיפורים ולמלחמת לבנון, אינה מסכנת את הישראלי הממוצע ואינה כרוכה מבחינתו במחיר גבוה. המסר אותו ניסה שמעון פרס להעביר, לפיו משחית שלטוננו הנמשך ביהודה, שומרון ועזה את אופיה היהודי־דמוקרטי של מדינת ישראל, אף הוא לא היה מוחשי דיו כדי שינוי העדפותיו של הבוחר.

זאת ועוד, למרות פעלוליו קרב המאסף בהשתתפות המלך חוסיין והנשיא מובארק, נכשל פרס בנסיונו לשכנע את הבוחר הישראלי, כי קיים כיום שותף ערבי עימו ניתן לעשות שלום בתנאים מתקבלים על הדעת. מכאן, אין תימה בכך שכה רבים מאזרחי ישראל לא השתכנעו, כי הכרעה אמיתית אכן עומדת על הפרק.

כשלון שלישי נחלו דוקאקיס ופרס בנסיונם להגדיר את מיקום מפלגתם בקשת המדינית. בעוד שמיקום הליכוד והמפלגה הרפובליקאית ברור וסובב סביב כמה מסרים פשוטים ושליליים, לא הפגינו מנהיגי הדמוקרטים והעבודה כושר דומה באשר למסריהם החיוביים. בעוד כוחות כה נוגדים כלויד בנטסן וג'סי ג'קסון שותפים עימו בפועל בצמרת המירוץ לבחירות, התקשה דוקאקיס להגדיר במדויק את מיקום תנועתו במפה הפוליטית.

באורח דומה, הרי שבנושא המרכזי בו התמקדה תנועת העבודה בבחירות שחלפו – יחסינו עם סביבתנו הערבית, למלחמה או לשלום – מעולם לא הובהר אם עמדת התנועה היא כעמדת שמעון פרס, בו רואים ערבים רבים שותף אפשרי למשא ומתן, או כעמדת יצחק רבין, נשוא עוינותם של הערבים ואהדתם של רבים ממצביעי הליכוד.

כשלון רביעי נעוץ היה בהעדר נכונתם של פרס ודוקאקיס להבהיר לאשורו את מרשמם לפתרון הבעיה המרכזית העומדת לדעתם על הפרק. גישתם של הליכוד והריפובליקאים לבעיות אלה באה לידי ביטוי בהתעלמות כמעט מוחלטת מקיומן. כך התכחשו הריפובליקאים להשלכות ארוכות הטווח הנוגדות לגרעונות התקציביים והמסחריים שיצר ממשל רייגן במהלך שנות כהונתו. כך גם מתעלם הליכוד באורח עיקבי מהתוצאות ההמורות של שלטונה הנמשך של ישראל ביו"ש ועזה.

ואולם בבואם לטפל בבעיות אלה, חששו פרס ודוקאקיס לפרוש בבירור את המשמעויות הנובעות ממרשמיהם בשל חרדתם מגזר דינו השלילי של הבוחר. כך אירע, שבשתי מערכות הבחירות נאסרה הזכרתם של מרשמים מסוימים: העלאת מיסים בארה"ב ונסיגה לגבולות 1967 בישראל. כך נמנעו מנהיגי שתי המפלגות – הדמוקרטים והעבודה – מלהודות, כי בעיות

(המשך בעמוד 16)

ראיון עם מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ עוזי ברעם / יקיר צור

בכל זאת אופוזיציה

אני מעריך שאילו היינו מרכיבים ממשלה, הייתי מקבל תפקיד אחר. בשלב זה אני נשאר כאן עד סוף הקדנציה. את תהליך הדמוקרטיזציה צריך להרחיב גם לקראת הבחירות הקרובות להסתדרות

– בליל הבחירות אמרת: „אם אלו הן התוצאות, אנחנו הולכים לאופוזיציה", ובכל זאת נמשך עדיין המשא-ומתן עם המפלגות החרדיות. האם תוצאות הבחירות אכן מחייבות הליכה לאופוזיציה?

תוצאות הבחירות לא הפתיעו אותי. אני חזיתי תוצאה של 39 למערך, 40 לליכוד. הפתיעה אותי חלוקת המנדטים בין המפלגות הקטנות. האמנתי שהגוש מערך, רצ, מפ"ם ושינוי יקבלו שניים-שלושה מנדטים יותר ותיווצר אפשרות ליצירת גוש חוסם. הייתי בטוח שאם בפני המפלגות הדתיות תעמוד ברירה חתוכה – מערך או ליכוד – הם ילכו עם הליכוד. לכן חשבתי, מהרגע הראשון, שהחיזור אחר המפלגות הדתיות הוא מיותר. לא התנגדתי למשא-ומתן עם הדתיים אבל לא האמנתי בו ולכן לא השתתפתי בו. למרות שעד רגע זה המצב לא ברור, אני עדיין לא מאמין באפשרות של קואליציה מצומצמת שלנו עם הדתיים.

– אם כך מדוע להמשיך במשא-ומתן ולהגדיל את כושר המיקוח של המפלגות הדתיות?

מכיוון שיש גם טענה אחרת, האומרת שמפלגה שקיבלה 39 מנדטים מול 40 לא צריכה לוותר מראש והיא צריכה לשאוף להקים קואליציה, במיוחד שאם תקום קואליציה בין המערך והדתיים, יתכן שאפשר יהיה לקדם את תהליך השלום. גם אני אומר שצריך לעשות הכל כדי לקדם את תהליך השלום. אבל במצב הנתון, כאשר המפד"ל, שנעשתה מפלגה דתית לאומנית ואגודת ישראל, בהשפעת הרבי מלובביץ', הולכות שתיהן עם הליכוד, הרי שעל אף הציווי של הרב שך ללכת עם המערך, אינני מאמין, שש"ס עם הרכב בוחריה ורבניה תכריע בסופו של דבר לטובתנו.

– במקרה של כשלון המשא-ומתן עם המפלגות הדתיות, נשארות שתי אלטרנטיבות: שותפות בקואליציה עם הליכוד, בתנאים שלו, או הליכה לאופוזיציה. מה עדיף מבחינתה של מפלגת העבודה?

במצב הנוכחי עדיף ללכת לאופוזיציה. בחירה זו מאפשרת לא לטשטש את דמותה של מפלגת העבודה ואת המאבק על השלום. המבנה של הממשלה האלטרנטיבית, ליכוד פלוס חרדים, טומן בחובו את זרע הכשלון. למפלגת העבודה יש בעייה קשה מאוד מבחינה ציבורית. חלק גדול מהציבור מאמין שאנחנו מטרידים את מנוחתו. הוא מאמין שאפשר לספח את השטחים ולהחזיק בהם ולדכא את הערבים עד עפר, לחדש את היחסים עם ברה"מ ולקבל עזרה כלכלית מארה"ב וגם לשפר את רמת החיים של הפרט. אם כל הדברים האלה הם אפשריים בעת ובעונה אחת, ובא שמעון פרס ובאים אחרים ומטרידים את האדם ממנוחתו ואומרים: „צריך שלום". למה שלום? מה רע עכשיו? אתה מדבר עם בן-אדם והוא אומר: „תגיד מה רע כל-כך. הכל מסתדר. יש קצת הרוגים, יש קצת בעיות, אבל תמיד היו בעיות". עד שהעובדות לא יטפחו על פניהם של המצביעים הם יראו שיש תשלום כלכלי ופוליטי כבד לעמדות אלו, הם לא ישנו את עמדתם.

במפלגת העבודה יש הטוענים שמתוך אחריות כלפי המדינה, עלינו להצטרף לקואליציה כדי למנוע התדרדרות אפשרית. אני שולל עמדה זו, בעיקר בגלל שבממשלה כזאת לא נהיה כוח עיקרי לממשלה, אלא כוח נלווה. מפלגה שהרקורד שלה יהיה רצוף בצעדי בלימה, בלי שתיזום דבר, לא תוכל להחזיר

אליה את הכוח והאמון. אלו יבואו באמצעות ביצוע מדיניות או באמצעות אופוזיציה חזקה.

– משמעותה של הליכה לאופוזיציה היא, בין היתר, הפקרת השליטה הכלכלית בידי הליכוד. לאור המשברים בהתיישבות, בחברת העובדים וב„כור", האם אין בכך סיכון העלול לפגוע במפלגת העבודה?

זה שיקול שצריך להילקח בחשבון, אבל אני מוכן להעיד ולומר שאינני בטוח היכן תהיה השפעתנו יותר גדולה – בממשלה או באופוזיציה. ארבע שנים היינו בשלטון, עם ראש ממשלה ועם ממלא-מקום ראש הממשלה ולמרות זאת לא נחסכו מאיתנו כל מוראותיה של החוויה הזאת: המשבר בקיבוצים, המשבר במושבים, המשבר בחברת העובדים, המשבר ב„כור", ירידה בהקצבה לקופת החולים. יש למדינה גם כמה תוכות שמהן שום ממשלה לא תוכל להתעלם. „כור", למשל, איננה איזה סניף של מפלגת העבודה, אלא חלק גדול מהייצור והיצוא בארץ. או כאשר מדובר בקופת חולים, אין מדובר בסתם מפעל של מפלגת העבודה, אלא במפעל הבריאות הגדול ביותר בארץ. נכון שבאופוזיציה יש סיכון מסויים, אבל לפי דעתי אנחנו מוכרחים לקחת את הסיכון הזה.

– אחת התקוות הגדולות של מפלגת העבודה היתה הצגת החדש של המועמדים לכנסת. בסופו של דבר התברר כי מלבד עמיר פרץ, שהביא לשינוי משמעותי בשדרות, שאר המועמדים החדשים לא הביאו עימם את אזורי הבחירה שלהם. כיצד אתה מסביר זאת?

אני לא מסביר זאת, אף פעם לא חשבתי שזה יהיה אחרת. אלי דיין ועמיר פרץ ואולי גם אלי בן מנחם, מוגדרים כקשר עם איזשהו איזור. אף אחד לא אומר על אברהם בורג שהוא קשור לירושלים או יוסי ביילין קשור לתל-אביב או מיכה גולדמן קשור לכפר תבור. הערכה שלי היתה וגם כיום, שאלי דיין צריך להביא קולות לא רק מאשקלון, אלא גם מתל-אביב. יש כאן איזה דיוקן ושינוי בהרכבה של המפלגה, שצריך להביא למפלגה עדיפות. אני מאמין בכל לבי שאם הם לא היו, היה הרבה יותר גרוע.

אנחנו בחרנו סיעה חדשה לכנסת שדרכה תיבנה הנהגה חדשה למפלגה. את התוצאות של

(המשך בעמ' 16)

בד"צ במקום בג"צ / טובה צימוקי

סוזן מילר, ויליאם נקש ויצחק פרץ

במו"מ הקואליציוני מבקשים הדתיים להשיג רק תיקוני חוק. אבל בהמשך ידרשו יותר. תהליך השלטת חוקי ההלכה בעיצומו

הפאניקה עם היוודע תוצאות הבחירות ועליית כוחה של היהדות החרדית מצאה לה אחיזה גם בחשש לגורלו של שלטון החוק. לחשש זה נלווים תהליכים, שהחלו להתרחש בשנים האחרונות ושהבליטו את נטייתם הגוברת של חוגים חרדיים בכיוון השלטת חוקי הלכה. בשל חולשת המבנה הקואליציוני של ישראל ומתוך חישובים פוליטיים עתידיים מצאו נטיות קיצוניות אלו לא אחת אוזן קשבת גם בקרב גורמים מרכזיים בשלטון. המו"מ הקואליציוני הנוכחי, שבמסגרתו הכריזו המפלגות הדתיות על כוונתן להביא סוף סוף למימוש דרישותיהן הנושנות, הפך את החששות מוחשיים יותר.

די להיזכר בכמה דוגמאות מבין רבות שהתרחשו בשנים האחרונות. התייצבותו של הממסד החרדי והדתי בפני כל נסיון להעביר לצרפת את הרוצח ויליאם נקש לשם ריצוי עונשו. לא רק הרבנים הראשיים קיבלו החלטות נגד ההסגרה, ששמו ללעג וקלס את החלטות הממסד המשפטי של המדינה, אלא שבית הדין הרבני גויס אף הוא כדי לסייע שנקש לא יוסגר. מטבען של מניפולציות כאלה הן גוררות עימן גם גורמים חלשים במערכת. וכך גם שר המשפטים אברהם שריר, האיש שאמור היה לייצג את שלטון החוק במדינה נאורה, התנגד לאורך זמן להסגרת נקש ותירץ זאת בכך שנקש הוא קודם כל יהודי. שריר הובל באף על ידי השר יצחק פרץ מש"ס והרב חיים דרוקמן ממצ"ד בנסיונות שניים אלו להידבר עם ממשלת צרפת במגמה להסב את רוע הגזירה. היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש היה אף הוא קורבן ללחשים וקללות של הממסד החרדי. הוא מצא ליד מיטת רעייתו שהוטלמה מחולה קשה בבית החולים פתק ובו כלולות כמה קללות במקרה ש„יחבל" במאמצים להשארת נקש בישראל.

מקרה אחר הוא המקרה של סוזן מילר. לאחר שהרכב בג"צ קבע את כשרות גיורה חתמו עשרות דיינים על עצומה, שקראה שלא להכיר בפסיקה. שר הדתות זבולון המר מיהר להגן על הדיינים ורק בלחץ בג"צ מיהר „לנזוף" בהם. נזיפה זו כונתה בפי המשנה לנשיא בית המשפט העליון דאז, מרים בן-פורת „נזיפה בכפפות של משי". גם היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, שבוי כולו בקסמו של הממסד הדתי, לא נקט שום צעד ממשי ואיומו מינואר אשתקד לנקוט אמצעים נגד מוחתמי עצומת הדיינים הרב גדליה אקסלרוד לא מומש. כצפוי הצדיק חריש לסגור את התיק בנימוק של „חוסר ענין ציבורי".

המחתרת היהודית, שהגרעין הקשה של אנשיה הכריז בפירוש על שאיפתו להגיע ברבות הימים להגשמתה של מדינת הלכה, זכתה אף היא ללגיטימציה גוברת, שהגיעה לשיא במסע חנינות שערורייתי של נשיא המדינה חיים הרצוג. הגרעין הקשה של המחתרת לא הסתיר מעולם את כוונתו להגיע בסופו של דבר לכינונה של מדינת הלכה. המדינה היהודית עבור קבוצה זו מהווה רק אמצעי בדרך לכינון מדינת הלכה. אנשי המחתרת אף השתמשו בתורת הנסתר כדי להצדיק את כוונתם לפוצץ את כיפת הסלע במטרה להחיש את בוא המשיח. השר אריאל שרון, שהתמיד לקשור קשרים ענפים עם הממסד החרדי מחשוביו הוא, תמך בשנה שעברה בהסדרי בד"צ, שהחמיר בכל הנוגע לשנת השמיטה.

כאמור אלו הן רק דוגמאות הנובעות בשל ההקצנה הדתית ורצון הסיעות החרדיות, הגוררות את הסיעות הדתיות, להפר את הסטטוס קוו הדתי. בשל אי הפרדת הדת מהמדינה בישראל, האיזון העדין, המכונה הסטטוס קוו, נתון בתנודות מתמידות. עד כה, מאז שכונן הסטטוס קוו עם הקמת המדינה, היו המסגרת וכללי המשחק ברורים. כשכונן הסטטוס קוו היתה כוונה לתת ביטוי הולם וחוקי לרשויות דתיות בתוך מסגרת המדינה על מנת שיגשימו צרכים דתיים. אולם היה ברור שמקור הסמכות הוא רשויותיה הדמוקרטיות של המדינה ואין בלתן. סייעו לכך גם המפלגות הדתיות לאומיות שסברו כי בין מדינת ישראל לבין ההלכה חייב לשרור דו-קיום. מפלגות כמו „אגודת ישראל" שאפו מאז ומתמיד להיות לפי חוקי ההלכה בלבד, אף אומצו על ידי המפלגות הדתיות לאומיות. בתי הדין הרבניים הורשו לטפל בענייני גירושין ונישואין, אך מבחינת התכנים היה ברור, שבתי דין אלו צריכים לפסוק בהתאם לחוק החילוני ולהלכה אין מעמד אולטימטיבי. כך, למשל, נכפה חוק שוויון זכות האשה על בית הדין הרבני ונבואו לגזור על אשה חלוקת רכוש עם גירושיה, אסור היה לבית הדין לסטות מהדין החילוני לענייני חלוקת רכוש. אלא אם כן היה ברצון שני בני הזוג להחיל לצורך זה את דיני ההלכה. רק בשנים האחרונות גררו המפלגות החרדיות כדוגמת ש"ס והאגודה את המפלגות הדתיות לאומיות בכיוון של התחרדות. הכנסת הבד"צ בשנים האחרונות כסמן המרכזי בענייני כשרות היא אות לכך.

משפטנים מציינים, כי חוק השבות למשל, כשנחקק, נוסח מתוך כוונה ומטרה שמדינת ישראל תהיה מדינה שתיבנה על עליה. מדינת ישראל תהיה מדינה לא רק של העם היושב בה אלא גם מדינתם של יהודי חו"ל וצריך ללכת על מכנה משותף כדי שתמשוך יהודים לחיות בה או שיהודי הגולה ישמרו על זיקה אליה. משפטנים, הבקיאים בחקיקת חוק השבות, אומרים, כי זה הוגדר על ידי בית המשפט כחוק חילוני, שמטרתו חילונית והפרשנות לחוק היא לפי מטרתו. המשפטנים טוענים, כי ההגדרה הדתית לחוק כבר הוכנסה בעצם ההגדרה של מיהו יהודי. עכשיו הסכנה היא שהחרדים – ולא רק הם – רוצים להכניס את ההגדרה בחוק המקובלת על חוגי האורתודוכסיה.

כאמור, הזעזוע הראשון מתוצאות הבחירות בשבוע שעבר לווה במערכת בריזות מקבריות על השמעותו של הציבור החילוני בלחץ הסידור הדתי. משפטנים סבורים, כי בטווח הקרוב וכל עוד לא יהיה לציבור החרדי ותומכיו רוב אין לצפות לשינוי מהותי בסטטוס קוו אלא מיצוי יסודי ותכליתי שלו. כמו למשל השלמת חקיקת חוק ההפלות ושמירה עליו, הכבדת חוק עבודה ומנוחה בכדי לסגור פרצות במקומות עבודה ממלכתיים, חקיקת חוק הארכיאולוגיה, קבלת חוקים האוסרים על נתיחת מתים. אך הבעייתיות שבמתח בין חוק ומינהג הנהוגים במדינה הדמוקרטית לבין מגמות התחרדות יכולה להתבטא לאו דווקא במוקדים של תיקוני חוק. היא יכולה להתבטא גם במאבק על עמדות כוח כדי להביא לידי ביטוי השקפת עולם, שמקורה בהלכה, כמו למשל, התנגדות לכונן ממשלה בה תשב אשה. כל זאת בלי לדבר על סחיטת כספים רבים כדי להעמיק ולהרחיב את החינוך החרדי ואת הדאגה למשפחה החרדית כהשקעה לטווח רחוק.

בטווח הקצר טוענים משפטנים, שהמפלגות הדתיות תקדמנה את הצעת החוק שלהן רק עד גבול מסוים. אותו הגבול שיציבו להן המפלגות החילוניות והציוניות. מקור הסמכות לחוקים ימשיך להיות הכנסת ולא ההלכה. עובדה היא שגם במו"מ הקואליציוני הולכים הדתיים רק בדרך של נסיון להשגת תיקוני חוק. אבל מי שבוחנים את התהליכים, הפוקדים את החברה הישראלית בשנים האחרונות, טוענים, כי המגמות המסתמנות היום מראות, כי בסופו של דבר ההתמודדות האמיתית תהיה בין מגמות של מדינת לאום דמוקרטית בישראל לבין העולם הפונדמנטליסטי, אטאביסטי החרדי האנטי מדינתי.

הימור טראגי / חגי אשד

שנת 2000 כבר מאחורינו

ההחלטה ההיסטורית של בן גוריון על עליה המונית לישראל היתה הכרעה ציונית שהביאה לתוצאות אנטי-ציוניות

בבחירות 1988 נחלה דרך השלום תבוסה בישראל ובמזה"ת, זו האמת המצערת. אי אפשר להעלים אותה ואין טעם להתכחש לה. היו סיבות רבות לכשלון דרך השלום. המלך חוסיין לא היה שותף מלא בדרך זאת. גם האמריקאים היססו, או פסחו על שתי הסעיפים. המצרים, שהיו שותפים לדרך, גם הם לא עשו את המוטל עליהם. הליכוד התנגד. וגם חברי מפלגת העבודה לא נרתמו במידה מספקת.

מכל השותפים לדרך השלום, שמעון פרס היה העקבי ביותר והנאמן ביותר בהליכתו ובנכונותו לסכן את עתידו הפוליטי והאישי למען השלום. עוד ייכתבו סיפורים, ואולי גם מחזות, על הטרגדיה של החמצת ההזדמנות לשלום. וזה העיקר, לא מה חשבו ומה אמרו גאווה ארד ופעילים אחרים של „חג לשילוב" ועל מה יאמר פלוני-אלמוני בליכוד. אי אפשר להתכחש לכך, שזהו רק אדם אחד, שהטרגדיה של כשלון המאמץ לשלום במזה"ת, היתה גם הטרגדיה האישית שלו. היתה זאת התמזגות מלאה של האדם עם התפקיד, עם המצב, עם הנכונות לשלם את כל המחיר האישי של כשלון דרך השלום.

אם ההזדמנות זאת תחזור על עצמה בעתיד הנראה לעין, זה יהיה לא במעט בגלל נכונותו של שמעון פרס להזדהות עם התפקיד, שהוא נטל על עצמו במלואו לעשות הכל למען השלום.

ההזדמנות עדיין קיימת, הדרך עדיין סלולה, בעיקר, קיים הצורך לא להתייאש ולא לחדול ממאמצי השלום. כדאי לזכור: זה לא היה הימור בבורסה. זה לא היה הימור הרפתקני על הצלחה אישית כזאת או אחרת. זה היה הימור למען השלום.

מי שרוצה לשפוט את שמעון פרס עכשיו, צריך לשפוט את מטרת ההימור שלו ואת מלוא נכונותו לפעול למענה. מטרה נשגבה. הימור טראגי. מחיר כבד מאוד. מי שמתעלם מההיבטים הללו, מעיד על קוצר ראות בשיפוט פוליטי ומוסרי מצידו. זה לא היה הימור של רווח והפסד. זה היה הימור למען פתיחת פרק חדש בתולדות האזור הדווי בדמים של קורבנות, שלא היו מוכנים ליטול על עצמם את ההימור ההרואי ששמעון פרס נטל על עצמו.

זו שעת מבחן גם לידידיו הפוליטיים של פרס בארץ, באזור ובעולם. האם הם יהיו מוכנים להתרומם לגודל השעה ולגודל ההימור, לחשוב על דם הקורבנות, שיכול היה להיחסך בעבר, על הסבל והדם והדמעות, שעוד אפשר לחסוך בעתיד.

שמעון פרס תרם את תרומתו למען המאמץ לקידום השלום. לפרס אין סיבה להרכין ראש ובוודאי שלא לבושה. מה יותר מוצדק ומה יותר נעלה מאשר נסיון למנוע מענני המלחמה להקדיר שוב את שמי המזה"ת? השעה איננה מאוחרת. עדיין יש מקום להתרכז בעיקר. לשנות כיוון. אולם, קיימת סכנה, שההתנכלות לקריירה האישית של שמעון פרס תכשיל גם נסיון זה. אדרבא, יעשו מתנגדיו של שמעון פרס את המאמץ ואת הנסיון ויקטפו הם, עבור כולנו, את פירות השלום, לא את פירות המלחמה, אלא את פירות מניעתה. זה מה שניתן לעשות עכשיו.

העם חייב תודה לשמעון פרס על כל מה שהוא עשה לחיזוק כוחה הצבאי והבטחוני של ישראל בעבר, ועל כל מה שהוא עשה עכשיו בנסיון למנוע את המלחמה הבאה.

הבחירות העמידו את ישראל על פרשת-דרכים בין עבר לעתיד. תוצאות הבחירות משקפות את השינוי הדמוגרפי או את תוצאות ההחלטה ההיסטורית של דוד בן-גוריון על עליה המונית לישראל בשנות ה-50 וה-60. היתה זו הכרעה ציונית, שהביאה לתוצאות אנטי-ציוניות. זהו פרדוקס, שילווה אותנו גם בעתיד. מעכשיו ולהבא, לא נוכל להתעלם מהשינוי ההיסטורי שחל בהרכב האוכלוסיה. תוך ידיעה של תוצאות ההחלטה על חוק השבות (מיהו יהודי) ועל חוקי העליה השונים. כדאי לשים לב לכך שמדובר לאו דווקא בשינוי עדתי, עכשיו מתברר לעין כל שאת הדגש העיקרי יש לשים בשינוי הדתי וגם בצירוף של שניהם. אנחנו עכשיו עם אחר.

האם אנחנו רוצים לקיים מדיניות של שערים פתוחים בכל מחיר, או האם אנחנו רוצים להטיל הגבלות גם על העליה וגם על חוקי האזרחות, ולהבטיח שאזרח ישראלי יכול להיות רק מי שנשבע אמונים לחוקי אזרחות ציוניים, כגון: התחייבות לשרת בצה"ל.

מפלגת העבודה משלמת ב-1988 את מחיר ההכרעה של מפא"י ההיסטורית בעת הקמת המדינה ולאחריה. אז היה נטוש הוויכוח אם לקיים עליה סלקטיווית או לא. עמדתו של בן-גוריון הכריעה והכרעתו אושרה באורח דמוקרטי. העם היה יכול להצביע נגד עמדתו של בן-גוריון, אבל הוא קיבל אותה. מאז הקמת המדינה הוחלט על שערים פתוחים.

כשדנים בתוצאות הבחירות ב-1988, צריך לזכור, כי בארה"ב, שניצבה בפני בעיה דומה בשנות ה-20, הוחלט על נעילת השערים ופתיחתם באורח סלקטיווי לפי הארצות. לפי המוצא ולפי כל מיני קריטריונים של טובת המדינה ואזרחיה, ולא לפי צרכי הקליטה של המתדפקים על שערי ארצות הברית. יהיו כאלה שיכנו את ההחלטה האמריקאית על הגבלת ההגירה לארה"ב כגזענית. זו האופנה הרווחת במדינת ישראל בשנות ה-80 המאוחרות. אבל, האופנה הזו לא היתה נהוגה בארה"ב בשנות העשרים. גם לא לאחר מכן למרות שההגבלות על ההגירה צומצמו והורחבו מפעם לפעם, אך לא בוטלו כליל.

ירושלים היא העיר הפלורליסטית ביותר בהרכב אוכלוסייתה, והבעיה הזאת מורגשת באורח מיידי יותר מאשר בשאר אזורי הארץ. ירושלים מורכבת מערבים, יהודים חילוניים ויהודים אורתודוכסים ומפסיפס של עדות יהודיות וערביות. מי שנוסע בשבת במכוניתו לגבעה הצרפתית, נתון לאיום כפול של זריקת אבנים ע"י החרדים מצד אחד וע"י הערבים מצד שני. האיום הכפול הזה בא עכשיו לידי ביטוי בבחירות לכנסת. הוא יכול לבוא לביטוי מוחשי עוד יותר בבחירות הקרובות לעיריית ירושלים. גם הערבים בירושלים יצטרכו להחליט, אם הם רוצים ירושלים אורתודוכסית וסגורה לתנועה חופשית בשבתות ובחגים או שהם מעדיפים ללכת יד-ביד עם הירושלמים היהודים, שדוגלים בעיר חילונית פלורליסטית הומניסטית פתוחה לכל: ליהודים וערבים, נוצרים ומוסלמים כאחד.

אין זו התחמקות בנוסח „העם אשם", אלא האמת הדמוגרפית של הגשמת הציונות בימינו. הדילמה הזאת ניצבת בפנינו והיא תחזור על עצמה פעם אחר פעם. בבחירות 1988 המחישו, בפעם הראשונה, לא את הצלחתה או כשלונה של תנועת העבודה הציונית-הומאנית, אלא את הצורך בהכרעה מודעת, שכולנו מוכנים לשלם בעיניים פקוחות כדי להבטיח רוב יהודי, לאו דווקא ולא רק בשטחים, אלא גם בירושלים וב„ישראל הקטנה".

האלטרנטיבה החלקית, האפשרית בכל זאת, היא חינוכית. צריך לחנך ולהתחנך על השלטת העקרון הפלורליסטי הדמוקרטי בכל תחומי החיים במדינת ישראל ולהנהיגו קודם כל דווקא במקום הקונטרוברסאלי ביותר – ירושלים. הבחירות בישראל ב-1988 העלו את העקרון הפלורליסטי על סדר היום של מדינת ישראל כבר עכשיו ולא בעתיד הרחוק המעורפל בנוסח „האפוקליפסה של שנת 2000". שנת 2000 היא עכשיו כבר מאחורינו.

שלושה מנהיגים מחפשים פרטנר / דן אבידן

ממתינים ללחץ

בירדן, מצרים ואש"ף מאוכזבים מהצלחת הליכוד בבחירות. נותרה להם רק האינתיפאדה

עליית כוחו של הימין בבחירות בישראל גרמה אכזבה עמוקה למנהיגים הערבים, שהטילו את יהבם על נצחון המערך בבחירות. הנשיא מובארק, המלך חוסיין ויאסר ערפאת לא הסתירו את רצונם בנצחון המערך, בעיקר משום שהוא דוגל ביוזמה לכינוס ועידה בינלאומית ובעשיית שלום עם הערבים על בסיס פשרה טריטוריאלית.

ביטוי לאכזבה מנצחון הימין לא איחר לבוא. שר החוץ הירדני טאהר אל-מצרי אמר, שהבוחר הישראלי החמיץ הזדמנות פז להעלות לשלטון את הכוחות הדוגלים בנוסחה של שטחים תמורת שלום. הוא ציין, שהקורבן הוודאי מנצחון הימין יהיה תהליך השלום. ערפאת התבטא, כאילו אין זה משנה מבחינתו מי ניצח בבחירות, אולם פרשן סוכנות „ופא" הפלשתינית ודוברים אש"פים שונים הביעו אכזבה מנצחון המפלגות הימניות והדתיות ואמרו, שהדבר „הסב מהלומה קטלנית" לתהליך השלום. דוברים מצרים שונים הביעו גם הם אכזבתם מתוצאות הבחירות, אולם הנשיא מובארק אמר, שממשלתו מתכוונת לשתף פעולה גם עם ממשלה בראשות הליכוד לצורך קידום תהליך השלום. שר החוץ המצרי, עיצמת עבד אל-מגיד, סיפר, כי הינחה את שגריר מצרים בוואשינגטון, עבד אל-ראוף אל-רידי, לפנות בבקשה לממשל האמריקאי לחדש את מעורבותו בענייני המזה"ת, מיד לאחר היבחרו של נשיא חדש, במטרה לקדם את היוזמה לכינוס ועידה בינלאומית.

ואכן, קו הפעולה המסתמן כרגע מצד המצרים, וכנראה גם מצד הירדנים ומנהיגי אש"ף, הוא לא לשבת בחיבוק ידיים נוכח האפשרות המסתמנת שבישראל תיכון ממשלה ימנית. אמנם הנשיא מובארק, חוסיין וערפאת, המעוניינים כל אחד מטעמיו לקדם את תהליך השלום, אינם תולים תקוות רבות, שהליכוד על בסיס מצעו הרעיוני יוכל להוות פרטנר למו"מ מדיני במסגרת ועידה בינלאומית, אולם הרושם הוא ששלושת המנהיגים הללו נערכים להשפיע על הממשל האמריקאי החדש כדי שילחץ על ממשלתה החדשה של ישראל לאמץ מהלך זה לצורך קידום תהליך השלום. בהקשר זה אמר פרשן רדיו קאהיר: „אל לערבים להיתפס להלכי רוח פסימיים כתוצאה מתוצאות הבחירות בישראל. במיפגש שנערך בעקבה בין מובארק, חוסיין וערפאת נלקחה בחשבון גם האפשרות, שהליכוד יזכה בבחירות. נצחון הליכוד לא צריך להביא להרגשה בקרב הערבים, כי תהליך השלום נחסם, משום שלא כל החוטים נתונים בידי ישראל וישנם גם גורמים אחרים – כגון המעצמות וביחוד ארה"ב – היכולות להשפיע על ממשלה בראשות הליכוד. שמיר אומנם מדבר בצורה קיצונית ביותר, אבל יכולתו לפעול כראות עיניו תהיה מוגבלת כפי שהוכח בהיסטוריה שאפילו מעצמות גדולות לא הצליחו למלא את כל מאווייהן".

מובארק ושאר המנהיגים הפרגמאטיים בעולם הערבי יודעים אל נכון, שאין זו מלאכה קלה לגייס את האמריקאים לחדש בצורה אינטנסיבית את מאמציהם לקדם תהליך מדיני במזה"ת. ניסיון העבר לימד מנהיגים אלה, כי המימשל האמריקאי נחלץ למלאכת תיווך במזה"ת רק בעיתות משבר, כפי שקרה לאחרונה כאשר מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ נחרד מתופעת האינתיפאדה ויצא למזה"ת, כשבאמתחתו יוזמה מדינית חדשה בניסיון להפכה מנוף לקידום תהליך השלום ולהשכנת שקט באזורי יהודה, שומרון ועזה. על בסיס ניסיון העבר יש לשער שלמובארק, לערפאת ולחוסיין יהיה עתה ענין לבנות את המשך האינתיפאדה כדי שתהווה מנוף-לחץ על האמריקאים. אמצעי ההסברה המצריים כבר הדגישו בימים האחרונים, שעל הערבים להמשיך לתמוך באינתיפאדה כמכשיר להפעיל לחץ על ממשלה אמריקאית או ישראלית כלשהי – ולו הקיצונית ביותר. ישנם גם סימנים שהנהגת אש"ף מודאגת מרפיונה היחסי של האינתיפאדה. הדבר בא לידי ביטוי בדברים שהשמיע אכרם הנייה, יועצו הבכיר של ערפאת לטיפול בענייני השטחים, לעיתון „אל-ראיה", שופרה של תנועת „אבנא אל-בלד" הקיצונית מקרב ערביי ישראל, שבהם תקף את הנהגת האינתיפאדה על כך שקצב ההתקוממות נמצא בירידה ושבערי השטחים נעלמה תופעת ההפגנות ההמוניות. ענינו של חוסיין בליבוי האינתיפאדה יותר מוגבל כמובן, בשל הסכנות שהיא עלולה ליצור ליציבות משטרו, אולם גם הוא מעוניין בהמשך מצב התסיסה בשטחים כמנוף לגירוי האמריקאים לחדש את מעורבותם.

אחד האמצעים, שאותם צפוי לנקוט הנשיא מובארק בניסיון לתקוע טריז בין המימשל האמריקאי לממשלה בראשות הליכוד, הוא הפעלת לחץ מחודש על אש"ף להגמיש באורח משמעותי את מדיניותו כדי שיוכר על ידי ארה"ב כצד למו"מ המדיני. בהקשר זה יש לראות את דברי מקורות מצריים, שחזרו והדגישו לאחרונה את הצורך, שאש"ף יגבש מדיניות ריאליסטית בכינוס המועצה הלאומית הפלשתינית, העומד להיפתח מחר באלג'יריה.

סוריה איננה שותפה ואיננה מזדהה בינתיים עם המגמה הערבית, הגורסת שיש להשפיע על האמריקאים. הסורים לא גילו ענין מלכתחילה בנצחון המערך בבחירות והם יוצאים מתוך הנחה, שהערבים לא יוכלו לשנות את עמדות הליכוד או את עמדות המימשל האמריקאי בסוגיית הסיכסוך. הנשיא אסד אמר השבוע בענין זה לשר החוץ היווני קרלוס פאפוליאס בפגישתם בדמשק, כי „תוצאות הבחירות בישראל רק מאששות את טענתו, שישראל היא המעכבת את המאמצים להביא לפתרון הסיכסוך בוועידה בין לאומית ולהשכנת שלום צודק". אמצעי ההסברה הסוריים מצביעים על הסכנות המוחשיות האורבות עתה לכל הערבים כתוצאה מהתחזקות הימין בישראל, והם מטיפים לערבים לחזק את יכולתם הצבאית ולא לחשוב במושגים של קידום מהלכים מדיניים. ההסתייגות הסורית מניסיונותיהם של כמה מהמנהיגים הערבים לקדם את היוזמה לכינוס ועידה בינלאומית גם אם בישראל תקום ממשלה בראשות הליכוד נובעת גם מהעובדה שאף אחת מהמפלגות הגדולות בישראל לא מעמידה את שאלת החזרת רמת הגולן לסוריה במסגרת הסדר מדיני כולל, ובפרט לא הליכוד שחרט על דגלו לא לוותר על שטחים תמורת עשיית שלום עם הערבים.

לבסוף יש לזכור, שההתעסקות הגוברת בתהליך השלום אצל הערבים מסמנת רצון מצידם להגיע להסדר מדיני עם ישראל על בסיס של ויתורים. מצרים כבר הכירה בישראל ועשתה עימה חוזה שלום. חוסיין הכריז על נכונותו לעשות שלום עם ישראל תמורת שטחים. גם מצד מנהיגי אש"ף ניכרת חתירה להשגת הסדר מדיני עם ישראל, תמורת נכונות מסויימת להכיר בה. הצהרתו של ערפאת בפני הפרלמנט האירופי בשטרסבורג בדבר נכונות אש"ף להגיע לכלל הכרה הדדית עם ישראל, ודבריו של בסאם אבו שריף בדבר כינון יחסי שלום בעתיד בין מדינת ישראל למדינה פלשתינית – נותנים ביטוי למגמה זו. גם העובדה שהמועצה הלאומית הפלשתינית עומדת לפרסם הכרזה בדבר עצמאות השטחים, שהבסיס החוקי שלה תהווה החלטת החלוקה מ-1947, מגלמת בתוכה בעצם את רעיון ההכרה בישראל, אם כי מנהיגי אש"ף לא מוכנים, בשלב זה, לדבר באופן ישיר עם ישראל ולהכיר בה ללא סייג אפילו לא בגבולות 1967.

פגם יסודי בעמדה הערבית הפרגמאטית הוא חוסר נכונות המנהיגים הערבים להגיע לכלל הסדר עם ישראל, הכולל ויתורים מצידם על אותם שטחים מעטים, הנמצאים מזרחה לקו הירוק ושהם נחשבים חיוניים לביטחונה של ישראל. אולם פגמים אלה אין בהם כדי לטשטש את המגמה הפרגמאטית המתחזקת בעולם הערבי לעומת ההקצנה בעמדות הישראליות, שהשתקפה בתוצאות הבחירות האחרונות.

נצחון הסטטוס־קוו / דניאל בלוך

אישיות על פני אידאולוגיה

הדמוקרטים יהיו חייבים עתה בחשבון נפש נוקב, לאחר שרק פעם אחת ב־20 השנים האחרונות כבשו את הבית הלבן. הם חייבים להביא לבחירת מועמדם בלי מלחמת התשה ממושכת ב„פריימריז"

הבוחר האמריקאי מעדיף את הקיים והידוע על פני שינוי שיש עמו סיכון. אף כי אין הוא נלהב מן המצוי, אין הוא מוכן ליטול על עצמו את ההימור של הבלתי־ידוע. באווירה של שלום, יציבות ורווחה יחסית, אין הוא רוצה לטלטל את הספינה, אף כי יש המזהירים אותו שיציבות היא אשליה ומעבר לפינה אורבות סכנות כלכליות חמורות. ליל הבחירות בארצות־הברית היה לילם של הוותיקים, המכהנים, אלה שכבר נבחרו בעבר פעם, פעמיים או יותר. נצחונו של ג'ורג' בוש הוא, למעשה, נצחון ממשל רייגן־בוש, ואין ספק כי אילו הרשתה זאת החוקה האמריקאית, יכול היה רייגן לנצח בשלישית.

אולם נצחונו של בוש אינו נצחונה של המפלגה הרפובליקאית. בניגוד לרונלד רייגן ב־80', 82' ו־84' לא עזר הישגו של בוש כמעט לשום מועמד רפובליקאי, ואילו יכלו הבוחרים להצביע בנפרד על בחירת סגן הנשיא, לא היה דן קווייל זוכה. גם במדינות בהן היה נצחונו של בוש סוחף, כגון פלורידה או אינדיאנה, לא עזר הדבר למועמד הרפובליקאי במרוצים הצמודים – פלורידה – לסינאט, אינדיאנה – למשרת המושל, בה זכה באורח פרדוקסאלי איבן ביי, בנו של הסנאטור בורץ' ביי, שהובס ב־80' על־ידי דן קווייל, בעקבות נצחונו הסוחף של רונלד רייגן.

לבוש לא צפויים חיים קלים, אף לא מאה ימי חסד. הדמוקרטים לא יסלחו לו בנקל את נצחונו, לאחר שעד לפני כחודשיים היו בטוחים, כי הוא יובס בנקל. הם גם לא ישכחו את מערכת הבחירות השלילית וה„מלוכלכת" שניהל נגד מייקל דוקאקיס. לא בענייני תקציב וכלכלה, לא בענייני מדיניות חוץ והגנה, ולא במינויי שופטים, לא יוכל בוש לעשות כרצונו, ואם לא ישכיל להגיע מלכתחילה להבנות ולפשרות עם הקונגרס, הוא יגלה עד מהרה כי צפוי לו גורל של „ברווז צולע" מיומו הראשון בבית הלבן. אפילו כוח הווטו לא יעמוד לו, שכן במקרים רבים יעדיפו סנאטורים רפובליקאים מתונים לחבור אל עמיתיהם הדמוקרטים ולבטל כל וטו שיטיל הנשיא בוש, כפי שכבר עשו זאת לא מעט בתקופת כהונתו האחרונה של רייגן. כך אנו צפויים ליותר חקיקה פרוטקציוניסטית בענייני סחר חוץ, חקיקה ליברלית יחסית בענייני זכויות מיעוטים, שמירה ואף הרחבה של זכויות סוציאליות, ביטוח זקנה ונושאי בריאות, הקפאה בתקציבי ההגנה והחמרה בסנקציות כנגד דרום אפריקה. הקונטראס יכולים אף הם לשכוח מתמיכת ארצות־הברית, ובוש ייזהר היטב מפני כל נסיון לעקוף את הקונגרס בנושאי מדיניות חוץ ופעילות חשאית. סוף־סוף, הוא רוצה להיבחר לנשיא בשנית ב־1992.

ביום שלישי התקיימו בארצות־הברית חמש מערכות בחירות: לנשיאות, לבית הנבחרים, לסנאט, למושלי מדינות ולבתי־מחוקקים מדינתיים. הרפובליקאים ניצחו רק במערכה אחת. הדמוקרטים ניצחו או קידמו את מעמדם בארבע האחרות. המנצחת הגדולה היא מדינת טקסס: אנשיה ישלטו במרבית מוקדי הכוח הלאומיים: הנשיא ג'ורג' בוש, השר הבכיר בממשלו ג'יימס בייקר, הסנאטור הבכיר לויד בנטסן, שכיושב־ראש ועדת הכספים יהיה הסנאטור רב־ההשפעה והבכיר ביותר, ויושב־ראש בית הנבחרים ג'ים רייט. לא לחינם לא ויתר לויד בנטסן על המרוץ לסנאט, בד בבד עם מועמדותו לתפקיד סגן הנשיא, מרוץ כפול שאינו אפשרי ברוב המדינות, למעט טקסס, וזאת לאחר חוזנו של פוליטיקאי טקסני ממולח, לינדון ג'ונסון.

במנותו את בנטסן כמועמדו לסגן נשיא קיווה דוקאקיס לחזור על התרגיל המבריק של 1960 – ציר מסצ'וסטס־טקסס. אולם, ארצות־הברית של 1988 איננה ארצות־הברית של שנות השישים. האמריקאים אינם רוצים להיזכר בימים ההם, ואף כי הם מעריצים את זכרם של הקנדים, ועדיין מאמינים בסתר ליבם ברבים מן הערכים החברתיים והאנושיים של אותם ימים, הם חוששים ממה שבא בעקבות אותם ימים: וייטנאם, אינפלאציה, אבטלה. בחירתו של בנטסן הכבידה על דוקאקיס יותר משהועילה לה. בנטסן מרשים בהופעתו, אצילי ונשיאותי, וגימד, תרתי משמע, את דוקאקיס הנמוך פיסית מבנטסן, ואשר הופעתו אפורה ולא מרשימה. הסיכוי לנצח בטקסס היה קלוש מלכתחילה, והטקסנים יכלו לבטא אהדתם לבנטסן ולבוש גם יחד – להצביע בעד הראשון לסנאט, ובעד השני לבית הלבן. דוקאקיס היה מיטיב למועמדותו אילו בחר כמועמד לסגן נשיא דמות כסנאטור ג'ון גלן, שהיה יכול להועיל לו במדינות המתועשות במערב התיכון, שם היה לדוקאקיס סיכוי מסויים.

...המתאימים לכבוש את המרכז, וכבר הוכיחו את עצמם בהישגים מרשימים באיזורים שמרניים. הדמוקרטים חייבים לתכנן אסטרטגיה כיצד להביא לבחירת אחד מהם, בלי מלחמת התשה ממושכת ב„פריימריז", והם חייבים גם למצוא דרך כיצד לנטרל את ג'סי ג'קסון, מבלי להרחיק מצביעים שחורים. זאת אפשר לעשות אם מועמדים פוטנציאליים יגייסו כבר עתה לשורותיהם מנהיגים שחורים בעלי מעמד ויוקרה, כדי לבטל את המונופולין של ג'קסון על הציבור השחור. נראה, כי בלי ניטרולו של ג'קסון לא תצליח המפלגה הדמוקרטית להשתחרר ממארת ההפסדים בבית הלבן. לא שג'קסון הבריח מצביעים יהודים: כ־70 אחוז מן הבוחרים היהודים הצביעו בעד ג'קסון. אבל ג'קסון מבריח לבנים שמרנים ומתונים בדרום, שבלעדי תמיכתם ייכשלו הדמוקרטים גם ב־92'.

נושא התמיכה בישראל תפס מקום שולי ביותר במערכת הבחירות לנשיאות ולקונגרס. אך בלי ספק הוא לא יתפוס מקום שולי בארבע השנים הבאות. ממשל רפובליקאי וקונגרס דמוקרטי, שברובו הגדול הוא ידידותי לישראל, מאפשר מרחב תמרון לידידי ישראל, לאיפא"ק ולכל ממשלה בישראל. בממשל החדש לא צפויים אותם יחסים אינטימיים שהתפתחו במשך השנים עם רייגן ושולץ. בוש אינו רייגן. הוא קר, מחושב, אינטרסנטי, לא סנטימנטלי, הוא איננו אנטי־סובייטי, הוא מוקף יועצים שאינם ידידי ישראל מובהקים והוא זוכר לנו את סיבוכו בפרשת איראן־קונטראס.

ג'ים בייקר אינו ג'ורג' שולץ. אף אישיות ישראלית לא פיתחה מערכת קשרים חמה, וספק אם אצל בוש־בייקר יהיה הסכסוך הישראלי־ערבי בעל עדיפות עליונה, אלא אם כן אירועים חמורים בשטח ולחצים בינלאומיים חזקים יחייבו התערבות מיידית. ישנה עייפות מסויימת בממשל הרפובליקאי מישראל ומידידיה, וגם הקונגרס, במערכת עימותיו הצפויים עם הממשל, לא ישוש בנקל לעוד מריבה בגלל ישראל, בפרט בנושאים שלא יתפסו כחיוניים לגורל המדינה, כמו מכירת נשק למדינות ערב. מי שיקבע את הרכב הממשלה הבאה חייב להביא בחשבון בקביעת שרי בטחון, חוץ ואוצר, גם שיקול כיצד יתקבלו השרים בארצות־הברית – בממשל, בקונגרס ובדעת הקהל היהודית הכללית, ולבחון מחדש את המערכת המטפלת בקשרים עם ארצות־הברית.

איזה נשיא יהיה ג'ורג'

בסך הכל העדיף הבוחר האמריקאי את האישיות על פני האידאולוגיה. בוש הצליח להציג תדמית אמינה של שיקול דעת, נסיון ותקיפות כלפי חוץ וכלפי פנים, ובמקביל הצליח לעורר ספקות בדבר כישוריו ונסיונו של דוקאקיס. היה זה נצחון של בוש אישית, אך גם של המקצוענים במטהו – ג'ים בייקר, רוברט איילטס, לי אטווטר, ותיקי מערכות בחירות מימי ניקסון, פורד ורייגן, לעומת הצוות החובבני חסר הניסיון ברובו של דוקאקיס, שלא קירב אל מטהו את המאגר הגדול של מומחים דמוקרטים, שצברו נסיון רב במערכות בחירות לקונגרס ולמושלים ברחבי ארצות־הברית.

הדמוקרטים יהיו חייבים עתה בחשבון נפש נוקב, לאחר שרק פעם אחת ב־20 השנים האחרונות כבשו את הבית הלבן. משהו פגום בשיטת ה„פריימריז" שלהם, שבוחרת מועמד המקובל על השמאל הליברלי־יוני שבמפלגה, אך איננו מצליח לכבוש את הפוטנציאל האלקטוראלי, קודם כל של הדמוקרטים, שהם עדיין מפלגת הרוב בארצות־הברית ואינה משיגה נתח סביר מן הציבור הבלתי־מפלגתי, העצמאי. יש למפלגה הדמוקרטית כוחות טובים...

עשינו עסק

דרור שרביט

חברים מספרים

לא הכל סופר עדיין בפרשת בל"ל, בעיקר לא מהזווית של צדיק בינו. אם בנק ישראל היה מתעקש, בינו היה נשאר במערכת, אך המדהים הוא שבנק ישראל סייע בהליכתו. סיפור באחריות הכותב

לא הכל סופר עדיין בפרשת בל"ל. הדברים שייכתבו כאן היו ראויים לעמוד הראשון של הגליון אם היו מצוטטים ישירות מפי הנפשות הפועלות. מאחר ויש כבר מועצת מנהלים חדשה לבנק ועדיין קשה לדובב את הנפשות המרכזיות שפעלו בפרשה, הן יובאו על אחריות הכותב בלבד.

הסיפור המרתק ביותר שטרם סופר, וספק אם יסופר בעתיד, הוא השתלשלות העניינים בפרשה מהזווית של צדיק בינו. זו עדיין תעלומה שלא נפתרה וכל הסיבות שנמנו לפרישתו מהבנק, כולל כאלו שיוחסו לדברים שאמר צדיק בעצמו, אינן מסבירות את הליכתו, ולהערכת רבים גם אינן מצדיקות אותה. מינוי דוד פרידמן (מי זה?) למנכ"ל הבנק, במקום בינו, יכול אולי ללמד משהו על השיקולים הזרים והסתומים בפרשה מוזרה זו.

אין חולק על כך שבינו היה נכס לבנק לאומי, אשר בתקופה קצרה יחסית השכיל ליצור מהפך ניהולי ועסקי, מהמוצלחים ביותר שהיו בתולדות המשק. אם היו ספיקות לגבי מדיניותו, הם בעיקר התייחסו לעובדה, שבמעבר מהבינלאומי לבל"ל לא נוסף לצדיק שום שיקול מרחבי נוסף. שם המשחק היה ונשאר בעיניו ה„פרפורמנס", הגם שבדיעבד התברר – ויש שצפו זאת מראש – כי יפעל כ„בומרנג", ובהעדר בעלים של ממש לבנקים יחמדו אותו כל הרוטים והגילרמנים.

אבל מבחינת בנק ישראל, וזה מה שחשוב לסיפורנו, לא זו היתה הסיבה לעובדה שנתנו לבינו ללכת עם אליבי מוצלח בתקשורת, שהצליחו לשכנעו להישאר עד סיום מאני 1988. מה שכל בר־בי רב כבר יודע הוא שבנק ישראל לא יצא מכליו כדי להשאיר את בינו במערכת. אבל הדבר המדהים הוא, וכך טוענים חבריו, הוא שבנק ישראל תמרן את בינו אל מחוץ לבל"ל. מי שהיה חשוב לבנק ישראל בפרשה האחרונה היה הד"ר מאיר חת.

ברגע שהבינו בבנק ישראל, כי אי־אפשר למנוע את הליכתו של חת – כל השאר, כולל המנכ"ל, נחשבו לפלישתים. מבחינה הכרונולוגית מדובר ברגע שהפרופ' צבי זוסמן, בעידוד ראשי בנק ישראל, הנגיד מיכאל ברונו וגליה מאור, נכשל בנסיונו לאסוף תמיכה בדירקטוריון, בעד ד"ר חת ונגד פרופ' שמעון שטרית. החטא של המנכ"ל, בדומה לשאר חברי הדירקטוריון בבנק לאומי, היתה העובדה שלא נתן גיבוי לד"ר חת בפרשת שכר הבכירים. אבל כיצד יכול היה לתת לו גיבוי, כאשר מלכתחילה סבר שהיתה זו טעות מצד בנק ישראל למנות את חת לראשות הדירקטוריון? אם נחזור לזווית הראיה של בינו נמצא ארבעה כשלונות של ראשי בנק ישראל בפרשה: אי התערבות בזמן בטיפול בחוזים האישיים, תמיכה עיוורת בחת, פיטורי כל הדירקטוריון ומינוי הדירקטוריון החדש. אבל סגולותיו של הדירקטוריון החדש – גם על־פי עדות ראשי בנק ישראל – בלי לעשות השוואה של שוקן מול שוקן, אינם עולים על אלה של הדירקטוריון היוצא.

מי שיספר את הסיפור המלא בפרשת בל"ל, יקדיש כנראה גם פרק מיוחד ליועצת המשפטית של הדירקטוריון, דליה טל, שהוצנחה לבנק בעידוד הפיקוח על הבנקים, רכשה גם את אמונו של צדיק, והמשיכה לשמור על ערוצי תקשורת פתוחים עם מקום עבודתה הקודם בפיקוח על הבנקים. טל שהתפטרה מתפקידה עשויה לחזור חזרה לבל"ל, לאחר שנאמני בנק ישראל שוב יכהנו בתפקידי המפתח בו. בשלב המעבר, בין ההנהלה הנוכחית להנהלה הקודמת, הוצגה מועמדותו של בינו לראשות הבנק, על־ידי מי שביקשו לטרפד את מהלכי בנק ישראל, אבל זאת חובה לציין, בלי שתיאמו יוזמה זו עם בינו עצמו, ששהה באותה עת הרחק בניו־יורק וכבר היה מנוי וגמור עימו להתפטר מהבנק. היוזמה לא תפסה תנופה ציבורית ובבנק ישראל נשמו לרווחה.

הלך בינו

הוליך ברונו

להפסיד במגדלי המלך דוד

חברת ברנוביץ', שם נרדף להצלחה בתחום הנדל"ן, הפסידה ממכירת דירות פאר שנרכשו במגדלי המלך דוד וברמת אביב. למנהלים מובטחת משכורת של 6,000 דולר לחודש. אולי זו הסיבה שלא צריך להתאמץ ולהרוויח

צריך לקרוא את הדו"חות הכספיים של חברת הנכסים „ברנוביץ'" כדי להאמין. תחת השם הנרדף למומחים ומצליחים בעסקי נדל"ן, מצליחה החברה להפסיד 400,000 דולר על דירה כפולה שנרכשה בתחילת שנות השמונים, ולא מאיזור המיועד לפינוי בטאבה, כי אם בלב תל־אביב במגדלי המלך דוד.

הדו"ח החצי־שנתי של חברת „ברנוביץ'", שמניותיה רשומות למסחר בבורסה, מדווח על מכירת הדירה הכפולה במגדלי המלך דוד כחצי מיליון דולר והפסד של 400,000 דולר שנגרם לחברה בשל כך. יוצא מזה שעלות הדירה הכפולה בספרי החברה הגיעה ל־900,000 דולר. וזה סיפור קצת מוזר בהתחשב במיקום הדירה ובפער השנים בין רכישתה למכירתה. גם אם לא היה מדובר במומחים לנדל"ן כמשפחת ברנוביץ', קשה היה להאמין כי מי שרכש דירה במגדלי דוד בתחילת העשור הפסיד 45 אחוז מהשקעתו במשך שמונה שנים. הגם שמדובר בדירה כפולה בת 10 חדרים, היינו משתוממים גם אם לא היה רווח כלל במכירה, אבל להפסיד?

מעניין שמימוש דירות פאר בהפסד אפיין גם את מכירת הדירות של החברה ברמת אביב ג'. התופעה חוזרת על עצמה בקביעות ומעוררת שאלות.

אחת האפשרויות היא, שכאשר קובצו ב־1982 נכסי חברת ברנוביץ' לחברה אחת, לקראת יציאתה לבורסה, הן הוערכו מעל לשוויין הממשי, דבר שהתברר עם מימוש ההשקעות בדירות אלה. ישנן גם אפשרויות אחרות הטעונות בדיקה. מה שעושה את הפרשה למוזרה יותר היא העובדה, ששלושת בני המשפחה השולטים בחברה (אריה, מרדכי ובן ארי) מקבלים מדי חודש 6,000 דולר ברוטו כל אחד, לאחר שהעבירו השנה את דמי הניהול שלהם מבסיס הרווח, בהעדר רווח ממשי במשך תקופה ארוכה, לבסיס של הכנסה קבועה.

מודל ההתפתחות הטבעי של חברת נכסים בחברת „ברנוביץ'" היה צריך להצביע על צמיחה איטית ועקבית, מאז יצאה לבורסה, תוך גידול בהונה העצמי ובהכנסותיה מדמי שכירות. זה לא מה שקרה. הכנסותיה העומדות מדמי שכירות נאכלו ועתה מתברר שגם מימוש השקעותיה הניב הפסדים לחברה לרעת בעלי המיעוט בה. חבל, זו לא תוצאי ההתפתחות שציפו משקיעים ממשפחת ברנוביץ' ונתנחם לפחות בכך שהמרץ הציבורי סייע למכבי תל־אביב.

אינפלציה במקום פיחות?!

האשליה שהאינפלציה תוכל להיות תחליף לפיחות, בשוחקת שכר, אינה בשורה ליצואנים. לדידם, גם שחיקה ריאלית בשכר היא העלאה ריאלית במונחי מחיר

יש כיום מי שמשתעשעים בתיזה חדשה להצדקת אי־הפיחות. התחליף שלהם לפיחות הוא האינפלציה. היא תעשה לשכר מה שמועדים לפיחות: שחיקתו הריאלית. חסידי התיזה החדשה מעודדים מהמהלך האחרון בתחום תוספת היוקר: ההסתדרות הסכימה רק לפיצוי חלקי של השכר וויתרה על שיעורים משמעותיים של פיצוי. ומכאן הדרך פשוטה: אם תסכים ההסתדרות גם להבא לפיצוי חלקי, אפשר לוותר על הפיחות כשוחק שכר ולאפשר לאינפלציה לעשות את המלאכה.

הבשורה החדשה המגיעה לתל־אביב מכיוון שער הגיא נראית קצת מוזרה. זו דרך שאולי היתה טובה בתחילת תהליך ייצוב המשק, כאשר היצואנים יכלו לספוג תוספות שכר מדודות, אך לא כיום לאחר שנתיים של הקפאת שער. כל תוספת שכר שמשלמים היצואנים, כאשר השער מוקפא, גם אם היא רק פיצוי מוקטן לאינפלציה, פירושה, לגבי היצואנים, תוספת שכר ריאלית במונחי התמורות שהם מקבלים. ככל שהערך המוסף שלהם יותר גבוה, כך גם פגיעתם גדולה יותר. מנקודת מבטם אין תחליף לפיחות, ולנוכח מצב היצוא כיום גם אין תחליף לפיחות במשק.

ראיון עם דן הלפרין / דניאל בן־סימון

ממשל בסימן קודמו

השאלה המרכזית היא מי יהיה מנהיג הרוב בסנאט. לדניאל אינוייה יש סיכויים טובים ולכך יהיו השלכות חיוביות מבחינת ישראל. אף־על־פי כן בעיית הגרעון התקציבי עלולה לפגוע בגובה הסיוע הניתן לישראל

בארצות־הברית הכל בוודאי נושמים לרווחה. סוף־סוף בא הקץ על מערכת בחירות ארוכה ומתישה שהותירה מאחוריה שובל ארוך של השמצות והטחת רפש שזיהמו את המסלול המוביל לבית הלבן. ה„ניו־יורק טיימס" כתב השבוע במאמר מערכת שאחוז המצביעים הנמוך בבחירות האחרונות מסכן את הדמוקרטיה האמריקאית. „זה מציב את אמריקה בתחתית הסולם של כל הדמוקרטיות בעולם", ציין הטיימס. „זה עשוי לשלוח אות אזהרה: אם יתחילו הפוליטיקאים להתייחס לציבור ברצינות, אולי הציבור יתייחס אליהם ברצינות".

אולם גם שיעור הצבעה נמוך אינו מונע הכרעה. יש לשער שכניסתו של ג'ורג' בוש לבית הלבן תהיה לא פחות מרשימה ולא פחות חגיגית מכניסתו של ריצ'רד ניקסון ב־1972, אחרי שסחף כמעט את כל מדינות אמריקה. אם תימשך בעתיד המגמה של בחירת נשיאים רפובליקאים, יהיה קשה לזכור מי הנשיא הדמוקרטי האחרון שישב בבית הלבן.

– ישנם חששות בישראל על קיצוץ אפשרי בסיוע האמריקאי. אתה יכול להפיג את החששות האלה?

המימשל החדש יצטרך להתמודד עם בעיית הגרעון התקציבי העצום. אי לכך, ייתכן שתהיה פגיעה בגובה הסיוע הניתן לישראל. אבל אני מעריך שכל ההסכמים שישראל חתמה עם ארצות־הברית בתחום הכלכלי והמסחרי יימשכו כבעבר.

– האם אתה צופה שממשל בוש יהיה המשך ישיר לממשל רייגן?

מבחינת ישראל לא היה עד כה, וקשה להאמין שיהיה גם להבא, נשיא כרייגן, בעל אינסטינקטים כל־כך פרו־ישראליים. היה לו רגש חם ועמוק לישראל. תמיד ידע להצדיק את ישראל ולשלוף מילה טובה גם במצבים הקשים ביותר. אצל בוש לא הייתי סומך על מגמה דומה. אין לו אותה מחוייבות רגשית כלפי ישראל.

– ג'יימס בייקר יהיה כנראה מזכיר המדינה החדש. מה אנחנו יודעים על האיש?

כששולץ התחיל את תפקידו הוא היה חסר מחוייבות כלשהי לישראל. כשרק נכנס לתפקיד ניבאו אצלנו שחורות לנוכח יחסו של נשיא לשעבר של חברת „בכטל" שעשתה עסקים עם ערב הסעודית. היום אנחנו יודעים ששולץ היה האיש הקרוב ביותר לישראל. ג'יימס בייקר לא בא מדיסציפלינה אקדמית כמו שולץ. הוא שייך למשפחה עשירה ביותר שהשקיע את כל זמנו בעשייה פוליטית. הוא רכש את מעמדו בזכות העבודה הפוליטית ובמיוחד כששימש כראש מטה הבחירות של בוש אז ועכשיו. אין שום ספק שבייקר יהיה האיש החזק של המימשל החדש. הוא מתחיל את תפקידו כאיש חזק והנשיא חייב לו הרבה מאוד. קשה לצפות מה תהיה עמדתו לגבי הסכסוך באזורנו.

– מה המשמעות של שני בתי נבחרים דמוקרטיים מול מימשל רפובליקאי?

בשני הבתים לא היו שינויים משמעותיים. הדמוקרטים מחזיקים ברוב. השאלה המרכזית היא, מי יהיה מנהיג הרוב בסנאט במקום רוברט בירד מווירג'יניה. לסנטור דניאל אינוייה יש סיכויים טובים ואם הוא אכן ייבחר יהיו לכך השלכות חיוביות ביותר מבחינת ישראל. באופן בסיסי אני לא צופה לשינויים מרחיקי לכת ביחס של בתי הנבחרים כלפי ישראל. הם ימשיכו להיות קשובים לבעיותיה.

– מה צפוי עתה במישור הבין־מעצמתי?

לנשיא החדש אין מחוייבות אידאולוגית כמו לנשיא הנוכחי. אתה לא תשמע אותו מתבטא נגד ברית־המועצות במונחים של „ממלכת הרשע" כמו רייגן. אני מתאר לעצמי שבוש ימשיך את מדיניות ההפשרה וישים דגש חזק יותר על פיקוח בצמצום הנשק הגרעיני.

– יהודי ארצות־הברית הצביעו גם הפעם עבור דוקאקיס. האם יש להם סיבה לחשוש מנשיא רפובליקאי?

המחוייבות של רייגן כלפי היהודים היתה חזקה מאוד. אני מניח שבוש יהיה פחות מחוייב. זה גם תלוי במידה לא קטנה במינויים המרכזיים במימשלו. אני מניח שבנוסף לבייקר ישחקו שני אנשים נוספים תפקיד מרכזי. מדובר בגנראל סקאוקרופט, שהיה ראש המועצה לבטחון לאומי, והסנאטור ג'ון טאואר מטקסס המיועד לתפקיד שר ההגנה. אנחנו מכירים את שניהם ואת יחסם לישראל. בעיקרו של דבר זה יחס חיובי.

צריך לציין שכל התחזיות הוורודות ביחס לישראל נשענות על ההנחה שהאיזור המסוכסך הזה לא יגיע לנקודת רתיחה. פלורה לואיס, בעלת טור חשובה ב„ניו־יורק טיימס" ציינה השבוע מעל דפי עיתונה, שעל ארצות־הברית לשלוח אות אזהרה לישראל, פן תתפתה זו להרפתקה מסוכנת. תוצאות הבחירות בישראל מהוות משום „החלטה נגד השלום", כתבה. „ארצות הברית אינה יכולה להציל את ישראל מלהזיק לעצמה, אבל היא חייבת להזהיר אותה ולו בשל התלות שהיא פיתחה באמריקה. יהודי אמריקה חייבים ללחום נגד קשיות העורף המדינית בישראל. אנחנו חייבים לקוות שאין זה מאוחר מדי".

דן הלפרין שימש ציר כלכלי של ישראל בארצות־הברית במשך שבע שנים

עונת המסיבות נפתחה / דליה רפאל, ואשינגטון

יחי המלך החדש

3,000 אנשי ממשל יתחלפו בשבועות הקרובים. ואשינגטון כולה אחוזת תזזית. גם אם הפעם יהיה המעבר מצומצם, יחסית, כיוון שהמלוכה נשמרת בתוך המשפחה, מימדי ההגירה יהיו עצומים

צריך היה לראות זאת כדי להאמין איזה שינוי יכול להתחולל באדם משך שעות ספורות. המועמד למלוכה הפך מלך. ג'ורג' בוש נעשה בין לילה, לאחר נודעו תוצאות הבחירות, ממועמד מתוכנת, מתוח, זהיר עד עוויין לעיתונאים, וחסר כל חוש הומור, לנשיא הבא של ארה"ב, בוטח בעצמו, מקבל החלטות, מחייך בטבעיות, מתבדח בחופשיות ועונה לשאלות כתבים.

השינוי באווירה הוא מהמם. חוקי המשחק, כולם, השתנו בתכלית. כהרף עין הסתיימו החודשים הארוכים בהם היה האיש מטרה לגיטימית לכל מבחן אישיות, ביקורת והלצה שעלו בדעתו של מישהו. סביב השעה 11, ברגע בו הראו לחזות התוצאות על מסכי הטלוויזיה שבכיסו של בוש יותר מ־270 אלקטורים – המכסה הדרושה למרכבה.

מאותו רגע ואילך שינו גם הסובבים אותו את התנהגותם כלפיו. מעתה הוא המחליט, הוא הקובע, הוא עצמו. למסיבת הנצחון במטה הבחירות שבטקסס נהרו עשרות ידידים, תומכים וכמובן מבקשי משרות. שם עדיין נראה בוש המום לגמרי. במסיבת העתונאים סיפר, כי רק בבוקר שלמחרת החלה נוחתת עליו מלוא המשמעות של הצלחתו וגודל התפקיד והאחריות המוטלים עתה על כתפיו. הוא הודה עכשיו בקיומם של רגשות מעורבים: „אושר עצום ויראה גדולה". קבלות הפנים ומצעדי הנצחון שימשו תזכורות בלתי פוסקות למעמדו החדש. התגובה העולמית סוחפת. ברכות ואיחולים משליטי ממלכות גדולות וקטנות, רחוקות וקרובות, מגיעים כשטף גדל והולך.

היו לו גם מחוות מלכותיות: רגעים מעטים לאחר סיום מערכת בחירות ירודה ומלוכלכת הושיט בוש את ידו למתנגדיו, נזכר בשמו המלא של מייקל דוקאקיס, יריבו לשעבר, וביקש להיות נשיא של כולם. ההחלטות לא פיגרו אחרי המחוות. כבר בשעות הבוקר של יום המחרת נסגר המינוי המרכזי הראשון. ג'ים בייקר, ידיד ועמית ותיק, אשר התפטר מתפקידו בבית הלבן, כדי לנהל את מסע הבחירות, יהיה מזכיר המדינה. עוזרים בכירים אחרים התמנו לרכז את צוות המעבר וככל הנראה ישארו בתפקידים מרכזיים.

3,000 אנשי ממשל יתחלפו בשבועות הקרובים, עד לכניסת הממשל החדש ומיד אחרי־כך. ואשינגטון כולה אחוזת תזזית. כבר שמונה שנים לא ידעה עיר הממשל חילופי־גברי. גם אם הפעם יהיה המעבר מצומצם, יחסית, כיוון שהמלוכה נשמרת בתוך המשפחה, מימדי טרנספר האוכלוסיה יהיו עצומים. אלפי משפחות יגיעו אל העיר, ואלפים אחרים כבר החלו לארוז. בשוק הבתים ודירות היוקרה בגבעת הקפיטול החל סחרור חילופי השלטון. סוכני נכסי הדלא־ניידי בעננים. גם המחוזרים. כבר החל לפעול מרכז מיוחד, למיון עשרות אלפי בקשות העבודה הצפויות להציף את הממשל החדש ובחירת האנשים המתאימים לו. רק שם יועסקו 1,800 עובדים.

החלו גם המסיבות. הרפובליקאים אוהבים ויודעים לחגוג. מסיבות נצחון, מסיבות השלמה, מסיבות סיום וסתם מסיבות. בעיר הקוקטיילים וקבלות הפנים יש לארועים אלה תפקיד ממשי מאוד. חלק בלתי נפרד מהמשחק: משחק החיזורים, השידוכים וזיווג הזיווגים בין אנשים למשרות, ומועמדים לתפקידים. חשיבות הנוכחות עצמה אין לה ערוך. מי הזמין אותך, בחברתו של מי נראית ועם מי שפשפת מרפקים, הם גורמים מכריעים בחזקת „תאמר לי באיזו מסיבה היית ואמר לך מי אתה". ככל שקשריך קרובים יותר לכתר, גדולים סיכוייך לזכות במשרת חלומותיך.

„המלך האב" רונלד רייגן, ששכתב את תקנון המלוכה האמריקאי, קיבל את יורשו וסגנו, בטקס מלכותי הדור בגן הוורדים של הבית הלבן. הוא נשא דברי שבח וברכה והבטיח לסייע, ככל שיוכל, במעשה ועצה. מקורבים לחצר מספרים שננסי יעצה לרעייתו של בוש: „בשום פנים אל תקני שמלות בהשאלה".

ההכנות להכתרה המפוארת כבר בעיצומן. רשימת המוזמנים עדיין לא הושלמה, אך כל החדרים במלונות היוקרה תפושים לקראת היום הגדול. השמלות נתפרות וביומניהם של ספרי הצמרת אין מקום לשום ראש נוסף. צי הלימוזינות המקומי איננו מסוגל לספק אפילו תשובה חלקית לצרכיהם של כל הנכבדים שיגיעו ליציעי הקהל. כוח תגבור של מאות לימוזינות יגיע מניו־יורק ובוסטון. שהרי מי רוצה להתפס כשהוא מגיע לאירוע במונית? גם לאחר השלמת החילופים, עדיין תיוותר שאלה מטרידה: נתוני הבחירות אימתו את ציפייתם של הנביאים – שפל, ללא תקדים, בשיעור ההצבעה – פחות ממחצית בעלי זכות הבחירה הגיעו אל הקלפי. בוש קיבל 54 אחוזים מקולותיהם של הבוחרים. כלומר, בסך־הכל כרבע מהאוכלוסיה העניק לו את אמונו ושלחו אותו לבית הלבן. מכאן השאלה – של מי המלך?

תגובות קומוניסטיות / גדעון קוץ, פאריס

עזרו לנו לעזור לכם

דיפלומטים מסין מתעניינים ברמותו של שמיר ובמידת „קשיחותה" של ממשלתו הצפויה. הסובייטים מעדיפים את המערך, אך אינם מסתלקים ממעורבות באיזור. את הפולנים לא מעניין ראש הממשלה, הם מחפשים לגיטימציה

דיפלומטים מן העולם הקומוניסטי מגיבים בזהירות רבה על תוצאות הבחירות בישראל. הגם שאין הם מסתירים „העדפה טבעית" לשמעון פרס ולמפלגת העבודה, ניכרת בדבריהם הדאגה לשימור תהליך ההתקרבות בינן לבין ישראל שנפתח במיוחד בעת כהונתו של פרס בראשות הממשלה ובמשרד החוץ. הבדלי גוונים קיימים, למרות הכל, בדברי נציגי סין העממית, ברית־המועצות ופולין שעמם שוחחתי השבוע.

סין, שעשתה צעדים ניכרים בתחום שיתוף הפעולה עם ישראל, נזהרת להפריד ביניהם לבין נושא היחסים הדיפלומטיים, ונראה שאפשרות כינונם התרחקה במידת מה. הנימה החוזרת בדברי כל הדיפלומטים היא: כמה הייתם מקלים עלינו אילו פתרתם את הבעיה הפלשתינית. הדיפלומט הסיני מקפיד, עם זאת, להדגיש, כי סין אינה במצבה של ברית־המועצות. לה לא היו בעבר קשרים דיפלומטיים עם ישראל ואין היא קובעת נקודת זמן מדוייקת – כמו כינוס הוועידה הבין־לאומית – לכינונם של יחסים אלה. הקביעה היא רחבה – יחסים ייתכנו רק עם פתרון הבעיה. בינתיים מתעניינים הסינים יותר ברמותו של יצחק שמיר ובמידת „קשיחותה" של ממשלתו הצפויה. בתור משקל־נגד טורח בן־שיחי להדגיש את ההערכה הרבה שממנה נהנה יאסר ערפאת בקרב מנהיגי סין. בסין סבורים, כי הוא פועל בכיוון החיובי של הידברות, כנגד הגורמים הקיצוניים. הסינים, כמו הסובייטים, אומרים, כי הפעילו השפעה ממתנת על אש"ף וכי הבהירו לו כי הם מתנגדים לכל צורה של טרור. האם תכיר סין במדינה או בממשלה פלשתינית, אם תוכרז כזאת על־ידי המועצה הלאומית של אש"ף? „לא אופתע אם כך יהיה", עונה בן שיחי. בסופו של דבר, הוא מתנבא, מבחינת סיכויי פתרון השאלה הפלשתינית איננו רואים הבדל גדול בין פרס ושמיר.

מובן שממשלת מערך עדיפה בעינינו, כמו בעיני האמריקאים או מדינות אירופה ומדינות ערב, אומר הדיפלומט הסובייטי. לממשלה בהשתתפות ימין קיצוני אין, בדרך כלל, יחסי ציבור טובים. עכשיו נראה גם שהתכנית היפה של ועידה בין־לאומית מתרחקת במקצת. אבל איזו אלטרנטיבה יש להן שמיר לא הציע תכנית אחרת, ובסופו של דבר, כל פתרון ריאליסטי יצטרך ללכת בכיוון זה. אין זה ריאלי, אומרים הסובייטים, לחשוב כי ייתכן פתרון במזרח התיכון ללא המעצמות הגדולות. „אנחנו כבר נוכחים שם". הם גם סבורים כי בחירתו של ג'ורג' בוש כנשיא ארצות־הברית תסייע בהמשך קירוב העמדות בין שתי המעצמות בנושא זה. הסובייטים נזהרים מלנפנף בהחלטות הצפויות של אש"ף – הם סייעו ברחייתן – כבנשק, ומרגישים כי מדיניותה המוצהרת של ברית־המועצות היתה ונשארה לקרוא לשני הצדדים לפעול בשיקול הדעת. עם זאת, הם אומרים עתה, „לא תמיד אפשר לרסן את הקיצוניים".

הסובייטים, כך נראה, ידחפו בשלב ראשון לכינוס ועידה מכינה לוועידת שלום, תוך שיתוף פעולה עם הצרפתים ועם אירופה. מכל מקום לא יהיה זה לפני כינון הממשל החדש בוואשינגטון. על־פי שר החוץ הצרפתי רימא, נתן ג'ורג' שולץ את הסכמתו להתייעצות בלתי־פורמאלית של החברות הקבועות במועצת הבטחון בנושא תהליך השלום, ומצפים כי גישה זו תאומץ גם על־ידי ג'יימס בייקר. הסובייטים גם מעוניינים בלגיטימציה לכינוס ועידה בין־לאומית לזכויות האדם במוסקווה. ובינתיים, אין כל סיבה לפגוע ביחסים המתהדקים עם ישראל.

מצבה של פולין במכלול הזה הוא, כמובן, עדין. המצב במזרח התיכון אינו עומד בראש מעייניהם של הפולנים השקועים בבעיותיהם הכלכליות והחברתיות ובחיפוש נואש אחרי לגיטימציה בין־לאומית. בחזרתה של פולין בתהליך הירוק היחסים עם ישראל היתה בחירה מודעת שהנסיבות הנוכחיות יכולות, בשלב זה, רק לחזק. הממשל הפולני ספג השבוע מהלומה מהממת ומכאיבה ממרגרט תאצ'ר שהתנגתה, בעת ביקורה בוורשה, כל סיוע לפולין בפתרון בעיות זכויות האדם והחברה שם. „אם זה יימשך כך", אומר דיפלומט פולני, „תישארו אתם התקווה היחידה שלנו במערב". הפולנים מחזיקים בדימוי של לובי יהודי בין־לאומי חזק ובעל יכולת כלכלית עצומה ומעוניינים בסיוע יהודי וישראלי ביחסיהם עם ארצות־הברית והשוק האמריקאי. יחסי פולין עם מדינות כמו עיראק ולוב – ספקיות מטבע זר חשובות – נמשכים ולכן כל הסדר מדיני יהיה לעזר.

„עזרו לנו לעזור לכם", כך נראה, הוא המסר של העולם הקומוניסטי לממשלה החדשה בישראל.

תתארו לעצמכם

ראשי הממשלה

סגן רוה"מ סגן רוה"מ סגן רוה"מ
שר החקלאות שר החקלאות שר החקלאות
שר החנוך שר החנוך שר החנוך
שר התעשיה שר התעשיה שר התעשיה
שר הדתות שר הדתות שר הדתות
שר הבנוי והשיכון שר הבנוי והשיכון שר הבנוי והשיכון
שר העבודה שר העבודה שר העבודה
שר החוץ שר החוץ שר החוץ
שר הפנים שר הפנים שר הפנים
שר המשטרה שר המשטרה שר המשטרה
שר בלי תיק שר בלי תיק שר בלי תיק
שר הקליטה שר הקליטה שר הקליטה
שר המשפטים שר המשפטים שר המשפטים
שר הכלכלה שר הכלכלה שר הכלכלה
שר התחבורה שר התחבורה שר התחבורה
שר הבריאות שר הבריאות שר הבריאות
שר הבטחון שר הבטחון שר הבטחון
שר המדע שר המדע שר המדע
שר התקשורת שר התקשורת שר התקשורת
שר האנרגיה שר האנרגיה שר האנרגיה
שר האוצר שר האוצר שר האוצר

העם

7 הסברים ל־2 תבוסות

(המשך מעמוד 13)

עמיהן לא תיפתרנה ללא תרופות מרירות. לחלופין ניסו שניהם להציג מרשמים לא רציניים – כמעט קוסמיים – שפגעו באמינות מעמדם. טענתו של דוקאקיס, כי ניתן לצמצם משמעותית את הגרעון התקציבי באמצעות גביה יעילה יותר של מיסים קיימים לא שכנעה רבים מקרב הבוחרים האמריקאים. באורח דומה, ספק אם רבים מבוחרי ישראל השתכנעו, כי ניתן יהיה למצוא ולא מנהיג ערבי אחר, שיהיה מוכן לקבל את התנאים, הדרישות וסידורי הבטחון, שהוצגו במסגרת מה שכונתה „תוכנית האלופים" של המערך.

כשלון חמישי, ומעתה במישור הטקטי, מהותו בזמן היקר שבוזבז על ידי מנהלי מסעי הבחירות בשתי המפלגות. הדמוקרטים ערכו את ועידתם כחודש לפני שעשתה זאת המפלגה הריפובליקאית. באורח דומה, סיימה מפלגת העבודה את הבחירות הפנימיות לרשימתה לכנסת למעלה משבועיים לפני שעשתה זאת תנועת החרות. ואולם, הדמוקרטים והעבודה כאחד נכשלו בניצול הזמן שעמד לרשותם לשם תיכנון וביצוע מתקפות הסברתיות כנגד יריביהם, בעוד אלה האחרונים עסוקים עדיין בעניניהם הפנימיים.

כשלון שישי נבע מכך שבניסוח מסרי הבחירות, האצילו פרס ודוקאקיס באופן מוגזם סמכויות רבות למומחי פרסומת ויועצי תדמית. כך גויסו בתל־אביב ובשדרת מדיסון בניו־יורק אנשים שמומחיותם בפרסום ושיווק מוצרי צריכה למשימת שכנוע פוליטי. בניגוד לכך, הרי שבליכוד, כמו גם במחנה הריפובליקאים, נוהלה משימה זאת בידי קבוצת אנשים בעלי נסיון פוליטי רב. בתוצאות ניגוד זה ניתן היה לחוש במהלך שתי מערכות הבחירות.

כשלון שביעי ואחרון נעוץ היה בכך שדוקאקיס ופרס הדגישו יעילות ותהליך על פני חזון ומהות. הראשון מבין השניים ביקש להגיע לבית הלבן על גלי „הפלא של מאסצ'וסטס": הצלחתו כמושל מדינה יעיל להביא לשגשוגה תוך איזון תקציבי. ואולם, כאשר דווקא בעת מערכת הבחירות נאלץ דוקאקיס לחוש בבהילות למדינתו לשם העלאת מיסים, שתציל את תקציבו מגרעון מסוכן, התנדף הפלא כלא היה.

באורח דומה, במקום להתמקד אך ורק ביעדי ומסרי הבטחון והשלום, סטה פרס שוב ושוב בתהליך השלום, ובתוך כך להדגשת נושא הוועידה הבינלאומית. ואולם, הבוחר הממוצע מתקשה להתייחס לפרטים שכאלה ודאי ששום תהליך, יהא מוצדק ונבון בכל שיהא, אינו יכול לעורר את התלהבותו. בנוסף לכך פגם פרס באמינותו בנסיונו להציג את הוועידה המוצעת כנעדרת סיכונים. שר החוץ יודע היטב, כי אין כל אפשרות לבטוח, כי ההסכמות אליהן הגיע כאשר לאופיה של הוועידה המוצעת ונהליה אכן יקוימו מעת שהוועידה תתכנס ואכן, רבים התומכים בהשתתפות ישראל בוועידה שכזאת – וכותב שורות אלה ביניהם – גורסים כך למרות הסיכונים הברורים ומתוך תחושה ברורה לא פחות, שהסיכונים הכרוכים בהימנעות ממיצוי האפשרויות הטמונות בה רבים וחמורים עוד יותר.

לבסוף יש לומר, כי מרבית הכשלונות עליהם עמדנו נובעים מטעות אסטרטגית דומה, המהווה אם כל חטאת. טעות זו היתה במיקוד מערכות הבחירות בנסיון לדוג את הקולות הצפים, ובהנחה שמיקום מרביתם של קולות אלה בין שתי המפלגות העיקריות. הנחה זאת הביאה לשאיפה להימנע מהרגזת בוחרים אלה, וזאת באמצעות טשטוש המסר. כך, עד כשבועיים לפני מועד הבחירות, ניסה דוקאקיס להכחיש את היותו ליברל בהשקפותיו. מאמץ זה היה עקר וכפה על המועמד הדמוקרטי מגננה מתמרת, תוך נסיון להצדיק עמדות אותן נקט בעבר. כך, במקום לנצל את הזמן והמשאבים שעמדו לרשותו להעברת מסריו ולהתקפת יריביו, נאלץ דוקאקיס לעסוק בהסברת הסתירות שנתגלו בעמדותיו כתוצאה מתרגילי הטשטוש.

כך אירע אף למפלגת העבודה ולעומדים בראשה. מחד נטען, כי רק בידי מפלגת העבודה להביא את השלום. מאידך נוסחה „תוכנית האלופים", שלא ניתן לכנותה אלא פארטה ללא קונים, במאמץ לטשטש את המסקנות האמיתיות המתחייבות מהחתירה לשלום. כמוסר האמינות של התוכנית חשו בוחרים רבים, גם אלה שבידם לא היה לנתח את מרכיביה. כך, להבטחות כי לא תהיה כל חזרה לגבולות 1967 וכי לא תוסר אף התנחלות נוספה האימרה שהירדן ישמש כגבול הבטחון.

גבול בטחון, כמושג הנבדל מגבול מדיני, הינו פטנט ישראלי מקורי. משמעותו קו שמעבר אליו לא תותר כניסת כוחות צבאיים. מטרת המצאת המושג היתה טשטוש העובדה, שאין מנוס מנסיגה לגבול המדיני שקרבתו מאיימת. ואולם, אם ניתן הסבר מפורט למשמעותו של גבול הבטחון – וכאמור, כל מי שנאלץ להתגונן ולהסביר את עמדותיו במערכת בחירות נידון להכשל – הרי שלבוחר נראה כאילו לפניו מאמץ להגדיר עמדה המתקרבת לזו של הליכוד הדוחה כל אפשרות לנסיגה מהירדן.

וכאן שורש הטעות: ראשית, משום שבין ימין אותנטי לימין מאולץ לעולם יעדיף הבוחר את הימין האותנטי. שנית, משום שהטשטוש והמגננה יוצרים דימוי לפיו אין למובילים די בטחון עצמי בעמדתם. ואולם, ספק אם הציבור יתן אי פעם את אמונו במנהיגות המתביישת במשמעויות עמדותיה. הציבור יתן אמונו במנהיגות שתגדיר במפורש את יעדיה, ולא בזו המסייגת מראש את מטרותיה באלף אלפי הסתייגויות והבטחות. הבוחר ילך אחר מנהיגות הנחושה בצדקת יעדיה והנכונה להמתין להיווצרות התנאים שיאפשרו מימושם של יעדים אלה, ולא אחר מנהיגות המגייסת סיוע מבחוץ במאמץ נואש להוכיח, כי תנאים אלה כבר נוצרו. הציבור יתמוך במנהיגות המתמקדת ביעדים ובטעמם, ולא בתהליכים אותם אין האזרח הממוצע יכול להבין ואותם אין פעיל המפלגה המוכשר ביותר יכול להסביר.

הקולות הצפים ישוכנעו רק על ידי מפלגה משוכנעת, וזו לא תיווצר אלא אם תקום מנהיגות משוכנעת ונחושה, אשר תדביק בנחישותה את המפלגה והתנועה.

בכל זאת אופוזיציה

(המשך מעמ' 14)

שמעון שטרית, יוסי ביילין, אברהם בורג, חגי מרום, עמיר פרץ ואלי דיין, נוכל לראות בעוד ארבע שנים. גם אישים יותר ידועים מהם, כמו אהוד אולמרט או שמואל תמיר, נבנו דרך אופוזיציה ודרך מאבק פרלמנטרי. אנחנו בחרנו חבורה שהיא שונה לחלוטין מהסיעות הקודמות שהיו למפלגת העבודה ויש לה פוטנציאל להיות מנהיגות אחרת של המפלגה. נכון שלא היתה פריצת דרך גדולה למפלגה דרך הדמוקרטיזציה, אבל תהליך זה נתן, לפי דעתי, תדמית חדשה למפלגה והקל על חלק מהבוחרים לתמוך בה. ומעל לכל, הוא נתן למפלגה פוטנציאל גדול לעתיד. אם אני מדבר על אופוזיציה, ואני מאמין שאופוזיציה יכולה לבנות את המפלגה, זה בעיקר בגללם.

– מערכת ההסברה של מפלגת העבודה התמקדה בעיקר בשמעון פרס כראש ממשלה ועל מסר השלום. נשמעה ביקורת רבה, גם לפני הבחירות וגם אחריהן, על עצם ההתמקדות באדם אחד כמעביר המסר של המפלגה כולה. האם אתה שותף לביקורת והאם התרעת על כך בזמן מערכת הבחירות?

אני התנגדתי ואף התבטאתי כנגד הצגתו של שמעון פרס כמבטאו היחיד של מסר השלום. חשבתי שצריך יותר להדגיש את שמעון פרס בשנתיים שהיה ראש ממשלה. מטרת ההסברה היתה להניע אנשים לעבור מנטייה לטובת הליכוד לנטייה לטובת המערך ואני לא האמנתי ששמעון פרס מסוגל לעשות זאת בעצמו. חשבתי שמסר השלום הוא מסר נכון, אבל גם שאסור להפוך את מסר השלום למסר פרסונאלי של שמעון פרס. גם אותם אנשים שיש להם התנגדות לשמעון פרס, עדיין צריכים לקלוט את מסר השלום והם יתקשו לעשות זאת באמצעותו.

מאז שקמתי ממטולתי הבעתי את דעתי וגם דיברתי עם כל ראשי ההסברה: עם ויצמן, עם זוילי, עם רוטנברג ועם אנשי „דסימה". אם מסר השלום הוא המסר העיקרי, את המסר הזה היו צריכים להעביר בהמון אפיקים ולא רק דרך האפיק של פרס. למען ההגינות אני מוכרח להגיד שלא היה זה שמעון פרס שבא ואמר: „אני רוצה שכל מערכת ההסברה תתמקד בי", אלא „דסימה" היתה זו שהגישה שורה של סקרים שבהם הראתה ששמעון פרס הוא האדם הכי מקובל להיות ראש ממשלה, עדיף על שמיר. מזה הסיקו שהמסר של „מי יהיה ראש הממשלה" ומי יעביר את המסר של השלום, הוא החשוב ביותר. אני פקפקתי בכך, כי אמרתי שנכון ששמעון פרס נחשב כראש ממשלה יותר טוב משמיר; אבל יש כאן נושא של לא רק מי יותר טוב, אלא מי הוא האדם שיש לו כוח סחיפה ושבעקבותיו אתה מוכן לשנות את עמדתך. פקפקתי בכך ששמעון הוא האיש הזה.

– אתה שותף גם לביקורת על „דסימה"?

לא ידעתי מה תהיה רמת האמינות של הסקרים ומנסיון של מערכות הבחירות הקודמות לא הייתי מוכן לעבוד רק עם מקור אחד. למרות שהמטה עבד עם „דסימה", אני שילמתי כל הזמן לסקרים של חנוך סמית, כיוון שרציתי שיהיה לי איזון. לצערי הרב חנוך סמית יותר צדק בהערכות שלו. גם כשהיתה אופוריה במטה, הוא אמר לי: „אין לכם פריצת דרך".

העיתוי לא נראה לי. עוד טרם התפרסמו תוצאות הבחירות, וכבר מתארגנים חוגים וקבוצות, התקפות וטלוויזיה. יהיה די זמן לנתח ולהסיק מסקנות, גם מסקנות חריפות, אבל לא בלהט של יום אחרי הכשלון

עבדתי עם „דסימה" ועם חנוך סמית ושיקללתי לעצמי מה ; ים שניהם וגם מה אני מרגיש. צפיתי שנקבל 39 מנדטים, אבל מי ששאל אותי בשבועיים האחרונים, מה המצב שלנו, אמרתי שאנחנו בעלייה. שני הדברים היו נכונים.

– מיד לאחר הבחירות החלו לדבר על ה„אינתיפאדה" במפלגת העבודה. האם אתה צופה זעזועים פנימיים רציניים במפלגה כתוצאה מהבחירות?

האינתיפאדה של הערבים פגעה במפלגת העבודה וגם ה„אינתיפאדה" של היהודים תפגע במפלגת העבודה. מאז 1977 מפלגת העבודה לא מצליחה לחזור לשלטון באופן ברור. יש לכך הסברים רבים, אבל בצד ההסברים יש מקום לביקורת, הסקת מסקנות ולקחים, כולל על ההנהגה. שום דבר לא בוער כעת. אם המערך, יוכל להרכיב ממשלה, למרות שאני מפקפק בכך, תנו לו להרכיב ממשלה. אם הולכים לאופוזיציה, יהיה מספיק זמן מהבוקר ועד הערב. יהיו דיונים, יוסקו מסקנות, יהיו הערכויות, יהיו קבוצות, תהיה ביקורת על ההנהגה.

העיתוי כעת לא נראה לי. עוד לפני שהתפרסמו התוצאות הסופיות של הבחירות, כבר מתארגנים חוגים וקבוצות, התקפות וטלוויזיה. יהיה מספיק זמן לנתח, יהיה מספיק זמן להסיק מסקנות, גם מסקנות חריפות. מוסדות המפלגה, בכל סיטואציה שלא תהיה, ידונו בכל פורום שהוא בתוצאות הבחירות. הדיון צריך להיות רציני ונוקב, אבל לא בלהט של יום אחרי הכשלון. אני גם חושב שאלה שעשו את מה שאתה קורא אינתיפאדה פקששו בגדול. אם היו ממתינים עוד שבועיים־שלושה, הרבה יותר אוזניים היו כרויות לשמוע אותם.

– ארבע שנים אתה מכהן בתפקיד מזכ"ל המפלגה. מה הלאה? האם נכונות השמועות שאתה מבקש לפרוש מתפקידך?

אני מעריך שאילו היינו מרכיבים ממשלה, הייתי מקבל תפקיד אחר. אם אנחנו לא מרכיבים ממשלה, וזאת הערכה שלי עכשיו, אזי בשלב זה אני נשאר כאן. התחלתי את כהונתי כמזכ"ל ב־1984. ב־1986, לאחר ועידת המפלגה, בחר בי מרכז המפלגה לקדנציה נוספת, ואני אמור לכהן בתפקיד עד הוועידה הבאה. ארבע השנים שאני עושה כמזכ"ל היו ארבע שנים של חשבון נפש, עם עליות ומורדות, במהלכן הצלחתי גם לשנות כמה דברים בתוך מפלגת העבודה. חלק גדול מהשינויים בהם התחלתי, חייבים להמשך. הדמוקרטיזציה שהתחילה במפלגת העבודה, צריכה להתרחב. עכשיו הולכים לבחירות להסתדרות. כאשר מדובר על הנהגת ההסתדרות, חייבים לבחור את נציגי ההסתדרות במקומות העבודה, באופן דמוקרטי ולא בוועדות מינויים.

גם בבחירת מועמדי המפלגה לכנסת, יתכן שנצטרך לבדוק את הרחבת הדמוקרטיזציה כך שכל המועמדים לכנסת ייבחרו על־פי אותה שיטה. יש גם הצעות להרחיב את מעגל הגוף הבוחר לרשימת מועמדינו לכנסת מחברי מרכז לכלל חברי המפלגה, ועל־ידי כך להרחיב את מספר האנשים השותפים בהליך הדמוקרטי. השנים הבאות יהיו שנים של העמקת תהליכי הדמוקרטיזציה במפלגה.

309 „ג'ובילה" בשוק המשפחתיות / אריה ארד

„מכונית כל־בו בעלת כישורים"

אולי היא חסרה את החן הייחודי שיש ל־205 ול־405, שלא לדבר על הסיטרואן ב־איקס. אמינותה סובלת מליקויים. אבל, לצרכן הישראלי, כך נראה, היא אחת המכוניות המתאימות ביותר

נדמה שלפז'ו ולסיטרואן יש כיום המגוון הרחב ביותר של דגמים, היכולים לספק את כל הצרכים, הן מבחינה מהותית והן מבחינת המחיר. לבד מה־505, שהוצגה לפני קרוב לעשר שנים ושתוחלף בשנה הבאה, כולן מהעשור הנוכחי, כולן על יסוד הוורידה (VERA), המכונית הנסיונית שממנה הופקו ה־205, ה־309 וה־405. אף־על־פי כן, הם נתקלים בתחרות די חריפה מצדדים שונים.

ה־309 לא נקלטה היטב בצרפת, בגלל מה שמכנים המבקרים האירופיים „עיצוב חסר אופי". אולי חסרה ה־309 את החן הייחודי, שיש ל־205 ול־405, שלא לדבר על הסיטרואן ב־איקס, אבל, כך נראה, לצרכן הישראלי היא כעת אחת המכוניות המתאימות ביותר. ה־1,300 עם תיבת־הילוכים ידנית וה־1,600 עם תיבת־הילוכים אוטומטית, עדיפות כמשפחתיות ישראליות על כל מה שיש כיום בשוק. גם מבחינת אורכה היא מתאימה לבעיות החניה בארץ יותר ממתחרותיה. חבל רק שאמינותה מדאיגה כל־כך.

היטב חרה לאנשי היבואן, כאשר דווח ב„דבר" בשנה שעברה על רגישותה הרבה של הגירסה הידנית של ה־309 1,300 לכוונונים. בינתיים יצא המדריך של ירחון הצרכנות הבריטי המהימן, ה„ויץ'", והוא מסכם את שאלת האמינות על־יסוד מידגם של 261 מכוניות: „האמינות נראית מדאיגה". אבל אפשר להסכים עם חלקו האחר של הסיכום, „מכונית כל־בו בעלת כישורים".

ה־309 היא מכונית נעימה מאוד, רכה ושקטה בנסיעה, מרווחת כדבעי לצרכי המשפחה ומחירה סביר ביותר. אני הייתי מוכן להסתפק בגירסת 1,294 סמ"ק עם תיבה ידנית בת חמישה הילוכים. לדעתי המכונית הזאת מספקת את כל הצרכים, לרבות מזגן. אבל נוכח התאווה הישראלית לאוטומטיות, צריך לעלות מדרגה למנוע בן 1,580 סמ"ק. יש רק להביא בחשבון, שהפרש המחיר בין השתיים ניכר. כאן מוכר היבואן חבילה שלמה, הכוללת גם הגה־כוח וצבע מטאלי, שמחירה מגיע לאיזור ה־35,000 שקל. „חבילה" זו מכונה „ג'ובילה", לכבוד יובל 50 שנה ליבוא דגמי פז'ו לארץ על־ידי דוד לובינסקי הקשיש.

כוחו של לובינסקי ב„חבילות" שהוא מצליח לתפור לטעמו של הישראלי. הוא אינו נרתע מלרכוש מלאי של מכוניות, שייצורן עומד להיפסק ואף אינו נבהל ממכירת דגמי השנה שעברה, כאשר רוב היבואנים כבר מוכרים דגמי 89, ובלבד שיכה אותם במחיר. הוא מבין, שהישראלי הממוצע בוחר לו מכונית על־פי מחירה והוא מצליח להציע מחירים תחרותיים. ה„חבילות" של לובינסקי תפורות כנגד הסובארו, היפאנית העושה שמות ביבואן העברי הקטן זה 15 שנה. כוחה של הסובארו במחירה, באמינותה, וביכולתה לשמור על ערכה לאורך שנים. סובארו היא המכונית הנמכרת ביותר בישראל. ואילו פז'ו יחד עם סיטרואן מגיעות רק למקום השני, כשהן מוכרות יחד רק כ־60 אחוז ממה שמוכרים יבואני סובארו.

הדור הנוכחי של מנועי פז'ו־סיטרואן מצטיין בעוצמה רבה יחסית, שהם מפיקים מכל סמ"ק. המנוע בן 1,118 מפיק 55 כוחות־סוס, כמות המופקת ממנוע הגולף 1,300, ואילו המנוע בן 1,294 כבר מגיע ל־65 כוחות־סוס. המנוע בן 1,580 סמ"ק המותקן בג'ובילה מפיק 80 כוחות־סוס, בעוד משקלו רק 890 קילוגרם. משום כך הוא יכול לשאת ללא מאמץ תיבת־הילוכים אוטומטית, הגה־כוח ומזגן גם יחד.

עם זאת צריך לזכור, כי המנוע המותקן בג'ובילה אינו זהה למנוע הב־איקס או ה־405, שגם נפחו 1,580 סמ"ק. ב־309 משתמשת פז'ו במנוע הטלבו הישן יותר. המנוע הזה היה בעייתי מלכתחילה, מפני שנטה לשרוף את גל־הזיזים. מהנדסי פז'ו ניתחו את הבעיה ופתרו אותה. כמובן, אם גלי־הזיזים נוטים להישרף ופותרים את הבעיה, השינויים כה גדולים, עד כי למעשה מדובר במנוע חדש.

תיבת־ההילוכים האוטומטית היא מתוצרת ZF הגרמנית. יש בה ארבעה הילוכים קדמיים ויש לחזור על האזהרה, שהיא אינה מתאימה למהירות המותרת בישראל, 80־90 קמ"ש. ההילוך החסכוני של התיבה הזאת הוא הרביעי, אולם השילוב בו נעשה בקירבת ה־100 קמ"ש. מי שנוסע כחוק, ימצא עצמו לרוב בהילוך שלישי או בתנועה מתמדת בין השלישי והרביעי. עובדה זו גורמת לבזבוז דלק, בלאי לתיבה ולמצמד ולעצבי הנהג. הצריכה הממוצעת במבחן הדרך שעשיתי היתה 9.1 קילומטר לליטר, ואילו על־פי הצהרת היצרן הייתי צריך להשיג 14.8. ההפרש הזה, כמעט 40 אחוז, הוא מעבר לסביר. הוא נובע מהוספת תיבת־הילוכים אוטומטית, מזגן, הגה־כוח והנסיעה במהירות המותרת בישראל. אפשר בהחלט ליפול מהכסא.

הנסיעה הרכה היא סמלן המסחרי של הצרפתיות. הופתעתי לא מעט, כאשר גיליתי, שהרנו 21 פחות רכה מהמקובל. הסיבה היא, שאנשי רנו לא הצליחו לשלב אחיזת־כביש טובה בנסיעה רכה, ממש כעמיתיהם הגרמנים (אצל האיטלקים נסיעה קופצנית היא עקרון). אנשי פז'ו פתרו את הבעיה. על המיתלים הנפרדים לכל גלגל הוסיפו מוט מייצב הדואג לחלוקת משקל טובה. אחר־כך שילבו קפיצים ספירליים עם בולמי זעזועים הידראוליים בעלי פעולה כפולה והשיגו את הנסיעה המסורתית הרכה, כראוי לצרפתיה אמיתית, בשילוב יציבות ואחיזת־כביש מעל ומעבר למצופה.

מבחן

- התאוצה: נמרצת: מ־0 ל־100 קמ"ש ב־12.5 שניות.
- המנוע: פעולתו חלקה, גמיש מאוד; 80 כ"ס ב־5,600 סל"ד; 13.5 מק"ג ב־2,800 סל"ד.
- תיבת־ההילוכים: טובה מאוד, רגישה, שילובים חלקים.
- הגה: מדוייק, תחושת־כביש טובה, נענה היטב, רך למדי, כושר תימרון מצויין.
- הנהיגה: נעימה, צפויה.
- אחיזת הכביש: טובה מאוד גם על כביש רטוב.
- היציבות: טובה מאוד ואינה מושפעת מרוח־צד וממהמורות.
- בלמים: מעולים, מדורגים היטב, אמינים.
- תנוחת הנהיגה: טובה.
- אביזרי נוחות: טובים.
- עזרי השליטה: טובים.
- המחוונים: טובים מאוד ובעלי עיצוב יפה.
- הראות: טובה למדי. שטח מת בחניה ובעקיפה. את פנסי הדרך אפשר לכוונן לפי העומס.
- המושבים: נוחים מאוד ומעוצבים היטב מלפנים; מאחור, מרווחים לשניים אך צפופים לשלושה.
- הנסיעה: נעימה מאוד.
- הרעש: שקטה.
- האוורור: סביר. המזגן טוב לנהג, פחות ליתר הנוסעים.
- ההסקה: החום אינו מתחלק היטב.
- המהירות המירבית: 171 קמ"ש.
- צריכת הדלק: בעיר: 7.9 ק"מ לליטר. מחוץ לעיר: 10.1 עם מזגן; 13.1 ללא מזגן.
- טווח הנסיעה: מיכל בן 55 ליטר – 501 ק"מ.
- המחיר: 35,000 שקל.
- אחריות: שנה ללא הגבלת קילומטראז'. שש שנים מפני חלודה.
- טיפולים: כל 10,000 ק"מ.
- אמינות: מתחת לממוצע. חיבורי חגורות־הבטיחות נשברים במכוניות בעלות מספרי שילדה מ־G2700001 עד G2712753.
- לסיכום: משפחתית מהנה ומרווחת למדי, תחרותית במחירה, אך לוקה באמינותה.

אגודת ישראל מחנכת / יעל פישביין

גירשטט הוא גאון ספרותי

מהגן עד ל„כולל" עוברים ילדי „החינוך העצמאי" במסלול מותווה בקפדנות ומכוון לשמר את כוחם האידיאולוגי והפוליטי של החרדים. את הגרעונות מכסה המדינה. מחשבים – כן, עגנון – לא

„מהי התווית הזאת 'לא ציוניים' שהדביקו לנו? ביום הזיכרון הנהגנו הדלקת נר נשמה, אמירת תהילים ופרקי משניות. אצלנו כל בחור שלא הולך לישיבה, הולך לצבא, והמורים משרתים במילואים. מה זה פחות ציוני מאחרים? מי שיושב בארץ וחי בה אפשר להגיד עליו שהוא לא ציוני"? שואל בהתמרמרות הרב מילר, ראש רשת החינוך העצמאי של אגודת ישראל, ומוסיף תיאור פלסטי של „כל מיני סטודנטיות" שבאות ללמוד מה זה „חינוך עצמאי" ומצפות לפגוש „תומיינים", ומפלבלות בעיניהן מרוב תדהמה, כאשר במקום זה הן פוגשות יהודים כמוהן, המתמצאים היטב בחידושי החינוך.

כשהוא מתבקש לתאר את הייחוד של תכניות הלימודים של החינוך האגודאי, משיב הרב מילר: „מלמדים אצלנו הכל. אין מקצוע שלא נלמד: טבע, גיאוגרפיה, ספרות ואזרחות. אבל רעיונות אפיקורסיים כגון שהעולם קיים מיליוני שנים, לא ייכנסו אצלנו. יש לנו מערכת של ספרי לימוד משלנו, חומר מנופה ומתאים להשקפת עולמנו. כמובן שיש דגש על הוראת מקצועות הקודש והיסטוריה כללית ממעטים ללמד, אבל זה הרי מובן. אנחנו יהודים. עגנון וביאליק? לא. יש לנו חומר ספרותי משלנו. גירשטט הוא גאון ספרותי. גם משה פרגר הוא גאון. אלה היוצרים של ספרותנו החדשה ואותם אנו לומדים דרך קבע".

שאלתי את הרב מילר אם לומדים את שירת החול של ימי הביניים גדושת תיאורי שתיית היין והאהבה. „אין שירי חול של ימי הביניים. הכל שירת קודש ויש לנו פירושים על כל תג ותג. לומדים הכל בדחילו ורחימו", השיב.

החינוך העצמאי של אגודת ישראל מוגדר כ„חינוך מוכר שאינו רשמי". זו רשת שהתבדלה מהחינוך הרשמי של מדינת ישראל עם כינון חוק חינוך חינם בשנת 49', כדי שתהיה לה אפשרות לגבש את תכנית הלימודים ואת שיטות הלימוד בהתאם להשקפותיה. היום לומדים בה כ־40,000 תלמידים ומלמדים בה 1350 מורים ורשת עניפה של מורות ממלאות־מקום. „כי אצלנו, ברוך השם, יולדים הרבה", מציין הרב מילר.

במהלך השנים הוכנסו לרשת שיטות הוראה חדשניות, הוכנסו מחשבים ותוכננו לומדות אפילו במקצועות הקודש. בדומה למצוי בחינוך הממלכתי יש מבחני מיון ויש ייעוץ. „עושים לנו עוול כשרואים אותנו כמתנגדים לחידושים", אומר הרב מילר בהתמרמרות.

מערכת החינוך האגודאית מתחילה בגני ילדים מעורבים, בנים ובנות יחדיו, בגיל 3. חלקם מוסעים למוסדות החינוך בהסעות פרטיות. תכניות העבודה דומות לאלו שבגנים רגילים, פרט לכך שילדים לפני הכניסה לבית־הספר עוסקים בלימודי קריאה. יש ברשת הזו „גננים"־מורים ומכינות־גן והילדים מגיעים לכתה א' כשהם „חכמים קטנים". „לא צריכים לבלות את הזמן במשחקים עד גיל שש. מוטב ללמוד לקרוא", אומר הרב מילר.

חשיבות הקניית הקריאה היא עצומה ברשת הזאת. מורה שתלמידיה אינם לומדים לקרוא עד חנוכה נחשבת כמורה כושלת. „מורה בכתה א' שלא מלמדת קריאה, עושה את הילדים אינוואלידים", טוען הרב.

ההפרדה בין בנים ובנות מתחילה בכתות א', אבל בישובים קטנים, בהם מספר הילדים אינו מאפשר פתיחת כתות נפרדות, עושים פשרה ומלמדים יחד עד כתות ב' ואז עושים את ההפרדה. התלמידים שוהים בבית־הספר עד שעה ארבע, חמש ואפילו שש. את לימודי החול לומדים אחר־הצהרים ואת לימודי הקודש בבוקר, כשהם רעננים עדיין.

הבנות לומדות ברשת בתי־הספר „בית יעקב", שם מלמדים לימודי חול בהיקף גדול יותר מאשר אצל הבנים. אלה מתמקדים בלימודי קודש במגמה להמשיך אחר־כך לישיבות ה„קדושות". חלק גדול מבוגרי בתי־הספר היסודיים, הנקראים במגזר זה „תלמודי תורה", עוזבים את הבית ל„מתיבתות" שהן בתי־ספר פנימייתיים על־יסודיים, בהם לימודי הקודש הם העיקר.

בכתות ז'־ח' מתחיל תהליך מיון קפדני, כולל מבחני מיון שבסופו מופרדים בעלי היכולת הלימודית מאלה שאין להם יכולת כזו. רשת החינוך של „אגודת ישראל" אינה אמורה לכאורה להפעיל חינוך מקצועי, מכיוון שהעילה לפטור משירות בצה"ל היא התמחותה בלימודי קודש. אבל העובדה שלא כולם מתאימים ללימודי קודש הכריחה את אנשי רשת החינוך האגודאית ליצור ענף צדדי, „רשת בתי־ספר המקצועיים של החינוך העצמאי", הקולטת את הפחות מוכשרים מבין התלמידים. בעלי יכולת טובה יותר שאינם מתאימים ללימודי קודש הולכים לישיבות תיכוניות כגון „קרית נוער" בירושלים או לישיבת „הישוב החדש" בתל־אביב. השאר ממשיכים לישיבות „קטנות" ואחריהן לישיבות „קדושות", המכינות את העתודה של תלמידי הכוללים – „עולם בני התורה של ארץ ישראל" – כדברי הרב מילר.

יום הלימודים הארוך הנמשך עד חמש־שש בערב, מערכת ההסעות הענפה שמקיימת הרשת, מערכת הכשרת המורים, מערכת הפנימיות והעובדה שהיא פותחת בתי־ספר זעירים, אפילו בני כתה או שתיים, כדי להיענות לרצון ההורים שלא להסיע את ילדיהם למרחקים ולא לאבד תלמידים לטובת החינוך הממלכתי או לטובת מערכות חינוך חרדיות מתחרות, כל אלה גורמים גרעונות עצומים. הרשת עורכת אמנם מגביות בחו"ל, אך אלה אינן מספיקות, והתביעה למימון הגרעונות מופנית למדינה. כיסוי הגרעונות ואישור פתיחת מוסדות חינוך חדשים, גם במקומות ישוב קטנים, הוא אחד הנושאים היותר חשובים לרשת החינוך של אגודת ישראל. מגזרי החינוך החרדיים ככלל מייחסים לנושא החינוך חשיבות אדירה, שכן רק באמצעותו אפשר לשמר את החברה החרדית בייחודה. מלבד זה ישנם גם טעמים כלכליים: מערכת החינוך מספקת מקומות עבודה, ומאפשרת למשפחות חרדיות מרובות־ילדים לשלוח את הילדים אל מחוץ לבית, ולהקל בכך את הצפיפות ואת הנטל הכלכלי.

אך ההשקעה בחינוך משתלמת לא רק מבחינה אידיאולוגית, אלא גם פוליטית. שמירת הילדים במסגרות החינוך הקיימות עד בגרות, ואף לאחריה, מקטינה את סיכויי החשיפה לעולם החיצוני ומבטיחה את שימור כוחה של אגודת ישראל. הפוליטיקאים ואנשי החינוך של המפלגה, כמו הרב מילר, יודעים זאת ומתייחסים לנושאי החינוך בהתאם. התייחסות שכזו, אפילו אם אין מביאים בחשבון את תוצאותיה, יכולה לעורר במקומותינו קנאה.

חצר כנרת מחכה לשחזור / שמעון וייס

אין מציל

שיפוץ „חוות העלמות" של חנה מייזלס, אסם התבואה, החאן ובית המנהל, שם גרו משפחות סטולר וישראלי, עומד בצל יריבויות אישיות וחוסר תקציב

„זה באופי שלנו", אומר אהרוניק ישראלי מקבוצת כנרת. „דור האבות חלם ותכנן, אנחנו מנסים לממש ולבצע והבנים שלנו יזכו לראות את המוצר המוגמר". וכשאהרוניק ישראלי, בן 68, בנו של בנציון ישראלי, מראשוני כנרת וההתיישבות בעמק, מדבר על הדור שחלם, הדור שעושה והדור שיזכה, הוא לא מתכוון לאוטופיה הקיבוצית, אלא לשיחזורה של חצר כנרת, ערש ההתיישבות הקיבוצית והמימסד ההסתדרותי־קואופרטיבי בעמק הירדן. קצת עצוב להסתובב כיום בין שרידי חצר כנרת ולחזות במאבק הנואש בשכחה שנלחמים אלה שזוכרים. כבר חודשים ארוכים שיד המשחזר ופטיש הבנאי לא נגעו במבנים הישנים של חצר כנרת בדרך לשיקום ולשיחזור, אבל אהרוניק ישראלי, מי שהופקד מטעם קיבוצו על הפרוייקט, אינו מתייאש. הוא מנסה לגייס כל מי שמוכן לשמוע על השיחזור ועל התוכניות, ואצלו לא תפגשו את היאוש והרמת הידיים. אבא טמון בקבר מצידו השני של הכביש ואהרוניק יודע שזו שליחות שאבא היה מבקש שיעשה.

לפני שנים חלם מוטק'ה חדש, גם הוא מוותיקי כנרת, על שחזור חצר כנרת ושיקום המבנים שליוו את כנרת והעמק בימי ההתיישבות הראשונים. חמש־עשרה שנה לקח למוטק'ה להזיז מהחצר הישנה את בסיס הנח"ל שהוקם במקום ברבות השנים. כולם היו ידידי כנרת וכולם התרשמו מחלומו של מוטק'ה חדש, אבל איש מהם לא הסכים להתחייב. תמצא מקום חלופי לבסיס הצבא ונאשר להם לעזוב, אמרו כולם. לפני ארבע־עשרה שנה עזב הצבא את הבסיס בחצר כנרת ונפתחה הדרך למלאכת שיקום ולשחזור.

לכל היה ברור ששלושה גורמים צריכים ללוות את העבודות. קבוצת כנרת שראשוניה הקימו ויצאו מהמקום, מושבת כנרת שבתחום שיפוטה נמצאת החצר והמועצה האזורית עמק הירדן המייצגת את הקיבוצים שנוסדו ויצאו מכאן. לפני ארבע שנים הוקמה העמותה לשיחזור חצר כנרת וחובר תקנון מסודר. הכל נעשה בצל קשיים רבים ועימותים חוזרים ונישנים בעיקר בין קבוצת כנרת והמושבה. כל צד רצה את זכות ההכרעה והיכולת לכפות על הצד השני מה יעשה ומה ייקבע בחצר המשוחזרת. האיבה בין המושבה לקבוצה, יש אומרים, שואבת את מימיה מיריבויות העבר בין הישראלים של הקבוצה לירושאלים של המושבה ובין הסטולרים מהקבוצה לכהנים מהמושבה.

המתחים והאיבה העיבו על העבודה, וסביב 17 הדונמים של החצר הישנה וההיסטורית התחוללו מריבות בין השכנים שהקשו על המלאכה האמיתית. גם כך, הוחל בעבודת השחזור כחצי שנה לאחר הקמת העמותה. בראשה עמדו, כהצעת פשרה, זאב (ולוולה) שור, ראש מועצת עמק הירדן וגיורא כהן, ראש המועצה המקומית במושבה כנרת. הרמוניה לא שרתה בין השניים. קק"ל החלה בהקמת הגדרות בצידו המזרחי של האתר, אך גם עבודה זו הופסקה באמצעיתה. כל זמן שמתקוטטים כאן, אמרו בקק"ל, אנחנו לא רוצים להמשיך. כשנה אחרי תחילת הבניה פסקה העבודה. קשה לראות מתי תחודש ואהרוניק ישראלי לא חוסך את ביקורתו מכפיות הטובה של קק"ל. „הם צריכים לראות בכך שליחות ולא להתעסק בקטנות", הוא אומר ומצביע על החלקים הקרוסים בצידו הדרומי של האתר. עכשיו תופסים הקוצים את מקומן של הגדרות.

בית המוטור. עכשיו מחפשים משאבה (תצלום: ליאון מינסקר)

הגם שמלאכת השיחזור רק בראשיתה וקשה לדעת מתי תסתיים, מגיעים למקום אוטובוסים עם תיירים ומטיילים. לעיתים נדמה שדווקא המקום השומם עם המבנים מגולחי־הטיח והנוטים ליפול, הוא שיוצר את תחושת העבר ההיסטורי והריחוק ממנו. כך זה היה פעם, מתפעלים רבים. קשה להשתחרר מהתחושה הזו. מוקי צור מעין גב, ההיסטוריון של ראשית ההתיישבות בעמק, נוטל את תלמידיו ואורחיו בציר קבוע שמתחיל בחצר כנרת, עובר דרך בית הקברות שממול ודרך בית המוטור בכביסה לקבוצת כנרת וממשיך לאום ג'וני שבה הוקמה דגניה. צור אמון על התכנים וגם הוא ממתין לשחזור הויזואלי בטרם יגש לשחזור התוכני.

אהרוניק ישראלי, מלא מרץ ותקווה, נוטל אותנו לסיור באתר המחכה למשחזריו. עד כה, הוא אומר, הושקע סכום של קצת יותר מ־100,000 דולר מכלל 4 מיליון הדולר הדרושים. הסכום הושקע בשחזור מבנה המכבסה, המחלבה וחדר השירותים. מבנה המחלבה הסמוך לשער הכניסה מצידה הדרומי של החצר, יוסב למבנה קבלת הקהל באתר המשוחזר ואילו בצד השירותים המודרנים, הוקצו שני חדרים לבית שימוש עם ג'ורה בקרקע ולמקלחת, כפי שהיו אז. במקום שבו עמדו הרפת והאורווה ייבנה אולם מופעים וכינוסים ואחת הפינות תשחזר לאותו חדר היסטורי שבו, ב־1916, הקימו את המשביר המרכזי.

המבנה הראשון שישוחזר עם קבלת התקציב, יהיה מבנה „חוות העלמות" של חנה מייזלס וחברותיה, בצדה המערבי של החצר. היום עומד במקום המבנה הישן שסכנת התמוטטות מרחפת עליו. אסם התבואה של ראשוני החצר, שהיה במרוצת השנים לשק"ם של החיילים בבסיס הנח"ל, ישוחזר. גם הוא בעדיפות עליונה. יחד עם החאן ששימש למגורים. המבנה האחרון הוא בית המנהל ששימש בזמן ההוא במקום מגוריהם של משפחות סטולר וישראלי, מרובות הילדים, בחצר כנרת. בעקבות זעזוע שספג באחת מרעידות האדמה שהיו על הרכס, הרסו אותו מייסדי אפיקים ובנו תחתיו מבנה חדש העומד על תלו עד היום. בין לבין, ישוחזרו גם את מבנה חדר האוכל והמטבח ואת החדר הקטן שהקימו כפינת המטבח לא"ד גורדון שהגיע לחצר בשנת 1913 והוא כבן 50, מה שחייב התייחסות מיוחדת למצבו.

התוכניות, אומר אהרוניק ישראלי, כבר נשלמו, פרי תכנונו של האדריכל אלכס קשטן מגבעת חיים איחוד. מה שחסר עכשיו זה הכסף. כל הגורמים המעורבים בנושא יודעים שבימים אלה קצת נאיבי לבקש תקציב למקום שבו נוסדו קיבוצים וקואופרטיבים יצרניים שעה שהם עצמם בסכנת התמוטטות, אבל כבר נאמר בנסיבות אחרות שמי שמנסה לשכוח את העבר, אל יצפה לעתיד טוב יותר. קיצורו של עניין, לא יהיה תקציב – לא יהיה שחזור ועוד חתיכת היסטוריה תיעלם.

בינתיים נוטל אותנו אהרוניק ישראלי אל מה שכבר שוחזר בחלקו הגדול – בית המוטור, באכה קבוצת כנרת. בתוך חורשת האקליפטוס המפורסמת ניצב לו הבית שבו הורכבה כ־1910 משאבת המים הראשונה בארץ־ישראל ובעמק הירדן. משאבה זו שכבר אז נחשבה לישנה, שאבה מים מאפיק הירדן והשקתה כ־60 דונם של חקלאות־בעל שהיתה מסביב. בחדר הסמוך למשאבה התגוררו בנציון ישראלי, נח נפתולסקי וחבר נוסף. השניים נקראו על־ידי ישראלי לעבוד עמו כאחד מארבעת האריסים שחכרו את האדמה מסביב. משלושת אלה, כידוע, נוצר הגרעין שהקים לפני 75 שנה את קבוצת כנרת. הם גידלו ירקות, צמר גפן וחיטה סינית בתעלות וכאן החל עידן החקלאות האינטנסיבית. בית המוטור נחשב לבית המשאבות הראשון של ההסתדרות הציונית. ב־1928 פסקה נעימת המוטור ובית המוטור נעזב. אך נעימת ההתיישבות באיזור לא פסקה לרגע.

שישים שנה אחרי, שוחזר המבנה לפרטיו והפך לאתר היסטורי של ממש. עכשיו מנסה אהרוניק ישראלי למצוא משאבה גרמנית כמו זו שפעלה באותם ימים. קשר שנוצר עם הגרמנים העלה חרס וקשר אחר עם ערבים בבקעה, איכזב גם הוא. ישראלי מחכה לנס ומשוכנע שתותקן במקום משאבה זהה או דומה לזו שפעלה כשאביו הגיע לעמק. לצד המשאבה יוצגו במבנה תמונות ומסמכים שילמדו על אותה תקופה. סביבת בית המוטור, אגב, שרצה באותן שנים ראשונות ביצות מלריה שיובשו בעזרת האקלפיטוסים הגבוהים והעבים. לימים שימש האיזור לבריכות הדגים של כנרת ועתה גם הן יבשו.

זאב שור, ראש המועצה האזורית עמק הירדן, שותף קרוב למלאכת השיקום והשיחזור של חצר כנרת, נשמע אופטימי יותר. „זה חוב לוותיקים שצריך לפרוע ויהי מה", הוא אומר. בל"ג בעומר עתידה להתכנס בחצר כנרת המועצה לשימור אתרים. לפי התוכנית יהיה בשעות הערב והלילה ערב שירה בציבור והווי באווירת ראשונים של שנות העשרים בחצר כנרת. הכינוס יעמוד בסימן 75 לקבוצת כנרת. זו תחגוג לפני כשלושה שבועות מסיבה פנימית לרגל יום הולדת. בקבוצה עדיין מקווים להגיע לגבורות עם חצר ראשונים ובית מוטור משוחזרים כאתרי עליה לרגל ולימוד.

ידישע מאמע בסינית / הדס מגן

כשפותחים חלון נכנסים גם זבובים

ד"ר אריקה לנדאו שבה בימים אלה מכינוס מדעי בסין. היא מצאה שם חברה מודעת לצורך הבוער שלה בקבוצה מובילה של אנשי מדע. שוויוניות היא מושג ארכאי. הסינים מוותרים עליה לטובת ציד כשרונות

קריקטורה שנלקחה מספר בדיחות סיני מציגה עיגול גדול במרכז וסביבו נעים שישה עיגולים קטנים. העיגול המרכזי, שהוא, כביכול, השמש, הוא אנלוגיה לילד הסיני. כוכבי הלכת סביבו הם כל בני המשפחה הקרובה – זוג ההורים, הסבים והסבתות משני הצדדים. ההקבלה לשמש כפולה: לא זו בלבד שהילד במרכז, אלא שהוא מפיץ אור וחום על בני המשפחה, שכאילו חיים רק למען המטרה הנעלה – לספק את רצונותיו ולהביא בפניו את המיטב שבמיטב. במשפט המלווה את הקריקטורה נכתב: תכנון המשפחה בסין הוא חיוני, אך הבאת ילד יחיד לעולם מציגה בעיות חדשות. ואכן, לסין לא חסרות בעיות והבאת ילד יחיד לעולם היא אחד התוצרים של המצב המיוחד המורכב הקיים בסין, ויש לו השלכות רבות על כל תחומי החיים.

ד"ר אריקה לנדאו, פסיכולוגית, מנהלת המכון לנוער שוחר אמנות ומדע שבביה"ס להנדסאים של אוניברסיטת תל־אביב, שבה לאחרונה מסין, שם הוזמנה להשתתף בכינוס שנערך ביוזמת האקדמיה למדעים של סין. הדיונים, שבהם לקחו חלק מומחים מכל רחבי העולם, נסבו על נושאים הקשורים במגמה לקדם ולפתח את סין, בדרך לביטול השוויוניות ועידוד היזמות הפרטית. לנדאו נטלה חלק בשתי קבוצות עבודה: „עתיד הילדים" ו„נשים והתפתחות". בהרצאותיה סיפקה הפעם דוגמאות ממחקרים שעשתה בשנת 1972 על ילדים ישראלים בנושא: כיצד ילדים חושבים על העתיד? לדבריה, יש כיום בסין מקום להפעיל פרוייקט העשרה לילדים מחוננים, כדוגמת זה שהיא מפעילה בישראל. האנשים שעימם דנה לנדאו באפשרות זו הביעו התלהבות רבה ונכונות לאמץ את קיום המודל אצלם.

המפגש הראשון עם סין, אומרת לנדאו, העמיד אותנו, הישראלים, באור לא נעים. בנמל התעופה בפקינג (שאינו נראה שונה מכל נמל תעופה אחר בעולם) התפתחה שיחה בינה לבין שני סינים ואמריקאי אחד. כשאמרה שהיא ישראלית, שאלו אותה הסינים באנגלית די טובה, אם הגיעה כדי לעשות עסקים. „הישראלים באים הנה רק כדי לעשות עסקים", אמר לה אחד הסינים. „הם מציגים את עצמם כנציגים של חברות גדולות ובסופו של דבר מתברר שאין זה כך. אנחנו עושים עסקים לגמרי אחרת. אנחנו משקיפים הלאה ובודקים כל צעד. הישראלים לא חושבים כל־כך על מה שיבוא אחר־כך".

ובעסקים, מסתבר, כמו בפוליטיקה, כמו בחברה, זה המוטו שבעקבותיו צועדים הסינים: צעד אחר צעד, בזהירות ובמתינות, במגמה של מחשבה קדימה וראיית העתיד. אף־על־פי שיש בהם רצון עז לשינויים עזים דווקא, הם יודעו מלטפס על שלביו של סולם הקידמה גבוה מדי, שמא ימצאו עצמם על השלב הגבוה אמנם, אך אבוי, ידיהם ורגליהם באוויר. שגיאות, אומרת המנהיגות הסינית, היו לנו די. הם מוכנים להודות בשגיאות הקודמות ומבקשים לקבל עזרה מידידים (ארצות המערב), שיתוו עבורם את הדרך. התכנון הוא סוד המשחק הסיני. השוויוניות, יאמרו הסינים, היתה טובה כדי לעורר את העם הסיני. כיום, בדיעבד, יציינו: ראינו שאין התקדמות כלכלית בלי יוזמות פרטית.

„כששאלנו, אם הילדים לומדים בבית־הספר על שגיאות העבר של סין", אומרת לנדאו, „השיבו לנו בחיוב. שאלנו אם מלמדים את מרקס והם ענו: 'החיים שלנו מלאים בתיאוריות אחרות'". כל החלטה, לדבריהם, תתבסס על החלטותיו של העם, בייחוד על אלה של הצעירים. מה בדיוק הם מבקשים, קשה להם לנסח באופן חד־משמעי. הם יודעים מה הם לא רוצים. כל תיאוריה תיבחן לאור הנתונים המיוחדים הקיימים בסין: אוכלוסיה עצומה, תעשייה לא מפותחת, חוסר ארגון בסיסי, התעוררות חדשה יחסית מקפאון ותרדמה של שנים. „שם לא שומעים ימין ושמאל. לא שומעים קומוניזם וקפיטליזם. אם תיאוריה מסויימת מתאימה לתרבות הסינית, הם מקבלים אותה. הם תמיד חושבים בצורה מטאפורית. הם יגידו למשל: 'כשיש עכבר בבית, לא משנה אם החתול שחור או לבן' או 'כשפותחים את החלונות, נכנסת רוח טריה ובריאה, אבל נכנסים גם כמה זבובים'. הם לא ידחו על הסף תיאוריה כלשהי בגלל המגבלות שיש בה לדעתם". הבחירה הקפדנית של הוצאת הטוב מן הטוב פחות – כלל זה ינחה את העם הסיני במעלה הדרך לגלאסנוסט.

הרצון לשנות את מערכת החינוך הוא אחד הביטויים לפתיחות. גם שם יוותרו על הרעיון הארכאי של שוויוניות וידוגו את הכשרונות, במטרה לקדמם. הם מעוניינים בצוות מוחות שיקדם ויוביל את החברה הסינית. להבדיל מברית־המועצות, תאמר לנדאו, שם מחפשים את הכישרון המיוחד של הילד ומאפשרים לו להתפתח בתחום זה בלבד, הרי שבסין יש רצון לפתח את ה„יצירתיות" – יצירתיות במובן הרחב, ולאו דווקא בהקשרה האמנותי. סין מודעת לצורך הבוער שלה בקבוצה מובילה של אנשי מדע, ולכן יהמרו הסינים „על כל הקופה" ויפתחו יצירתיות במשמעות הרחבה, הכוללת.

„בשנחאי, הגדולה בערי סין, קיימים 13 'ארמונות של ילדים', שם מטפחים את הילדים המוכשרים בתחומי האמנויות והספורט. אבל באופן כולל אפשר לומר שהחינוך הוא עדיין שמרני מאוד. אסור לשכוח שבין השנים '68 ל־'78, בימי 'המהפכה התרבותית', לא היתה בסין מערכת חינוך במובן המקובל של המלה. כששאלנו, היכן למדו הילדים בתקופה זו, השיבו לנו: 'הם נסעו ולמדו בדרך אחרת'. הנוער נסע אחרי מאו לכל מקום שנסע. מערכת החינוך היא, אם כן, בת עשר שנים בסך הכל. הכיתות די צפופות, 40 ילדים בכיתה, אבל לתלמידים יש את כל הכלים להתפתח. בנייני בתי־הספר דומים למבנים המשמשים למטרה זו במערב. ילד המתקשה, יקבל עזרה מחוץ לשעות הלימודים.

בלי להתלונן

באחד הימים, בשעת ערב, הבחינה לנדאו באדם שהתרחץ ברחוב. בבוקר שלמחרת ראתה את אותו אדם כשהוא מגיח מתוך מה שנראה כמו גומחה באדמה, לבוש חליפה, מסודר ומסורק. שיחה עימו גילתה את העובדות הבאות: הוא היה מרצה באוניברסיטה, ומכיוון שבמגורים שהובטחו לו לא הושלמה עדיין מערכת האינסטלציה, הוא נאלץ למצוא לעצמו מקום מגורים אלטרנטיבי. הוא אמר מה שאמר ללא טרוניה, בסבלנות ובאורך רוח. „הנכונות הזאת", אומרת ד"ר אריקה לנדאו, „לחיות בעוני ולחכות עד שיסתדרו העניינים, בלי להתלונן, זה דבר שהרשים אותי מאוד. המערב יכול ללמוד זאת מהסינים".

אריקה לנדאו

בבית־הספר היסודי, אומרת לנדאו, מדגישים את פיתוח המצויינות בתחומי האמנויות והספורט. מעבר לכך – שום דבר. כמובן שאין חוגי העשרה. בתיכונים, לעומת זאת, המצב שונה במעט. מלכתחילה, דרישות הקבלה עומדות על רמה גבוהה מאוד. המוכשרים בששת הריאלי זוכים שם לטיפוח מיוחד. אנגלית לומדים הנערים הסינים חמש שעות שבועיות. עד 66' היתה הרוסית השפה הזרה היחידה שלמדו בתיכון. היום כבר לא. „70 אחוז מבוגרי בתי־הספר התיכוניים פונים להשכלה גבוהה. הסטודנטים באוניברסיטאות זוכים למידה רבה מאוד של חופש. רבים מהם לומדים שפות. רבים לומדים נושאים הקשורים לאותה פתיחות של סין היום. האנגלית שבפי המתורגמנים שצורפו אלינו היתה יוצאת מן הכלל. הטכניקה לא פעלה כל כך, אבל השפה יפה ועשירה. הסטודנטים לשפות מדברים אנגלית ברמה גבוהה. בכלל, הסינים הם עם מאוד אינטליגנטי. כיום מנסים לשנות את המוסכמות: העזה על חשבון משמעת. אבל בגני הילדים, שם מקפידים מאוד שהילדים לא יתלכלכו, קשה לתאר שיהיו ספונטניים ואינדיבידואליסטים יותר", אומרת אריקה לנדאו.

הילדים הסינים, אומרת לנדאו, אינם שונים כל עיקר מילדים ברחבי העולם. כשהוענק להם החופש להציג שאלות לאורחים, התעניינו בנושאים המטרידים את כל הילדים. הם שאלו, למשל: האם הילדים בארצות אחרות אוהבים את המורים שלהם. האם הם נדרשים להכין עבודות בית. שאלה אחת, מן הסתם לא היתה נשאלת על־ידי ילדים במערב: „האם הילדים אחרי שעות הלימודים צריכים לעמוד בתור למצרכים?"

במהלך אחד מביקוריה בבתי־הספר ציינה לנדאו בפני התלמידים את מוצאה הישראלי. הילדים נשאלו, אם ידוע להם משהו על ישראל. ילדה אחת הצביעה ואמרה, שהישראלים הם הפולשים לפקיסטן. המורה תיקנה אותה רק באשר למלה „פקיסטן" והסבירה לה, שצריך לומר „פלשתין". המלה „פולשים" לא זכתה לתיקון. לנדאו: „אמרתי להם: עוד מעט אתם תקבלו את הונג־קונג בחזרה. היא תהיה שלכם. זאת אומרת שאתם תהיו פולשים"?

ילדים כמו ילדים. „האם הילדים בארצות אחרות אוהבים את המורים שלהם?"

משא
לספרות, אמנות ועיון

בשדה עיון

מאת דב בר־ניר

ימי הביניים באים

אמנון לוי

אמנון לוי: „החרדים", הוצאת „כתר", 1988; 264 עמ'.

אמנון לוי, עיתונאי צעיר בימים, הוציא מתחת ידו ספר מאלף מאוד ומרתק. זהו ספר החורג מעבר לפובליציסטיקה הטובה, לעבר הסוציולוגיה, כמעט היינו אומר, האנתרופולוגיה. אפילו בעיני אחד מוותיקי הישוב שבשבילם מדינה הוא חושך עולם בלתי־ידוע, כמעט ארץ לא נודעת, מלבד היותו קריא לכל חובב ספר. עם זאת, שאלה עיקרית מאוד נשארה ללא מענה: מדוע מדוע מחנה חרדים של עשרות אלפים רבים, על סף המאה העשרים, במדינה יהודית מודרנית השואפת להעפיל לפסגות המדע הידוע? אולי אעיר כמה הערות מוקדמות לחידה זאת, שרק בעקיפין רומז עליה המחבר, דומני שאפילו לא בכוונה.

נניח שנשייך את החרדיות בישראל למחנה הפונדאמנטאליסטי העושה לו עתה כנפיים בארבע כנפות כדור הארץ: האסלאם, נקרא לו החרדי, שרוי עדיין ברגל אחת (ויותר מזאת) בימי הביניים. הנצרות יודעת כיתות בוקעות והולכות, ובכל זאת לא נראית תורת לפוריטאניים, לקאלוויניזם, לנצרות הסגפנית המנזרית של ימי הביניים. את החרדיות היהודית ניתן היה להבין בנקל בימי העיירה, גם היא שקועה רובה־ככולה בביצת העבר. אפשר היה להבינה אפילו בישוב הארצישראלי הישן שקדם לזרמי העלייה הציונית, בשלהי המאה הקודמת. דומני שכל הזרמים הפונדאמנטאליסטיים אצל הגויים לא ישוו למידת התמורות, הדיקדוקיות, המלוות את החרד היהודי בכל ניע וזיע, מקומו עם שחר ועד ל„פרזרובר", עם בת־זוגתו, באישון לילה. אמנון לוי מודע לפאראדוקס של החרדיות היהודית בכתבה: „כמעט הכל השתנה מאז היו החרדים במזרח אירופה במדינות מפגרות, כמו רוסיה ופולין של תחילת המאה. היום הם חיים דווקא בריכוזים המפותחים ביותר של החברה המערבית. בלונדון, באנטוורפן, בניו־יורק וגם בישראל". והוא מוסיף: „למי שהולך ברחוב החרדי נדמה לפעמים כי העיירה היהודית לא מתה. ברחובות הצרים של מאה שערים, בסימטאות בבני־ברק ובכל ריכוז אחר של יהודים חרדים מוצאים את גאליציה וליטא". ושוב: „במעבר מסימטה במאה שערים אפשר לערוך טיול מבעלז שבגאליציה הישנה לליטא, ומהישוב הירושלמי של סוף המאה התשע־עשרה אל הרחוב החילוני של סוף המאה העשרים". הקיצור, מסכם הוא, „האידיאולוגיה שמאחורי הבגדים השחורים היא פשוטה: להתבדל, לשמור על הגיטו היהודי".

נניח, כפי שאומרים רבים, שמאחורי ההתבדלות הזאת בחרדיות ישנה שאיפה פאתטית לבטחון, מעין התגוננות נגד מה שקראו „המון הבודד", האטומיזאציה של החברה הטכנולוגית והאגוניסטית, מזיק הקהילה היהודית ההומה, שאינה יודעת עוד את תולעת הספק. הרי גם המחבר אומר ש„הצד האחר של הקיצוניות הוא, כנראה, התמימות". אך מדוע מגיעה ההתבדלות, הקיצ־מרעת עם החברה המודרנית עד להתנגדות טוטאלית מן העולם החיצוני כולו: מן הרדיו, מן הטלוויזיה, מן הסרט, מן העתון, מפגישה אפילו באקראי עם אשה, וההתמכרות, מאידך גיסא, לדקדוקות ה„שולחן ערוך" והבגיעה לאובססיה המנהגית של תרי"ג המצוות. כמו, למשל (לא ייאמן כי יסופר) הסקס, כן הסקס, של נעילת נעליים עם שחר: „לפי „שולחן ערוך" יש סדר מיוחד של התלבשות: לעולם יקדים אדם ימין לשמאל. לכן, כאשר נועלים נעליים הכבה לנעול קודם את נעל ימין ואחר כך נעל שמאל... מלבד שריכת נעליים שהיא יוצאת דופן. לשרוך, כמו להניח תפילין, צריך קודם רגל שמאל ואחר כך רגל ימין". כלום חזרנו לעולם של טוטם וטאבו, של מאגיה ורוחות, של מלאכים ושדים, של עין הרע ושל ברכתו הגואלת של האדמו"ר? התשובה תהא כן. הנה דוגמה: „העיתונים החרדים מלאים עמודים שלמים בסיפורי נסים מופלאים שקרו לצדיקים מפוארים... איך נגלה להם המלאך ואיך לנגד עיניהם התחולל נס כזה או אחר" – והכוונה היא לימינו־אנו, ולא לתפארת עבר קדום. מכאן אפשר לעבור למעמדו של הרבי, ולעוצמתו, לאותה פירמידה חסרת חשיבה, ששמה היוחד.

שכן, יסלח לי הרב אורי זוהר שיודע אותנו ויודע אותם עתה: המשטר החרדי הוא משטר טוטאלי, ואף טוטאליטארי, שבו הרב הוא הכול והחרד מן השורה, למעשה לא־כלום. עם זאת, אדמו"ר אחד יכול להיות בעיני חברי־יריביו אויב העם היהודי כולו. חסידי חב"ד מכנים את הרב שך, יריבו הגדול של הרב מלובביץ', „אשמדאי" ו„שטן". לפנינו מראה קלאסי של הכיתתיות: היא מעין טוטאליטאריות קיצונית, והמתפצלת לאבקפלגים מנוגדים, שכל אחד מהם תובע לעצמו לא רק את הבכורה, אלא את הבלעדיות השלמה ביותר.

★

נתחיל מן הטוטאליטאריות מלמעלה (וכבר הכניעה הנרצעת מלמטה) – עם הסתייגות מסויימת ביחס לליטאים, בצאצאי ה„מתנגדים" לשעבר. „על כל המיבנה המסועף הזה, המדינה החסידית הקטנה, שולט אדם אחד, מלך במלכות, אדוננו, מורנו ורבנו, האדמו"ר". ואל בא נטעה ונאשים עצמנו בהגזמה: „מדובר במלך של ממש, עם שרביט מלוכה, מלך עם כסא מלכות, עם בגדי פאר, עם מכוניות־שרד, עם עוזרים, משמשים, יועצים ומעריצים. מדובר באדון... בראש החסידות עומד הרבי, אלא שאין הוא רק מורה דתי. הוא שליט. הוא הכול". ולמען לא יהיה מקום לשום גוזמה שבכללה: „ההערצה לאדמו"ר, הניגונים סביבו, היחס אליו כאל מלך, מפעימים היום בכל החסידויות". אינני מדבר אפילו על הרב מלובביץ', המוחזק בעיני חסידיו כמשיח. כך ידע המשטר הפיאודאלי באירופה נסיכויות מנסיכויות שונות.

והשאלה שאינה סרה מפני היא: אורי זוהר, כיצד תלמיד הוא עתה בשפתותיו, בהצטרפותו של הרבי שלו, כאשר דבריו, כל דבריו, הם דברי אלוהים חיים? יודע אני: יש חולקים על כך במחנה החרדי. כותב מחברנו: „הליטאים, אויביהם המושבעים של החסידים, מלגלגים על ההערצה העיוורת הזו לאדמו"רים. ידועה במיוחד מלחמתו של הרב שך ברב מלובביץ' בשל הניגונים המשיחיים שיש לאחרון... אלא שלמרות הביקורת הליטאית קורה להם בשנים האחרונות דבר מוזר: סביב הרב אליעזר מנחם שך... מפתחים ניגונים בנוסח היחס לאדמו"ר, עם דפוסי הערצה מאוד לא אופייניים לליטאים", שראו בהם תמיד חרדים מפוכחים. ובכל זאת: הרב שך, וכן האדמו"רים יריביו, פוסקים כל יום, באופן בלעדי ו„עליון", בסוגיות לאומיות חיוניות ביותר. וכיצד עושים הם זאת? הרב שך, כותב מחברנו, „הוא המנהיג הבלתי־מעורער של שתי מפלגות חרדיות (אגודת ישראל וש"ס)". כיצד מחליט הוא, וכיצד מחליטים יריביו במחנה החרדי שומעים אנו על „מועצת גדולי התורה" של אגודת ישראל, או על „מועצת החכמים" של ש"ס – שלא לדבר על „העדה החרדית", ועל שרידי נטורי קרתא. על כל הרבנים האלה, השולטים ביד רמה בצאן מרעיתם, אומר המחבר: „הרבנים אינם קוראים עתונים, אינם רואים טלוויזיה, ולעתים אף אינם שומעים חדשות ברדיו. הם מתעדכנים באמצעות הידיעות שמוסר להם הח"כ החרדי", שאגב, הם ממנים אותו ומפטרים אותו על דעת עצמם, ודעתם בלבד.

הראי, מבדיל אמנון לוי בין המחנה הקיצוני והמחנה המתון־כביכול, בקרב החרדים. האחרונים מתערים בתוך המדינה, גם לשם קבלת כספים וגם לשם עשיית נפשות, אך המציין את שני הפלגים העיקריים הללו, מלבד בכספים עולמיים לעתים נדירות, הוא השלטון היחיד של הרב על נתיניו.

הדבר השני של מטבע „אוליגארכי" זה הוא באמת נתינות הפרט. מי יודע מה היה קורה לנביאי ישראל, אילו קמו בימינו להתריס נגד המימסדים החרדיים הללו בירושלים, או בבני־ברק. כבר דיברתי על ההערצה, ממש העיוורת, לאדמו"ר. „מדובר", כתב מחברנו, „בגילויי הערצה שאינם מוכרים בציבור החילוני. אין זה דומה אפילו לנהייה של צעירים היסטריים אחר אלילי קולנוע וזמר". האדמו"ר, יש לו מונופול על האמת – כיצד אומר מחברנו, „בלי אבל, בלי ספקות". אך זו רק התחלה. מעתה, אותה „טוטאליות מוחלטת של החיים החרדיים הנובעת מתחושת הבעלות המלאה על האמת... היא הנותנת רשות להתערב בשם האמת בכל פרט של החיים", ובכל יחיד שבקהילה. ואל נא נתעלם מן הגורם הרצוני שבהכנעה הסידית זאת לגבי רועיו הרוחניים. החסידות, אומר אמנון לוי, היא „חברה מיסטית... משפחה מורחבת של עשרות, לעתים מאות אלפים, שיעשו הכול זה למען זה, וכולם יחד למען אדון אחד". יש כאן סולידאריות (אפילו כאשר בלשים האחד בשני), יש כאן תחושת קהילה, יש כאן רגש שלווה ובטחון שהרועה, הרוחני והמעשי, מעניק לנתיניו מרצון.

לא בכדי מעיד המחבר ש„הסיפור של החיים החסידיים בארץ – לא החסידות ההיסטורית – לא זכה עדיין לתשומת־הלב שהוא ראוי לה". לפנינו גיטו וסביבו חומה (גם בלב כל אחד מן החסידים „חומה" נפשית משלו, ובכל פרט ויחיד רוחשים־לוחשים יצרים איתנים שיש לאלפם, לרסנם, כמעט לעוקרם, כאשר כאן יופיע, כרגיל, „מר סיזיפוס" חסר הישע. שכן מי אינגו זוכר את סיפורה של חווה, הנחש והתפוח? כיצד יילחמו איפה נגד פיתויי היצר? „האידיאל החרדי, כותב המחבר, הוא לקיים מין ללא יצר, משגל ללא תאווה, ומהסתירה העמוקה הזאת נולד היחס למין". ושוב, כיצד „מעקרים" בכל הניתן את היצר הרע? „הרבה מאמץ עושה החברה החרדית, כותב המחבר, כדי לבטל את האישי, האינטימי, הרומאנטי, בתהליך מציאת בן זוג". בני הזוג לא יכירו זה את זו. השדכן וההורים יעשו את המלאכה. והאשה מילדותה תלמד שאין היא אלא עזר־כנגדו לבעלה העתידי. יערטלו אותה ככל האפשר מכל יופייה, מכל שכלה, מכל עצמאותה. יכלאו אותה ככל האפשר בביתה, שכן נאמר „אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך", לרבות „כל המלמד בתו תורה כאילו מלמדה תיפלות". ה„שולחן ערוך" גם יודע לעתים להיות מלא חן, נוסח: „יש להיזהר שלא ילך בין שתי נשים, ולא בין שני כלבים או בין שני חזירים, וכן לא יניחו האנשים שתלך ביניהם אשה, או כלב, או חזיר". עם זאת, מקובל על החרדים כי האשה היא מעין מלכה בביתה. הגיעו הדברים עד כדי כך שלדעת המחבר, „החובה לכבד את האשה נהפכה ליסוד חיובי ובולט בתודעה החרדית והנשים עצמן אינן מרגישות עצמן מקופחות מהאשה החילונית או פחותות ממנה. היפך הוא הנכון. האשה החרדית מרגישה עליונות מסויימת על החילונית. היא מקיימת את ייעודה. החילונית, לא". עם זאת, מתחיל תהליך־רמה (אם אפשר להתבטא כך) של השתחררות, אם לא של שיחרור האשה: היא החלה לומדת לימודים פורמאליים; היא יוצאת יותר ויותר לעבודה, כאשה נשואה בעוד בעלה „הורג את עצמו באוהלה של תורה"; היא מייפה והולכת את הפיאה הנוכרית שלה; היא מתאפרת ומתפרכסת; היא מחליפה את גרביה השחורים בגרבי – „בשר"; שמלתה נעשית אופנתית יותר; היא משתתפת בכינוסי נשים, בהרצאות, בפעולות שונות. משהו זז ונסדק בקרח מסורתי זה. עוד נראה שתהליך ההשתלבות בחברה המודרנית פוקד גם את הגברים, מכל מקום בחלקם.

★

ממה חיה כל החרדיות הזאת? מן הפסוק: „חדש – אסור מן התורה". עם זאת, עצם העובדה שלדידי המחבר „החרדים נמצאים בשנים האחרונות בפריחה, בתהליך של התרבות והתרחבות מספרית, כספית ומימסדית", אינה יכולה שלא להפעיל שינויים ביחסם אל העולם החיצוני. לא נוכל, במאמר זה, למנות את כל הזרמים והזרמים בעדה החרדית המפוצלת. לדעת המחבר, „הדרך הקלה ביותר להסביר את הקבוצות השונות ברחוב החרדי היא לפי חלוקה אחרת – זו הבנויה על השקפה פוליטית, היחס למדינה הציונית ומידת ההשתתפות בחיים הפוליטיים בישראל". הרי, כל החרדיות, אף זו של אגודת ישראל בשנות כינונה, היתה מושתתת על השלילה הטוטאלית של הציונות, בטרם משיח. עתה, הולך ומתחולל שינוי מודרג, ודומה, גם גובר והולך. אגודת ישראל היתה הראשונה שכדברי המחבר, „בחרה בדרך של השתלבות מהוססת במדינה". זהו הרקע ההיסטורי לפילוג המחנה החרדי, לפי הכלל: „מי שייך ל„עדה החרדית" ומי שייך למפלגות החרדיות: מי משתף פעולה עם הציונים ומי מתבדל מהם ומחרים אותם... למעשה יש שני קריטריונים מרכזיים ופשוטים להשתייכות ל„עדה": אם חרד אינו משתתף בבחירות לכנסת ואם הוא אינו מקבל כספי מציונים, אז הוא חלק מ„העדה החרדית"". אגב, מוסיף המחבר – בניגוד לדעה הקדומה המקובלת עדיין בציבור החילוני – „הימים הגדולים של נטורי קרתא נגמרו למעשה עם מותם של שני המנהיגים. עמרם בלוי נפטר ב־1974, והרב קצנלבויגן – ב־1978". מעתה יתפצלו צאצאיהם פיצול נוסף – הכל באירגון הנקרא „העדה החרדית".

וכאן מתחיל גם מעין צד המגוחך לפילוג הזה בין החרדיים „מתונים" (הם תובעים את אגודת ישראל, ש"ס הספרדית שהתפלגה ממנה בשם העדה הספרדית

(המשך בעמוד הבא)

רעיה הרניק

שִׁירִים שְׁבוּרִים

נובמבר 1938–1988
ליהודי גרמניה,
שהיו ואינם.

א.

בְּלֵיל הַבְּדֹלַח
הִתְנַפֵּץ לְבָבִי.
הָרְסִיסִים
עַד הַיּוֹם
בֶּעָפָר
בְּצִדֵּי מַדְרֵכוֹת
מֻטָּלִים.

ב.

כְּשֶׁהִתְנַפְּצוּ הַשִּׁמְשׁוֹת
חָדַלְנוּ.
כָּל שֶׁהָיָה – עָבַר.
כְּבָר לֹא הָיִינוּ
וְשׁוּב לֹא נִהְיֶה.
זָכֹר,
זָכֹר עַל הַמַּיִם
עִקְּבוֹת בַּחוֹל
עָנָן עָשָׁן
נָמוֹג
מֵעַל לָאֹפֶק.

ג.

הַבְּדֹלַח
הַנִּגְרֶשֶׁת מֵעַל לְשֻׁלְחָן
שִׁקְפֵנוּ
בְּאֶלֶף רְסִיסִים שְׁבוּרִים
שֶׁל אוֹר
אֶת הֱיוֹתֵנוּ
דְּבוּקִים בְּאַהֲבָה
אֶל הַשִּׂנְאָה הַזֹּאת.
תָּמִיד רַק מִשְׁתַּקְּפִים
בְּתוֹךְ הַבְּדֹלַח.
תָּמִיד רַק
בְּמַרְאוֹת מְעֻוָּתוֹת

שֻׁלַּחְנוּ לְחָפְשִׁי
בְּלֵיל הַבְּדֹלַח
עִם הָרְסִיסִים גַּם אָנוּ
נִתַּקְנוּ מֵהָאַהֲבָה הַזֹּאת.

אֲבָל אַחֲרֵי כֵן
כְּבָר לֹא הָיִינוּ.

של איזו משפחה?

מאת גאיו שילוני

נטליה גינצבורג

נטליה גינצבורג, „לקסיקון משפחתי", תרגמה מאיטלקית: מרים שוסטרמן, „ספרייה לעם", „עם עובד", 1988; 192 עמ'.

עם הקריאה בספר הזה – הראשון של נטליה גינצבורג שתורגם לעברית – מתעוררות כמה שאלות: מה טעם ראו אנשי „עם עובד" להוציא דווקא את הספר הזה בעברית? מה טעם מצאו בפירסום ספר של מחברת זו? מה טעם מצאו בתרגומו של ספר כתוב בלשון ניבית, שאין קשה ממנה לתרגום לכל שפה, ולעברית על אחת כמה וכמה?

לשאלה הראשונה אני מוצא את עצמי נמשך לתת תשובה, שאולי היא משכנית ונובעת מדעה אישית שלי (אלא שכיון יודעי הספרות האיטלקית החיים כאן בישראל מצאתי שותפים לדעתי זו): גם במקרה של הספר הנדון חזרה ונשנתה תופעה שנהייתה אופיינית לארצנו הקטנטונת, שבה אנו מקבלים את מסר התרבות האירופית כהשתקפות ממה שהתקבל על טעם הקורא האנגלוסקסי. על כך כבר נזדמן לי להתריע לא פעם, בעתון הזה ובעתונים אחרים.

המסקנה הראשונה שלי, כאשר נודע לי כי „הלקסיקון" הזה עומד להופיע בעברית, היתה שהביקוש הישראלי אחרי ספריה של גינצבורג נגרם עקב מה שכתב עליה החוקר האמריקני סטיוארט יוז בספרו „אסירי התקווה" (אף הוא הופיע בתרגום עברי בהוצאת „עם עובד"). יוז חשב לנכון לתאר את אופיים של יהודי איטליה (עדה שעל־פי מוצאו משתייכים לה גם אני עצמי וגם מתרגמת הספר) בראי כתביהם של אלה שהשקף ראה „כסופרים יהודים באיטליה". אלא שאם יוז צדק לגבי אדם כפרימו לוי, ובחלקו גם לגבי ג'ורג'ו באסאני (זה האחרון מייצג את החלק המבונן של יהודי איטליה), הוא לא צדק לגבי סופרים אחרים, כמוראביה ובגינצבורג הנדונה כאן. לא רק שהשניים אינם יהודים „על פי ההלכה" – שניהם בנים לאב יהודי ולאם נוצרייה; נטליה היתה נשואה כמה שנים ליהודי בשם ליאונה גינצבורג – כי מעובדה זו הייתי בוודאי מתעלם לחלוטין; אלא שהם אינם כלל וכלל „יהודים ברוחם". הווה אומר: אינם מבטאים מחשבה ורוח יהודיות, אינם מתארים הווי יהודי. מוראביה לא עשה בזאת כלל; גינצבורג לא עשתה יותר מאשר לציין כמה שמות יהודיים מבני משפחתה ולצטט פה ושם מדברי אביה, למשל דבריו לפיהם „כל היהודים מכוערים, ובעיקר היהודים הספרדים" (ע' 85; אגב, בוודאי אביה אמר בדיוק להיפך...), או להזכיר שסבתה היהודיה סלדה מכל אדם שאינגו יהודי (עמ' 11), אך סלידה זו לא מנעה ממנה להתיידד עם כלתה הלא־יהודיה. אמנם נכון שבין האישים המוזכרים בספר, רבים הם בעלי השמות היהודיים; אולם כל מי שמכיר את איטליה של היום, יודע שכאן אין איש שם לב למוצאו האתני של אדם, ולהיות „ממוצא יהודי" אף נחשב כאן, בחוגים רבים, לאות של אצילה. תמה אני למה מצאו לנכון לכתוב על העטיפה האחורית של הספר המתורגם לעברית שמשפחתה של הסופרת היתה „משפחה יהודית האריקלית"? מהי האריקליות הזאת?

ודאי, יש בספר הזה אי־אלו פרקים המתארים באופן יפה ומרגש את מצבם של פליטים יהודים שמצאו מקלט באיטליה, עד שגם זו נשטפה במעשי האכזריות של הקלגסים הנאצים (למשל, בעמ' 121–122, ושוב בעמ' 140–142). קטעים אלה הם עדות נאמנה ונפעמת לתקופה קשה שבה התנסינו או (יש שאני מוצא את עצמי „מבולבל" בקטעים אלה), וכל מי שיודעות לו קורות יהודי איטליה בימי השואה ימצא עניין בתיאור המשפחה היהודית שנסתכנה להסתתר, בתשובה „מי יגע בנו ולא אכנו אנשים שלווים" (ע' 157). אולם תיאורים כאלה, ואף מעמיקים הרבה יותר מאלה, אפשר למצוא בספרים רבים, המתארים את התקופה ההיא, שנכתבו בידי אנשים שביניהם לבין היהדות אין כל קשר אישי, או רק קשר רופף – לדוגמה, תיאורי גירוש יהודי רומא שבספר „ההיסטוריה" של אלסה מוראנטה, ספר שעדיין לא מצא לו „גואל עברי".

אולי סיבת בחירת ספר זה ל„ספרייה לעם" נובעה מסיבות אחרות, הקשורות לטיב הספר עצמו ובטיב הספר עוד יזדמן לנו לדון.

לשאלה השניה, הקשורה קשר בל־יינתק בראשונה: לא רק שלגינצבורג אין כל חלק בחוגים יהודיים, אלא שהיא גם מצטיינת בהתנגדותה המוצהרת למדינת ישראל. בין היתר דחתה הזמנה לבוא להשתתף בארוחת ערב שנערכה בידי אישים לאיהודים לכבוד שמעון פרס, אז ראש ממשלת ישראל (אישים איטלקים אחרים, כגון איטאלו קאלווינו, באו לשם ושוחחו עם פרס ארוכות, אף שהיו ביניהם חילוקי דעות פוליטיים). כגולת־הכותרת לפעולותיה האנטי־ציוניות, כתבה גינצבורג בראשית ימי „האינתיפאדה", בעתון המפלגה הקומוניסטית האיטלקית „ל'אוניטה", מאמר שבו טענה כי אסור שליהודים תהיה מדינה, כי ייעודם להיות עם נעדר, העובר עם התרמיל על הגב מארץ לארץ. המאמר היה כה חריף שאישיות בולטת מאוד במפלגה ראתה לנכון לכתוב מיד מאמר כנגד, כדי להסביר שגם הפלסטינים אינם כבשים תמימות וכי גם לישראל יש בהחלט זכות קיום וכלי וכולי (מאז דווקא המפלגה הקומוניסטית האיטלקית מגלה הבנה לבעיותיה של ישראל). אולם גם על כל אלה הייתי עובר בשתיקה – שהרי גם אחד מהמשוררים החשובים החיים באיטליה כיום, פרנקו פורטיני (שמו האמיתי לאטס), הוא אנטי־ציוני, ומשיריו תרגמתי לעברית כי הם – פשוט – טובים. ובכך הגענו לשאלה השלישית, שגם היא – כמובן – קשורה לשאלה הראשונה.

ראשית, על הספר עצמו. בדש האחורי נאמר, כי זה „רומן אוטוביוגרפי יוצא־דופן". ובכן, הוא באמת יוצא־דופן הן כרומן והן כאוטוביוגרפי. אינגו כלל וכלל רומן. כי אם רשימה – לדעתי, משעממת למדי – של אירועים פעוטים שקרו למחברת, בעיקר בימי ילדותה (רק בעמ' 144 – מתוך 192 העמודים שבספר – היא נישאת לפתע לגינצבורג, כמעט בלא כל הסבר מדוע ואיך זה קרה). גם אוטוביוגרפיה מודחשה הצגת רשימת פרטים, שביניהם רבים החוזרים על עצמם ובלתי־מובנים למי שאינגו בקי בהווי האיטלקי הכללי ובהווי המיוחד לצפון איטליה – או זו באמת אוטוביוגרפיה.

בזמנו מצאו האיטלקים עניין בספר הזה, כי מתואר בו מעט מההווי של החוגים האנטי־פאשיסטיים דאז והמוזכרים בו שמות של אישים שונים (אחדים מהם הכרתי גם אני). אמנם לספר מוספת רשימת „הערות לשמות המוזכרים בספר" (עם שגיאות; לדוגמא, שמו האמיתי של הסופר היהודי פיטיגרילי, הידוע לשמצה כי בגד ושיתף פעולה עם הנאצים – דבר שאינגו מצויין באותה הערה שבעמ' 192 – לא היה סיון סגרה אלא דינו סגרה), אולם האם הישראלי „מן השורה" ימצא עניין בכל אלה? בוודאי, מי שמתוודע לשיריו ולסיפוריו של צ'זארה פאבזה (ספרו „הירח והמדורות", שעלילתו מתרחשת בימי מאבק המחתרת האנטי־נאצית, תורגם לעברית והופיע אף הוא ב„ספרייה לעם", ב־1971, ושירים רבים שלו פורסמו בתרגום עברי), ימצא עניין בתיאורי פאבזה השזורים ב„לקסיקון משפחתי" זה (למשל, על התאבדותו של פאבזה, בע' 176 ואילך), אך איזה עניין ימצא בכך קורא „רגיל"?

אם יש סוג של ספרים שהם „מקומיים" עד כדי כך שאינם מובנים לבני תרבויות או סביבות אחרות, הרי שהספר שבו אנו דנים כאן אופייני ביותר לסוג זה. זאת ועוד: על פי מה קבע מי שכתב את המילים המופיעות בעטיפה האחורית של הספר („בדש") שזה „המפורסם שבספרייה של הסופרת האיטלקיה הדגולה"? ספרה „הסגולות הקטנות", שהופיע ב־1962, שנה לפני „לקסיקון משפחתי", „מפורסם" לא פחות, יש בו פנינים שערכן משתמר לאורך הזמן ואינגו משובץ ניבים רבים כמו „לקסיקון".

עם איזכור הניבים, הגענו לשאלה הנוגעת לענייני לשון. ובכן, האם בכלל אפשר לתרגם – בעיקר לשפה שונה מאוד מהמקור הן במבנה שלה והן ברפרטואר שאליו היא רומזת – ספר שלשונו ניבית? על תרגום יצירות איטלקיות חשובות – למשל, ספריו של קארלו אמיליו גאדה – נאלצנו לוותר, כי כל ניסיון לתרגם את שפתם (שעל פי הגדרה מדעית היא גם דיאלקטית וגם מקרו־דיאלקטית) היה הורס את מידקם הספר. השקעת מאמץ אדיר בניסיון תרגום ספר מסוג זה תהיה מוצדקת לגבי יצירה „קלאסית" שהיעדרותה ממדף הספרים מביתו של איש ישראלי בן־התרבות היא ליקוי חמור.

בספר הנדון כאן, ראוייה מרים שוסטרמן על שהעזה לגשת למאמץ והצליחה למצוא, פעמים רבות, הבריקות יפות שבכוחן לשמור את נופך המקור אך הן מובנות לקורא העברי; לדוגמא, „לצאת בלי כובע" (ע' 77), שהרי המושג „לצאת בלי כובע" הפך באיטלקית לניב המתאר מציאות של תקופה מסויימת, שבה אשה נשואה, „גברת", לא יצאה לרחוב בלי כובע על ראשה, להבדיל מפשוטות־העם שיצאו במטפחת או בשער גלוי. שוסטרמן מצאה פתרונות יפים לתרגום העגה שבפי המשרתת נטלינה (למשל, ע' 127) או „לשון הפילגים" של ידידתה מריה, שסרגה „אפגודרי" והיתה פעילה „במינפלגה" (ע'

(המשך בעמוד הבא)

שיחה עם רנה ליטוין

אהבה ללשון וליצירה

מאת לאה שניר

רנה ליטוין

כלת פרס טשרניחובסקי
לתרגום, לשנת תשמ"ח

שאלה: מהי קנה־המידה שלך לבחירת טקסט לתרגום?

תשובה: קנה המידה שלי הוא קודם כל היחס המאוד חזק לספר וליצירתו. איני יכולה לתרגם דבר שאיני אוהבת אותו. ושאין לו משמעות בעיני כאדם וכיוצר. מכאן הסיבה שאני בררנית בנוגע לתרגום, ויש לי נטיה לבחור בדברים שהם יוצאי דופן מבחינת הקושי הטמון בתרגומם. צריך שייווצר קשר נפשי ביני לבין היצירה.

הזכרת את עבודת הלשון.

אני בוחרת טקסטים רלוונטיים לחיי ולהשקפת עולמי, אך עליהם להיות גם בעלי אספקטים מעניינים מבחינה לשונית. מכאן, למשל, חיבתי לזרם־התודעה, או לשירת הנונסנס הקרובה לליבי, משום שבה הלשון מתייחסת ללשון ויוצרת לשון. פוקנר ווירג'יניה וולף הם סופרים מסוג זה. אצלם יש משמעות גדולה לכל מלה או פריט לשוני, משמעות הקרובה מאוד לזו שיש למלה בשיר.

האם משום כך את נמשכת לתרגום שירה?

בוודאי, כי כאן רב הלא־נאמר על הנאמר. צריך לקרוא בין השיטין, המלה היא סוגסטיבית מאוד וטעונה. מן הטעם הזה בחרתי לתרגם את פוקנר. הטקסטים שלו, הכתובים כז'אנר של זרם התודעה כגון: „הקול והזעם", או „בשוכבי גוועת", שאותם תרגמתי, קרובים מאוד לשירה מבחינת השימוש במלה, בלא־אמור, במעקב אחר מהלך המחשבה, האסוציאציה, העניין בתהליכים נפשיים והדיבור בקולו הפנימי ביותר של האדם. אלו הם הדברים המעניינים אותי ביותר.

באחד ממאמריו מדבר פנחס שדה על החלל שבין המלים כעל המקום החשוב ביותר ביצירה. מהו יחסך לרעיון זה בהקשר ליצירתך כמתרגמת?

פיקאסו אמר פעם, כי המוצר האמנותי של הקדר הוא הכד, אבל הכד הוא באותה עת עצמה גם החלל שמסביבו. במובן זה מעשה האמנות הוא המשחק שבין הכד לבין החלל שסביבו. אותי כמתרגמת מעניין החלל, מפני ששם אני נכנסת לדיאלוג. שם יש לי אפשרות לעשות אינטרפרטאציה משלי והעברה לשפתי. מכאן העניין שלי בזרם התודעה שיש בו כל כך הרבה חללים, ותפיסתו קרובה מאוד לשירה כי למלה יש בו ערך עצום, בניגוד מוחלט לכתיבה הנאטוראליסטית או הריאליסטית שבה ניתנת חשיבות גדולה לצילום עולם ולא כל כך למלה כשלעצמה.

לספרים שאת מתרגמת את מוסיפה בדרך כלל מסה פרי עטך העוסקת בפרשנות בלשונית של הטקסט. מדוע את נוהגת כך?

מסות אלו נועדו כדי לספק לקורא אינפורמציה ולהסב את תשומת ליבו של הקורא לעניינים שהמתרגם בגלל קירבתו לטקסט, רגיש להם מאוד, בעוד שלקורא קשה להגיע אליהם, ועם זאת, איני רוצה לחסום בפניו את הדרך בפני פרשנות אישית. בדרך כלל אני משתדלת לרמוז על דברים ולא לתת מבנה סגור של תפיסה. כלל זה מנחה אותי בתרגום, כי תפקיד המתרגם אינו לפשט דברים מורכבים ומעורפלים, שכן נסיון ההבהרה בא לעיתים קרובות על חשבון איכויות הטקסט.

התוכלי לתאר את תהליך היצירה המתרחש בך בעת עבודת התרגום?

בתרגום אני חוזרת על תהליך של יצירה, כאילו הולכת בעקבות היוצר. אני עוברת על מיתאר היצירה בעיקבותיו. תוך כדי עבודה בחומרי הטקסט מתחילים הדברים ללבוש צורה שלימה. נוצרים קשרים והקשרים, דברים משניים נושרים, ומרכזיים עולים אל קדמת הבמה. אז נחשפת בפני התבנית הבסיסית וכל פרט מוצא את מקומו בהתאם לתבנית המרכזית.

במהלך עבודת התרגום מתעוררות בעיות רבות. מהן?

בדרך כלל נעשים הדברים באופן לא מודע. יש תחושה לגבי רמת סיגנון. עגה, שפה מדוברת או ספרותית וכו'. ידיעת השפה שממנה אני מתרגמת דורשת ממני שליטה ברבדים שונים שלה. אני רגישה לכל המרכיבים האלה ופועלת על פיהם. אני עוסקת עכשיו בתרגום שיריו של משורר ספרדי בארוקי מאוד, גונגורה. שפתו מסולסלת מאוד והוא גם הלביש על הספרדית את מבנה הלטינית. קשה זה עומד לנגד עיני במהלך התרגום ואני חשה היטב במלאכותיות ובחריגות. ברור שבהעברה מכלי לכלי אבחר בעברית את מה שנראה לי מקביל באופן טבעי למבנה לשוני כזה ולרמה סגנונית כזו, שכן במקרה של גונגורה למשל, כל המליצות הן כשרות בהחלט.

כל שפה היא במובן מסויים מלכה. בתרגום את נדרשת להתמודד עם שתי מלכות. מי מהן היא המלכה הראשית, ואולי בכלל אין כל אפשרות ליצור מערכת היירארכית כזו.

לי יש מחויבות עצומה למקור, ואין כוונתי בהכרח לשפה, אלא לכל המערכת הסמיוטית של הטקסט הספרותי. תפקידי להעביר מורכבות זו לשפתי באופן שכל המערכת הסבוכה הזו תקנה לעצמה קיום משכנע בעברית. אבל הלשון גם כאן וגם כאן היא העושה את הדברים. אולם אין לשכוח, כי מעבר לדברים קיים עולם, וישנן איכויות אמנותיות שלהן יש לי מחויבות ראשונה במעלה. תהליך התרגום כרוך במאבקים ובהתלבטויות פנימיות, והמוצר הסופי הוא תמיד תוצאה של איזו שהיא פשרה גדולה.

האם נכון יהיה לומר כי התרגום הוא גם יצירתו של המתרגם?

כך בדיוק אני סבורה. יתר על כן, זוהי יצירה מן השורה הראשונה. המודלים של היצירה המקורית הם עולם המציאות, ואילו ביצירה המתורגמת, המודל הוא עולם המורכב ממלים, זוהי כעין „מציאות מיד שניה", אבל תהליך התרגום הוא בהחלט תהליך של יצירה. אני מתרגמת עולם ולא מלים בודדות. אני מתרגמת דמויות, יחסים, תהליכי חשיבה ואת אלה אי אפשר למצוא במילון. המתרגם צריך לחוות את הדברים באופן עמוק ביותר כדי להלבישם בלבוש חדש בשפתו. עליו להזדהות עם הדמויות, לחוש את חיתוך דיבורן, לראות את הבעתן ולעבור דרך הדמות – מתוך תהליך של הקשבה לה, למורכבותה ולאופן שבו היא מתפתחת במהלך הטקסט. המלה היא רק נקודת מוצא אל עולם הנמצא מאחוריה.

איזה סוג של יחסים את מפתחת עם הדמויות שבטקסט?

תוך כדי עבודה נוצרת הזדהות עצומה עם הדמויות, הזדהות רגשית עזה. אני מתחילה לחיות את העולם הזה כממשי מאוד ובעוצמה שאינה פחותה אולי מזו של היוצר עצמו.

דיברת קודם על כושר ההמצאה שהמתרגם נדרש לו. התוכלי להרחיב מעט בעניין זה?

אין כאן רק הצורך למצוא מלה מקבילה מתאימה בשפה אליה מתרגמים. הדבר מורכב בהרבה. למשל, אני נהנית ממש לתרגם שירת „נונסנס" או מה שקרוי בעברית „איגיון". כאן אי אפשר לתרגם לפי מילון, כי הרפרנט המילולי אינו קיים והכרח להמציאו, כי כל העולם הזה מורכב ממלים שאינן קיימות אלא מומצאות. בסדנת התרגום שבה אני מלמדת אני בוחנת את כושרם של תלמידי באמצעות תרגומי נונסנס כגון תרגום מילון בוטני של ליר, ששם פריט בו אינו קיים במציאות. צריך דמיון, חוש־הומור חודרה לשונית עם רגישות גבוהה ללשון, לציוריות ולמוסיקליות; שלה כדי להיות מתרגם טוב של נונסנס ושל תרגום בכלל.

וכה באשר לתרגום שירה – מהם העקרונות המנחים אותך בעת תרגומה?

כאן בכלל אי אפשר לתרגם באופן מילוני, כי המבנה של השירה הוא כה מסובך, מערכת הצלילים בה היא כה מרכזית והכל כל כך דחוס שממש צריך לבנות דבר חדש, אשר יעביר את האיכויות התת־קרקעיות של הדברים.

כמדומני שאת יצירתך התחלת כמשוררת.

נכון, אני רואה עצמי כמשוררת מסוג מסויים. השירה היא כלי הביטוי הקרוב לליבי ביותר על שום המוסיקליות שבה. המוסיקה והלשון בהיותם קשורים ביותר, קרובים מאוד אל ליבי.

הדבר ניכר גם בבחירתך לתרגם דראמות פיוטיות.

הדראמה הפיוטית של לורקה למשל, מושכת את ליבי ביותר. יש בה אותו שילוב בין שני האלמנטים, הלשון והמוסיקה, שלכאורה יש ביניהם סתירה. בדראמה הפיוטית הם באים לידי מיזוג מיוחד במינו. בימים אלה ראה אור המחזה של לורקה „חתונת הדמים" בתרגומי. זוהי דראמה פיוטית. אהבתי ללורקה היא שהביאה אותי לתרגום מחזות אחדים משלו. ספרד ידועה במסורת המפוארת של הדראמה הפיוטית, ואני מקווה להגיע גם אל מחזאים חשובים אחרים שקדמו ללורקה, ואשר גם מהם ניזונה יצירתי.

יש לך וודאי סיבות נוספות מדוע את נמשכת לדראמה.

יש לי עניין רב בדיאלוג כאופן של שימוש חי מאוד בלשון. לעברית יש עדיין בעיית ההלכות ונפתרות במרוצת הזמן באשר לשפה המדוברת, אולי גם מפני כך, יש לי אתגר מיוחד בתרגום דיאלוג לעברית. גם העגה מעניינת אותי כי היא דורשת ממני כושר המצאה, מפני שאין לה במעט אקוויוולנטים, ועל כן הכרח להמציאם. לבד מזאת, הדראמה נועדה להיאמר ולא להיקרא. עובדה זו מציבה את כל ההבדל בין דף כתוב, שקריאה חוזרת ונשנית בו עשויה להעמיד את הקורא על מיכלול איכויות הטקסט, לבין הדראמה, שבה אין פנאי. הדראמה קיימת רק באותו רגע שבו היא מתרחשת על הבמה, כי מטבע הדברים מחזה נועד כדי להיות מוצג. עובדה זו מעמידה בעייה רצינית בפני המתרגם. יש איכויות מילוליות ודראמטיות שצריכות לעבור באופן מיידי. החשש הוא, כי אם אעמיד את כל המשמעויות, חלקן יילך לאיבוד בגלל סירבולה של המלה המבקשת להכיל בתוכה את מכלול המשמעות. על כן, לעיתים הבחירה היא אכזרית. ההכרעות כאן הן חדות וקיצוניות בגלל חטף־הרגע בו נאמרים הדברים על הבמה.

וכה אשר לבחירה בין שפה־גבוהה לבין שפה־מדוברת?

שפה מדוברת מגוסידה הרבה, יש בה חללים, שתיקות, השמטות של מלים. בתרגום צריכה חיוניות זו לעבור דרך הדראמה המתרחשת על הבמה. העברית כשפה מתחדשת סובלת עדיין מ„בעיות התבגרות" מבחינת הרמה הסגנונית. כוונתי, מה מותר ומה אסור לומר. מה נתפס כבומבסטי ומה עדיין הוא בבחינת טאבו. אני אישית נוטה בתרגום הדראמה לגמישות מקסימאלית, כי על הבמה הכרח לשמור על חיוניות.

ומה עם השתיקות?

קודם כל צריך לקחת בחשבון את השחקנים. עליהם לדבר בטבעיות. שחקן לא יגיד דבר שאינו יושב לו היטב בפה. התרגום צריך לקחת בחשבון גם את האפקט הסופי הרצוי. למשל בקטעי ההומור. לפעמים הכרחי לסטות מן המקור כדי להעביר את האלמנטים ההומוריסטיים שבטקסט באופן שיוכרו ישירות לאוזנו של הצופה, הנטוע בתרבות אחרת מזו של מחבר המחזה. זוהי הליכה על חבל דק ויש גם צניחות. במובן ידוע הכל באחריותי, הצלחת השחקן, והיווצרות הקשר עם הקהל באמצעות אופן תרגום הטקסט.

האם כמתרגמת את חשה גם איזו שהיא הרגשת שליחות?

בתרבות מתחדשת כשלנו יש למתרגם שליחות ממדרגה ראשונה, כי הוא הוא המעביר את המודלים התרבותיים הקיימים בלשונות האחרות. הוא המציב את המודלים אשר אחר כך תיזונה מהם יצירות בעברית. מנסיוני אני יודעת כי א.ב. יהושע הכיר את פוקנר דרך העברית והוא שימש לו כמודל לרומנים שלו. ואין זו הדוגמה היחידה. המתרגמים מכשירים את הקרקע למה שיבוא אחר כך. אנחנו גם יוצרים מלים חדשות. סופגים מן החיים ומעבירים אל החיים.

עיסוקך בתחומי הספרות הם מגוונים ביותר. את כותבת שירה, מסות, אגדות ילדים, שירי ילדים ואף פרוזה. מה נותנת לך פרישה זו על פני הז'אנרים הרבים?

אלו צרכים שהופיעו בתקופות שונות, וכל אחד מהם הוא פן אחד שלי, שאינו מבטל את האחר אלא מתקיים לצידו. השירה היא הסוג הספרותי הקרוב והמעמיק ביותר מבחינתי וביטויי הספרותי הראשון היה כאמור בשירה. תהליכי חיים שעברו עלי בלמו את הביטוי המאוד ספונטאני הכרוך בשירה. גם תהליך ממושך של אינטלקטואליזציה שהוא צורך עמוק שלי, כיוון אותי לסוגים אחרים של ביטוי. הביטוי באמצעות מסה מאפשר לי מבט רחב ואובייקטיבי יותר. הצורך בתרגום הוא חזק ומידי ואינו נופל אצלי מן הצורך ביצירה מקורית, לפעמים הוא אפילו עז יותר. ההנאה העצומה מן העיסוק בלשון היא בעבורי ממש בבחינת הנאה פיזית, כגון הרצאתו המקסימה של לורקה על „משחק הדואנדה" שהתפרסמה ב„מודים" האחרון, בתרגומי. המאמר היה גדוש במושגים, שמות וחידות לשוניות אותן דלה לורקה ממאגר אדיר של ידע, אשר באלגנטיות רבה הוא מסווה אותו, בהגישו את ההרצאה באופן ספונטאני ובמשפטי דיבור כשהוא שב ויוצא מתוך מאגריו. מצידי הצריך התרגום עבודת מחקר אדירה, כדי לדעת על מי ומה הוא מדבר, ומה הם הדברים התרבותיים והלשוניים המסתתרים מתחת למשפטים.

באיזה מן התחומים את מרגישה כי הגעת לנגיעה הקרובה ביותר אל מה שאת מבקשת לומר ביצירתך?

אני סבורה כי המסה היא הז'אנר המתאים לי ביותר, אם היא משלבת בתוכה אלמנטים שונים כגון: שיר המשולב במסה. גבולות המסה שלי הם גמישים. חשוב לי המעצב הפנימי. המסות שלי הן אישיות מאוד ועוסקות בבעיות המטרידות אותי. נוח לי לדבר על הדברים הקרובים לי ביותר דרך יצירה אחרת. אני אישית מאוד בהבשלה, שנים רבות אני יכולה ללכת עם משהו עד שהוא מגיע להבהרה. פתאום מתרחשת הארה. כך, למשל, קרה עם הסיפור על „חייל־הבדיל". לאחר נסיון חיים מסויים נעשה מבנה הסיפור בהיר לי ובעל משמעות. או האגדה על „בת־הים־הקטנה". חשתי תמיד במסתורין האופף את הדמות. ביקשתי להבין את פשר הכאב הנורא שהוא חשה שעה שחותכים את זנבה והיא הופכת לאשה. הארה פנימית האירה לי את כל האגדה. אולם יש לי גם מסות עיוניות. המסות הספרותיות הופיעו בספר „על זנב דג ונשמה בת אלמוות" (הוצאת הקיבוץ המאוחד).

יצירתך המקורית מאופיינת בשימוש נרחב בחומרי־תרבות, לעיתים תרבויות את יוצאת מתוכם כדי להגיע אל עצמך.

אני מרגישה את עצמי חלק ממסורת מפוארת של התרבות המערבית שהיא אוצר אדיר של מחשבת דורות. איני יכולה שלא להתייחס אליה. בעיני כמעט פראי שלא להתייחס למצבור התרבותי, ובמובן זה למשל, אני מעריצה את בורחס, כי תפיסתו את האישיות הספרותית היא, שאישיות זו איננה אינדיווידואלית. הוא רואה את הסופר כאציל היורש נכסים ותואר. ותואר זה אינו דבר אישי, אלא עניין מחייב שמעביר נכסים, זכויות וחובות. בורחס אומר כי בתרבות אי־אפשר להמציא משהו חדש, אלא רק להשתמש בחומרים קיימים ולהעיר עליהם הערות כדי להציג פן אחר משלהם. הסופר כאמור רק מוסיף נדבך על נדבך. בורחס אינו מאמין בחידוש, הוא סבור כי הדמויות על פרצופיהן נפגשות זו עם זו ומהדהדות זו את זו, וכל אחד הוא כפילו של מישהו אחר שכבר היה פעם על פני הרצף ההיסטורי כלבוש זה או אחר.

(המשך בעמוד הבא)

דינה קטן

סתיו

שֶׁהֶעָצָב כְּרִמּוֹן מַבְשִׁיל עַל שִׂיחַ
שִׁכְחָה, בִּמְעוּף הַנְּשִׁירָה לְהִתְבַּקֵּעַ
אֲוִיר. שֶׁכְּמִיהָה, בַּחַלּוֹן הַפָּתוּחַ
תָּרֹג אוֹר שָׁכִיר.

שֶׁהַבַּיִת בִּלְבָבֵנוּ, סְדָקִים מְתַפְּחִים,
עֲצֵי־פְרִי בַּגִּנָּה, רַחַשׁ־תּוֹדָה.
יְלֵל עֲשׁוּקִים מִדֵּי עֶרֶב
בִּטְרַקְלִינֵנוּ, וְאָנוּ
קְצַר־יָד מְבִיתִים בִּפְרִיחַת גֶּרַנְיוּם שְׁכוּחָה.
שֶׁגְּוָנִים בְּסִתְוָו, עֲמֻקִּים,
פִּסְגַּת הָאַגָּדָה.

שֶׁהַכּוֹכָבִים מִשְׁכְּבֵי לְשָׁנָה
נִכְסֵינוּ, יְרֻשַּׁת גּוּף מְדַמֵּם פְּשָׁרָה וְכָזָב
הַבּוֹטֵחַ נֶפֶשׁ כְּמֵהָה לַחֲרֹג מִכֶּלֶא יוֹם קָטָן.
שֶׁאָנוּ טְלָאִים מְפָרְפְּרִים
בִּבְרִית מְתִישָׁה, וְשֻׁכַּרְנוּ
לְחִבּוּר יָחִיד.

אגדה ללא שם

מאת יוחנן גליקר

לפני כמה שבועות ראיתי באתונה הצגה שעשתה עלי רושם בלתי רגיל. ביצעה אותה להקה קטנה בשם "נתיב חדש", להקה המבקשת להחזיר את התיאטרון היווני לשורשיו המסורתיים והעממיים, גם מבחינת המשחק הכבוד וגם על ידי שימוש רב במוסיקה יוונית עממית, שירי עם ומחולות מסורתיים. למרות ממדיו הקטנים של התיאטרון ("תיאטרון קיפי" קטן, בחצר בית תחת כיפת השמים, המכיל לכל היותר מאתים מושבים) ושל הקהל באותו ערב (לכל היותר שלושים), זכה המחזה לביקורות נלהבות בעתונות היוונית, והביצוע שראיתי הצדיק שבחים אלה. אך מה שמייחד מחזה זה, מלבד הביצוע המעולה, הוא תוכנו והדרך המסובכת שבה הגיע לקרשי הבמה.

בשנת 1911 פירסמה סופרת הילדים היוונייה המפורסמת פינלופי דלטה ספר לילדים בשם "אגדה ללא שם". הספר זכה לשבחים – לא רק כספר ילדים – מצידם של כמה מגדולי הסופרים של יוון באותה עת, כולל המשורר הגדול קוסטיס פלמאס, שקרא אותו עוד בכתב היד. מאז הפך ספר זה לספר הילדים הפופולארי ביותר בעולם היווני, שכמעט כל ילד יווני קרא אותו, והרבה מבוגרים והורים וקוראים בו שוב ומוצאים בו טעמים שלא מצאו בילדותם.

אחד מאותם ילדים שלא שכחו ספר זה הוא משורר ומחזאי יווני שכולנו שמענו עליו, יעקובוס קמבנליס. קמבנליס הוא אותו סופר קומוניסט שישב כמה שנים, בתקופת הכיבוש הגרמני של יוון במלחמת העולם השניה, במחנה המעצר מאוטהאוזן. כששוחרר, כתב את אותו מחזור שירים נהדר, "בלדת מאוטהאוזן", שכולנו שמענו, לפחות, את המוסיקה הנהדרת לא פחות שחיבר לה מיקיס תיאודורקיס. בשנת 1958 עיבד אותו קמבנליס את ספר הילדים של הגברת דלטה למחזה, עם שירים "מולר" גם לשחקנים וגם לזמר מקצועי, והמחזה הוצג לראשונה בסתיו 1959 ב"תיאטרון החדש", אחד מטובי התיאטראות באתונה של אז. הוא עלה שוב על הבמה בתקופת שלטונם של הקולונלים, וכמעט שגרם לשערוריה. הדיקטטור פפדופולוס סבר שמחזה זה הוא ביקורת סמויה על משטרו, וקמבנליס היה צריך לכתוב לו מכתב ארוך ו"להוכיח" לו שסיפור המעשה של מחזה זה אינו המצאתו של המחזאי הקומוניסט, אלא של סופרת הילדים המכובדת של תחילת המאה הזאת, נוצריה אורתודוקסית טובה ובעלת דעות פוליטיות "לאומיות" כשרות למהדרין. הביצוע המעולה שראיתי באתונה באוגוסט הזה, איפוא, הפעם השלישית בשלושים שנה שמחזה זה עולה על הבמה. אגב, את המוסיקה לביצוע הראשון כתב המחבר הגדול מאנוס כאצידאקיס. לביצוע שראיתי השנה כתב את המוסיקה מחבר פחות ידוע מכאצידאקיס, אך לטעמי, אין הוא נופל ממנו.

מה גרם להצלחתה של הצגה זאת? כמובן, גם המשחק המעולה ו"השמות הגדולים", של השחקנים ושל המחזאי והמוסיקאים. קמבנליס הוא מחזאי מעולה, היודע יפה כיצד לנצל כל אפשרות ואפשרות שמעמידים לפניו הבמה והמשחק החי. אין כמעט שנה שמחזה שלו אינו עולה על הבמה, ושמו די בו למשוך קהל. אך אולי יש חלק בהצלחתה של הצגה זאת לא רק לכל אלה, או לפופולאריות של הספר המקורי, אלא אף לעצם הסיפור של אותה "אגדה ללא שם", שאפשר לראות בו משל על "מצבה של האומה" היוונית – רק היוונית? – בעתות משבר.

לאותה ארץ שבה מתרחשת האגדה יש מלך ומלכה חביבים ובטלנים. המלך הוא מפחד, שוכח מה שנאמר לו לפני רגע, ושקוע באכילה, שתיה וכיבודים. המלכה עסוקה כל ימיה בשמלות, תכשיטים ואיפור. המדינה מידרדרת, וכבר בתחילת ההצגה הגיע המצב לכך שאין אוכל בארמון המלך – עד שמגיעה נערה עניה שאביה נאסר ומחכה למשפט על לא עוול בכפו, ומביאה אוכל ב"בקשיש" לבן המלך (שבמהלך ההצגה גם תתאהב בו). המלך עצמו שולח – בפעם "המי יודע כמה" – מכתב שגור לדודו, מלכה של מדינה שכנה ומצליחה. מגיע מכתב התשובה של הדוד, בצירוף חבילה. הדוד מוכן אמנם לעזור, אך בדרך חדשה. החבילה תסביר מה הוא חושב על בן אחיו. פותחים את החבילה, ויש בה בקופסה ראש חמור. ממשיכים בקריאת המכתב. הדוד שולח את צבאו ואניותיו "לעזרה": היכנעו ללא קרב, ואני אפתור את בעיותיכם הכלכליות. אשר לכיבוש ארצכם על ידי צבאותי, נמצא לדבר שם אחר כדי שלא תיפגעו.

אך העם, המיוצג כאן על ידי קבוצה של בעלי מלאכה פשוטים, אינו מוכן לכיבוש. רגש הפטריוטיזם מתעורר, והעם דורש להשיב מלחמה שערה. עם כמה רובים ישנים ואניה אחת, שהיא כל הצי המלכותי, יוצאים אותם אנשי מילואים לקרב. תחילה הם נכשלים ונסוגים, ואל הבמה מביאים, בזה אחר זה, כמה מאותם בעלי מלאכה כשהם פצועים קשה. אך בסופו של דבר, מנצח הצבא הקטן והנלהב את צבא המלך הגדול בקרב בשדה המרעה. כאשר באה הבשורה למפקדת השדה של המלך, מתלהבים כמה מאנשיו ותובעים להמשיך עכשיו במלחמה, להוצות את הנהר לארצו של הדוד, "להראות לו", לעשות לו מה שעשה לנו. אך ההצעה המתקבלת בסופו של דבר – ובסופו של המחזה – היא דווקא הצעתו של "המורה", המסמל במחזה זה את אנשי הרוח ומשכילי הרבים. נביא כאן את נאומו, שהוא הנאום האחרון בסצינה האחרונה:

"אני יודע שכולכם, שדמכם החם עלה לראשכם ומרעים שם כרעם, שראש הכרוב שלכם התנפח מהנצחון, תאשימו אותי בכך שאני מקהה את תשיר של העם: לא 'כפת לי! אך אלה מכם שעוד נשאר להם כזית מוח בראשם, אלה מכם שהם באמת גברים ומנצחים ופטריוטים, חובה עליהם להבין כי דרכנו עתה היא הדרך שתחזירנו לבתינו. כאן ניצחנו, נכון, בשדה המרעה הזה. אך הניצחון מחכה לנו בשערי הבתים, בחצרותיהם ובמפתניהם. לא שברון הסכינים, לא האש והגרזן, לא אלה הם נצחוננו, אלא נשותיכם, הרוצות בגבר ושמלה; ילדיכם, המצפים להשכלה ולמקצוע; בתיכם, המחכים לכם ששוב תגורו בהם; עבודותיכם. אשר לכל אותם הדברים שלא הייתי מסוגל לומר לכם, כי יצאתי מכלי ואיני יודע מה לומר, פתחו את עיניכם הסומות וקראו דברים אלה בעיני נשותיכם, בעיני אמותיכם, אחיכם ובנותיכם. קדימה, כל מי שעדיין אדם הגון הוא – קרבו הנה ופקחו את עיניכם".

כפי שאמרתי, הצעתו של המורה מתקבלת, לאחר רגע של תדהמה. צבא האורחים חוזר לביתו. את ראש החמור מחזירים לדוד ששלח אותו. הזמר מסיים את המחזה בשיר ששחקנים שונים מצטרפים אליו. הנה שתי השורות האחרונות:

"נופלים הסכינים ונעלמים בשמחות,
נופלים הסכינים, השכונות סאנות".

כל מה שסיפרתי עד כה הוא רק חלק קטן – העלילה העיקרית, או "השלד" – של מחזה עשיר בסצינות מופלאות, שחלקן מביא לדמעות צחוק וחלקן לדמעות של ממש. למשל, הסצינה הנהדרת של משפטו של אבי הנערה העניה, המתנהל על טהרת השחיתות והשרירות, ומסתיים בלא כלום כשמופיע בן המלך לטעון למען אבי הנערה, שכבר התחיל להתאהב בה. או סצינות המפגשים, התפתחותה של אותה אהבה, בין בן המלך והנערה (שני שחקנים צעירים ומעולים בביצוע שראיתי), כולל סצינת הלחי ה"תקנית" והאירועים לקראת סוף ההצגה. אגב, גם בזה יש משהו מן הסמליות. המלך לעתיד, שלכל אורך המחזה הוא קרוב יותר לעם הפשוט מהוריו, לא ילך בדרכי אביו, אלא יושיע את העם תוך קירבה לעם – וכסימן לדבר, ישא לא בת מלך אלא בת עניים. או הסצינות של בעלי המלאכה בטברנה (ושוב, היו כאן כמה שחקנים מעולים, שידעו יפה כיצד לגלם דמויות פשוטות ועממיות אלו, העוברות את כל הקשת, מסצינות מפוכחות כלפי המלך והמדינה בתחילת המחזה ועד לשלהוב יצרים פטריוטי בתחילת המלחמה ואחרי הניצחון. כל המחזה נע במהירות מפליאה, סצינה רודפת סצינה, ורק כאשר חוזרים וקוראים את הטקסט רואים כמה "בשר" יש בכל זאת בכל סצינה. כל משפט וכל מלה במקומם הנכון, וכל רגע וכל שניה הם תענוג.

כבר הזכרתי את המשחק המעולה, במיטב המסורת העממית של התיאטרון היווני, עם מוסיקה, שירים וריקודים בסגנון עממי. אין זה מקרה שכך מבליטים הצגה זאת: שהרי בסופו של דבר, הגיבור האמיתי הוא לא, חס ושלום, המלך או אחד ממפקדי הצבא והחיילים, אפילו לא בן המלך המבטיח ואהובתו, ואף לא המורה – עד כמה שבסצינות האחרונות מתעלה אותו נציג של אנשי הרוח מכורח בסלון ובפרוזדור המדבר גבוהה גבוהה למחנכו האמיתי של העם. הגיבור האמיתי הוא אותו עם פשוט והמבכך, היודע כיצד להילחם נגד כוחות עדיפים עליו כאשר ארצו בסכנה, והיודע גם לשמוע לדברי המורה ולחזור בו מהמלחמה ברגע הנכון למען אותו ניצחון אמיתי, החיים הפשוטים היוצרים. אולי יש בהדגשה זאת על החיים הפשוטים משהו מעמדתו הקומוניסטית של קמבנליס. זה זמן רב שלא קראתי את ספרה של הגברת דלטה, ועדיין לא היה בידי בשבועות האחרונים לשוב ולעיין בו לשם השוואה. אך האומנם צריך אדם להיות קומוניסט כדי שיעמוד על דברים פשוטים ובסיסיים מעין אלה?

ספרה של פינלופי דלטה יצא לאור שנתיים לפני התחלתן של "המלחמות הבלקניות" הידועות, שהביאו לשחרורן של מקדוניה ואפירוס (כולל סלוניקי ויאנינה) וסיפוחן ליוון. שלא כמו העם בספר זה, לא חזרו היוונים לבתיהם. הם המשיכו בכיבושים, הגיעו עד לקונסטנטינופול וצעדו בדרך לאנקרה, וסופו שהביא דבר זה לאותה "שואת אסיה הקטנה" של 1922. גם בשנים שאחרי זה לא השתפר מצבה הכלכלי והמדיני של יוון: דיקטטורה בשנות השלושים; הכיבוש הגרמני המדכא; מלחמת האזרחים לאחר השחרור – ובשנות הששים והשבעים שבע שנים של משטר איומים של פפדופולוס ויאנידיס. רק בשנים האחרונות מתחילה יוון, לאט לאט, להתנער מן הנזקים העצומים שגרמו לה כל המאורעות האלה ולצעוד בדרך המובילה למדינה מודרנית מתפתחת.

אך אולי יש בהצגה זאת דברים שהם רלוונטיים לא רק ליוון, אלא גם להרבה מדינות אחרות, ובהן אפילו מדינה קטנה וים־תיכונית שאנו יושבים בה. אחת הסיבות לכתיבת מאמר זה היא שאולי אצליח בדרך זאת לגרות את תאבונם של אנשי תיאטרון ישראלים לתרגם מחזה זה לעברית ו"לייבא" אותו לאותה ארץ ים־תיכונית קטנה.

אהבה ללשון וליצירה

(המשך מהעמוד הקודם)

מלבד בודהם את מתרגמת גם את וירג'יניה וולף. מה קושר אותך אליה?

היא חשובה לי בעיקר בגלל המסות שלה. יש בהן שילוב מופלא בין האישי והאובייקטיבי, סגנונה מביא לידי ביטוי מקסים את הברק שלה, את האינטלקט, את השכלתה וההומור שלה, אצלה משתלב הסיפור בתוך המסה ואינך יודע היכן מתחיל הסיפור ואיפה נגמרת המסה.

בעבר פירסמת אגדות לילדים. באומן בלשונו גם אחרות כן ומשמת שלך מבוססות על אגדות ילדים. מנין החיבור הזה?

הספרים הראשונים עליהם גדלתי היו ספרי המיתולוגיה היוונית, ואלו מלווים אותי כל חיי. בעניין זה אני מזדהה עם תפיסתו של יונג הטוען, כי האגדות הארכאיות הנמצאות בשינויי־גירסאות ובחילופי־נוסחאות בכל תרבויות העולם, הן תבניות יסוד של הנסיון האנושי. אותי מעניינת תדמית בסיסית זו שהיא תמצית חוכמת־הדורות וקשורה במבנה הנפש האנושית ואופן התפתחותה. מתוך נסיון אני יכולה לומר, שבשלבים קריטיים בחיי, כשאני עוברת איזו התגלות ביחס לעצמי, לעולם ולחוויאדם, צצה ועולה אצלי אגדה נשכחת שהיתה טמונה בזיכרון ולפתע היא נעשית מובנת. פתאום משהו מצטלל, והרי אני יכולה לומר את גירסתי החדשה על אותו עניין עצמו. כי למרות התבניות הבסיס הן תמיד אותן תבניות, המעניין הוא אותו הבדל קטן המייחד גם את הנסיון האינדיבידואלי וגם את הנסיון פרי־התקופה שהוא שונה במקצת מנסיונה של תקופה אחרת. כך קרה עם "בת־הים־הקטנה", יצור הכלאיים של אנדרסן והיה בין לבין. פתאום הבנתי על פי דרכי כי זהו סיפורה של האשה־האמן, שהדילמה המיוחדת שלה נעוצה בהיקרעותה בין תפקידה המסורתי לבין הצורך שלה לפרוץ דרך חדשה. בין הקונבנציונאלי לחדש, בין רצונה להתפתח ולהביע את עצמה, לבין הצורך העצום שלה באהבה, שעומד לה לפעמים לרועץ באיומו על כל יישותה כיוצרת. וב"חייל־הבדיל" הוא פתאום מסעו הרוחני של הגבר והתפקיד ממעלה ראשונה שממלאת אצלו האהבה. וההארה לגבי טיבה של התאהבות, שלעיתים יוצרת פנטאזיות שאין להן כל קשר עם המציאות.

את מתרגמת שירים לילדים ואף פירסמת שירי ילדים בעיתונות לילדים ובספר שירים לילדים. מהי החשיבות שאת רואה בכתיבה לילדים?

ספרות הילדים מזינה את נפשו של האדם הצעיר־בראשיתו, ומכאן תמצית חשיבותה כי מה שלומד אדם בראשית חייו נחרת בו לכל ימי חייו. מעצב את אופן חשיבתו, את תפיסת עולמו ומקנה לו ערכים אסתטיים ואנושיים ראשונים.

תירגמת את "גבעת ווטרשיפ" של אדמס, התוכלי לספר את ייחודו של ספר זה?

בספר ילדים זה, בורא הסופר לא רק עולם, אלא גם שפה חדשה, "שפת־הארנבים". זה היה אתגר מרתק למצוא שפה אונומטופאית. גם בספר זה וגם בספרי ילדים משובחים אחרים, מועברים לילדים ערכים חדשים, אופקים מתרחבים, הם רוכשים מושגי חיים שונים משלהם, פוגשים תרבויות אחרות, לומדים על המשותף ועל המבדיל, מפתחים דמיון ומעמיקים את יכולתו של הצעיר להקשיב לזולת באשר הוא.

רבים מספרי הילדים הנכתבים אצלנו נוקשים אף הם בגישה ריאליסטית, כאילו יש לספרות איזו אמירה מיידית על החיים. את נוטה לחייב את הצדדים הפנטאסטיים, מדוע?

האמנות, ואפילו אם היא ריאליסטית ביותר יש בה מידה של סלקציה, זיכוך, עיבוד והתמרה. הנחת היסוד כי ילד קטן אינו יכול לקלוט מה שמעבר לעולמו המיידי אינה נכונה אלא עד גיל 6־7, אז, הדמיון שעדנו רענן, והנפש שעדיין אינה מותנית על ידי נורמות, מוכנים לספוג דברים לא מוכרים ולהתנסות בחוויות שאינן יומיומיות. חשוב על כן בגיל זה להפגיש את הילד עם ספרות פנטאסטית ואבסורדית. כך תוכשר הקרקע בעתיד לסופרים בעלי מעוף, דמיון ויכולת חזיונית. כמו שבספרות הדרום־אמריקאית, שאנו המבוגרים הולכים שבי אחריה.

את גדלת בתוך נוף תרבותי שאיחד בתוכו לפחות שלוש שפות. רוסית – השפה מן הבית, סינית – שפת הרחוב, האנגלית שפת החברה בה גדלת בטנזין, שעליה ועל דמויות שבה כתבת בספרך הלירי והעדין "אלה מארץ סיניס" (שראה אור באחרונה במהדורה שניה בהוצאת "מסדה"). מה דעתך על לימודי השפות הזרות של ילדינו?

בגיל צעיר הקליטה היא מרבית. אם יוקנו לילד שפות זרות, ייפתח לו צוהר לתרבויות אחרות שלאחר מכן אם לא ישלוט בשפות זרות יקשה עליו מאוד להגיע אליהן. היכולת הגמישה לרכוש שפה חדשה אופיינית לגיל הצעיר. אצלנו, בניגוד לארצות אירופאיות רבות, היא אינה מנוצלת וכוונתי גם ללימוד השפה הערבית. אהבתי ללשון העברית היא אהבה למה שהוא הביטוי הטבעי ביותר שלי. זה כמו אהבתי לארץ או תחושת ההשתייכות שלי למשפחתי. זה מיידי ואינסטינקטיבי. הנאתי מן הלשון העברית היא חושנית ופיזית. השפה העברית היא מולדתי האמיתית והיא גם הנימוק החזק ביותר לקשר שלי עם הארץ. כאשר אדם מתבטא בלשון אין לו מולדת אחרת מאשר הלשון, ובכל תרבות אחרת הוא יחוש כגולה.

במסות שלך את עוסקת בין השאר הרבה בשאלות הקשורות לעולם האשה ואופן הגילוי העצמי שהוא חווה כאשה. סיפור שלך אשר התפרסם במוסף "הארץ", מדבר על טקס חניכה של אשה.

סיפורה של גיל הוא תמציתה של בעיה שהעסיקה אותי שנים רבות. יש כאן נסיון להתחקות על אותו דבר המבדיל בין התפתחותה הנפשית של האשה לבין זו של הגבר. שם נעוץ הבדל עמוק מאוד אשר ישתקף באופן חווית העולם שלה. הלכתי רחוק בחיפוש אחר מיתוסים ארכאיים של טקסי־החניכה. איך מתבגרת אשה ואיך לעומתה מתבגר הגבר. מה הן הציפיות השונות משניהם. ההקדמה נותנת מבנה של מסה אך בעיקרו של דבר זהו סיפור. סיפור הבא לומר, כי על אף התפיסה האנתרופולוגית הטוענת שתחומי ההגות חסרים בשביל האשה, ועולם חוויותיה מוגבל לצד חוויית־העולם דרך החושים, הגוף והתפקידים הנשיים אין הדבר מדוייק. יש בסיפור בדיקה בסיסית של הבדלים בין גבר לאשה דרך חוויה ספציפית, שעניינה הוא, מה פירוש היתוך חבל־הטבור שבין האם לבנה. לא מכיוון הבן אלא דווקא מכיוון האם. הסיפור נוגע לתהליך האינדיבידואציה של האם. תחילת ראיית הילד כיצור־עצמאי היא גם תחילת התבגרותה של האם והצבת גבולותיה של האגו שלה תוך תהליך מכאיב של פרידה. הרקע הוא אישי. מבנה המסה המשולב בתיאור סיפורי מאפשר לי לגעת בנקודות אלו החשובות כל כך בעיני.

לבסוף ברצוני לשמוע מהי דמותו של המבקר האידיאלי בעיניך?

המבקר שאני מייחלת כי יצמח מתוכנו, צריך שיהיה איש יוצר בעצמו. וברוב תרבויות העולם אלו אכן פני הדברים. החל באפלטון ואריסטו וכלה בגדולי המבקרים של התרבות האנגלית, הצרפתית, הספרדית והרוסית. רבים מהם היו הוגי־דעות, כותבי רומנים או משוררים, מסאים ומחזאים מן השורה הראשונה. יש לכך חשיבות, כי עם כל מגבלותיהם, אנשים יוצרים הם קודם כל פתוחים לחדש ויש בהם גמישות טבעית המאפשרת להם להקשיב למשהו שעדיין לא היה, ולהתייחס אליו בתוך כבוד, שמתוך הקשבה וציפיה. יש בהם גמישות המאפשרת צמיחה. מלבד זאת, מבקר צריך להיות בעל תפיסת עולם עצמאית ואינו יכול להסתפק רק בהיותו אדם מלומד, וחוקר הבקיא בספרות אחת או שתיים. עליו להיות בעל סיסטמה עקבית וייחודית הנשענת על השקפת עולם בדרך המבקרים הגדולים, כי למבקר שמור תפקיד אדיר, אולי התפקיד התרבותי החשוב ביותר. תפקיד המתווך האמנותי בין היצירה לבין הקהל. על כן הוא מחוייב בשליטה במגוון רחב של תחומי־תרבות. עליו להיות מצוי בעקרונות הגותיים ובעקרונות רבגוניים, ולהיות בעל מסקנות של היכרות רחבה עם השקפות עולם, סגנונות ודרכי מחשבה שונים. מבקר כזה לצערי אין לנו עדיין במקומותינו. אולם מי יודע, אולי פעם עוד יצמח איש כזה וכולנו נצא נשכרים.

בין נשים לקדושים

מאת טליה רפפורט

יגאל ברינון, גלריה "מימד קטן", הנגה "פרוזה", לב דיזנגוף, ת"א.

צילומי הצבע הגדולים של יגאל ברינון עשויים בטכניקה מורכבת של חשיפה כפולה ושילוב של צילומים אחרים הלקוחים מהקשרים שונים ליצירה אחת.

לאורך שמונה העבודות עוברים כחוט השני (צבע שטולם, אגב, בתערוכה) שלושה נושאים עקביים: נשים אירוטיות עירומות־למחצה, דמויות נוצריות הלקוחות מציורי ופסלי כנסיות וקטעי רחוב ישראליים. שלושה עולמות שהם לא רק רחוקים זה מזה, אלא אף מתנגשים זה בזה, כך שנוצרים בעבודות עימותים חריפים, לעתים אף בוטים, המייצגים תחומי חיים ותחומי נפש שונים – היצר, הדת והסביבה היומיומית.

בתוך ציור ביזאנטי טכסטי ומסוגנן של קדוש נוצרי שתולות שתי נערות בתחתונים אהובים ובירידות גרביים שחורות, אחת על מחור השבניה בתוך הילת ראשה. לצדם המבריק המפתה של לבוש המיניבלי מאוד עטה בצד השני רקע ארגמני עמוק ומפואר, עליו השוטה באותיות זהב לאטיניות המילים "הללי ירושלים את אלוהיך, נשמתי מפארת את אלוהינו", וכך מתחככות מילות תפילה מקודשות בירכי נשים חשופות ונרקמת בעבודות הילולה אסתטית של גוף ורוח, תשוקה ואמונה, חיים ותרבות, קדושה וחילול קדושה.

יגאל ברינון מתגרה במכוון בקדושת הדת על־ידי "קדושה" אחרת – דמות האשה, שתופסת מקום כל כך מרכזי באמנות. הוא מודה ש"קל יותר לדבר על אלוהים שאינו שלך" ולכן, כיהודי, נוח לו יותר להשתמש בדימויים נוצריים כדי לתקוף את הדת. המרחק שלנו מן הקדושים הנוצריים מרכך אולי את הדברים ועם זאת, יש לו ולכולנו קירבה תרבותית רבה לסמלים הללו מאחר שתולדות התרבות המערבית ספוגים בהם לאורך כל הדרך. וכך הוא מפגיש בחשיפה חלקית, מיזוג והיטמעות הדימויים, מראות ושיראה דווקא באלה באופן שמטשטש מעט את הצבר הישיר: נערות מפוסטרים דקוראטיביות עם פסלי קדושים המקפים כפיהם בתפילה כחזית קתדרלת שטרסבורג, ועשרת הדיברות מן הטקסט של המחזה עם משפטים כמו "איך לגעת בה כך שהיא תשתגע מתשוקה" הכתובים אנגלית לצד תמוקי הנערה מן הפוסטר.

את שני הקטבים הללו השייכים לשני מיגדרים או שתי רמות מתוך האסתטיקה האירופית או האמריקאית הוא מחבר גם לכאן ועכשיו באמצעות

יגאל ברינון (גלריה "מימד קטן")

ישראל רבינוביץ (גלריה "בוגרשובי")

צילומי הזוגות ברמת־אביב שבהם התגורר, וכך מרחף לו מלאך ביזאנטי מעל מכונית "סוסיתא" שחונה ברחוב האוניברסיטה.

הדימויים הזרים והמנוגדים כל כך יוצרים, בסופו של דבר, הרמוניה אסתטית רב־תכנית של גוונים, צורות ומרקמים שלעתים מועשרות גם על־ידי תוספות עיליות של צבע ודגמים עיטוריים (פסים, פרחים וציורים, רשת זהב) על גבי הקולאז' הצילומי המורכב. התוצאה היא תערוכה יפה מאוד מבחינה חזותית ובלתי־שיגרתית בתכניה, מרכיביה והטכניקה שלה.

בית, נוף, חלל

אסנת רבינוביץ, עמית רונן וישראל רבינוביץ, גלריה "בוגרשובי", רח' בוגרשוב 60, תל־אביב.

שתי ציירות ופסל אחד מציגים עתה יחד בגלריה בוגרשוב ובמקרה, או שלא במקרה, האחת עוסקת בחזויות של פנים הבית, השני יוצא אל טבע ונוף והשלישית "מבריאה" לחלל החיצון ולמסורות ההפשטה הציורית.

המוכר שביניהם, וגם המעניין ביותר לדעתי, הוא ישראל רבינוביץ, שמפסליו הקטנים, האיזוטריים והמרומזים התרשמתי מאוד גם בתערוכת הפיסול הגדולה "צבע טרי" בירושלים וגם בתערוכתו הקטנה בגלריה של טובה אוסמן בתל־אביב. כאן, ב"בוגרשוב" יש מבחר גדול יותר שמאפשר להכיר טוב יותר את שפתו האישית המיוחדת, הכוללת מספר מרכיבים חוזרים: שימוש במוטות ברזל צבועים בכחול, גושי שיש, קערות קרמיקה ועוד. הוא מרבה לעצב את הברזל בצורות שונות של קווים ספירליים, מתפתלים, מעוקלים, זורמים ומסתלסלים שיוצרים (יחד עם הצבע הכחול) איזכורים של מים וצמיחה, וללוות את הפסלים בשמות פיוטיים שמאפשרים קשת פתוחה של אסוציאציות עתירות דמיון. לדוגמא: "מסע אל מתחת לגנים התלויים", "ציירי הירח", "בגנו של שר המגנט" וכו'. דימויים נוספים כמו סירה, ענפים ועלים נושאים אף הם הקשרים של שיט על פני המים בגנים אגדתיים קסומים והשיש המלוטש המבהיק תורם לעתים גם הוא לתחושת ברק המים.

רבינוביץ פיתח מעין שפת סימנים חצי־פיגורטיבית חצי־מופשטת שהיא תמציתית, אנינה ומעודנת באופן שהזכיר לי מעט בגישתו את פול קליי, למרות השוני במדיום ובסגנון.

עמית רונן מציגה ציורי מופשט גדולים ודינמיים, שבהם צפים גופים בלתי מזוהים בין משיחות הצבע, שתנופתם מזכירה קצת לעתים אפקטים פוטוריסטיים. כתמי צבע עז מבליחים מבין הגוונים האפורים ותחושת המהיר שנוצרת בעבודות דומה למעין ריחוף חללי בין־פלאנטרי לעומק אינסופי. האפקטים יפים, אך ההקשרים התוכניים קצת רופפים מדי, לטעמי.

לא הכרחי, לא מחייב

"לאדם דימויים רבים", המוזיאון לאמנות ישראלית רמת־גן, רח' אבא הלל סילבר, רמת־גן.

במסגרת התחייבותו של מאיר אהרונסון, מנהל מוזיאון רמת־גן, להציג בכל מחזור תערוכות לא רק תערוכות יחיד, אלא גם תערוכת נושא, מוצגת עתה ברמת־גן תערוכה בשם "לאדם דימויים רבים", שעוסקת בנושא הרחב, התמידי והרבגוני כל כך של ביטויי דמות האדם באמנות.

זהו נושא חתך בעייתי מלכתחילה, כי קשה למצותו באופן משמעותי במסגרת אולם תצוגה מוזיאלי אחד. אהרונסון קיבץ שורת עבודות מקרית למדי שכוללות רבים מטובי אמנינו ולצידם, למען "יד על הדופק", גם כמה שמות טריים ופחות מוכרים, אך המבחר הזה אינו מקיף, בודק, מסווג או מנתח דברים באופן שתורם משהו להבנת הנושא ולהכרת הדרכים השונות להתמודדות איתו. אין כאן טיפול ממשי בנושא, אלא רק איסוף שכזה ומודגם למדי של יצירות מסוגים שונים ובדרגות שונות. חלקן אמנם יפות מאוד, אך כתערוכת נושא זוהי החמצה. אם מנסים לחשוב מדוע בחר מאיר אהרונסון בעבודות אלה ולא בעשרות אפשרויות אחרות, לא פחות מתאימות, הנוגעות בדימוי האדם, לא נותר אלא להגיע למסקנה שהוא מודרך במידה רבה הן על־ידי קונסנסוס מקובל בלשונו והן על־ידי טעם והעדפות אישיות. בחירות כאלה עשויות אולי להיות לגיטימיות לפעמים, אך במקרה זה הנושא קצת יומרני וגדול מדי על התערוכה הזאת. אפשר גם להעלות על הדעת עוד כמה תערוכות מקבילות ושונות לגמרי באותו נושא, שגם הן תהיינה לא מקיפות ולא מחייבות באותה מידה.

ייתכן שאפשר היה לפתור את הבעייה באופן מעניין באמצעות סידרה של שתיים־שלוש תערוכות באותו נושא על־ידי אוצרים שונים בעלי קו, טעם ובחירה שונה לחלוטין, אך כתערוכה בודדת העומדת בפני עצמה, התערוכה הנוכחית אינה נותנת הרבה מעבר להנאה מיצירות אלה או אחרות.

עמית רונן (גלריה "בוגרשובי")

ימי הביניים באים

(המשך מהעמוד הקודם)

המקפחת, חסידי חב"ד, הליטאים, חסידי גור, כסיעה מרכזית באגו"י עצמה, חסידי בעלז שנכנסו את העדה החרדית וקברו לאג"י, ועוד) לבין העדה החרדית שבמרכזה הזרם הנדייב העיקרי סבה: חסידי סאטמר. "מרכז הקנאות ברחוב החרדי. סאטמר היא אימפריה בארצות־הברית, אחת החסידויות הגדולות בעולם, אם לא הגדולה שבהן". כהו איפוא הצד ההומוריסטי שביריבות זאת בין שני המחנות: האחד יודע "לחלוב" את כל הקרנות הציוניות והממלכתיות, והשני, השודי בקנוי, מסרב לעלות על דרך "הכפירה" הזאת. הנה כותב מחברנו: "לפעמים נוצר מצב מוזר כאוה, אף כי לא מפתיע: "העדה" מנהלת קרב רחוב, ופוליטיקאים של המפלגות החרדיות, אנשי אגודת ישראל וש"ס, הולכים ללשכת ראש הממשלה, או לשרים בכירים, כדי לשאת־ולתת בשם המפגינים ולקצור את הפירות הפוליטיים של הקרב הזה". ה"עדה" "זורעת" מהומות, המפלגות החרדיות בכנסת קוצרות את הכספים ואת המענקים. הדי, מטעים מחברנו, "במשך שבע שנות שלטון הליכוד הצליחה אגודת ישראל להוציא מקופות המדינה 40 מיליון דולאר ככספים ייעודיים, סכום גדול למדי". כלום מבטא פרט פיקאנטי זה משהו יסודי יותר במערך הפנימי של האומה?

★

כותרת מאמר זה היא "ימי הביניים באים". אינני עוסק אפילו בבעייה הנכבדה לפיה נפסגו מהיהם בימינו את היהדות עם תרבות העיירה, ואף עם התחפרות בגיטו. כל אלה נראים נהיגים ממעין "רגש אשמה", או תיסכול, של חילונים שבעיני והתהיבודע, או אף היודע שלום, נראים בעיני עצמם כהגנוי מורשת, לעומת שומרי התורות. כל זה מביא לתופעה חלקית של חוזרים בתשובה. ברם, אין בה כדי "לשקלל" את התופעה הנגדית: חילוניזאציה מתקדמת של כל אורחות חיינו, לצד סכנת ההתבוללות השקטה ברחובי העם היהודי בתפוצות. כל אלה גם מעמידים אותנו בפני הבעייה: כיצד לעצב חיים לאומיים, ובגולה, יהודיים־נגד־דוריים. אולי נשוב לנושא זה בספר אחר שיצא שוב לאור לאחרונה ("היהודי האמריקאי – ניתוח ציוני", מאת בן הלפרין). ובינתיים, נעיר, לסיכום, שני דברים: ספרו של אבנון לוי הוא ספר עיסקי ממש, לאחר שחקר במשך שנים את אורח־החיים החרדי בפרטי־פרטים, מן הלבוש ועד לנוהג חסידים במקוה, ובחיים בכללותם. כל אלה לא יכולים להיקף, ואפילו לספר, והמדובר בפרטי־חיים שאינם ידועים כלל לציבור החילוני. כן מאמין אני כי ימי הביניים היהודיים שוררים בקהלנו, ועוד יגבשו במרוצת הימים. המחנה החרדי, עם כל הרעש וההמולה שהוא מקים, הוא מחנה שולי בחיינו. דבר אחד הם "המסורתיים" הרבים בקהלנו, שלמעשה דומים יותר למחנה הקונסרבאטיבי בארה"ב, ואפילו לא למחנה האורתודוקסי של הורינו ואבותינו, אפילו מצביעים הם בהמוניהם בעד החרדים, ודבר שני הם החרדים עצמם המהלכים בתוכנו בשטריימל, בגארטל, ב"קפליטש" ובברביים לבנים או שחורים. אלה הם אנשי האתמול, ובמרוצת הימים – תהיה הדת היהודית בישראל כאשר תהיה – החרדיות לא "תפרוץ" ולא תכבוש את העם והמדינה. אנשי העבר היו ואנשי העבר יישארו אפילו נראות הבחירות האחרונות מוכיחות כאילו אחרת.

★

כיצד היה אומר שלום עליכם: "עיקר שכחתי". ואמנם כן: רואה אני לעתים יהודי חרדי, המהלך בחוצות הכרך בבגדו השחור וב"ציציות" התלויות לו מן הצד, ואני שואל את עצמי: כיצד מגיב הוא מול פני השיפעה החילונית סביבו – גברים בגאוזון פתוח, נשים במחשוף לעתים עמוק, כל הפלוראליזם וכושר היצירה של החברה המודרנית – כלום לא מחלחל בו רגש נחיתות, בלא מעשים מצידו, לצד לימוד תורה ושינונה ללא הפסק? דומני כי הוא מחפה ומפצה את עצמו בתחושה אחרת: הוא היהודי האמיתי, הוא היהודי האמיתי, הוא מעין אתה בחרתנו מכל העמים, הוא העילית לעומת ה"מתייוונים", והוא בשכמו ומעלה לעומת ה"גויים היהודיים" בסביבו. אולי זהו הפיגור הפסיכולוגי לטוטליות, ההופכת ליוהרה, ואף לבוז כלפי החילונים שאינם נהנים מזיו השכינה.

של איזו משפחה?

(המשך מהעמוד הקודם)

122). אולם האם הישראלי המצוי יבין מה פירוש "לקבל שלושים" באוניברסיטה איטלקית? האם יידע כי ציון "שלושים" מקביל לציון 100 אצלנו, ואיננו דווקא ציון שלילי, כפי שהוא אצלנו? האם יבין כי שם־התואר "מסכן", המצטרף לשמו של אדם שנפטר (ראה עמ' 46 ו־76, למשל) מקביל לתאר "המנוח" הנהוג אצלנו בכגון אלה? האם יבין הישראלי שמרק "ליבינו" (עמ' 61) הוא מרק־קביבות?

אלה הן רק דוגמאות אחדות. בדקתי את העניין על כמה ישראלים, הן "בן השורה" והן מאנשי מדע הספרות, הבקיאים בשפות אירופיות אך לא באיטלקית – וכל אלה ציינו כי ביטויים כאלה אינם מובנים להם. האם לא היה זה מתפקידם של עורכי ה"ספריה לעם" (שהרי היא "לעם" ולא לאנשי מדע הספרות) לשקוד על דברים כאלה, אם ראו בספר הזה טקסט חשוב? המתרגם, דווקא בהיותו בקי בשפת המקור, מתפתה פעמים רבות לנאמנות יתרה, העורך חייב להדריכו כיצד לצאת מסבך הפיתויים.

יורשי־נא לי חברי מערכת "עם עובד" להביא כאן משהו מנסיוני האישי, הקשור להוצאת הספרים שלהם – ואספר על השעות הארוכות שהקדיש לי העורך דאז, עזרא זוסמן המנוח, ועל הלקח החשוב שהנחיל לי כאשר הכינונו תרגום לסידרת ה"ספריה לעם". אני חב לעזרא זוסמן חוב עצום. אם היתה לי הצלחה כלשהי במקצוע התרגום (את דרכי במקצוע זה התחלתי דווקא בכשלון; הצעתי לתרגם ספר ל"ספריה לעם" נדחתה...) לעורך "עם עובד" עזרא זוסמן אני חב אותה. ולכבוד זכרו היקר של עזרא זוסמן אני מקווה כי דברי אלה יתקבלו כניסיון כן של ביקורת בונה ותבונה, הנובעת לא מנקודות אלא מרצון לעזור.

הספרות האיטלקית זוכה אצלנו, באחרונה, לעדנה רבה, גם כי סוף סוף קמה שורה של מתרגמים טובים משפה זו – ומרים שוסטרמן היא מהוותיקים ומבעלי היכולת הרבה יותר שבהם (נעים לי, בהזדמנות זו, לברכה על הפעילות הענפה שבה הצטיינה באחרונה בתרגום ספרות איטלקית, ולאחל לה המשך פורה להנאת כולנו).

אלא שאני מוצא את עצמי שואל, לפעמים, על פי אילו אמות־מידה בוחרים המו"לים שלנו את היצירות מספרות זו המיועדות לתרגום – שהרי יצירות רבות, חשובות ומתאימות, רובצות זה שנים במדפי בתי־ההוצאה הישראליים ומתכסות בשכבות עבות של אבק.

בינתיים התבשרנו על כי הוצאה ישראלית אחרת התקנאה בהוצאת "עם עובד" והזמינה תרגום של ספר אחר של נטליה גינצבורג. ובכן, מי יתן ונבואות השחורות יתבדו, ו"לקסיקון משפחתי" עברי זה דווקא ימצא קוראים נלהבים: אין ספק כי בסגנה הדבש, המבוכי ואיכסה, סבו מספרים וכרונותיה של הסופרת, יש קסם לא מעט. הקורא הישראלי, המשוחרר מכל פניה "מקומית" מסוג אלה המצויות אצלי התגיה, הוא שיקבע. אני, כשלעצמי, רק אשמח, אשמח מאוד, אם יתברר שלא צדקתי בדברי.

דפדוף ראשון
ספרים חדשים

פילוסופיה

הכל זורם

הויראקליטוס והפארמנידס עדויות ופרגמנטים/ תרגם מיוונית שמואל שקולניקוב/ מוסד ביאליק/ 265 ע'.

הפילוסופים היראקליטוס ופארמנידס חיו ופעלו בסוף המאה השישית ובראשית המאה החמישית לפני הספירה. הראשון נודע בקביעתו שהכל זורם ודבר איננו עומד על עומדו. השני היה רציונליסט קיצוני שבחר להציג את תורתו על דרך השירה. שניהם כאחד נחשבים כסוללי הדרך לפריחתה של הפילוסופיה הקלאסית ולמטביעי חותם על עיצוב דמותה של הפילוסופיה המערבית. לא נותרו בהם אלא פרגמנטים שרובם לא הופיעו עד כה בתרגום עברי. "תחילה", אלה דברי המתרגם, "חשבתי להסתפק רק בתרגום דבריהם של שני פילוסופים אלה כפי שנמסרו לנו בציטטות ישירות". אחר־כך הסתבר כי לא די בזאת. חלק ניכר מן הידוע עליהם משוקע בעדויות מאוחרות, שתורגמו גם הן. לכל אלה נוספו מבואות והערות מעל המתרגם. הספר יצא בסידרת "ספרי מופת מספרות העולם".

היסטוריה

שני גלים

פליטים יהודים מפולין בברית המועצות 1939־1946 / מאת יוסף ליטבק / האוניברסיטה העברית והקיבוץ המאוחד / 468 ע'.

הפליטה היהודית־פולנית בטריטוריה הסובייטית בשנים הנזכרות נוצרה בשני גלים – האחד של נמלטים מתחום הכיבוש הגרמני לתחום הכיבוש הסובייטי (ובכלל זה תושבי התחום האחרון שנאסרו והוגלו אל פנים ברה"מ), והשני של הנמלטים באזור הכיבוש הסובייטי לאחר שהיטלר פתח במתקפה על ברה"מ. המחבר יצא לבדוק, במסגרת עבודת דוקטור, מה הניע את השלטונות הסובייטיים להציע אזרחות למאות אלפי פליטים יהודים (שלא יכלו לזכות לכך בהרבה מדינות דמוקרטיות בעת ההיא) ומדוע היו כאלה שהעדיפו על פני האזרחות הזאת את החיים בטריטוריה נאצית. כאבנים ועדויות של ידיעות מקוטעות, זכרונות ועדויות מעצב ליטבק תמונת פסיפס של חיי היהודים במחנות העבודה ובמקומות הגליה הסובייטיים. לא נפקד גם סיפורם של הגילויים האנטישמיים בצבא האדום ובצבאה של הממשלה הפולנית בגולה. כן נידון בהרחבה השימוש הציני בפליטים בתמרונים הפוליטיים בין הקרמלין ובין המנהיגים הפולנים בלונדון.

גם מלחמות היהודים

צפת בצבת / מאת יחזקאל המאירי / משרד הבטחון – ההוצאה לאור / 187 ע'.

על־פי אחד הסיפורים על זקני צפת ניצלה עיר זו במלחמת השחרור בזכות המעשה והנס. המעשה היה אמירת תהילים והנס היה הופעתה של יחידת פלמ"ח. בפועל היו, כמובן, קרבות דמים של מעטים מול רבים, של נשק יהודי דל מול עוצמה ערבית כבדה, של מעשי גבורה והקרבה – וכן היו חיכוכים ומריבות ותקלות לא־מעטות. יחזקאל המאירי, עיתונאי יליד צפת, בן למשפחה היושבת בעיר זה דורות, ומי שחווה את המצור והלחימה בתש"ח כנער צעיר, קיבל עליו לתאר מה היו פני הדברים. סיפורו נפתח בחששות ובנאיביות בתקופה שלאחר החלטת החלוקה ונמשך אל עבר פרקים כמו "הפשיטה הגדולה" (על סעסע), "טייסת הגליל' קמה", ו"הקרב על ה'מצודה'". סוף דבר בקרבות של 11 במאי שתמו במנוסה של ערביי צפת – וגם בפגישה מאוחרת של המחבר עם אחד מן הבורחים, במחנה הפליטים בעין חילווה שבלבנון.

"עתון 77"

בגיליון החדש של "עתון 77" שיחה של העורך יעקב בסר עם אבישי מרגלית. ב"מחות", המדור לאמנות פלסטית, רב־שיח בנושא – "אמן, מקום, זמן", בהשתתפות: גילה בלס, דוד ועקשטיין, גדעון עפרת, בהנחיית מני פאר.

בחוברת גם פרק מחיבורו של ירמיהו יובל על שפינוזה: המשך מחקרו של אברהם בלבן על עמוס עוז: עמוס לויתן מתעמת במסה עם ספרו של ברוך עברון – "החשבון הלאומי": אמיר אור עוסק בשירית של עזרא פאונד עם הופעת ספרו בעברית: לרגל 200 שנה למהפכה הצרפתית מתחילה בגיליון זה סידרת מאמרים של דב ברנייר על ספרים העוסקים בנושא זה: אבי ליפסקר סוקר את ספרו החדש של גרשון שקד על הסיפורת הישראלית.

מוסד ביאליק • ירושלים

ספרים חדשים

אברהם תורי: גיטו יום־יום – יומן ומסמכים מגיטו קובנה.
עריכה מדעית: דינה פורת, 610 עמ' + 8 לוחות + מפת הגיטו (בשיתוף בית־הספר למדעי היהדות באוניברסיטת תל־אביב).

מרדכי וילנסקי: היישוב החסידי בטבריה (עד פטירתו של ר' אברהם מקאליסק – תק"ע). 170 עמ'.

היראקליטוס ופארמנידס – עדויות ופרגמנטים. תרגם מיוונית והוסיף מבואות והערות: שמואל שקולניקוב, 265 עמ' (בסדרת ספרי מופת מספרות העולם).

ג'ובאני ורגה: מאסטרו דון ג'זואלדו. תרגמה מאיטלקית והוסיפה הערות ואחרית־דבר: מרים שוסטרמן. 308 עמ'.

אוניברסיטת בן־גוריון בנגב

מיכאל קרן: בן־גוריון והאינטלקטואלים – עוצמה, דעת וכריזמה. מחקר המבוסס על תעודותיו הפרטיות של דב"ג, הנחשפות כאן לראשונה, ובו מתואר העימות בינו לבין האינטלקטואלים בישראל בעת פרשת לבון. 198 עמ' + 8 לוחות (המרכז למורשת בן־גוריון – קריית שדה־בוקר).

ד"ר גבריאל גורמן וד"ר אמיר גילן: הרדמה. מדריך לעבודה מעשית בחטיבה להרדמה. 261 עמ'.

מכון דיוויס

מדינה, ממשל ויחסים בינלאומיים, מס' 28–29 (קיץ תשמ"ח – סתיו תשמ"ט).

שונות

מרדכי יונה: האובדים בארץ אשור – יהודי כורדיסתאן וזאכו. מבוא: דב נוי. מילון עברי־כורדי וכורדי־עברי. 144 עמ' + 16 לוחות + מפת העיר זאכו.

להשיג בבתי־מסחר לספרים וכן במדור ההפצה של מוסד ביאליק, רח' פייר קניג 37, ירושלים (ת.ד. 92), טל' 710554.

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר

דבר ראשון בבוקר

דירות

וילות ובתים

בלב ת"א בהזדמנות בנין בשלמות תפוס בחלקו בלבד $210,000 03-321746 03-658826 (5559)

בנווה-הברון זכרון-יעקב קוטג' בפרי ב"שיטת תכנן בעצמך" 06-396658 06-396817 (10372)

בנווה-הברון זכרון-יעקב קוטג' בפרי ב"שיטת תכנן בעצמך" 03-396658 03-396817 (25450)

באבן-יהודה קוטג' 202 מ"ר על ½ דונם 280,000 דולר (24448) 053-698949

בהרצליה, נותרו 2 קוטג'ים!! מפוארים, אחרונים+ מרתפים גדולים!! 052-543460 (23649)

בקריית-קריניצי קוטג' מפואר 6 חדרים+ תוספות נאות-שירן (23569) 03-5744278

מזרחי ובניו בונים למכירה קוטג'ים מפוארים ברח' שלמה המלך 3 בבת-ים (21689) 03-582294-6

באריאל מיידי קוטג' 3 חדרים דו קומתי +חצר (21401) 03-9242460

לרציניים!! במבשרת-ירושלים, וילה גדולה ומיוחדת 350,000 דולר, בערב (לא בשבת) 02-344835 (29430)

קבלנים מציעים

בשכונות-אביב ברמת-אביב ג' בנין מפואר 5 ,4 חדרים 153 מ"ר בתוספת מרפסת גג ודירות גג מפוארות. מחיר למזומן כולל מ.ע.מ. ק"ג דרום מערב 375,000 ש"ח (234,500 דולר) "אפריקה ישראל להשקעות" 03-650281 (5428)

בצמרת-אביב בלב רמת-אביב בנין כוכב מפואר 5 ,4 חדרים עם אפשרות לתוספות גג ודירות גג מפוארות. מחיר למזומן כולל מע"מ ל-4 חדרים 125 מ"ר, ק"ב 315,000 ש"ח (197,000 דולר) רחוב אינשטיין. א'-ה': 17.00-19.00 שבת: 10.00-14.00 "אפריקה-ישראל להשקעות" 03-650281 (5385)

השקעה משתלמת בדירת נופש על הכנרת למכירה דירות קוטג' 3 עד 6 חדרים בפרוייקט נופש תנאי רכישה ומשכנתאות מועדפים "גריעד" בנין והשקעות בע"מ 03-913083 (7832) 03-9343375

נותרו דירות 3, 4+ גג בהרצליה 052-83754 (2540) אחה"צ

בגבעת-סביון ברח' הגליל דירה מפוארת 146 מ"ר, 5 חדרים ק"א במחיר למזומן כולל מע"מ 251,000 ש"ח (157,000 דולר) מרכז מסחרי סביון: א'-ה' 9.00-16.00, 18.00, ו': 12.30 03-357191 "אפריקה-ישראל להשקעות" 03-650281 (27818)

בגבעת-סביון בבית המיוחד דירת גג 210 מ"ר במחיר למזומן כולל מע"מ 305,000 ש"ח (186,000 דולר) מרכז מסחרי סביון. א'-ה' 9.00-16.00 18.00 ו': 03-357191 12.30 "אפריקה-ישראל להשקעות" 03-650281 (27971)

"זיו-עד": בהרצליה פיתוח+דירות גן +דירות קוטג' (23689) 052-88353

למכירה בהרצליה מצפה-ים קוטג'ים 5 חדרים בבניה 03-876720 (21859) 03-5058378

בגבעתיים בעייבר!! דירות 4 חדרים בבנין מפואר, 6 דירות. בגבעתיים בולמוס!! דירות 3 חדרים דו"ג וגג בבנין 6 דירות. בפרטים: רוזנפלד-שולדנר בע"מ 03-316226 03-313775 (20603)

בנתניה" עמק-חפר!! קוטג'ים במבחר גדלים ומחירים רוזנפלד-שולדנר בע"מ 03-313775 (20230) 03-316226

דירות למכירה

ת"א-יפו

דירות למכירה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בנות-אביבים 5" 4 אקסלוסיבית, מרפסות פתוחות, אנטנה לווינית, שיש, לובי מפואר, שיא הפאר מ-$160,000. במזומן בתוספת מע"מ אפשרות למשכנתא עד 150,000 ש"ח בניסה בקיע "ישקו" "ISCO" ל: 03-426293-4-5-6-7 (6345)

דירות יוקרתיות, לובי מפואר, שיש, אנטנה לווינית, אינטרקום T.V. תריסים חשמליים 4 אקסלוסיבית מ-$139,000. 5 יוקרתית מ-$176,000. דירת גג מ-$225,000. במזומן בתוספת מע"מ. כמו כן דירות 3 ו-6 חדרים מרווחים, אפשרות למשכנתאות עד 150,000 ש"ח ותשלומים נוחים. ישקו ISCO: על 03-426293-4-5-6-7 (6297)

בנווה-אביבים, דירות 4 חדרים +מיד השכלולים, קבלן בירנבוים, ה'באייר 24, 03-259689 (23759) 03-262894

במגדלי דיונון, 4, נוף לים, גבוהה, 03-412314 (17411) 03-5414386-7

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בגבעתיים דירות 3, 4 +גגות, בבנין אקסקלוסיבי 052-552270 (30537) 052-571537

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

שרון

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בהרצליה "גלים" רובינשטיין עצמון. שלב ב' בפרויקט התאומים היוקרתי, דירות מיוחדות +5 דירות קוטג' 052-552863 (12714) 052-552632

בב"ש דירות 5+ מרפסות פתוחות בדבי"חו ובטרומפלדור (5239) 052-913856

בכפר-סבא בכרמל 32 בבניה 5 עקיים+ מרפסת פתוחה "מירצקי" 052-952346 (10638) 03-413501

4 בהדר משקעת +גג מפותח בהרצליה 2 חניות, מטבח אמריקאי, $132,000 ש"כ, 052-87288 (20639) 03-5791326

בהרצליה מרכזי, 4+ חניה משקעת כחדשה 052-545206 (20114) 052-547558

דירות למכירה 3-3½ חדרים

בהוד-השרון 5 בבניה עסקית+ מרפסת פתוחה עסקית 03-9341850 (9226)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

חולון-בת-ים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

ש.א.ע בע"מ הולה במכירת דירות 4 חדרים מפוארות ודירות גג. בחולון, בקרית-יוסף 28 ובגבעת-התמושה 39. פרטים: סוקולוב 64 חולון טלפון 03-886565 (23931)

בבתי"ם ברוטשילד 5, 160 מ"ר +טלפון משקיעים!! 03-862025 (23837)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

בלפור חזית 3 חדרים מסודרת ארון+ טלפון (23195) 5520132

בחולון בפסגת בן-גוריון בבניה דירות 3½ מתאים לזכאים! מ-$70,000 "ארמון-טופז" רוטשילד 32 בת-ים 03-864238 (9194) פתוח במוצ"ש

דירות למכירה 2-2½ חדרים

בבת-ים בברנר 2½ גדולים מסודרת ק"ב+ מעלית 03-596240 (23185)

דירות

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בנס-ציונה בגבעת-נוף דירות 4 חדרים מפוארות במשרד 08-400458 בערב 03-357333 ובשבת (23889)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות גג

ביקוש דירות

דירות בשכ"ח

בנאות-אפקה, קוטג' חדש וגדול להשכרה בתנאים מצויינים $1200 לחודש ללא תשלום מראש!! 03-9659577 (14264) 03-9663714

בכפר-סבא להשכרה, פנטהאוז חדש ישירות מהקבלן $500 לחודש 03-9663714 (8058) 03-9659577

בהרצליה, בנווה-אמירים דירות מפוארות 5", 4, חדשות 140 מ"ר+ תוספות+ טלפון בלעדי "קוראל" 03-288943 (22361) 03-292616

בגן-העיר דירת פאר, 4 חדרים 170 מ"ר בקומה גבוהה מיידי" בלעדי "קוראל" 03-288943 (22331) 03-292616

בראשל"צ, להשכרה, ישירות מהקבלן, דירות יוקרה במחיר מבצע, ללא תשלום מראש, תשלום חודש בחודשו במחיר מבצע 4' $310, 5' $320, 5½' $330, 6' $340. 9663714 (13114) 9659577

דירות מרוהטות

דירות ברמת-השרון

להעברה חנות מוהטת בזכרון-שוק ב"ת (מוצרי צריכה ומזון) (23371) 03-5461647

למסירה בשכ"ת חנות ספרים עובדת ומצליחה במרכז חולון +מלאי +מוניטין ת.ד. 587 חולון (10514)

דירות בדמי מפתח

חדרים מרוהטים

עסקים

למסירה מיידית חנות במרכז הרצליה שפעלה כמעדניה עם/בלי ריהוט 03-5461647 (11074)

למסירה מיידית חנות במרכז חולון שפעלה כמעדניה עם/בלי ריהוט 03-5461647 (11037)

להעברה מזון +מסעדה בקאנטרי בחולון 03-5513100 03-5521675 (24925) 03-5523630

דרוש/ים משקיע/ים לעסק תקשורתי בעל פוטנציאל גבוה בהשקעה מינימלית של 03-269846 $50,000 (24894)

שווארמה מבוססת +רישיונות $650, מחיר $47,500 נדרש (24477) 03-9304417

בד רשת כותנה (גזה) לאיטום גגות וצנרת ביזוד לעבודה בחומרים קרים אקריל 04-669614 04-256797 (24173)

בתי מלאכה

מחסנים

אולמות

להשכרה בנחלת-יצחק 200 מ"ר +100 גלריה+ חניה 03-449249 (15450)

למסירה מיידית מעדניה פעילה במרכז רעננה (23183) 03-5461647

להשכרה ליד כלבו שלום 500- 700 מ"ר "רשף-נכסים" (11055) 03-5742777

להשכרה —מכירה ברמת-החייל 500- 700 מ"ר "רשף-נכסים" (11047) 03-5742777

להשכרה: ברמת-גן ישירות מהקבלן חנות בגודל כ-80 מ"ר $1500 לחודש ללא תשלום מראש! 03-9659577 (14259) 03-9663714

משרדים

חנויות

בן-יהודה 550 מ"ר, בנורדאו 500 מ"ר, מיזוג, חלוקה. "נ.ת.ם נכסים" 03-372169 (23954)

ברמות בוהלני ביוסבורג במרכז מסחרי בבניה. למכירה חנויות משרדים ושטחים מסחריים במחירים מפתיעים "בית-גן" (7058) 03-5446126-7

אנו נותנים שירותי גזירה. כל פריט 30 אגורות. מביאים 03-827937 ולוקחים. (21187)

בהוד-השרון חנויות באיזור מצוין לבניה מיידית 052-25048 (12802) 052-33839

בשכ"ת בריגנוף הישן 80 מ"ר "בני את צ'ירינג" 03-245048 (14526)

ברמת-גן!! בנשר-ההלכה, להשכרה בגדלים שונים, 500-60 מ"ר לכניסה מיידית!! "אנגלו-סכסון" (22992) 03-738121

למכירה ביהוד במיקום טוב 5 דונם תעשייתי. (4748) 03-449249

מגרשים

בחזונות השקעה מצוינת דונם חקלאי צמוד למכון. 3600 דולר מזומן והיתרה בתשלומים "דיור פלוס" בית-הפועלים 6, 08-469520 (24195) 08-456672

למסירה מינימרקט בבת-ים בבלפור 15 פרנסה בשפע (23202) 03-593324

למכירה במרכז הארץ מתפרה עובדת יצוא בתחום יחודי משגשג מתאים לכמה שותפים ת.ד. 37498 תל-אביב (13255)

מבני תעשיה

להשכרה בראשל"צ 2000 מ"ר להחסנה ותעשיה 3.5 דולר "רשת נדל"ן" 03-7520199 (8027)

מחזי ובניו בונים בבת-ים למכירה והשכרה אולמות תעשיה בכל גודל. 03-582294-6 (5553)

תושב חוץ מעוניין במגרשים באשקלון, אשדוד והסביבה (29907) 051-53988

למכירה באזור התעשיה רעננה 150 מ"ר ק"ק כח + עלפון (2569) 03-5708827

ביהוד 5 דונם לתעשיה פרטי "רשף-נכסים" (28799) 03-5742777

בחולון, 1100 +400 מ"ר, גג בטון+ חצר. "נ.ת.ם-נכסים" (23950) 03-372169

להשכרה בראשל"צ באיזור התעשיה החדש מבנה תעשייתי 2,000 מ"ר בקומת קרקע 8,00 למחסן +משרדים (23722) 03-9631065-7

הצעות עבודה

דרוש —לבית מגורים רב-דירות בת"א, דרוש מנהל בניין בעל רקע טכני במערכות בניין, נסיון בהפעלת צוות עובדי החזקה ושירותים. רק מועמדים בעלי נסיון והמלצות יפנו בכתב לת.ד. 14150 ת"א. (24021)

לקסטנו מודל דרוש סוכן בעל רכב עבור סריגים •המלצות •בטחונות אדם דינמי עם גישה צעירה בדבר פרטים לפנות לישראל טלפון: 03-814424-5-6 (12367)

למוכשרותו הרבה כסף בזמנך הפנוי בדיוולת הרזיה 03-244712 (27770)

עובדי ייצור עד גיל 40 לעבודה קבועה. תנאים טובים +פרמיות ואפשרויות קידום. (27043) 03-9222359

מנהל עבודה לעבודות בנין ואחזקה לחברה קבלנית 03-228538 (26813)

מנהל בעל נסיון לניהול מסעדה גדולה בת"א (26796) 03-222375

DICQ G.T.O

דרושה מרכזנית תדקס ל-5 ימים, 11.00-16.00, נסיון של שנתיים לפחות במרכזנות, ידיעת אנגלית הכרחית, טלפן החל מיום א' 03-333241 לגורעאלה (25071)

מבחר עבודות/ אנגלית מוקה •עיבוד תמלילים (רצוי נסיון פיקודי בצה"ל) לחברות עתירות ידע באזור המרכז. "קודקוד" 03-286111 (23260) 03-9659733

מלחימים/ות מרכיבים/ות מחווטים/ות מנוסים/ות לחברות בב"ב וראשל"צ "קודקוד" 03-286111 (21132) 03-9659733

קצינים מיל. לבקרה ממוחשבת, עבודה במשמרות. 03-622487-8-9 (23779)

מאבטחים חמושים, בעלי הופעה מרשימה למשימות אבטחה ארוכות, ומגוונות (20749) 03-441591

מפעיל/ת מחשב (אפשרי סטודנט/ית) נסיון ב-I.B.M S-36 הכרחי לאזה"ת +יום ו' במפעל אלקטרוניקה בת"א. "קודקוד" 03-286111 (23278) 03-9659733

פקידים/ות

דרושים צעירים/ות אחרי צבא לפרויקט שיווק מיוחד, משרה מלאה, שכר גבוה, תנאים מלאים, אפשרויות קידום! מס' מקומות מוגבל 661757. (23204)

דרושה פקידה לסניף "המרכז הישראלי לניזון אויר" באבן גבירול- גן העיר תל אביב 03-9245559. (27471)

עובדי ייצור והרכבות למפעלים בראשל"צ, נס-ציונה, ופ"ת. "קודקוד" 03-286111 (23167) 03-9659733

מהנדס אזרחי מנוסה בתעורבות יסוד סימנסיות ובאבקות דקות "תנופה" (22867) 03-7526577

להברה לשיווק תמרוקים בפ"ת דרושים 1) עובדי מחסן 2) מכני הזמנות 3) עוזרים לנהגים רצוי עם רשיון ג' נא לפנות אישית החל מיום א' משעה 16:00- 8:00 לרח' אפעל 17 ק.אריה פ"ת (בבנין חוות הרהיטים לשעבר) (21928)

למשקס דרושה פקידה למחלקת יצוא/יבוא בעלת נסיון בדקומנטציה, שליטה באנגלית, משרה מלאה, (23578) 03-337725

עובדי מחשב

הנה"ח, דו"ח שנתי מיכון בהשבעבת +הגשות בודרמיל במחירים נוחים (24665) 03-9711045

מנה"ח סוג 3 עם נסיון לחברת שיווק בתל-אביב, ידע בהשבשבת, למשרה מלאה 03-233267 מיום א' (24504)

מורים וגננות

שוזרות ומטפלות

טבחים — קונדיטורים

גזירה/תפירה

טכנאים הנדסאים

טכנאי/ הנדסאי אלקטרוניקה למד להקן וידאו 03-913843 מעבדות סלקטרוניק (25049)

למפעל תעשייתי בראשל"צ טכנאי מכונות מעולה עדיפות למנוסה במכונות הזרקה 03-9631058 לענת (23809)

שרטוט וגרפיקה

לרזעקס דרושים חייטים מעולים למכנסיים ולמעילים עבודה במקום (14625) 03-828263

הנהלת חשבונות

עובדי דפוס

חשמל ואלקטרוניקה

לסריגי הלן דרוש/ה מבקר/ת איכות עם ידע בענף הסריגה והקונפקציה ובמשלוחי יצוא. תנאים טובים 03-835154 לגדעון (24152)

להברה לעבודות חשמל ותאורה, דרוש ראש צוות, בעל רשיון מוסמך +רשיון נהיגה +המלצות, באיזור השרון (22401) 052-449991

דרושות תופרות לאוברלוק וזיגזג מיקצועיות לעבודה קבועה, שכר גבוה עבודה נעימה. שד' הר-ציון 110, ק"ד. (21210)

פועלות בילתי מקצועיות לאריזה וניקוי חוטים במתפרה שדרות הר-ציון 110 ק"ג "קרינגטון" (21177)

למפעל אלקטרוניקה ברעננה דרושות מרכיבות ומלחימות לעבודה מלאה וחלקית (21443) 052-448989

להתקנת כבלים תיקשורת קווית+ נסיון 20.00 וש- 03-339114 (20645) 03-948363

מלחימות/ מחווטות למעגלים מודפסים +נסיון של שנתיים לפחות למשמרת ראשונה/ שניה ארוכה +הסעות "תיגבור" 08-467584, 08-560012, 03-296846, 052-917318 (19729) 03-584498

עובדי יהלומים

ממיין ומעריך חומר מלוטש וגלם' מעוניין בהצעות 053-330279 (23256)

ספרים/ות

נגרים

נהגים

נהג ג' צעיר ברמת־גן לעבודה קבועה (משמרות) "א.ב.א" (14228) 03-5467044

מפעילי ציוד מכני

עובדי נקיון

עובדי מתכת

מחוסים/ות בוגרי/ות צבא פרופיל 72 ומעלה לרמה"ש "קריירה" (25031) 053-338901

ל"דנאל" מסגרים מנוסים לעבודה קבועה למשרה רגילה ובמשמרות פרופיל 72 ומעלה בוגרי בית ספר מקצועי 03-222266 (24957) 03-245541

ל"דנאל" רוכים מכל הסוגים בעלי נסיון לעבודה קבועה למשרה רגילה ובמשמרות פרופיל 72 ומעלה בוגרי בית ספר מקצועי 03-245541 03-222266 (24944)

ל"דנאל" כרסמים קונבנציונאלים ו/או כרסים C.N.C לעבודה קבועה למשרה רגילה ובמשמרות פרופיל 72 ומעלה בוגרי בית ספר מקצועי 03-222266 (24937) 03-245541

ל"דנאל" חרטים קונבנציונאלים בעלי נסיון של 3 שנים לפחות לעבודה קבועה למשרה רגילה ובמשמרות פרופיל 72 ומעלה בוגרי בית ספר מקצועי 03-24554103-222266 (24923)

רתכי שדיון (רצוי עם הסמכה) +נסיון שנתיים לפחות, פרופיל מעל 72, הסעות +ארוחות, "תיגבור" 03-584498, 052-917318, 03-289597, 08-560012, 06-326708 (21289) 08-467584

מחסנאים

מחסנאים טכניים, נסיון ברכיבים אלקטרוניים/ ח"ח מכניים למפעלים באזור המרכז "קודקוד" 03-286111 (23645) 03-9659733

דרוש מחסנאי לחומרי חשמל אחרי צבא עם רשיון נהיגה לרכב. (22286) 03-810958

מוכרים/ות

סוכנים — מקדמי מכירות

דרוש/ה נציג/ת מכירות לאלדן — תעשיות מדבקות ותוויות (14192) 03-812628

לירחון מקצועי דרושה מקדמת מכירות טלפונית בעלת נסיון עדיפות לבוגרות קורס דפי זהב של פרסים (22121) 03-5611561

עובדי מוסך

ליזמקו, דרושים אנשי מכירות לעבודה קבועה ומקודרת. *השכלה תיכונית *בעלי רכב. (21185) 03-664701

שומרים

לבנייל בטחון דרושים מאבטחים חסונים לעבודה מעניינת +תנאים מעולים $100 ליום עבודה מיידית לפנות לבן־יהודה 114 תל־אביב (25077)

שומרים עד גיל 45 לשמירה בבית־חולים בתל־אביב לעבודה קבועה. שכר הולם!!! (23962) 03-239880

פנסיונרים

עובדי סעד

שליחים

להברה מסחרית דרוש/ה בחור/ה +רשיון לוספה, לחלוקת מעטפות וקבלת תשלומים מלקוחות. המוכנים להשקיע מאמץ יפנו לגילה (24854) 03-5449626

לפרויקט חדשני וגדול, דרושים שליחים +רשיון לקטנוע גיל 21־30 לעבודה קבועה בתנאים מיוחדים 03-5468384 (21369)

ביקוש עבודה

רוצים לקנות

רהיטים

מקררים

וידאו טייפ

מערכות קול

מכונות כתיבה

חיות בית

כלי נגינה

הלוואות

חקלאות

טרקטורים

בתי־כנסת

סירות

מזגני אויר

מזגנים מפוצלים חדשים 2½ כו"ס עם שירות קלות 2,000.- (24994) 03-812720

מכונות תפירה

מלגזות ושינוע

מי מצא?

בת זוג

בן זוג

ריפוי והרזיה

הברזיות

שוק המציאות

פוליש ונקיון

נשק ותחמושת

ציפוי אמבטיות

צילום

קיט ונופש

שונות

מוניות

דירות

באר שבע והדרום

עסקים

למסירה מיידית חנות במרכז באר־שבע שפעלה כמעדניה עם/בלי ריהוט 03-5461647 (10964)

מכוניות

טרפיק השכרת רכב מציעה למכירה *פיאט *סובארו *דייהטסו דגמי 87 ממוזגים אפשרות לתשלומים 052-540533 מלון דן אכדיה הרצליה (21826)

לאספקה מיידית בגמל אופל קאדט ופורד סיירה, 1988, 1989. 03-848729 03-848444 (20726)

אוטוביאנקי

אוסטין

אופל

אאודי

אמריקאיות

אינוצ'נטי

בליזר סילברדו 82 מפואר + חשמלית שישי מבנזיום 03-267793 מבשבת (22403) 065-94622

אלפא רומיאו

אנ.ס.ו.

ב.מ.וו.

ג'יפים

דייהטסו

דלתא

וולבו

איתור רכב גנוב

בתי"ס לנהיגה

חלפי רכב משומשים

אופנועים וקטנועים

הועדה לאנרגיה אטומית
המרכז למחקר גרעיני נחל-שורק
דרושים
פיסיקאים/ מהנדסי פיתוח
1. לעבודה בפרוייקטים חדשניים באלקטרואופטיקה.
– מהנדס/ת מכונות/פיסיקאי/ת
– נסיון מוכח של שלוש שנים לפחות בניהול צוותי משימה של פיסיקאים, מהנדסים וטכנאים.
– נסיון במערכות אלקטרואופטיות ותכנון לדרישות אופטומכניות צבאיות.
2. לעבודה בפרוייקט מו"פ חדשני.
ידע ונסיון מוכח באחד או יותר מהתחומים הבאים:
– פיסיקת פלאסמה.
– מערכות מיתוג אנרגיה חשמלית.
– נסיון מוכח של שלוש שנים לפחות בניהול צוותי משימה בין תחומים.
מועמדים/ות מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים, נסיון בעבודה, רשימת ממליצים ומספר טלפון למחלקת כח-אדם, המרכז למחקר גרעיני, נחל שורק, דואר יבנה 70600.
– סודיות מובטחת –

קופת חולים מכבי
דרושות
★ **דיאטניות מוסמכות**
לפתח תקוה ורמת השרון
לפנות בטל: 03-5402470, 5402468
★ **פקידה**
מקום העבודה: כפר סבא
למשרה חלקית בשעות אחה"צ
רצוי רקע בתחום הרפואי
בפרטים לפנות לטל: 052-901483

ל"א. זהר בע"מ
העוסקת במוצרי מתנות ומזכרות
דרושה
כתבנית באנגלית ועברית
אם את בחורה צעירה, דינמית, תכליתית ומוכנה לקחת יוזמה.
היכן מוזמנת להצטרף לאוצר.
שישה ימי עבודה בשבוע 07.30–17.30
יום ו' 07.30–12.30.
עדיפות לידע בקלדנות.
לפנות בצירוף קורות חיים באנגלית לת.ד. 1966 ת"א מיקוד 61019

לחברת קרליין
לרגל הפיתוח המואץ
דרוש
מנהל מחלקת איפור
בעל רקע מוכח ביצור מוצרי איפור
תנאים מצויינים למועמד המתאים, סודיות מובטחת.
ת.ד. 287 ת"א 61200, אל המנכ"ל.

פיז'ו

רנו

פיאט

אסקורט BO 1988 RS-TUR חדשה לחלוטין
03-812458
(21936) 052-540617

מבצעו ללא מזומנים
מבחר פייאסטות 1100 -אל. 1984 +אחריות
12,500 ש"ח
+תשלומים 00% צמוד עד 60 תשלומים
03-821227 03-822060
(21025)

סימקה-קרייזלר

פולקסווגן

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

S-280 1970 יפהפיה מכנית וחיצונית
אוטומטית +מזגן +טייפ
+הגה כח 052-582066
(22089)

סאאב

סובארו

פורד

מבצע מיידי!! 1989 שברולט מסחריות לנוסעים ולמשא בכל הדגמים, ליסינג בהחזר חודשי מ-1165 ש"ח
03-788845
(18978) 03-5792051

מרצדס

לנציה

מורים

מיני-מינור

מסחריות

ווקסהול

טלבוט

טנדרים

אנטנה / שלמה גינוסר

אהבה עד בוש

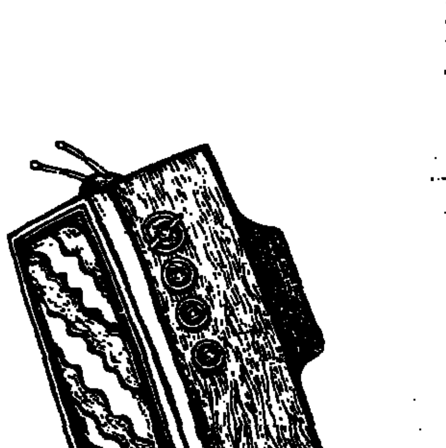

ואז, בשעה מאוחרת, עפעפי כבדים מאוד ועיני נעצמות מול המסך הקטן. ובעודי שומע את קולו המתרחק והולך של טד קנדי („איפה היה ג'ורג'?") ואת הצהלה הנמוגה של המון הדמוקרטים – אני רואה את ג'ורג' בוש, חובש כיפה שחורה, לוחץ את ידו של הרב עובדיה יוסף. מייקל דוקאקיס בגופיה ובמכנסי התעמלות, רץ סיבוב מרתוני נוסף סביב למשכן הכנסת, מטלטל את ידיו האוחזות במשקולות ופולט כשהוא מתנשם ומתנשף: „שום דבר עוד לא סגור. אולי אחרי הפגישה עם אריק שרון. דוד לוי לא צריך לדעת".

הרבי מלובאביץ' לוחש באוזנו של שמיר: „לא לדאוג. ג'יימס בייקר, זה שהיה מזכיר ההסתדרות, יהיה שר חוץ טוב לישראל". אחר־כך, הרבי עוזר לעייזר להסיר את הכאפייה מראשו ומהדק על זרועו את רצועות התפילין. „איי, זה כואב", צועק עייזר. „מגיע לך", עונה לו מקהלת הגברים של „החוג המרכזי". מה עושה מייקל דוקאקיס בישיבה של „החוג לשילוב"? זה רק מעצבן את בוש. הוא צולל לעברם במטוס־קרב ישן של הצי האמריקני וצועק: „ליברל מתורקן". הרב רביץ שותה תה בבוסטון עם הגברת דוקאקיס העצובה ומבטיח: „מייקל עוד יחזור בתשובה". יאמה יאמה.

סגן־הנשיא הנבחר, הרב דרעי, דוחה בלעג מהול בזעם את הטענה שהוא השתמט משירות צבאי בווייטנאם. איפה כהנא? „אני כבר זקן", אומר רייגן ליאיר שפרינצק. „בוא תפתח אתה את הסנאט החודש". יוסף שפרינצק יורד מתמונתו על קיר הכנסת ונוזף בכולם: „מה אתם רוצים מיאיר? הוא רק ילד". וטד קופל מחייך כיודע־סוד ואומר: „אמרתי לכם – הכל מבויים...".

אני פוקח חצי עין ורואה את דנקנר על המסך הקטן. אחר־כך אני פוקח חצי עין שניה ורואה את דני בלוך. אני באמצע ישיבה של מערכת „דבר". צריך להתעורר, זה לא עסק.

מציאות עייפה. המציאות לא פחות מבולבלת מהחלום. היא רק יותר מעצבנת. את המסך הקטן כובשים מהומת המטבח הפוליטי וריחות לא מגובשים של תבשילים עתידיים. בלשכת הנשיא – תמונה לא מובנת כליבך. לא ברור מה הלהיטות הזאת להתייעצויות־בזק עם נציגי הרשימות השונות זמן רב לפני שנודעות התוצאות הרשמיות של הבחירות. כיוון שלא ברור לי, באמת, מדוע הריצה המוקדמת הזאת ללשכת הנשיא (ולא בהתנדבות של נציגי הרשימות דווקא) אני פותח את „חוק יסוד: הממשלה" וקורא בסעיף 12 כדלהלן: „בנבחרת כנסת חדשה, רשאי נשיא המדינה לפתוח בהליך להרכבת ממשלה לאחר שנתפרסמו תוצאות הבחירות ברשומות ולפני שנתכנסה הכנסת החדשה". החוק בהחלט אינו ממליץ לנשיא לפתוח בהתייעצויות לפני שנתפרסמו רשמית תוצאות הבחירות. בחירות 88' יצרו מצב קשה ומסובך במיוחד. אפשר לומר: מצב ללא תקדים, שבו גוש חרדי, שלא נמצא בראש אחד עם הקונסנזוס הציוני, יקבע מי ינהל את ענייניה של המדינה בשנים הקרובות. יוזמתה של לשכת הנשיא להתחיל בהתייעצויות אלה, ומיד, לא שכנעה, כמובן, את נציגי הסיעות החרדיות שדחו את הפגישה עם הנשיא פעם אחר פעם. אינני בטוח שיש לנשיא סיבה לכעוס על החרדים. אחרי הכל, הם לא יזוזו בלי מלה מבני־ברק או מברוקלין. צריך היה להבין זאת מראש. מה גם, שהחוק הוא לצידם. לא היתה שום סיבה להחפז בהתייעצויות עוד בטרם נודעו התוצאות הרשמיות.

גנדי אחד ושני גיסים. הידיעה שפורסמה ב„מבט" בעקבות השיחה שקיים הנשיא עם נציגי רשימת „מולדת" ובעקבות ההפגנה שהיתה מול משכן נשיאי ישראל נגד הפגישה הזאת, הדליקה אצלי נורה אדומה. לא אהבתי את הידיעה הזאת, שהובאה (לא רק על־ידי) כהודעה של לשכת הנשיא. נאמר שם שאין להשוות את עמדתה של רשימת „מולדת" עם ההשקפות הגזעניות שנפסלו על־ידי בית־המשפט. ועוד נאמר שם, שלא מדובר באפליה כלפי אזרחי ישראל כלשהם ולא באפליה כלפי ערבים כאשר הם ערבים. ואם לא די בכך, לשכת הנשיא מסבירה (מבלי להזכיר את המלה הגסה „טרנספר"): מדובר בהצעה שלפי מיטב הבנתנו, היא טעונה הסכמה של שני הצדדים ונעדרת כל אלמנט של כפיה.

מכיוון שבבוקר שלמחרת לא מצאתי עקבות לידיעה של „מבט" בעתוני הבוקר, טילפנתי לשלישו של הנשיא אל"מ גיורא פורדס, וביקשתי לברר את נוסח ההודעה. פורדס אומר, כי זאת לא היתה הודעה מטעם הנשיא ואפילו לא הודעה מטעם לשכת הנשיא. בסך הכל זאת היתה התשובה לשאלה של כתב הטלוויזיה שביקש תגובה על טענות המפגינים מול בית הנשיא נגד הפגישה עם גנדי. התגובה הזאת לא הובאה כלשונה, כפי שהבנתי מאל"מ פורדס. עד כאן ההבהרה.

נראה לי שיש בתגובה מלשכת הנשיא שלושה מרכיבים. האחת, שלא ניתן לחלוק עליה, שאת השקפותיו הגזעניות של כהנא פסל בית־המשפט ואת השקפותיה של „מולדת" – לא. שנית, שהנשיא נפגש עם נציגי רשימת „מולדת" כדי לבקש הבהרות. וגם כאן אין לחלוק על זכותו של הנשיא להיפגש עם רשימת מועמדים ששניים מתוכה נבחרו לכנסת, כדי לבקש הבהרות. כפי שאין לחלוק, אגב, על זכותו של הנשיא שלא להיפגש עם רשימה למרות שהיא לא נפסלה (כפי שאמנם נהג הנשיא הרצוג בעקבות הבחירות הקודמות, כאשר סירב להזמין אליו את מאיר כהנא למרות שלא נפסל ונבחר כחוק).

לו היתה לשכת הנשיא מסתפקת בשני משפטים אלה בתגובתה, אפשר היה שלא להגיב על התגובה. אבל, יש בנוסח התגובה יותר מדי מלים מיותרות. יש בה מרכיב של הסברת עמדתה של „מולדת". זה לא רק מיותר. זה בהחלט לא במקום. כאשר זכותו של הנשיא להפגש עם נציגי „מולדת" נובעת מחוקיותה של הרשימה הזאת – זה דבר אחד. כאשר זכותו של הנשיא להוועץ בגנדי או לקבל הבהרות במסגרת ההליך החוקי להרכבת ממשלה מוסברת בהבדל המהותי או הערכי בין רעיונות הרשימה לבין השקפות גזעניות – זה כבר דבר אחר לגמרי.

מקובלת עלי יותר עמדת גיסו של הנשיא, יו"ר ועדת חוץ ובטחון של הכנסת היוצאת ח"כ אבא אבן, שאמר השבוע בטכס מסויים בירושלים את המלים הבאות: „אלה ימים, שבהם הכנסת, המקדש המרכזי לדמוקרטיה בארצנו, צריכה לקבל לתוכה נציגים של דוקטרינה גסה הדוגלת בטרנספר הזהה לעקירה בכוח הזרוע, אשר יהודים היו קורבנותיה הראשיים בהיסטוריה".

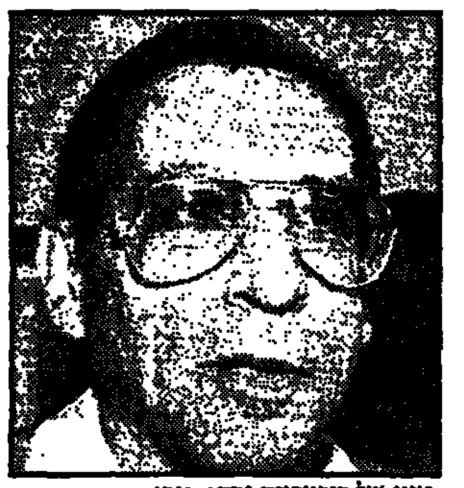
„נציג של דוקטרינה גסה". גנדי

זכותו של נשיא. הרצוג

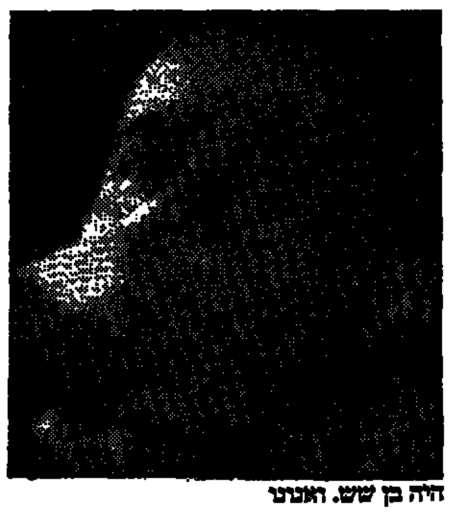
היה בן שש. ואנונו

מה רוצים מבני יאיר. שפרינצק

כשואנונו היה בן שש. אז מה אם מרדכי ואנונו היה בן שש כאשר הקימו את הכור בדימונה, ב־1960, השנה שנבחרה לפתוח את הסידרה „שנה בשעה"? אני יכול לספר לכם שהרב דרעי מש"ס, המועמד להיות שר בממשלה של 1988 (ולא חשוב אם ש"ס תלך עם המערך או עם הליכוד), בקושי נולד אז אם בכלל. והרב יאיר לוי, הח"כ הוצ"ש של ש"ס, היה אז בן 8. אלי דיין היה בן 10 וליוסי ביילין ולמיכה גולדמן היתה עוד שנה עד לבר־מצווה. רוני מילוא היה צריך אז לחכות עוד שנתיים עד לבר־מצווה שלו. המדינה כולה היתה צריכה להמתין שבע שנים תמימות למלחמת ששת הימים שהכניסה את כולנו לצרה הגדולה שגם אחרי הבחירות האחרונות לא קיבלנו תשובה לשאלה: „איך נפטרים ממנה?". תראו רק במה התעסק אז השב"כ (יוסל'ה שומאכר ולהבדיל – אייכמן) ותראו במה הוא נאלץ להתעסק היום.

אילו רק יכולנו למחוק כמה פרשיות: פולארד למשל – אה, רפי איתן?

לא יכול לשנוא את וארשה. שירי ולדיסלב שלנגל / יוני להב

„בראשי תזמורת"

„אתבוש הצילינדר
וללא מלאי,
בראשי תזמורת,
בראשי סנוניות,
להט בלב
בבליל חג המולד".
(מתוך „הצילינדר").

בספרו של המשורר היהודי־פולני ולאדיסלב שלנגל, שנהרג באחד הבונקרים במרד גיטו וארשה, נתקלתי לגמרי במקרה. פניו הממושקפות, המהורהרות, העצובות והיהודיות נשקפו אלי מן העטיפה. הייתי חייב לרכוש את הספר הזה. חומרים מהסוג הזה עוררו בי תמיד משיכה ודחיה, גועל וקסם. לגבי, זהו חיטוט בפצע ישן, שאינו אפילו הפצע שלי. שוב מתעורר בי הדחף להתעקש על הזוועה, למצוץ אותה, למוש אותה, לנסות להפוך את הדבר המפלצתי הזה למשהו חי ורב־מימדי, להחיותו בדמיון, להפכו לסצינה במחזה־חלום אותו אני חולם מאז ששמעתי לראשונה את סיפורי השואה.

הדחף הזה נובע מכמה מקורות, שאני יכול רק לשער את טיבם: רקע משפחתי מסויים, תחושת מחוייבות ליהדות הפרטית שלי, התעסקות אובססיבית בשאלות של מוסר והיעדרו, תיאולוגיה של הרשע, ואפילו פוליטיקה אקטואלית. אולם כשמעלעלים בספרו של ולאדיסלב שלנגל, „אשר סיפרתי למתים", ומתחילים לקרוא בו – מתרחש תהליך שונה. השאלות העיוניות, הפילוסופיות והתיאולוגיות מפנות את מקומן לחוויה רגשית וחושית. שלנגל הוא פשוט, אנושי, רטורי, אפקטיבי. הוא קודם כל משורר נפלא, המזכיר בשירתו ובצלילה המריר־פנטסטי־הומאניסטי את המשוררים שבין שתי מלחמות העולם, כברכט ואחרים. אולם שלנגל היה עד לפרק ייחודי בהיסטוריה של האדם – לפרק האיום מכולם, השמדת העם היהודי – ופתאום מקבלת האמנות חומר אשר עושה את הדיון האסתטי לדיון מסובך הרבה יותר.

מעל שיריו של שלנגל שורה אווירת הקרקס המקאברי, העליז והמלאנכולי, הטראגי־קומי. וככל שנמשכת הקריאה בהם, גובר המחנק, גוברת תחושת האימה וחוסר היכולת לתפוס את הזוועה הזו, את „הבנאליה של הרשע", את השגרה שעליה מדווח שלנגל כעד ראייה של אקציות, התעללות, רצח, דה־הומאניזציה, גהינום. אתה רוצה לשנוא את אויביו של שלנגל, אך אינך מוצא בשיריו אויבים. אתה רוצה לשסף את הגרמני במחשבותיך ולעולל לו את שעוללו לאחינו, אך שלנגל אינו נותן לך בשיריו את הגרמני הזה. שלנגל אינו שונא באמת. הוא עצוב, הוא אירוני, הוא לועג, הוא מתריס, אך ביסודו הוא הומאניסט אמיתי, כיאנוש קורצ'אק עליו מספר שלנגל באחד השירים. שלנגל מערב בשיריו מוטיבים יהודים ונוצרים – הולדת ישו, ביקור שלושת המלכים במפעלי קרופ וביקורו של הגולם מפראג בגיטו. תרבותו היא תרבות יהודית אירופאית:

„מיד הפסנתרים בעיר
מכסיהם הרוממים
מתרוממים הם מעצמם לפקודה
בוכים, נעצבים, עייפים...
ומתוך מאה פסנתרים עולה
אל הליל... פולונז לשופן"
(„חלון הפונה לצד ההוא")

ועירו, וארשה, היא עירו הפולנית הפטריוטית, כי שלנגל היה אמן פולני מוכר לפני שנעשה בתעמולה הנאצית לעכברוש, לפני שהפך לחיה נרדפת, למוקע מהחברה האינטלקטואלית הפולנית. ועל כן מספר לנו שלנגל על „עירי הסנטימנטלית / עירי היקרה מכל רעדי נעורי / שוב אשוב לפלאץ תיאטרלני / ביום בהיר, יפיפה וחופשי" („מכתב"). מתחשק לנענע את המשורר בכתפיו ולנער ממנו את האופטימיות, את הנורמאליות, את יכולתו לאהוב עדיין, על אף הכל, את עירם של הגויים. אך אילו שלנגל היה מסוגל להפסיק לאהוב את וארשה או את החיים בכלל, הוא לא היה מסוגל לכתוב את שורותיו הרגישות, העדינות והמיוחדות, ללקט את הזהב מהחרא. שלנגל עובר על המתח שבין הניגודים – חיים ומוות, רע וטוב, יפה ומכוער – המקבלים, שוב, בקונטקסט של הגיטו משמעות ששום משורר לא חלם עליה בדימוייו. וכשכותב שלנגל על משתפי הפעולה עם הנאצים – האנשים שפעם היו ידידיו ועתה הם אויביו – אתה מרגיש את פאראדוקס הקיום היום־יומי הזה שבו „ערפת ראש מפלצת יהודי, והחיים מלבלבים כשושנה".

„ראיתי אותך אתמול ברחוב –
ארון שיכור, בעל פנים חוורים,
ארון שיכור, בעל שיער בהיר,
עיטור קרשים גדולי."

„ערפת ראש מפלצת יהודי,
והחיים מלבלבים כשושנה.
כיצד זה הולך לי בפרוזתי
ארון השער – המפתח אצל השוער"
(„המפתח אצל השוער")

משיר לשיר, מדף לדף, בספר מתגלה הפנורמה האנושית המדהימה והמופלאה הזו של גיטו וארשה. שלנגל עושה את הגיטו לחי, מאכלס אותו בנפשות אמיתיות, אנשים עם רצונות רגילים, רופאים טובים ורופאים רעים, אנשים שרוצים לעשות אהבה, לריב, לאכול. אך מעל כולם מרחף גורדין מוות מיידי, הגיטו מתדלדל באוכלוסייתו אחת לכמה ימים, מאקציה לאקציה, ואז נותר עוד חדר ריק, שכתובו שורד המוות. ועל כן רגילותם של האנשים בגיטו מוארת בצבע לא ארצי, בתאורה מדומדמת שבין מציאות לחזיון.

„התחנה היא קטנטונת,
שלושה אשוחים גדלים בה
וכתובת ישנה רגילה
כאן תחנת טרבלינקה".
(„התחנה הקטנה טרבלינקה")

משהו איום עובר אליך בשירים. אתה שומע את נשימות המפתה, את הלמות הלב, הדופק כמטורף, את מצעדי הרוצחים הדופקים ברחובות, את מנוסת הניצודים, את המחנק בגרון ובכל הגוף. והאמצעים של שלנגל החוברים יחד לפסיפס האימה הם אמצעים פשוטים. דימוייו ישירים, וסמליו חדים וקשים.

„ירוק הירח על הגג,
בחלון עיוור גולש הטל,
הרוח שורקת בפוזה,
משקשקת גדר ומתגנדרת".
(„האגדה האחרונה אודות הגולם")

שיר אקספרסיוניסטי זה פורש על האימה בלי לקרוא לה בשמה המפורש, תוקף את התפאורה המפלצתית של הגיטו, את צלליה מבשרי הרע, את הניזון המתקרב. ובשורות אלו מתקרב שלנגל ללורקה, „משורר שבין שתי מלחמות" (על אף שללא ספק הגדרתו של לורקה רחבה הרבה יותר) והקירבה בין השניים מלמדת בעיקר על השונה.

ביצירתו „ככלות חמש שנים" מספר לורקה על רוחו של חתול מת שהתחבר לרוחו של ילד מת. השניים נפגשו בחדר ריק לאחר הלוויית הילד. לחדר חלון המשקיף אל החיים – ממש כחלונו של שלנגל, המשקיף אל „הצד ההוא" – ובעד החלון נשקף הירח, המוטיב של לורקה ושלנגל. שני המשוררים נמשכים אל המוות האירוטי, סמליהם הצבעוניים והעזים שוקקים חיים ואופטימיים בתוך השכול. אך לורקה כותב על מוות יפה, על מיסטיקה מרירה־מתוקה של סבל, על ארוטיקה המתרקמת מעצמה בצל מצבות הקברים, ושלנגל כותב על הזוועה, על הרעב, על הביעור, על מחלת הרוח. המרחק בין השניים רב כמו המרחק שבין היהודי לגוי, אך הם נפגשים בכל זאת, בסולידאריות המשוררית, בסובייקטיביות הקדושה שלהם, בגניט של השירים – בדימוי המופשט, הצבעוני, העז והאוניברסלי.

הקריאה בספרו של שלנגל עצובה והכרחית. היא מזכירה לקורא שלהיות יהודי זה לא רק ש"ס וש„גורל יהודי" אינו בהכרח משהו מיליטנטי, כי אם סוג של רגישות, חכמה מרירה ועדינה, ותום שאולי עבר מן העולם, ואולי לא.

„אשר קראתי למתים" – שירי גיטו וארשה. מאת ולאדיסלב שלנגל. הוצאת סוקולין

הארי הולך להוליווד / אברהם גילעם. סנט לואיס, ארה"ב

בהשפעה אוסטרו־הונגרית

התפאורן והבמאי הארי הורנר הגיע לארה"ב בעקבות מורו מקס ריינהרדט. בין ידידיו הקרובים היו טוסקניני, ברונו ולטר, פרנץ ורפל, קורט וייל והבמאי ארווין פיסקטור

את התפאורן והבמאי ההוליוודי הארי הורנר פגשתי לאחרונה בביתו בעיירה פסיפיק פליסדס שבקליפורניה, כשהוא מחלים מהתקף לב. אך התלאות הגופניות משתכחות במהרה כאשר הוא נזכר בעבודתו בעולם הבידור. בהוליווד ובברודוויי מוכר הורנר לבמאים, מפיקים ושחקנים רבים בזכות תפאורותיו ובמודיו בסרטים, הצגות תיאטרון, אופרות ותכניות טלוויזיה. שתיים מתפאורותיו זכו לפרסי אוסקר. לא פחות מרשימות הן ההצלחות הגדולות של האופרות „לה טרוויאטה" ו„חליל הקסם" שהוצגו בבית האופרה „מטרופוליטן" שבניו־יורק. רשימת הסרטים, תכניות הטלוויזיה, הצגות התיאטרון והאופרות שביים או שבנה להן תפאורות היא ארוכה מכדי לפרוש ברשימה עתנאית.

לאחרונה השתתף הורנר בסימפוזיון שנערך בברלין המערבית ושהוקדש למורו, הבמאי והמפיק היהודי־גרמני הידוע מקס ריינהרדט. במסגרת חגיגת יום ההולדת ה־750 של העיר ברלין, נערך הכינוס בהשתתפות קרוביו, מוריו, ומוקיריו של ריינהרדט הגדול. עבודתו התיאטרלית של ריינהרדט נסקרה על־ידי בנו גוטפריד, שהמשיך בעקבות אביו, בהוליווד. אחרים העלו זכרונות והחליפו רשמים. הקהילה היהודית של ברלין תרמה את חלקה בהצגת תערוכה של דגמים, צילומים, תפאורות, פוסטרים, שרטוטים ומלבושים שהושאלו מעולם התיאטרון של ריינהרדט. בשנות העשרים של המאה, בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, ניהל ריינהרדט כמה תיאטראות בברלין, ולפני שעזב לאמריקה נחשב לאיש שעשה את ברלין לבירת התיאטרון של מערב אירופה. ריינהרדט היה יליד וינה וגם בשיא הקריירה שלו חזר לוינה פעמיים בשנה כדי להפיק ולביים בעיר הולדתו.

ריינהרדט נודע כבמאי אקלקטי. הוא לא השתייך לזרם אמנותי זה או אחר. כמה מהצגותיו הצטיינו באופיים האקספרסיוניסטי, אחרים בויימו בצורה ריאליסטית. ייחודו היה בשימוש באמצעים אקספרסיביים, דרמטיים וסנסציוניים על במת התיאטרון, כדי למשוך קהל גדול המחפש פורקן מתסכולי היום־יום של המציאות בגרמניה המובסת. ריינהרדט היה הבמאי הראשון שהשתמש בבמה המסתובבת ובלהטוטי תאורה חשמליים שעשו את הבמה למקום מרתק ועל־מציאותי. „ריינהרדט שאל אספקטים תיאטרליים מאסכולות דרמטיות שונות כדי לעשות את התיאטרון לחוויה בלתי נשכחת. חוויה משמעותית לאנשים פשוטים שמצאו בהצגותיו פורקן להתלבטויותיהם ותסכוליהם", אומר הורנר. „ההשתתפות בכינוס בברלין היתה מיוחדת במינה. היא הזכירה לכולנו עד כמה אנחנו חייבים לריינהרדט ובאיזו מידה השפענו ממנו".

לו היה חי כיום, היה ריינהרדט מתברך בהישגיו של תלמידו הורנר. יליד בוהמיה (1910), גדל הורנר בבית יהודי משכיל ומתורבת שנהנה מן האפשרויות הכלכליות הנרחבות שהעמידה האימפריה האוסטרו־הונגרית. אביו התמחה בתכנון נמלים ונשלח לפינות רחוקות של האימפריה כדי לעסוק במקצועו. את שנות מלחמת העולם הראשונה בילתה המשפחה באיסטנבול, שם עסק אביו בבניית ביצורים מטעם השלטון העותמני. לאחר סיום המלחמה עברה המשפחה לבודפשט ולבסוף השתקעה בוינה. במרכז התרבותי התוסס שבאוסטריה ספג הורנר הצעיר רשמים שעיצבו את מאווייו. בוינה פיתח את העניין שמצא במוסיקה, אופרה, ספרות, תיאטרון וקולנוע. „בוינה למדתי להבחין במשמעויות ובתכנים הקיימים מתחת לפני השטח, במעמקים שאליהם קשה להגיע".

בוינה החליט הורנר הצעיר להקדיש את חייו לתיאטרון. הוא עשה זאת בהשפעת מקס ריינהרדט שאת מחזותיו ראה בתיאטרון. הורנר נרשם לבית־הספר הדרמטי שבהנהלת ריינהרדט, ובבד בבד למד ארכיטקטורה באוניברסיטת וינה. מאוחר יותר הבין כי היה זה שילוב מוצלח ומיוחד. בזמן לימודיו בוינה הכיר תלמיד אחר באולפנו של ריינהרדט, אוטו פרמינגר, שמאוחר יותר סייע לו להגיע לארה"ב. באותן שנים הכיר גם את המנצחים ארתורו טוסקניני, אריך ליינסדורף וברונו ולטר, את הסופר פרנץ ורפל, את המוסיקאי קורט וייל ואת הבמאי ארווין פיסקטור, שנעשו ידידיו הקרובים במשך השנים.

לארה"ב הגיע הורנר ב־1935 כאסיסטנט של מקס ריינהרדט, שהוזמן לברודוויי בשנות השפל הכלכלי בגרמניה. ריינהרדט ביים מחזה של פרנץ ורפל בשם „הדרך הנצחית", שהוצג כמחזמר בניו־יורק (את המוסיקה כתב קורט וייל). זו היתה התפאורה הראשונה שבנה הורנר והצלחה פתחה בפניו את שעריה של ברודוויי. עם פרוץ מלחמת העולם השניה, הצליח הורנר להביא את משפחתו לאמריקה, ובתמורה, העמיד את שירותיו לרשות חיל האוויר האמריקאי. במסגרת זאת עסק הורנר בהפקה ובימוי של סרטים ומופעי בידור להעלאת המורל בחזית ובעורף. העבודה בשירות חיל האוויר הפגישה אותו עם הבמאי היהודי אמריקאי וילי ויילר, איתו המשיך הורנר לשתף פעולה במשך שנים רבות.

לשיאו המקצועי הגיע הורנר כאשר עיצב תפאורה לסרטו של ויילר „היורשת", המבוסס על הנובלה של הנרי ג'יימס „כיכר וואשינגטון". הורנר תכנן ועיצב את הבמה אחרי לימוד שקדני של הטכסט. הוא החליט לחזק את העלילה, המתארת פיתוי של בת עשירים בידי הרפתקן רודף בצע, על־ידי חלוקת הבמה לשלושה חלקים: החלק האחד מתאר את הבית כפי שנצטייר בעיני האב – מקום אלגנטי, גדול, מרשים, מכובד, גדוש רהיטים, תמונות ווילונות. הבת רואה את הבית כבלא, ולמענה תכנן הורנר גן חורף בו היא נראית כציפור הכלואה בכלוב. המצלמה תופסת את הבת בגן הסגור, בעת גשמים ובוקרים סגריריים, כדי להדגיש את הסגירות והעגמות שמסמל המקום עבורה. מאידך, הורנר מגביל את ההרפתקן, ככל שרק מתאפשר, לחדרים הגדושים בכלי כסף, זכוכית יקרה ובדולח, המגבירים את תחושת הפיתוי של העושר האוטרי עבור ההרפתקן הצעיר.

במשך השנים התפרש הורנר מעבר לעיצוב במות ותכנון תפאורות. הוא גילה עניין בבימוי ואף פתח חברת הפקה לסרטים המבוססת בלונדון ובטורונטו. בשנים האחרונות של עבודתו נטה לתכנן תפאורות עבור בתי האופרה של ניו־יורק וסן־פרנסיסקו. אולם את ההצלחה בעולם התרבות הבידור האמריקאי הוא ממשיך לזקוף לזכותו של ריינהרדט ולרשמים שספג בנעוריו בוינה. „אני אסיר תודה ללקח שקיבלתי מריינהרדט הגדול. ממנו למדתי שלא להסתפק במה שהעין פוגשת על פני השטח. ממנו למדתי לחשוד ברשמים חיצוניים. תמיד ניסיתי לחדור לעמקם של דברים ולהבנת התכנים והרעיונות החבויים בעומק".

חטף פתח / ורדה צימרמן

הספר מסביליה, הבמאי מארה"ב

„האופרה נעשית יותר ויותר פופולארית וזה יוצר בעיות", אומר לו גלטריו. „אבל בימים אלה חשוב מאוד שנצחק, ואם אני יכול לגרום לאנשים לצחוק, אני מרוצה"

האופרה הישראלית החדשה פותחת את העונה בהפקה מוכרת וחביבה „הספר מסביליה". סולנים ישראלים וזרים, תזמורת ישראלית (הקאמרית) ומקהלה ישראלית (מקהלת האופרה החדשה), מנצח ישראלי (זאב תלמי) ובמאי אמריקני, לו גלטריו. ההופעות, החל מסוף החודש, לא מתקיימות עדיין באולם המשופץ ביפו. טחנות הבניה והפיננסים טוחנות לאט. הקהל הישראלי בא איפוא לאולמות הזמניים.

גלטריו מכין אופרה קלאסית פחות או יותר. „המוסיקה היא שמדריכה אותי. אם אתה קרוב למוסיקה מצד אחד, אבל אתה מתעקש לביים בדרכך שלך, תהיה בקונפליקט. ובתוך המוסיקה יש עדיין חופש יצירה. ניכרת עדיין החתימה המיוחדת שלך. כל אחד מביא את האישיות שלו היוצרת ואריאציות קטנות". על כן נראה את הזמרים־השחקנים בתלבושות מן המאה ה־18 ובפאות נוכריות. גלטריו: „פיגארו שאני עושה כאן הוא נאמן למוסיקה ולסגנון התקופה. כלומר: קומדיה דל'ארטה עם הרבה צבע הרבה צחוק ובראוורה", והוא מוסיף בחיוך: „וגם אין כאן שום מסר לאנושות. חוץ מ: תבלו יפה".

לאופרה הישראלית הגיע אחרי שיואב תלמי ראה הפקה שביים בארה"ב וביקש שיבוא לישראל. זו הפעם הראשונה שהוא בישראל, הפעם הראשונה שהוא מביים מחוץ לגבולות ארה"ב. בארצו ביים למעלה משישים הפקות בניו־יורק, שיקאגו, סן פרנסיסקו, דאלאס, יוסטון וואשינגטון. אופרות, מוכרות, נדירות וחדישות.

לו גלטריו. בלי מסר לאנושות

כאן הוא מתאקלם בקלות. איש גדול, פתוח, לבבי הרואה בישראלים דמיון לאיטלקים. „אותו הטמפרמנט, אותו הרעש, האוכל". ובכלל „הזמרים בכל מקום דומים. הדרך שלהם דומה. זו המוסיקה והיא מאחדת אותם בכל מקום. גם אם שומעים פה בחזרות אנגלית, עברית, איטלקית וצרפתית – כולם מבינים אחד את השני".

הוא מעיד על עצמו שהוא אוהב את עבודתו ואת „הספר מסביליה" הוא אוהב במיוחד. „רוסיני כתב את האופרה האחרונה שלו כשהיה בן 40. בשלושים שנות חייו הנותרות לא כתב דבר, כי אמר שאין לו יותר מה להגיד. הוא לא לקח את החיים ברצינות יתרה והמוסיקה שלו מביעה זאת. יש בה המון שמחה וחוש הומור וכיום חשוב במיוחד שנצחק. אם אני יכול לגרום לאנשים לצחוק, אני מרוצה".

„האופרה נעשית יותר ויותר פופולרית", אומר גלטריו. „הטלוויזיה והקולנוע עוזרים בזה. הפופולריות הזאת יוצרת גם בעיות. חייבים להשביע את רצונו של קהל רחב. זמרת שמנה, המתה מדלקת ריאות על הבמה, לא מתקבלת אלא על דעתו של מיעוט אליטיסטי. כלומר, נוצרו שני סוגי קהלים לאופרה. האחד המקבל את הדרך הקלסית של הצגתה והשני – צעיר יותר ומודרני יותר. במלים אחרות, אנחנו נמצאים בתקופת מעבר. אני לא יודע מה יהיה הפתרון שימצא. כי ברפרטואר מסויים, ורדי או וגנר, יש צורך בזמרים חזקים, בספורטאים ממש. בלתי אפשרי שילדה קטנה תשיר את איזולדה, למשל. כלומר, אם ניטה רק לכיוון הפופולרי ולא נעודד זמרים חזקים פיזית לא נוכל להציג אופרות מסויימות. אנחנו בפרשת דרכים, אחד הפתרונות היה בכיוון מאמץ לאמינות תיאטרלית אבל אני חושב שהתשובה לא קיימת עדיין והיא תתפתח עם הזמן".